

Thomas Bernhard

Kireç Ocağı

ROMAN

Çeviren: Esen Tezel

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

baskı

KİREÇ OCAĞI

Thomas Bernhard 9 Şubat 1931'de Hollanda'nın Heerlen kentinde Avusturyalı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Annesi yazar Johannes Freumbichler'in kızıdır. Bernhard, Viyana ve Seekirchen'de annesinin ailesinin yanında büyüdü. 1943 sonbaharından 1944 sonbaharına dek Salzburg'da yatılı bir okulda okudu. 1945 yazında Salzburg'daki Johanneum'a başladı. 1946 sonunda bütün aile Salzburg'a taşındı. 1947'de lise öğrenimine ara vererek bir bakkalın yanında çıraklık yaptı. 1948'de zatülcenp, 1949 ilkbaharında ağır bir akciğer rahatsızlığı geçirdi. 1949 Şubatı'nda büyükbabasını, 1950'de annesini yitirdi. 1951 yılına kadar Grafen-hof'taki sanatoryumda kaldı, orada ilk yazarlık denemelerini gerçekleştirdi. 1952-1957 yılları arasında Salzburg Mozarteum Akademisi'nde müzik ve oyunculuk öğrenimi gördü; Artaud ve Brecht üzerine hazırladığı benzersiz bitirme çalışması büyük bir yankı uyandırdı. 1957'den başlayarak serbest yazarlık yaptı, uzun süreli olarak yurtdışında kaldı. 1965'te Ohlsdorf'ta (Yukarı Avusturya'da) bir çiftlikte yaşamaya başladı. Seksenli yıllarda Viyana'da da yaşadı. 12 Şubat 1989'da Gmunden'de (Yukarı Avusturya'da) öldü.

Kitap-lık dergisinin Mayıs-Haziran 2001 tarihli 47. sayısında “vesikalık konuğu” olan Thomas Bernhard ile Kurt Hofmann'ın yaptığı bir dizi söyleşiden oluşan *Thomas Bernhard'la Konuşmalar* adlı kitap YKY tarafından 2000 yılında yayımlandı.

Türkçede başlıca yapıtları: *Wittgenstein'in Yeğeni*, Metis, 1989; *Kahramanlar Alanı*, Can, 1992; *Neden. Bir Değini*, Mitos, 1993; *Mahzen. Bir Vazgeçiş*, Mitos, 1994; *Soluk. Bir Karar*, Mitos Boyut, 1997; *Soğukluk. Bir Dışlanma*, Mitos, 1997; *Bir Çocuk*, Mitos, 1997; *Tiyatrocu*, Mitos Boyut, 1999; *Odun Kesmek*, YKY, 1999; *Bitik Adam*, YKY, 2000; *Eski Ustalar*, YKY, 2002; *Ses Taklitçisi*, YKY, 2003; *Yok Etme*, YKY, 2005; *Don*, YKY, 2006; *Beton*, YKY, 2007, *Yürümek • Evet*, YKY, 2009; *Düzelti*, YKY, 2011; *Amras • Watten*, YKY, 2013.

Esen Tezel 1978 yılında İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Franz Kafka, Stefan Zweig, Thomas Mann, Emine Sevgi Özdamar, Cees Nooteboom gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen serbest editör ve çevirmen olarak çalışmaktadır.

*Thomas Bernhard'ın
YKY'deki kitapları*

- Odun Kesmek (1999)
Bitik Adam (2000)
Eski Ustalar (2002)
Ses Taklitçisi (2003)
Yok Etme (2005)
Don (2006)
Beton (2007)
Yürümek • Evet (2009)
Ödüllerim (2010)
Düzelti (2011)
Amras • Watten (2013)
Goethe Öleyazıyor (2013)
Ungenach (2014)
Kireç Ocağı (2015)

THOMAS BERNHARD

Kireç Ocağı

Roman

Çeviren
Esen Tezel

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4494
Edebiyat - 1272

Kireç Ocağı / Thomas Bernhard
Özgün adı: **Das Kalkwerk**
Çeviren: **Esen Tezel**

Kitap editörü: **Fahri Güllüoğlu**
Düzeltili: **Kadriye Vural**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

Çeviriye temel alınan baskı: Suhrkamp Verlag, 2001
1. baskı: İstanbul, Eylül 2015
2. baskı: İstanbul, Şubat 2016
ISBN 978-975-08-3405-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1970.
All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Kireç Ocağı

*Fakat bir ileri bir geri yürürken
incelemeyi düşüneneğime, demiş Wieser'e,
adımlarımı sayıyor ve delirecek gibi oluyorum.*

... Konrad'ın beş buçuk yıl önce kireç ocağını aldığında ilk iş bir piyano getirip birinci kattaki odasına koydurduğu söyleniyor Las-ka'da; Mußner çiftliğinin kâhyası Wieser'e göre bunu yapmasının nedeni sanat aşkı değil, Trattner çiftliğinin kâhyası Fro'ya göre yıllar süren zihinsel çalışmanın had safhada yıprattığı sınırlarını yatıştırmakmış, Fro'nun söylediğine göre Konrad'ın piyano çalmasının aslen nefret ettiği sanatla ilgisi yokmuş, hep doğaçlama çalmış ve Wieser'in söylediğine göre her gün çok erken ve çok geç vakitte birer saat açık pencerelerin önünde, metronomu da açarak piyanosunu tıngırdatmış.

... ikinci işi –bir yandan korkudan, diğer yandan ateşli silahlara olan tutkusundan–, önceki yıl ölen orman denetçisi Ulrich'in mal varlığından hatırı sayılır miktarda eski ama gayet düzgün çalışan Wânzl, Vetterli, Gorosabel, Mannlicher vesaire marka silah satın almak olmuş, daha baştan son derece ödle bir tip olan Konrad (Wieser) bu silahlarla, bilhassa üzerinden pek de uzun süre geçmemiş ve hâlâ aydınlatılamamış olan çiftlik sahibi Mußner ve Trattner cinayetlerini göz önünde bulundurarak gittikçe artan ölçüde korkaklaşıp tetikte olmak suretiyle kireç ocağını hırsızlardan ve genel anlamda tabiri caizse *yabancı unsurlardan* korumak istiyormuş...

... yıllarca süren yanlış ilaç tedavisinden ötürü neredeyse tamamen sakat kalan, hayatının yarısını kendisi için özel olarak yapılmış, Fransız malı bir tekerlekli sandalyede oturarak geçiren, kızlık soyadı Zryd olan ve Wieser'in söylediğine bakılırsa acıları nihayet son bulan karısına Konrad, Mannlicher marka bir karabinayı nasıl kullanacağını öğretmiş, bunun haricinde tamamen savunmasız olan kadın da söz konusu tüfeği emniyet kilidi açık olarak, kolay ulaşılır şekilde tekerlekli sandalyesinin arkasına saklamış; aralık ayının yir-

mi dördünü yirmi beşine bağlayan gece Konrad onu işte bu silahla kafasının arkasına iki (Fro), şakaklarına iki (Wieser) el ateş ederek, birdenbire (Fro), çiftin yaşadığı evlilik cehenneminin sonunda (Wieser) vurmuş. Kireç ocağının yakınlarındaki en ufak hareketin bile Konrad'ı tetiklediği söyleniyor Laska'da; bilindiği üzere dört buçuk yıl önce, yani oraya taşındıktan kısa bir süre sonra da, işten dönerken sırt çantası ve tırmağıyla kireç ocağının önünden geçen oduncu ve korucu Koller'i hırsız sanıp sol omzundan vurmuş ve akabinde dokuz buçuk ay ağır hapse mahkûm edilmiş. Laska'da, Konrad'ın büyük bir kısmı hakaret ve hafif ya da ağır yaralamadan oluşan on beş sabıkasının da bu vesileyle ortaya çıktığı söyleniyor. Cezasını şu anda da hapis bulunduğu Wels Bölge Cezaevi'nde çekmiş...

... şüphesiz sıradışı ama aynı zamanda silik kişiliğine ilgi duyanlar, yani istisnalar hariç herkes yavaş yavaş onunla selamı sabahı kesmiş, insanlar bir yandan onun parasını, bir yandan da onunla hiçbir alakalarının olmamasını istemişler. Ben de Konrad'la birçok kez Lambach'a, birçok kez Kirchham'a giden yolda, iki kez de tepedeki ormanda karşılaşmış ve her seferinde kaşla göz arasında tıp ya da politika ya da yalnızca doğa bilimleri ya da tıp-politika ya da doğa bilimleri-politika ya da tıp-politika-doğa bilimleri konulu, az biraz laubali bir sohbetin içine çekilmiştim; bunu daha sonra anlattırım.

... Lanner'deki söylentiye göre Konrad karısını iki kurşunla, Stiegler'deki söylentiye göre *tek* kurşunla, Gmachl'daki söylentiye göre üç kurşunla, Laska'daki söylentiye göreyse *bir sürü* kurşunla vurmuş. Kesin olan tek şey, şimdiye kadar, öyle varsayıyoruz ki mahkemedeki bilirkişiler hariç, hiç kimsenin Konrad'ın karısını kaç kurşunla öldürdüğünü öğrenemediği...

... ancak on beşinci suç için görülen dava, Bayan Konrad'ın kocası tarafından vurulması olayına ilişkin, zaman içinde tuhaf bir biçimde daha da koyulaşan karanlığa, Wieser'in söylediği gibi sadece hukuki anlamda da olsa, ışık tutacaktır...

... tabiri caizse kanlı cinayetin ardından Konrad'ın teslim olduğu yolundaki, daha ocak ayında yayılan tahmine karşın bugün artık onun teslim olmadığı biliniyor; daha dün yeni hayat sigortalarından üçünü yapmayı başardığım Laska'daki söylentiye göre jandarmalar onu iki günlük aramanın ardından nihayet kireç ocağının arkasındaki içi kurumuş ve donmuş gübre çukurunda bulmuşlar. İddialar şöyle: Evin hizmetlisi olduğu söylenen Höller onları kireç ocağın-

daki endişe verici sessizlikten haberdar ettikten sonra jandarmalar zor kullanarak ocağa girmiş ve tekerlekli sandalyesindeki maktulü görmüşler ama Bayan Konrad'ın katili olduğunu kolayca hemen anladıkları kocasından iz yokmuş. Yukarıdan aşağıya bütün kireç ocağını defalarca didik didik aramış, sonunda Höller'in oturduğu müstemilatta ve en sonunda çevredeki diğer binalarla kireç ocağının bitişiğindeki ormanlık alanda da arama yapmışlar ama nafile. Ancak ikinci gün jandarma yardımcısı Moritz gübre çukurunun üstünü örten çürük tahtaları kaldırmış ve altında yarı donmuş Konrad'ı bulmuş; tahmin edileceği üzere tam bir bitkinlik halinde olan Konrad kolaylıkla teslim alınıp kireç ocağına, dosdoğru cinayetin işlendiği ve o arada ölü Bayan Konrad'ın yerine tavanarasından indirilen eski bir ot minderin konulduğu odaya götürülmüş. Söylentiye bakılırsa, cinayeti nasıl işlediğine dair bilgi vermeden önce Konrad'a temiz kıyafet giymesi için izin verilmiş ama soyunup giyinirken jandarmalar acele etmesi için sıkıştırmışlar, çünkü onu bir an evvel Wels'e götürmek istiyorlarmış. İddialara göre ancak Konrad cinayet odasındaki bir sürü dolu likör şişesini gösterip onları bu içkileri bitirmeye teşvik ettiğinde birden hiç aceleleri kalmamış. Artık, yani Konrad'la bu kadar uğraştıktan sonra bu likörler onların hakkıymış ve denilen o ki jandarmalar dört, beş, hatta altı şişe likörü tutuklu nakil aracında içip bitirmişler ama içkileri gerçekten de Wels Bölge Cezaevi'ne gidene kadar bitirebilmek için Sicking'den hemen sonra Krems üzerinden geçen, altmış ya da yetmiş kilometre daha uzun bir yol seçmiş, Sicking'den Wels'e iki buçuk saatte gelmişler, yani normalde yarım saatte kat edebilecekleri mesafeyi iki buçuk saatte kat etmişler ve Wels'e vardıklarında, kelepçe yüzünden kendi kendine tutuklu nakil aracında herhangi bir yere tutunamayan Konrad, muhtemelen jandarmalardan biri onu sertçe ittiği için araçtan kafa üstü düşmüş, ayağında sadece gri keçe çorapları varmış, çünkü söylenene bakılırsa vakit olmadığı için ona ayakkabılarını giyme fırsatı vermemişler, gübre çukurundan çıkarılırken ayağında olan ayakkabıların içi o kadar gübre doluymuş ki, bunları çıkarmış ama tekrar giyememiş; başka bir ayakkabı giymeyi, yani gidip odasından almayı da acele ve Wieser'e göre jandarmanın insaniyetsizliği yüzünden başaramamış; Fro'nun söylediğine göre aslında o soğukta Konrad'ın başını örtmeden götürülmesine kesinlikle izin verilmemeliymiş, Konrad en ufak bir üşütmenin feci sonuçlar doğurabileceği, sırasında kafanın arka

kısının kısa bir süre cereyanda kalmasının ölüme neden olabileceği bir yaştaymış ama öte yandan, olayın kahramanının korkunçluğu nedeniyle ve özellikle de Konrad'm o soğukta, bilhassa o keskin gece soğuşunda gübre çukurunda iki gün geçirdiği ve görünüşe bakılırsa bundan büyük bir zarar görmediği gerçeği göz önüne alındığında, şimdi, üzerinde yine kuru ve nispeten sıcak tutan bir kıyafet varken, ayağında ayakkabı değil de sadece keçe çorap olmasını mahzurlu bulmak gerçekten de gülünçmüş; Konrad önce jandarmalardan ona odasından, ayak bileklerine kadar gelen deri pantolonunu getirmelerini istemiş, onu giymek niyetindeymiş, çünkü deri pantolon kendisini soğuktan en iyi şekilde korurmuş ama aşağıda, Konrad'ın odasında olan jandarma yardımcısı Moritz onun bu isteğine uymamış ve deri pantolon yerine alelade, koyu gri bir çuha pantolonla gelmiş, çuha pantolon ve çuha ceketle, elindeki giysileri, yani iç çamaşırı, gömlek, keçe çoraplar, bir de mendili Konrad'ın önüne, yere atmış ve ona en hızlı şekilde giyinmesini emretmiş. O arada tüfeğinin dipçisiyle Konrad'ı çalışma masasının köşesine doğru iten Jandarma Halbeis –belli ki, tamamen savunmasız ve Fro'nun ifadesine göre olup bitene tamamen kayıtsız olan Konrad'dan karşı koymasını bekliyormuş– ona defalarca *katil* demiş; bu da daha cinayetin işlendiği odaya girer girmez Halbeis'in ağzından *katil* kelimesini duyan bölge mahkemesi yargıcının, Konrad'ı şimdiden *katil* olarak nitelemenin jandarmasının haddine düşmediğini söyleyerek onu uyarmasına neden olmuş. Fakat jandarmalar bu Wieser'e göre yerinde uyarıyı dikkate almayarak Konrad'a sürekli, bölge mahkemesi yargıcının yanında da *katil* diyorlarmış; belli ki bölge mahkemesi yargıcı, jandarmalara Konrad'ı *katil* olarak nitelemeyi yasakladığı halde onların Konrad'ı *katil* olarak nitelemeyi sürdürdüklerini fark etmemiş. Bu arada jandarma yardımcısı Moritz, tekerlekli sandalyesinde iyice aşağı kaymış ve Mannlicher marka karabinadan çıkan bir ya da birkaç kurşunla kafası tamamen parçalanmış olan Bayan Konrad'ı kurallara aykırı olarak dikleştirilmiş, hem de kaşla göz arasında, jandarma müfettişi Neuner'in cinayetin işlendiği odadan çıktığı bir anda; Wieser'e göre muhtemelen amacı o anda üst kattaki holde olan Höller'le konuşmak, kanlı cinayetin ortaya çıkmasının hemen ardından kireç ocağını en iyi bilen adamın ağzından bir şeyler almakmış, çünkü kadının ağır vücudunun sürekli aşağı kayarak en sonunda pat diye tekerlekli sandalyeden ahşap döşemeye düşmesinden korkuyormuş.

Fro'nun söylediğine göre, bölge mahkemesi yargıcı Moritz'e bu yan hadise nedeniyle acemi çaylak diyormuş. Civardaki en berbat tiplerden biri olan yerel gazete editörü Lanik'in kireç ocağına girmesi engellenmiş. Wieser bir de Bayan Konrad'ın kırık el bileğinden bahsediyor; bu da kadının kurşun gelirken elleriyle yüzünü kapattığının kanıtıymış. Fro tekrar tekrar *tanınmaz halde* ifadesini kullanıyor, hiç durmadan *kan revan içinde* diyor...

...Laska'daki söylentiye göre Konrad cesedi önce odasından alıp üst kattaki hole ve oradan da suya bakan bir pencereye sürüklemeye çalışmış; birini öldüren her insan gibi, suçunun korkunçluğunun farkında olan (Wieser) Konrad da cesetten kurtulabileceğini düşünüyormuş ve burada akla yakın olan, cesedi holden pencereye sürükleyip holün sonunda, Fro'nun söylediği gibi, büyükçe bir demir ya da taş cisme bağlayarak pencereden aşağı atmamış, bunun için de suya bakan pencerenin altında duran iki mermer blok şekil itibariyle Konrad'ın işine yarayabilirmiş, bu bloklar esasen kapı sövesi için yapılmış ama kireç ocağının eski sahibi, Konrad'ın kuzeni Hörhager kapı sövesinin mermer değil de kireçtaşı olmasına karar verince onları bu amaçla kullanmamış, Fro dava sürecinde de bu mermer bloklardan bahsedildiğinden eminmiş; fakat Konrad çok geçmeden, cesedi suya bakan pencereye kadar sürükleyemeyeceğini görmüş, bunun için gerçekten fazla güçsüzmüş ve muhtemelen birdenbire, cesedi pencereden suya atmanın saçma olduğunun da ayırdına varmış, çünkü vasat bir cinayet masası polisi bile bu Wieser tarafından gerçekten beceriksizce olarak nitelenen kurbandan kurtulma yöntemini olabilecek en kısa zamanda ortaya çıkarırmış, katiller cinayetin izini ortadan kaldırmak için ilk başta daima en saçma şeyi yapmaya kalkarlarmış ve bu vakada, Bayan Konrad'ı pencereden atmaktan daha saçma bir şey olamazmış, üst kattaki holün aşağı yukarı ortasına geldiğinde Konrad cesedi suya yakın pencereye sürüklemekten ve oradan dışarı atmaktan vazgeçmiş, Fro'nun iddiasına göre büyük ihtimalle cesedi ortadan kaldırma fikrinden toptan caymış ve vücudundan gittikçe daha fazla kan akan kadını sürüklemek suretiyle odasına geri götürerek bütün gücünü toplayıp, polisin yaptığı olay canlandırmada ortaya çıktığı üzere, tekrar sandalyesine oturmuş; oturmaya çalışırken cesedin birkaç kez kollarının arasından kayıp ahşap döşemeye düştüğünü, sürekli kayıp duran ağır, cansız kadın vücudunu sandalyeye oturtmasının bir saatten uzun sürdüğünü de

bizzat itiraf etmiş. En sonunda cesedi sandalyeye oturtuktan sonra o kadar bitkin düşmüş ki, sandalyenin yanında yere yığılmış...
...kendi ifadesine göre, cinayeti işledikten hemen sonra külliye de-
lirmişçesine kireç ocağının içinde oradan oraya koşmuş, üst kattan
alt kata, alt kattan üst kata; ve üst kattaki holde suya bakan pence-
renin eşiğine yaslanarak durduğunda aklına ölü kadını suya bakan
pencereden atma fikri gelmiş. Kireç ocağının dört bir yanındaki kan
izleri sayesinde Konrad'ın nasıl ve nereye koştuğu tastamam bilini-
yormuş, kontrol edilmesi hiç de zor olmayan ifadeleri doğruymuş,
Fro'ya göre ayrıca Konrad'ın doğruyu söylemeinek için herhangi
bir nedeni de yokmuş, zaten onun tipik özelliği tam da buymuş,
hayatı boyunca her zaman adeta fanatik bir doğrucu olduğu için
şimdi de öyleymiş. Gmachl'da söylenenlere bakılırsa, Konrad büyük
bir soğukkanlılıkla kadını arkadan vurmuş, onun gerçekten öldü-
ğüne kanaat getirmiş ve gidip hemen teslim olmuş. Laska'da buna
ek olarak söylenenlere bakılırsa, Bayan Konrad'ın kafası sol şakağa
isabet eden bir kurşunla parçalanmış. Şakaktan bahsedilirken sü-
rekli bir sağ bir sol deniliyor. Lanner'de bütün bunlara ek olarak
söylenenlere bakılırsa, Konrad karısına önce bir baltayla vurmuş ve
ancak baltayla vurduktan sonra Mannlicher marka karabinayla ateş
etmiş, buradan yola çıkarak da Konrad'ın delirdiğine kanaat geti-
rilebilirmiş. Laska'da söylenenlere göre, Konrad Mannlicher marka
karabinayı karısının kafasının arkasına dayamış ve ancak bir ya da
iki dakika sonra ateş etmiş, dolayısıyla kadın kafasının arkasındaki
namluyu hissettiği için Konrad'ın onu öldüreceğini de biliyormuş
ama kendini savunmamış. Stiegler'de söylenenlere göre, muhteme-
len Konrad karısını onun isteğiyle vurmuş, kadının hayatı eziyetten
başka bir şey değilmiş, onun için her gün bir öncekinden daha bü-
yük işkenceymiş ve zavallının –ki hemen her zaman, her yerde böyle
niteleniyor– ölmüş olması iyi bir şeymiş. Aslında Konrad karısını
vurduktan sonra kendini de vurmalymış, çünkü şimdi onu ya hiç
şüphesiz hayatı boyunca cezaevine ya da akıl hastanesine kapatıl-
manın korkunçluğu bekliyormuş...

... ancak Fro'nun söylediğine göre, bir yakınına öldüren insan akıl-
dan mantıktan uzaklaşmış.

... Wieser'in söylediğine göre, bölge mahkemesi yargıcı etraftaki
jandarmalara cesedin yerde duran beyninin, şekil ve renk itibarıyla
kendisine Emmental peynirini anımsattığını söylemiş. Höller bu ifa-

deyi doğruluyor. Yargıcın Konrad'ın şahsıyla ilgili söylediğiye, onda kanser alameti Schridde kolları olduğuymuş vesaire...

... gerçekten de Konrad karısının odasında haftalarca bir balta, gayet sıradan bir odun baltası saklamış ama Höller'in söylediğine göre karısını bu baltayla değil, ateş ederek öldürmüş, balta haftalarca tekerlekli sandalyenin arkasında, pencere eşiğinde durmuş ve orada tozlanmış. Cinayet saatinin sabaha karşı üç olduğu tahmin ediliyor ama başka saatlerin de bahsi geçiyor, Lanner'deki söylentiye göre Konrad karısını sabah *dörtte*, Laska'daki söylentiye göre gece *birde*, Stiegler'deki söylentiye göre sabah *beşte*, Gmachl'daki söylentiye göre gece *ikide* öldürmüş. Höller dâhil hiç kimse silah sesi duymamış. Wieser'in söylediğine bakılırsa, Konrad her ne kadar Sicking'deki kireç ocağını yaşayabileceği tek yer olarak nitelese de, Fro'ya göre son iki yıldır Sicking onun için gitgide, adeta tehlikeli bir hızla belaya, temelde bizzat kendisinin ölümüne farkında olduğu ve onu bunalıma sokan bir hezimete, Wieser'in kendi üslubunca son derece dokunaklı bir biçimde ifade ettiği üzere, bir trajediye dönüşmüş. Gerçi her zaman Konrad ailesine ait olan ama Konrad'm bir keresinde Fro'ya anlattığına göre iki dünya savaşı arasında miras yoluyla yeğeni Hörhager'e geçen kireç ocağının sahibi olmak için Konrad çok eskiden beri her şeyi denemiş ve yapmış, kireç ocağını satın almak onun otuz, hatta belki kırk yıllık hayaliymiş, Fro'ya göre şunun da söylenmesi gerekirmiş ki, gerçekleşmesi gittikçe daha zor görünen bu hayal birdenbire, Wieser'in ifadesiyle bir gecede gerçekleşmiş, Fro'ya bakılırsa Konrad daha çocukken bile bir gün kireç ocağında oturmanın hayalini kuruyormuş, ilkgençliğinden beri günün birinde kireç ocağına taşınmak ve oraya yerleşmek, akabinde de eski ocağın sahibi olmak ve hayatının geri kalanını, bir keresinde Fro'ya bizzat söylediği üzere, Sicking'den tamamen soyutlanmış olarak geçirmek gibi bir planı varmış, onun için gittikçe ihtiyaç haline gelen bir yoğunlaşma ve bilhassa, gerçekten de hâlâ bütünüyle kendi kontrolünde olan kafasını tam kapasite kullanabilmek için bunu çok önceden tasarlamış ama yeğeni Hörhager'in satış fiyatını durmadan yükseltmesi ve yeğenin kireç ocağının Konrad'a satışı konusunda sürekli bir evet bir hayır demesi, yeğenin Konrad'a neredeyse sadistçe gelen devamlı karar değişikliği, bir an kireç ocağını satacağı konusunda garanti verip sonra birdenbire Konrad'a satma meselesini duymak bile istememesi, ocağı satacağını ama ona satmayacağını söyleyerek sürekli Kon-

rad'ı tehdit etmesi, sonra yine ocağı kesinlikle Konrad'a satacağına söz vermesi, bir gün Konrad'a ocağı satacağı garantisini verip ertesi gün garantiyi geri alması ya da Konrad'a böyle bir garanti verdiği konusunda birdenbire tek kelime duymak istememesi, bu sürekli satmak isteme ve istememe hali, bitmek bilmeyen ve aslında hiçbir haklı gerekçesi olmayan fiyat yükseltme (Fro), kireç ocağının fiyatının gün be gün yükselmesi Konrad'ı yıpratmış ama bu engellere, tam da kendi ifadesiyle bütün bu insanlık dışı engellere rağmen en sonunda kireç ocağının sahibi olup oraya taşınmasaymış, Konrad, Konrad olmazmış. Öte yandan Wieser'e göre, rahatlıkla söylenebileceği üzere Konrad en sonunda ve nihayet kireç ocağının sahibi olmak için yıllarca her şeyi yapar, bu planı gittikçe insafsızlaşan bir kararlılıkla hızlandırır, kovalar ve günün birinde gerçekleştirirken, karısı sakatlığı ve hareket edemeyişiyle ilintili olarak kireç ocağında yaşadığı müddetçe Höller, fırıncı, baca temizleyicisi, berber, belediye doktoru ve terzi kadın hariç insan yüzü görmemiş, sakat ama güzel-güzeli olduğu söylenen Bayan Konrad kireç ocağına gitmek zorunda kalmamak için her şeyi denemiş ve her şeyi yapmış, Wieser'in söylediğine göre kocası ise doğal olarak hiç durmadan sadece yazacağı incelemeyi düşünüyormuş, bunun için kireç ocağı ona ideal görünüyormuş, oysa kadın kireç ocağına dair, kendisinin vaktiyle henüz ciddiye almadığı o ilk fikirler sonradan bizzat hep söylediği üzere kocasının aklına düzenli aralıklarla, gittikçe artan tutkulu bir alışkanlık halinde gelmeye başlayınca, daha o zaman, zaten yeterince mutsuz olan hayatının kocasının kireç ocağına taşınma niyeti gerçekleşirse korkunç sayılabilecek bir varoluşa dönüşmesinden korkuyormuş, ki bugün artık bilindiği üzere korkularında haklı çıkmış; Toblach'a, anne babasının kasabasına ve anne babasının evine dönmek istemiş ama kocası için Toblach'a dönmenin tek anlamı, incelemesinden ve dolayısıyla varoluş amacından sonsuza dek vazgeçmemiş, sonraları, aslen Konrad'ın anne bir baba ayrı kardeşi olan karısı için de Toblach'a dönmenin tek anlamı, bile bile, üstelik yurtdışında yaşanacak komple bir varoluş yıkımı olmuş, çünkü Wieser'in söylediğine göre karısı Konrad'a akla gelebilecek en mutlak şekilde bağımlıymış ve her halükârda bunun ölümcül bir etkisi varmış, umutsuzluktan ve çaresizlikten ve son bir hayata tutunma çabasından ve tabii iki kat umutsuzluktan ve iki kat çaresizlikten, çünkü insan en sonunda anne baba kasabasındaki ve topraklarındaki anne baba evi-

ne, tabiri caizse kurtuluş yerine dönmekten başka çıkış yolu bulamaz ve başka çıkış yolu olmadığını, başka çıkış yolu olamayacağını bilirmiş. Gerçekten de Toblach, Konrad'ın karısının belleğinde her zaman bütün kurtuluş yerlerinin en ideali olarak kalmış; korkunç bulduğu, korktuğu Sicking'in daima tam zıttı olan en ideal Toblach. Fakat neticede ikisi Sicking'e gitmişler, Fro'nun söylediğine göre adam ağırlığını koymuş, kadın kireç ocağından hep nefret etmiş, kocasını kireç ocağına gitme fikrinden caydırmak için her yolu denemiş, onun yeğeni Hörhager'i önce kireç ocağını satmamaya ya da en azından Konrad'a satmamaya ikna etmeye çalışmış, sonra Konrad'ın yeğenini rüşvetle kandırmaya çalışmış, Fro'nun söylediğine göre yeğene kireç ocağını Konrad'a değil bir başkasına satması karşılığında altı haneli bir meblağ bile teklif etmiş, en sonunda da Hörhager'i tehdit etmiş, dönüşümlü olarak ona baskı yapmış ve onu uyarmış ve onu tehdit etmiş ama Fro diyor ki, bütün bunlar hiçbir işe yaramamış, Fro'nun söylediğine bakılırsa Konrad her zaman ve her durumda olduğu gibi burada da ağırlığını koymuş. Ve Wieser'in ifadesine göre, Konradların Sicking'de geçirdikleri beş buçuk yıl Konrad'a, kendisine zaten yıllardır lüzumsuz ve renksiz gelen, daima bütününüle tarih düşmanı bulduğu, yerinde sayan dünyadan çıkarak, yazacağı inceleme ve dolayısıyla ikisinin varoluşu hatırına kireç ocağına gitme yolundaki kararlılığının ve insafsızlığının, hem de bu kireç ocağı kendileri tarafından kiralanmayıp meşru bir şekilde satın alınmışken, çünkü aslında Hörhager Konrad'a kireç ocağını genelde yapıldığı üzere on iki, hatta yirmi dört yıllığına kiraya vermeyi teklif etmiş, Wieser'in söylediğine bakılırsa Konrad da bunu kesin bir dille reddetmiş, çünkü doğasına tam da böylesi uygunmuş, sonuç olarak kararlılığının ve insafsızlığının doğru kararlılık ve doğru insafsızlık olduğunu kanıtlamış. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre ara sıra, Sicking'deki ilk yıllarında karısının kafasında sık sık Toblach kelimesi ve kavramı su yüzüne çıkıyormuş, daima yalnızca Toblach kelimesi, diyor Fro, asla Tobiacco değil, bu çocukluk kavramı sık sık saatlerce kafasında ve en sonunda odasında ve akabinde bütün kireç ocağında hayalet gibi dolaşıyormuş ama Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre git-tikçe seyrelerek. Daha bir yıl önce Soğuk Pazar denilen yerde Konrad Wieser'e, gördüğü kadarıyla Toblach'ın birdenbire su yüzüne çıkmaz olduğunu, Toblach kavramının birdenbire hiçbir önemi kalmadığını söylemiş, ona öyle geliyormuş ki karısı Toblach'dan vazgeç-

miş, Toblach'dan vazgeçerek kendinden vazgeçmiş, o da bunun far-
kındaymış. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre karısı daima Sicking'e
karşı olmuş, kireç ocağına da, Konrad'a da, onun incelemesine de,
dolayısıyla mantık çizgisi sonuna kadar takip edilirse, kendine de.
Sicking'le ilgili daha ilk düşüncelerinden itibaren Toblach'ı Sicking'le
karşı karşıya getirmiş. Sonuçta alışkanlıktan kireç ocağına, alışkan-
lıktan Konrad'ın incelemesine, yani doğuştan Konrad'm incelemesi-
ne, *İşitme*'ye karşıymış. Birdenbire Toblach yok oldu, demiş Konrad,
ve: Şunu bilmelisiniz ki karımın hayatta Toblach dışında hiçbir şeyi
olmadı ve esasen bugün de Toblach dışında hiçbir şeyi yok. Konrad'ın
Fro'ya söylediğine göre, tabii ki Sicking bir zindanmış ve dışarıdan
bakıldığında da bir zindan, bir ıslahevi, bir cezaevi, bir hapishane
etkisi yaratıyormuş, Konrad'ın söylediğine göre yüzyıllar bu etkinin
üstünü örtmüş, zevksizlikler üstünü örtmüş ama kendisi bu etkiyi
tekrar bütünüyle gün ışığına, insafsız gün ışığına çıkarmış. Özelli-
le kireç ocağını alır almaz kalın duvarların içine taktırdığı pencere
parmaklıkları, Konrad'ın deyimiyle bu ereksellik parmaklıkları söz
konusu etkiyi kuvvetlendiriyormuş, söylediğine göre Konrad süs
parmaklıklarını çıkarttırmış ve ereksellik parmaklıkları taktırmış,
kalın duvarlar ve kalın duvarların içine monte edilmiş parmaklıklar
hemen bir zindana işaret ediyormuş. Wieser'e söylediğine bakılırsa
Konrad, kendisi kireç ocağını almadan önce kireç ocağının dört bir
yanında bulunan süslemeleri, iki zevksiz yüzyılın alametlerini çı-
karttırmış, derhal bütün süslemeleri, bu süslemelerin büyük bir kıs-
mını da kendi elleriyle duvarlardan sökmüş ve indirmiş, kırarak ve
vurarak ve çekerek sökmüş ve kırarak ve vurarak ve çekerek indir-
miş ve bütün bu vurarak ve kırarak ve çekerek söküp indirdiği süs-
lemelerin yerine yeni süsleme koymamış. Konrad'ın Fro'ya söylediği-
ne göre kireç ocağı tamamen süssüzmüş. Söylediğine bakılırsa, kireç
ocağına giden yollara da, ki aslında hemen görüleceği üzere kireç
ocağına giden tek bir taş yol varmış, kaba çakıl döşetmiş. Her şey
kolaylaşmış. Onun amacı, başkalarının fikrine aldırmadan kireç
ocağının ilk halini yeniden yaratmakmış. Yüksek çalılıklara evet
ama süs bitkilerine kesinlikle hayır. Wieser'e demiş ki: O, yani Kon-
rad zaten hiçbir zaman tabiri caizse doğa delisi, doğa fanatığı, doğa
mazoşisti, asla bitki manyağı değilmiş ve doğa, daha doğrusu dış
doğa daima onun kendinden, yani Konrad'ın doğasından korkması-
na neden olmuş, onda asla hayranlık uyandırmamış, doğa meftunlu-

ğu denilen duygu sapıklıktan başka bir şey olamazmış. Konrad hayvan dostu değilmiş, çünkü insan dostu da değilmiş, hayvan dostu değilmiş, çünkü o kendisiymiş, bunun da söylenmesi gerekiyormuş, yani onun hayvan dostu olduğuna inanmak yanlış olurmuş, gerçi hiç aralıksız doğayla meşgulmuş ve beynini dolduran başka bir meşguliyet yokmuş ama kendisi, tam da bu aralıksız doğa meşguliyeti sebebiyle, doğa dostu değilmiş, aksine, doğal olarak karısının son derece ürkütücü bulduğu üzere adeta tutkulu bir doğa düşmanı ve dolayısıyla ister istemez canlı düşmanıymış. Fro'ya demiş ki: çıplak duvarlar, ereksellik. Kendini yaralama stratejisi. Felaketsel kafa ekonomisi. Wieser'e demiş ki: sımsıkı kapatılmış, sımsıkı sürgülenmiş, sımsıkı parmaklıklanmış pencereler, her şey sımsıkı kapatılmış ve sımsıkı sürgülenmiş ve sımsıkı parmaklıklarmış. Eskiden kireç ocağının kapılarında sadece alelade mandallar vardı!, diye bağırmış, düşünsenize, alelade mandallar! Oysa şimdi duvarların içine iyice gömülmüş, ağır kirişler kireç ocağı kapılarını güvenli hale getiriyormuş. Duvarların içine iyice gömülmüş ağır kirişler, demiş Konrad Wieser'e, bunların kuvvetlice, burada hüküm süren nem sebebiyle doğal olarak kuvvetlice çekilmesi ya da içeri itilmesi gerekirmiş. Güvenlik unsuru en önemli unsurmuş. Wieser'in söylediğine göre Konrad karısına, önce nihayet kurtuldukları dış dünya karşısında güvende olmaları gerektiğini söylemiş, o yüzden de derhal pencerelere parmaklık ve kapılara sürgü taktırmalıymışlar ve Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa öyle de yapmışlar, taşınır taşınmaz, ve duyulmamış yükseklikteki, inanılmaz satış fiyatının ödenmesinin hemen ertesi günü Konradlar kireç ocağına taşınmış, bütün pencerelere parmaklık ve bütün kapılara sürgü taktırmışlar, kireç ocağının içindeki kapılara da sürgü taktırmışlar, ağır sürgüler ve ağır parmaklıklar, Konrad'ın söylediğine göre demirci ilk başta bu kadar ağır parmaklıklar yapmayı reddetmiş, doğramacı bu kadar ağır sürgüler yapmayı reddetmiş ama demirci en sonunda, Konrad inat ettiği ve çok yüksek bir fiyat sözü verdiği için ağır parmaklıkları yapmış ve doğramacı da ağır sürgüleri yapmış, aslında ağır parmaklıkları yapan demirciyle ağır sürgüleri yapan doğramacı Konrad'a akıl sır diremiyorlarmış ama sonunda Konrad'm gerekçeleri ikisine de, demirciye de doğramacıya da, ikna edici gelmiş ve bugün demirci de doğramacı da çıkardıkları işle gurur duyuyorlarmış, demirci Konrad'm talimatları doğrultusunda büyük bir titizlikle yaptığı ağır par-

maklıklarla gurur duyuyormuş, doğramacı da Konrad'ın aynı şekilde titiz talimatları doğrultusunda titiz bir şekilde yaptığı ağır sürgülerle gurur duyuyormuş. Ve Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, insanlar âdetleri olduğu üzere istenmedikleri ve davet edilmedikleri halde kireç ocağının oradan geçip dururken üstten bakıp kireç ocağını göremesinler diye ikisinin, kendisinin ve karısının yükselen çalılıklara ihtiyaçları varmış ve Konrad karısına demiş ki, kireç ocağını çevrelemek için yükselen çalılıklara ihtiyacımız var, çok yükselen çalılıklara, ve derhal İsviçre'den yükselen, daha doğrusu çok yükselen çalılıklar ısmarlamışlar, onları Sicking'e getirtmişler ve usulünce yerleştirilmesini sağlamışlar. Bugün, demiş Konrad iki yıl önce Wieser'e, kireç ocağı tamamen güvende, keşfedilemez, görülemez ve keşfedilip görülse bile hiçbir şekilde içeri girilemez. Yükselen çalılıklar o kadar yükseldi ki sevgili Wieser, hiçbir insanın kireç ocağına gözünü ilişemez, demiş Konrad Wieser'e, yani kireç ocağını ancak hemen önünde, yani bir ya da yarım metre önünde durduğunda görebilirmişsin, ama o zaman da sadece bir ya da yarım metre önünde olduğun için doğru dürüst göremezmişsin. Zaten kireç ocağına sadece doğu tarafından ulaşılabiliyormuş ve Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre kireç ocağına sadece doğu tarafından ulaşılabilmesi ilginçmiş, ama bir yandan da hiç ilginç değilmiş, her şey bir yandan ilginç olup öte yandan hiç ilginç değilmiş, Wieser tam da bu ilginç aşağı ilginç yukarı'yı hatırlıyor, ama kireç ocağı kuzeyde ve aynı şekilde batıda ideal bir biçimde suya, güneyde ise ideal bir biçimde kayalığa komşuymuş. Öte yandan kışın genellikle doğu tarafından da kireç ocağına ulaşamazmış, çünkü kireç ocağı, kireç ocağı olmaktan çıkarmış, kar temizleme aracı bile kireç ocağına kadar gelmezmiş, ölü, terk edilmiş bir kireç ocağına hiçbir kar temizleme aracı gelmez, demiş Konrad Wieser'e, işçi yok, kireç yok, kar temizleme aracı yok, demiş, işe yaramaz Konrad ve aynı derecede işe yaramaz karısı Bayan Konrad için tek bir kar temizleme aracı gelmezmiş, kar temizleme aracı onlar için zahmet etmezmiş, dolayısıyla kar temizleme aracı gelmiyormuş, kar temizleme aracı yıllardır, Konrad'ın şu anda dikkatini çektiği üzere yeğeni Hörhager kireç ocağından ayrıldığından beri ancak lokantaya kadar geliyormuş, Hörhager'in vaktiyle çeşitli tabiri caizse kamusal işlevleri varmış, demek ki birisi kamusal işlevleri varsa kar temizleme aracının kendisine kadar geleceğini varsayabilirmiş, oysa benim, demiş Konrad, kamusal işlevim yok, hiçbir iş-

levim yok, nerede kalmış kamusal işlev, işlev kelimesinden bile nefret edermiş, her duyduğunda onda tiksinti uyandıran işlevsel kelimesinden daha derin nefret beslediği başka bir şey yokmuş, Konrad'ın söylediğine göre şüphesiz insanlardan nefret ettiği için doğal olarak işlevsellerden de nefret ediyormuş, çünkü günümüzde her insan işlevsel, herkes işlevselmiş, herkesin bir işlevi varmış, artık insanlar yok Wieser, sadece işlevseller var, bu nedenle işlevsel kelimesini duymaya tahammül edemiyorum, işlevsel kelimesi midemi bulandırıyor ama yeğenim Hörhager doğal olarak işlevseldi, kamu işlevseli, ve kar temizleme aracı bir işlevselin, üstelik bir kamu işlevselinin ayağına gider, oraya gider, işlevselin ayağına!, diye bağırmış Konrad Wieser'in karşısında, benim gibi yaşlı bir kaçık ve karım gibi yaşlı, sakat bir kaçık için kar temizleme aracı gelmez ve aslında, demiş Konrad Wieser'e, kar temizleme aracı rahatlıkla kireç ocağının oradan dönebilir ama artık kireç ocağına kadar gelmiyor. Kış eziyeti! diye bağırmış Konrad, defalarca bağırmış: Kış eziyeti! Wieser, kamuya ait kar temizleme aracının artık kireç ocağına kadar değil de ancak lokantaya kadar gitmesi gerçeğini Konrad'ın bir saatten uzun bir süre boyunca tekrar tekrar grotesk olarak nitelediğini söylüyor. Sicking'de her şey groteskmış, insan neye ve nereden bakarsa baksın, grotesk olanı görürmüş. Fakat Konrad'ın iddia ettiğine göre, kar temizleme aracının kireç ocağına kadar değil de ancak lokantaya kadar gelmesinin Konrad açısından bir artısı da varmış: Artık hiç kimse karlara bata çıka bize gelemiyor. Bu mutlak soyutlanmışlık ve tecrit doğal olarak sessizliği de beraberinde getiriyormuş. Wieser'e göre zaten onu, yani Konrad'ı ilk heyecanlandıran da kışın kireç ocağında mutlak sessizliğin hüküm sürdüğü gerçeği olmuş. Bu düşünce onu kovalamış, kireç ocağında kışın tam bir sessizlik olduğu düşüncesi yıllarca Konrad'ı rahat bırakmamış. Bu düşünceyle sık sık delirme sınırına yaklaşıyormuş. Kireç ocağına!, diye düşünüyormuş sürekli, Kireç ocağına!, Kireç ocağına!, karısının ise tek düşündüğü şuymuş: Gerisingeri Toblach'a!, Gerisingeri Toblach'a!, fakat bu noktada karısı olağanüstü bir itaatkârlık göstermiş. Konrad tekrar tekrar belirttiği üzere kayalığın öteki tarafındaki kereste atölyesinden de hiç ses duymuyormuş, doğruyu söylemek gerekirse aslında kereste atölyesi gürültüsü onu, Konrad'ı hiç rahatsız etmezmiş, hiçbir zaman rahatsız etmemiş, nasıl ki kendi nefesi onu kesinlikle rahatsız etmiyorsa kereste atölyesi gürültüsü de kesinlikle rahatsız etmezmiş, çünkü bu

gürültü hep varmış, dolayısıyla kendisi de hiçbir zaman Kereste atölyesini duyuyorsun, o nedenle düşünemezsin! diye düşünmemiş, çünkü daima kereste atölyelerine yakın yaşamış ve düşünmüş, biri ya da öteki, daima kereste atölyesi yakınlarında, çünkü nerede kalırsa kalsın, hemen yakınında bir ya da birkaç kereste atölyesi oluyormuş, ailesi ve yakın çevresi, aynı şekilde onların akrabaları da daima en azından bir kereste atölyesine sahipmiş. Ve Wieser'e söylediğine göre lokanta kireç ocağına o kadar uzakmış ki, lokantadan hiç ses duymuyormuş. Kayalığın öteki tarafındaki kereste atölyesinden hiç ses duymadığım gibi, kayalığın öteki tarafındaki lokantadan da hiç ses duymuyorum, demiş. Lokanta ne kadar gürültülü olursa olsun, orada, kireç ocağında hiç ses duymuyormuş. Konrad'ın söylediğine bakılırsa bazen çığ duyuyormuş, taşları, buzu, suyu, kuşları duyuyormuş, yabani hayvanları, rüzgârı. Hemen hemen hiç ses duyulmadığı için kireç ocağında, özellikle onun gibi böyle fevkalade hassas bir işitme duyusuna sahip birinin özellikle kulağı keskin oluyormuş. Bu durum doğal olarak, işitmeyi konu alması tesadüf olmayan incelemesine yarıyormuş, sonuçta incelemenin başlığı da *İşitme* imiş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa onların, yani Konradların orada olmasında incelemeye, *İşitme* üzerinde çalışmaya yönelik bir hesap varmış. Buradaki her şey, şu anda kireç ocağıyla ilintili her şey bir hesap, sevgili Wieser, demiş Konrad. Her şey önceden hesaplanmış, birçok şey tesadüf gibi görünebilirmiş, saçma görünebilirmiş ama her şey bütünüyle önceden hesaplanmış. Konrad'ın söylediğine göre bu tamamen sürprizsizlik durumunda duyarlılık mükemmel, doğal olarak ölümcül hale geliyormuş. Konrad Fro'ya demiş ki: Odasındayken, çalışırken, incelemeye meşgulken, karısının yukarıdaki odasında nefes alıp verişini duyuyormuş, Fro ister inansın ister inansın, ister doğru olduğunu düşünsün ister düşünmesin, gerçekten. Tabii ki karımın odasında nefes alıp verişini kendi odamdan duymam, bu doğru, birçok kez de kanıtlandı, demiş Konrad ama kendi odasındayken gerçekten karısının odasında nefes alıp verişini duyuyormuş. Fakat elbette o, yani Konrad daima pürdikkatmiş. Nehrin karşı kıyısındaki insanların birbirleriyle konuştuklarını duymak kireç ocağından mümkün olmadığı halde nehrin karşı kıyısındaki insanların birbirleriyle konuştuklarını bile duyabiliyormuş. Bu karşı kıyıdaki insanların kahkaha atmalarına bile gerek yok, demiş Fro'ya, sırf birbirleriyle konuşsunlar yeter, onları duyuyorum. Sık sık bir ses

duyuyorum, gerçek bir ses, demiş, ve konuştuğum kişiye o da aynı sesi duydu mu diye soruyorum ve konuştuğum kişi sesi duymamış oluyor. Karşı kıyıdaki insanları duyuyorum ve ayağa kalkıyorum ve pencereye gidiyorum ve karşı kıyıdaki insanları daha da iyi duyuyorum, üstelik onları göremediğim halde, demiş, oysa ben karşı kıyıdaki göremediğim insanları duyarken, deneklerim hiçbir şey duymıyor ve göremiyorlar, demiş Konrad Fro'ya, insanlarla birlikte yaşamının zorluğu onun için daima kendisinin her zaman çok şey duyması ve çok şey görmesi, buna karşılık başkalarının hiçbir şey duymamaları ve hiçbir şey görmemeleri ve hangi kategoriden olurlarsa olsunlar insanları duyma ve görme konusunda eğitmenin imkânsızlığıymış. Bir insan duyar ve görür ya da bir insan duyar ya da bir insan görür ya da duyar ve görür ya da duymaz ya da görmez ve hiçbir insana duymak ve görmek öğretilemez ama duyan ve gören, duymayı ve görmeyi kendi kendine mükemmelleştirebilir ve ben hayatım boyunca duymamı ve görmemi mükemmelleştirmek için her yolu denedim, özellikle de duymamı mükemmelleştirmek için; çünkü bir insanın görmesinden daha önemli olan şey, bir insanın duymasıymış. Fakat karıma gelince, demiş Konrad, onun duymasını ve görmesini mükemmelleştirme konusundaki bütün çabaları yarı yolda kalmış, ta on ya da on beş yıl önce birdenbire ona işitmeyi ve görmeyi öğretmeye devam etmenin anlamsız olduğunu idrak etmek zorunda kalmış, onun işitme ve görme organını geliştirmeyi derhal bırakmış, doğal olarak karısının yaradılışı böyleymiş, yarı yolda ve üstelik daima en yüksek odaklanma anlarında ve ayrıca en büyük başarı ihtimali anlarında, disiplinli bir zihin ve zihin iradesi gayreti göstermeyi bırakmış. Konrad'm ona, yani karısına özellikle kireç ocağına taşındıkları andan itibaren büyük bir insafsızlıkla uyguladığı Urbantschitsch yöntemi artık karısı için değil, sadece kendi amaçları için hâlâ programındaymış. Karşı kıyıdaki her türlü insanın konuşmasını duymama gelince, demiş Konrad Fro'ya, genellikle tek tek, hatta en karmaşık kelimeleri olduğu gibi en karmaşık yapıdaki cümleleri de gerçekten pırıl pırıl bir netlikle kireç ocağından duyabiliyordum. Birden şöyle demiş: Deneklerim, mesela karım, mesela Höller, mesela Wieser, benim karşı kıyıdan net bir biçimde duyduğum şeyleri hiçbir zaman duymadılar, ben her şeyi aşırı net duyarken, demiş Konrad, deneklerim hiçbir şey duymuyor ve dolayısıyla gerçekten karşı kıyıdan da hiçbir zaman bir şey duymuyorlar, demiş

Konrad. Söylediğine göre, sonuçta her şeyi duymak kesintisiz bir biçimde yıllarca incelemeye meşgul olmanın sonucuymuş, bu bir zafermiş ama aynı zamanda korkunçmuş. Fakat hiçbir şey mükemmel ya da en azından mükemmele yakın bir işitmeden daha büyük bir şeffaflık sağlayamazmış. Kireç ocağına dönecek olursak, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre burası her geleni afallatan bir yapıymış. Her on yıl boyunca bu yapının yanına bir şey eklenmiş, üstüne bir şey eklenmiş, bir parçası yıkılmış, düşünsenize, bir sürü mahzen dedim yapı denetçisine, demiş Konrad Fro'ya. Suyun en derin noktasında, gerçekten de en derin noktada o, yani Konrad pencereden bakarmış. Fakat doğrudan çalılıkların arasından çıkan biri yine de kireç ocağının gerçek büyüklüğünü kestiremezmiş, ancak içinde oturan, Konrad'ın söylediğine göre kafası ve ruhuyla orada yaşayan ve orayı bu muazzam mekanizmayla doldurabilen biri evin tamamını ölçekbilirmiş. Kavrayamaz ama ölçekbilir, demiş Konrad. Bakan biri rahatsız, ziyaret eden biri rencide olurmuş, bakan biri kireç ocağı tarafından aynı anda hem çekilir hem itilir, ziyaret eden biri her halükârda bir anda olası bütün hayal kırıklıklarının kurbanı haline gelirmiş. Bakan biri arkasını döner ve sıvışmış, içeri giren ya da ziyaret eden biri orayı terk eder ve sıvışmış. Kendisi kim bilir kaç kez yükselen çalılıkların arasından çıkan ve ürken ve geri dönen bir insanı gözetlemiş, hep aynı mekanizma, demiş Konrad, insanlar çalılıkların arasından çıkıyor ve bir anda geri dönüyor ya da kireç ocağının içine dalıp süratle hemen tekrar dışarı çıkıyorlar. Ve içlerinde hep gözetlendikleri duygusu var, insan kireç ocağı gibi bir yapıya yaklaştığında içinde hep gözetlendiği, dört bir yandan gözetlendiği duygusu olur, bu da süratle onun cesaretini kırar, demiş Konrad, ilk baştaki o görülmemiş teyakkuzdan, bütün duyu organlarının alarma geçişinden sonra her şey yavaş yavaş güçsüzleşir, kireç ocağı menziline giren herkesin üzerine birden büyük bir gevşeklik çöker. En dikkat çekici olan da buymuş: Kireç ocağının sırf görünüşü bile insanların geri dönmesine neden oluyormuş, birdenbire kapıyı çalıp içeri girecek cesaretleri kalmıyormuş. Konrad'ın söylediğine göre, ola ki kireç ocağının görünüşünden ürkmelerse gerçekten kapıyı çaldıklarında ürküyorlarmış, ki elbette pek azı kapıyı çalacak kadar ileri gidermiş, çünkü kapı çalındığında iğrenç bir ses çıkıyormuş. Kireç ocağının mimarisindeki her şey binlerce yıllık hesap kitabın sonucuymuş. Dolayısıyla Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, insan çalılıkların

arasından çıkınca ister istemez kireç ocağının içinin son derece sınırlı bir hareket serbestisi tanıdığını varsayıyor, hemen kireç ocağının içinin son derece dar bir hareket alanına sahip olduğunu sanıyormuş ama gerçekte kireç ocağında son derece geniş bir hareket alanı varmış. Fakat her tasavvur ve aynı şekilde her tasavvurun tasavvuru ister istemez daima yanıltıcı ve küçültücü olurmuş. İnsan düşünürse ister istemez bunu anlarmış. Gerçek olan gerçekte daima farklı, tam tersiymiş, daima gerçek olan, gerçekte. Varoluşumuzun başka hiçbir şeyden değil yanılısamadan ibaret olduğunun ille de dile getirilmesi gerekmezmiş. Kireç ocağında, benim bildiğim başka hiçbir binada olmadığı şekilde, demiş Konrad Wieser'e, ki kendisi en büyük ve en mükemmel ve aslında akla gelebilecek her tür binayı, daha doğrusu taş yapıyı bilirmiş, istediğiniz kadar ve üstelik her zaman istediğiniz kadar, devamlı aynı yolu kullanmak zorunda kalmaksızın, bir o tarafa bir bu tarafa ve esasen hep daha ileri, daha ileri gidebilir, ister istemez en ileriye ilerleyebilirsiniz. Bütünün yapısı bütününüyle yanılısamaya dayanıyor, yüzeysel hüküm veren biri ister istemez tuzağa düşüyormuş. İnsan hole girdiğinde, demiş Konrad Wieser'e, yanılısamaya kapıldığını hemen anlıyor, çünkü mesela sırf hol bile müstemilatın üç katı büyüklükte ve doğal olarak alt ve üst hol aynı büyüklükteymiş, bir malikâne şeklinde inşa edilen kireç ocağı, Konrad'm Wieser'e söylediğine göre onun için, yani Konrad için tabiri caizse bir gönüllü çalışma zindanının bütün avantajlarına sahipmiş. (Laska'da duyduğuma göre holün sonunda parke taşı döşeli avlu varmış.) Wieser'e söylediğine göre Konrad burada, kireç ocağında saatlerce delirmeden yürüyebiliyormuş, oysa aynı büyüklükteki ya da belki çok daha büyük başka binalarda birkaç dakika bir ileri bir geri ve bir sağa bir sola yürüdükten sonra deliriyormuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa kafası tam da böyle kireç ocağı gibi binalara göreymiş, aynı şekilde vücudu da. Toblach'a meyilli karısı için kireç ocağı gibi binalar tekinsizken, sürekli bunalım kaynağıyken, o, yani Konrad ancak ve ancak böyle kireç ocağı gibi doğal olarak bir tek en büyük özgünlük talebine cevap veren binalarda gerçekten nefes alabiliyor ve var olabiliyormuş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre odalarda hiçbir engelle karşılaşmadan en az on beş yirmi adım gidebilmesi ve hiçbir engelle karşılaşmadan aynı sayıda adım gelebilmesi şartmış ve üstelik, tahmin edebileceğiniz gibi, büyükçe adımlar, kafa işiyle meşgulken attığım o büyük adımlar, oysa

bildiğiniz gibi içine girdiğimiz ve orada yaşamaya, geceyi geçirmeye ama bazen de daha uzunca bir süre var olmaya her seferinde mecbur kaldığımız çoğu odada duvara toslamadan sekiz dokuz adım bile atamayız, bu bir yönde ve öteki yönde on beş yirmi adım atmaya daima fevkalade değer vermişimdir, demiş Konrad Wieser'e, bir eve girdi mi ilk iş bir yönde on beş yirmi adım atmayı denermiş, derhal insafsızca bir yönde ve insafsızca öteki yönde ilk adımları atar ve bu adımları sayarım, yani on beş yirmi adım gidip on beş yirmi adım gelebiliyor muyum diye sorarım hemen kendime ve genellikle, söylediğim gibi düz bir çizgide sekiz dokuz adım bile gidememe durumunu başarıyla teyit etmiş olurum, oysa, demiş Konrad Wieser'e, burada, kireç ocağında kolayca bütün odalarda, istediğim her yerde kafamı çarpmadan aynı yönde rahatlıkla yirmi, hatta otuz adım ilerleyebiliyorum. Söylediğine bakılırsa Konrad doğal olarak büyük odalarda nefes alabiliyormuş. Buna karşılık büyük odalar karısının içini sıkarmış. Beni küçük odalar bunaltır, onu büyük odalar. Doğal olarak o, yani karım, demiş Konrad Wieser'e, Toblach'taki dar odalara meyilli, karısı dar Toblach odalarında büyümüş, küçük Toblach hücrelerinde, genel olarak Toblach'ın darlığında büyümüş, oradaki her şey darmış ve Konrad'ın söylediğine bakılırsa insan Toblach'ta kaldığı müddetçe sürekli boğulacak gibi olurmuş, kendisi tıpkı vadilerde ve dolayısıyla Toblach'ta daima boğulduğu hissine kapıldığı gibi küçük odalarda da daima boğulduğu hissine kapılırken, Toblach'a alışkın kız kardeşi büyük odalarda, odanın büyüklüğü tarafından ezilmekten korkarmış, geniş topraklarda toprakların genişliği tarafından ezildiği hissine kapılırmış, koskoca gökyüzünün altında bu koskoca gökyüzü tarafından ezildiği, aynı şekilde büyük bir insanın altında da bu büyük insan tarafından ezildiği hissine kapılırmış. Söylediğine bakılırsa Konrad bu nedenle müstemilatta da her zaman boğulacak gibi oluyormuş, müstemilatta biraz uzunca kalayım, demiş, boğuluyorum, ve müstemilatta yaşayan Höller'i bu kadar seyrek ziyaret etmesinin sebebi de bu olsa gerekmiş, ancak daha fazla karşı koyamaz hale geldiğinde Höller'i müstemilatta ziyaret edermiş, müstemilat onu her seferinde kısa bir süre sonra oksijen eksikliğinden neredeyse boğulacak hale getirirmiş: Sonuçta Konrad'ın söylediğine göre bazıları küçük ve dar ve ötekiler büyük ve geniş binalara göreymiş, Höller'le, kendisinin üzerine titrercesine sevdiği insanla müstemilatta uzunca bir sohbet, müstemilatın darlığı ve müstemilatın bu

darlığının her seferinde içeri girer girmez onda yarattığı halden ötürü gitgide imkânsız hale gelmiş, Höller'i müstemilatta ancak çok kısa bir süre ziyaret edebiliyorum, demiş Konrad Wieser'e. Kireç ocağına taşınır taşınmaz karısının kireç ocağının en küçük odasına yerleşeceği kesinleşmiş. Fakat Wieser'e söylediğine bakılırsa Konrad onun odasında bile, gerçekten kireç ocağının en küçük odası olmasına rağmen rahatça on beş adım gidip on beş adım gelebiliyormuş. Ve onun, yani karısının tabii ki daha en baştan ikinci kata yerleşeceği hemen kesinleşmiş, daha Mannheim'da, kireç ocağına taşınmadan hemen önce kaldığımız yerde, ikisi onun ikinci kata yerleşmesini kararlaştırmışlar, çünkü ikinci kat en sağlıklıymış, konunun bütün uzmanlarının görüşleri bunu tekrar tekrar kanıtlıyormuş, Konrad'ın söylediğine göre karısı için ne birinci katta bir oda, ne zemin katta, ne de üçüncü katta bir oda gündeme gelmiş. Ve daima ikinci katın en sağlıklı olduğu iddia edilmesi dikkat çekiciymiş, fırsatını bulsa herkes ikinci kata yerleşirmiş, herkes ikinci katı tercih edermiş. Şahsen ben derhal birinci kattaki odama yerleştim, demiş Konrad. Daha ilk saniyede kendi kendilerine demişler ki, şu birinci kattaki odaya ben, şu ikinci kattaki odaya o. Söylediğine bakılırsa Konrad burada, yani kireç ocağında inceleme için gereken neredeyse bütün koşullara, koşulların çok büyük bir bölümüne sahipmiş, ayrıca: Birdenbire kireç ocağına taşınmanın karısı için ne anlama geldiğini ilk başlarda kendine sormuyormuş, üstelik bunun onun için ne anlama geldiğini bildiği halde, bunu kendine sürekli sormuyormuş, insan sürekli bildiği pek çok şeyi kendine sürekli sormamalıymış. Penceresinin, suyun en derin noktasına bakması da inceleme için büyük bir avantajmış ama bunun nasıl bir avantaj olduğunu açıklayamamış ya da açıklamak istememiş. Aynı şekilde onun, yani karısının penceresinin de suya bakması büyük bir avantajmış, tabii eğer kendisinininki gibi suyun en derin noktasına değilse, çünkü Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre onun penceresi kesinlikle suyun en derin noktasına bakmamalıymış. İlk başlarda karısı, kendisi için avluya bakan bir pencerenin avantajlı olduğunu düşünüyormuş (darlık merakından ötürü!), hatta kayalara bakan bir pencerenin ama Wieser'e bizzat söylediğine göre Konrad, suya bakan bir penceresi olmanın daha avantajlı olduğu konusunda onu ikna etmiş, sonuçta karısı zamanla, sık sık saatlerce suya bakarak oyalandığını görmüş, hatta saatlerce de değil, günlerce suya bakıyormuş (Konrad). Kendisine, yani

Konrad'a gelince, onun için avluya bakan bir odada yaşamak inceleme aleyhine hareket etmek anlamına geliyormuş, aynı şekilde inceleme göz önünde bulundurulduğunda kayalara bakan bir oda da söz konusu olamazmış. Avluya ya da kayalara bakan bir odaya yerleşmek, zaten var olan daimi umutsuzluk hazırlığını artırmak anlamına gelirdi, demiş Konrad Wieser'e. Kireç ocağının döşenmesi konusunda bir seferinde Konrad Fro'ya şunları anlatmış: Kendi odalarımızı daha ilk günden tamamen ve kalıcı olarak, tahmin edebileceğiniz gibi zaruri eşyayla döşediğimiz halde, kireç ocağının bütün geri kalanını bugüne dek döşemedik. Kışın taşındığımız için mavnayı kullanmak zorunda kaldık, mavnayla iki kez nehri geçtik, demiş Konrad Fro'ya, iki dolu mavnayla nehri geçtik, yıllarca oradan oraya seyahat ettiğimiz halde hâlâ sahip olduğumuz yüzlerce ve binlerce parçayla doluydu, kireç ocağına taşındığımız sırada hâlâ bu kadar mobilyaya ve başka dekorasyon objelerine sahip olmamız akıl almaz bir şey Fro, iki savaş ve şu devrim felaketleri ve hâlâ bu kadar fazla mobilya ve obje! Fro, en inanılmaz olanı da öte yandan bu mobilyaları ve objeleri elde tutmak için en ufak bir şey yapmamış olmamız, aksine, ben de karım da, ikimiz de asla tek bir saniye bile bu mobilyalarla ve objelerle ilgilenmedik, elbette, bize kalan bu yüzlerce ve binlerce mobilya ve obje aslında vaktiyle sahip olduklarımızın yalnızca bir kısmı, çünkü sonuçta karım bir miktar getirdi ve ben bir miktar getirdim ve ayrıca bu mobilyalarla objelerin büyük bir bölümü, bilirsiniz ya, çeşitli ölümlerle, savaşların etkisiyle eklendi, şehirlerde bir sürü eşya kaybettik ama taşrada hiçbir şey kaybetmedik ve hepsinden önemlisi taşrada bu mobilya ve objelerin neredeyse hepsini depoladık. Düşünsenize, iki mavna dolusu böyle mobilya ve obje! diye bağırması Konrad, tekrar tekrar: İki mavna dolusu böyle mobilya ve obje! Neyse ki nehir donmamış, nehir her kış donarmış, ocak ayında nehir donarmış ama kireç ocağına taşındıkları yıl nehir donmamış. Ve yirmi yıl önce, Konrad'ın söylediğine göre aralarında birçok Konrad olan düğün davetlilerinin sulara gömülmesinin ardından artık hiç kimse donmuş nehrin üzerinden arabayla geçmeye cesaret edemiyormuş. İnsanlar yüzyıllar boyunca donmuş nehrin üzerinden arabayla geçmişler, düğün davetlileri sulara gömülmüşler ve artık kimse donmuş nehrin üzerinden geçmeye cesaret edemiyormuş. Üç mavna dolusu eşya, demiş Konrad Fro'ya, ve bu tür bir mavnaya neler sığar bilirsiniz. Fakat Konrad'ın söylediğine göre muhte-

melen bugün artık mavnayı kullanmak mümkün değilmiş, son yıllarda hiç kimse mavnayla ilgilenmemiş, kendisi böyle bir mavnanın her yıl yağlanması ve boyanması gerektiğini gayet iyi biliyormuş ama hiç kimse mavnayı bir kez olsun yağlamamış ya da boyamamış. Paslanan ve çürüyen mavna şüphesiz artık kullanılamazmış ve Konrad demiş ki: Kireç ocağının çevresindeki her şeyin paslanıp çürüdüğü gibi, ki kireç ocağının çevresinde bulunan ve paslanıp çürüyen çok şey varmış. Söylediğim gibi, demiş Konrad Fro'ya, kireç ocağını yıllarca döşemedik, kendi odalarımızı döşememiz ise bir saat bile sürmedi. İkisi, yani Konrad da karısı da, son derece mütevazıymışlar. Konrad hayatı boyunca daima sadece en gerekli, her zaman aynı objelere sahip olmuş. Fakat daha önce de söylediği gibi, kendi istekleri dışında, tamamen en gerekli olanlara indirgedikleri halde yine de iki mavna dolusu mobilya ve objeyi kireç ocağına nakletmişler. Bayan Konrad tekrar tekrar söylemiş, Toblach olsaymış bütün bu mobilya ve objeleri oraya koyamazlarmış. Toblach'ta bunun yarısı kadar bile yer olmazdı, demiş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, karısının Toblach'a bağlamadığı tek bir konu bile yokmuş. Konrad'a bakılırsa işin zorluğu öncelikle, mesela birinci ya da ikinci ya da üçüncü kata ait mobilyaları daha baştan hemen birinci, ikinci ya da üçüncü kata çıkarmak ve kendilerinin başına sürekli geldiği üzere ikinci kata konulacak mobilyaları mesela üçüncü kata, birinci kata konulacakları ikinci kata ve üçüncü kata konulacakları birinci kata vs. taşımamakmış. En sonunda neredeyse bütün mobilya ve objeler yanlış yerde duruyormuş, Konrad'ın ifadesine göre neticede ortaya feci bir karmaşa çıkmış. Bildiğiniz gibi taşındıktan hemen sonra epeyce mobilya ve obje sattım, aradan geçen zamanda bütün o ahşap ıvır zıvırın büyük bir kısmını paraya çevirdim, demiş Konrad Wieser'e. Bir yıl önce de Fro'ya şöyle söylemiş: Onun, yani karımın, neredeyse tüm mobilya ve objeleri sattığımdan haberi bile yok. Fakat bu başka bir meseleymiş. Onun arkasından neredeyse tüm mobilya ve objeleri, demiş Konrad kelimesi kelimesine, kireç ocağının odaları neredeyse bomboş, çünkü son yıllarda, özellikle de yüksek dava masrafları yüzünden, her şeyi paraya çevirmek zorunda kaldım. Çoğunu da avukatlar yedi! Fro'ya söylediğine göre bir sürü adam tutmuş, çünkü taşınma sırasında Höller sulu zatülcenp sebebiyle yataktan çıkamıyormuş, ayrıca bilindiği üzere Sicking'de çok para verilse bile mobilya taşımak gibi sıradan niteliksiz işler için adam bulmak zormuş,

karısı taşınma eziyetinin yarattığı yorgunluk nedeniyle, daha şimdi-
den odasındaki kalıcı yerine yerleştirilmiş tekerlekli sandalyeye yığı-
lıp kalırken kendisi adamlarla birlikte mobilyaları ve öteki objeleri
kireç ocağına taşımış, tabii insan adam tuttuysa onları mümkün ol-
duğunca verimli kullanmalıymış ve kendisi de adamlara, tarihi geli-
şim süreci boyunca alışkın oldukları gibi insanı umutsuzluğa sürük-
leyecek derecede yavaş değil, kendisinin, yani Konrad'ın alışkın ol-
duğu gibi hızlı çalışmalarını söylemiş ve Fro'ya bakılırsa adamlar
derhal onun talimatına uymuş ve bir anda büyük bir hızla, aynı za-
manda da büyük bir beceriyle, denilebilir ki şevkle mobilya ve obje-
lere el atmışlar. Fro'ya göre belli ki Konrad onları teşvik etmeyi bil-
miş. Normalde açıkça belli ettiği insan nefretini o ilk günlerde öyle
güzel bastırmış ki, tuttuğu adamlar, o zamana kadar hiç yüz yüze
gelmeyip yalnızca duyduklarından tanıdıkları Konrad'ın son derece
iyi niyetli, cana yakın ve ayrıca, çok az işe çok para, baştan savma işe
çok para gibi amaçları doğrultusunda kullanabilecekleri bir adam
olduğunu düşünmüş ve Konrad'm talimatlarının kurnazlığı sayesinde
yaptıkları işte hıza ve aynı zamanda düzgünlüğe teslim olmuşlar.
Konrad tuttuğu adamlara karşı neden güler yüzlü olduğunu biliyor-
muş, mavnalardaki yük kireç ocağının önüne geldiğinde berbat bir
durumdaymış ve ona yardım edecek tek bir kişi bile yokmuş.
Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, mobilya karmaşasına bir düzen
gelmesi aylar sürermiş ama bugüne dek mobilya karmaşasına bir dü-
zen gelmemiş, doğruyu söylemek gerekirse, demiş Konrad Fro'ya,
aslında bütün o mobilyaların yalnızca küçük bir kısmı kireç ocağın-
da, diğer hepsi satıldı, ve mobilyalarla objelerin geri kalanını düzen-
lemeye de değmezmiş. Bu kalanları da en kısa zamanda paraya çevi-
receğim, demiş Konrad. Karısı ona sorduğu zaman her seferinde
bütün odaların döşendiğini, bütün odalarda her şeyin düzenli oldu-
ğunu, zaman içinde her şeyin yerini bulduğunu söylemiş, neredeyse
her şeyin satıldığına, kendisinin bir an için olsun mobilyaları düzen-
lemeye niyetlenmediğine, sürekli bunları nasıl mümkün olduğunca
hızlı satabileceğini düşündüğüne dair tek kelime etmemiş ve gerçek-
ten de zaman içinde mobilyaları şehirdeki antikacılar kârlı bir şekil-
de satmayı başarmış, mesela neredeyse bütün parçaları Amerika'ya
götürmek üzere nispeten yüksek bir fiyata alan, Vöcklabruck'taki
antikacıya, Konrad'a bizzat itiraf ettiği üzere adam söz konusu şart-
larda bile bu işten yüzde bin, hatta iki bin kazanacaktı, işte Kon-

rad tekerlekli sandalyesine mahkûm karısına bütün bunlar hakkın-
da tek kelime etmeyip mütemadiyen mobilya ve objeler konusunda
her şeyin yolunda olduğu yalanını söylemiş. Büsbütün ümitsizliğe
kapılmamak, bir süre daha yola devam etmek, iletişim kurabilmek
ve birbirlerine tahammül edebilmek için yıllarca ikisi, yani Konrad'la
karısı arasındaki tek araç yalan, sadece ve sadece yalan olmuş, yalan-
lar olmasaydı ikisi çoktan tam bir iletişimsizlik ve en derin ümitsiz-
lik içine düşerlerdi, diyor Fro. Tanrım, bir odada masa, koltuk, dolap
ve yataktan başka neye ihtiyaç var ki!, diye bağırması Konrad bir ke-
resinde Fro'nun karşısında, sıkça yaptıkları gibi dört saat boyunca,
Konrad evde onu bekleyen karısına dönmek istemediği için uzun
süre yirmibir oynadıktan sonra lokantadan çıkıp lokantanın bahçe-
sindeki kestane ağaçlarının altında vedalaşırlarken. Fro: Konrad ka-
rısına gitmeye korkuyordu. Kireç ocağının bağırma mesafesinde ol-
madığını söylemiş Konrad sık sık Wieser'e, insan kireç ocağında
bağırdığında sesi duyulmuyormuş. Herhangi bir suç işlenmesi halin-
de bağırmanın hiçbir anlamı yokmuş, çünkü duyulmuyormuş. Ke-
reste atölyesi bağırma mesafesinde değilmiş, lokanta bağırma mesa-
fesinde değilmiş, tek bir insan bile bağırma mesafesinde değilmiş.
Oduncular bağırma mesafesinde değilmiş. Mußner ve Trattner çift-
liklerinin de bağırma mesafesinde olmaması, çiftlik sahipleri Mußner
ve Trattner'in öldürülmesinin de gösterdiği üzere, felaketle sonuç-
lanmış. O, yani Konrad bir yandan bu yüzde yüz soyutlanmışlığı
bilhassa üzerinde çalıştığı inceleme açısından en büyük avantaj ola-
rak görürken, diğer yandan da bunu daimi, üstelik tamamen sıradışı
bir tehlike olarak anlatıyormuş, çünkü şimdi birdenbire, tuhaf bir
biçimde mutlak refah devrinde sırf suç işlemek, özellikle de şiddet
suçları ve şiddet suçlarının en sık rastlananları, en vahşileri için dört
bir yanda beliren, akla gelebilecek her delikten çıkıveren insanların
bilindiği üzere hiçbir şeyden korkusu yokmuş. Esasen o, yani Kon-
rad mütemadiyen şiddet suçlularından korkuyor, kelimesi kelimesi-
ne kendi ifadesiyle, şiddet uygulayan unsurlara yönelik sürekli bir
korku içinde yaşıyormuş ve şiddet suçları tabiri caizse kireç ocağının
kaderiymiş, burası adeta bu tür suçlara davetiye çıkarıyormuş, şura-
sı bir gerçekmiş ki, mesela şimdiye kadar kireç ocağında işlenen suç-
ların hepsi bilhassa aydınlatılamamış soygun cinayetleriymiş, bura-
da, Sicking'de ve Sicking civarında işlenen suçların (şiddet suçları)
yüzde doksan beşi aydınlatılamamış, kireç ocağında işlenen yüzler-

cesi, hiçbirini aydınlatılamamış, tıpkı çiftlik sahibi Mußner ve Trattner cinayetleri gibi, onların çiftlikleri de tıpkı kireç ocağı gibi tamamen yalıtılmışmış ve onlarda da, tıpkı kireç ocağında olduğu gibi, 31 Aralık'a kadar şiddet suçu işlenmezse yılın sonunda bunun bir mucize olduğu söylenirmiş, yaklaşık yüz yıl boyunca sırf kireç ocağında bilindiği kadarıyla on bir cinayet işlenmiş, zorla içeri girmeler, soygunlar, adi hırsızlıklar, bazı yıllarda sayısız hale gelip adete dönüşen suçlar hariç. Kireç ocağı gibi yapılar daima tam da başka hiçbir şeyi değil şiddet suçunu meslek edinenleri kendine çekermiş ve esasında duvar örmek, sürgülemek hiçbir işe yaramıyormuş ve sürekli bir spekülasyon halinde fizyonomik olanla birlikte çalışan, tabiri caizse insan sarraflığı, daima bir yanılgıymış. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa, hiçbir şey insan yüzünden daha yanıltıcı olamazmış. Yanında her daim tabanca taşıdığı, en azından oduncu ve korucu Koller olayından beri biliniyormuş, ayrıca kireç ocağının neredeyse bütün odalarına kolay ulaşılır bir silah saklamış olduğu da Koller davası sırasında duyulmuş, insanın herhangi birini omzundan ya da baldırından vurması, demiş Konrad Wieser'e, ve bu yüzden hapse girmesi, daha önce aynı suçtan ceza yediği için bundan korkup kısa çöpü çekmesinden iyidir. Konrad'ın söylediğine göre hiçbir devir bugünkünden daha büyük bir haklılıkla şiddet suçu devri olarak nitelenemezmiş, hiçbir devirde daha büyük bir kesinlikle her an şiddet suçunun hesaba katılması gerekmemiş ve şehre kıyasla taşrada daha sık şiddet suçu işlenmekle kalmıyor, bilindiği üzere burada her gün, Sicking bölgesi bir bütün olarak ele alınırsa her saat, sürekli şiddet suçunun en iğrenç biçimiyle karşı karşıya kalınıyormuş. Şu devamlı duyduğumuz, şiddet suçlusunun hiçbir şeyden korkusu olmadığı tezi, Sicking bölgesinde en korkunç şekilde doğrulanıyormuş. Konrad'ın yaklaşık bir yıl önce Wieser'e söylediği gibi karısının da tekerlekli sandalyesinin arkasında bir silah sakladığını Fro doğruluyor. Onlar, yani Konrad ve karısı, kireç ocağına ve genel olarak Sicking'e silahsız bir saniye dayanamazlarmış. Kireç ocağında insan sürekli silahlı olmalı ve aynı şekilde sürekli şahsına yönelik bir suçu hesaba katmalıymış. Ancak ahmağın biri kireç ocağı gibi bir binada ve Sicking gibi bir bölgede silahsız gezermiş. Wieser'e söylediğine bakılırsa Konrad tabii ki tek bir silah satmamış, aksine, satılabilecek her şeyi satmaya çalışırken ve satılabilecek neredeyse her şeyi gerçekten de satarken, sizin de bildiğiniz üzere, or-

man denetçisi Ulrich'in hemen hemen tüm silah mirasını satın aldım, kireç ocağında insanın ne kadar silahlı olsa yetmezmiş, çünkü kireç ocağı her ne kadar sürgülü ve parmaklıklı olsa da şiddet suçu işlemeye niyetli bir şiddet suçlusu her zaman için kireç ocağına girme ve şiddet suçu işleme imkânı bulurmuş. Bir suçlu gerçekten de, işlemeye karar verdiği suçtan ya da suçlardan hiçbir tedbirle alıkonamazmış. Ve bu karar her zaman suçlunun beyninden çıkmasa bile, ki pek az vakada bir suçlunun suçu ya da suçları o suçlunun beyninden çıkarmış, yine de suçlunun içindeki her şey suçu (ya da suçları) hedeflermiş, suçlunun doğası suçun (ya da suçların) peşinden gidermiş, ta ki bu suçlar işlenene kadar ya da bu suç işlenene kadar. Ve suçlunun doğası daima devamlı suçu ya da suçları hedefleyen bir doğaymış ve işlenen bir suçun ya da işlenen suçların ardından suçlunun doğası doğal olarak yeni bir suça ya da yeni suçlara odaklanırmış vesaire. Evet, bağırabilirsin, demiş Konrad Wieser'e, ama duyan olmaz. Bu durum doğal olarak suçluları ve tabii şiddet suçlularını çekiyormuş. Wieser, Konrad'ın bu açıklamalarını net bir biçimde hatırlıyormuş Fakat bunun yanı sıra birçok kaza da kireç ocağında yaşayanların ve çalışanların ölümüne neden olmuş, çoğu da ölümüne, çünkü insanlar seslenerek, daha doğrusu bağırarak yardım istemişler ama sesleri duyulmamış. Sırf otuz sekiz yılının başındaki patlamayı düşünün, demiş Konrad, yedi ölüyü, yirmi dört yaralıyı. Fakat Konrad'ın söylediğine göre kendisi, bunu çok isteyen karısını göz önünde bulundurarak kireç ocağına şüphesiz onun çok işine yarayacak bir telefon bağlatmamış, incelemesini göz önünde bulundurduğunda kireç ocağına telefon bağlanması söz konusu olamazmış. Telefon olmaz! Telefon olmaz! diye Konrad'ın defalarca bağırıldığını söylüyor Wieser. Elbette, insanın telefona ihtiyacı olur, mesela bir doktoru arar!, demiş. Telefon bağlanması şüphesiz incelemesinin sonu ve genel olarak son anlamına gelirmiş, o ne dediğini biliyormuş. Bunu ihtimal dışı bulabilirsiniz, demiş Konrad Wieser'e, ama karımla inceleme arasında seçim yapmam gerekse doğal olarak incelemeyi tercih ederim. Kaldı ki, demiş, telefon bağlanması maddi imkânlarımı fersah fersah aşılıyor, çünkü zengin olduğumuz sabit fikrinden bir anda kurtulunca, demiş Konrad, aslında birdenbire tamamen yoksul kaldığımızı tespit ettim. Artık hiçbir şeyimiz yok ve zaten ben de bu sebepten ötürü bu kadar fazla eşya sattım, fakat karısı bunu bilmemeliymiş, bitmez tükenmez para ve dolayısıyla bitmez

tükenmez bir zenginlik, Konrad'ın söylediğine bakılırsa karısının tutunduğu tek dalmış, tutunabileceği başka bir dal yokmuş ama ellerinde yeterince para olduğu inancı, ki hayatı boyunca bu inanca sahipmiş ve az önce de söylediği üzere bir iki yıl öncesine kadar bizzat Konrad da bu inancı taşıyormuş, kadını rahatlatıyormuş. Telefonumuz olursa, diyormuş Konrad, kireç ocağına taşınmadan önceki durumumuza düşeriz. Telefonum olacaksa neden kireç ocağına taşındım ki? diye soruyormuş kendi kendine. Elbette, şimdi artık telefonu olmayan böyle gülünç bir yapı kalmamış ama kireç ocağının telefonu yokmuş. Lokantada telefon varmış, kereste atölyesinde telefon varmış ama kireç ocağında telefon olmayacaktı. Kireç ocağının vaktiyle hangi amaçlarla tasarlanıp yapıldığını ve kendisinin, yani Konrad'ın şu anda orada hangi amaçla oturduğunu, orayı nasıl suistimal ettiğini düşünüyormuş, söylediğine bakılırsa. Orada hangi insanların eşek gibi çalıştıklarını. Zamanında kireç ocağının bütün bölge için ne anlama geldiğini. Ve artık, çok uzun zamandır tamamen anlamsız olduğunu. Gerçi kireç ocağından bahsedildiğinde hâlâ kireç ocağından bahsediliyormuş ama kireç ocağından bahsedildiğinde kapalı bir kireç ocağından bahsedildiğini söylemek daha doğru olurmuş. Akla gelebilecek bütün bina ve aynı şekilde beyin öbeklerinden hep bu şekilde bahsedilir, demiş Konrad, yani eğer bunlar artık uzundur bina ya da beyin öbeği değilse. Yirmi yıldır kireç ocağı kapalıymış, ölmüş. Günün birinde, demiş Konrad, kireç ocağının kârsız olduğunu gördüler, insanların işine son verdiler ve kireç ocağının kapısına kilit vurdular. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre kireç ocağının müdürü o zamanlar Zürih'te olan Hörhager'e kireç ocağının artık kâr getirmediğini yazmış ve bu müdür Hörhager'e kireç ocağını elden çıkarmasını önermiş, kireç ocağını tasfiye edin, diye yazmış, daha doğrusu telgraf çekmiş kireç ocağının müdürü Zürih'teki Hörhager'e, ve Hörhager kireç ocağını hemen tasfiye etmiş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa bekâr Hörhager kireç ocağını bir an bile düşünmeden, kireç ocağının müdürünün önerisi üzerine derhal tasfiye etmiş. Fakat bu müdür sahtekârın tekiymiş, bu adamın her tarafından, demiş Konrad, sahtekârlık ya da en azından sahtekârca niyetler akıyordu. Esasen Hörhager hiçbir zaman kireç ocağıyla gerçek anlamda ilgilenmedi, demiş Konrad Wieser'e. Müdür Hörhager'i sömürmüş, müdürler doğuştan mal sahibi sömürücüsüy-müşler, bütün dünyada müdürler sömürürlermiş ve kafalarındaki

tek düşünce mal sahiplerini nasıl sömürebilecekleriymiş, mal sahiplerinin nasıl sömürüleceği düşüncesini geliştirerek neredeyse baş döndürücü bir bilim haline getirmişler. Kireç ocağı terk edildiği sırada Konrad ve karısı Augsburg'daymışlar, üzerinde çalıştığım incelemeye uygun bir eve kapanmıştık, demiş Konrad Wieser'e. O zamanlar kireç ocağı hafızasında, tıpkı yıllar önce ve yıllar sonra olduğu gibi, çocukluğunun ilk oyun alanı, bol bol seyahat edip zamanının çoğunu Zürih'te sosyete maceralarıyla kendini kaybederek geçiren yeğeni Hörhager'e ait olan, nem, soğuk, karanlık ve yaralanma ihtimalleriyle bütünleşmiş bir taş yapı şeklinde yer alıyormuş. O zamanlar kireç ocağı ona tamamen karanlık bir yer gibi geliyormuş, üzerinde çalıştığı inceleme için idealmiş ve kendisinin, yani Konrad'ın Wieser karşısında hatırladığına göre daha o zamanlar Augsburg'da, kireç ocağını Hörhager'den satın almayı düşünmüş, günün birinde, fakat ancak yirmi yıl sonra, gerçekten kireç ocağını yeğeninden satın alacağını bilmeksizin, sezmeksizin. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa yeğeni Hörhager o zamanlar kireç ocağını soğukkanlı bir biçimde Zürih'ten tasfiye etmiş. Ve o, yani yeğeni, kireç ocağıyla finansal hariç en ufak bir ilişkisi olmadığı halde, o, yani Hörhager, kendisine, yani Konrad'a kireç ocağını yıllarca satmamış. Muhtemelen yeğenim kireç ocağını mutlaka satın almak istediğimi, hayatımın, varoluşumun kireç ocağının satışına bağlı olduğunu bildiği için orayı bana satmadı, demiş Konrad Wieser'e. Hatırlıyorum, demiş Konrad, o zamanlar Augsburg'da karımın durumu gözle görülür derecede kötüleşmişti, Münih civarında akla gelebilecek her türlü uzmana gidiyorduk, çünkü o zamanlar Münih müthiş doktorları, özellikle de sakatlık uzmanlarıyla dünya çapında ünlüydü. Orada Lech Nehri boyunca uzun yürüyüşler yapıyordum, demiş Konrad, esasen Augsburg kullanışlı bir şehir. Kireç ocağının müdürü Hörhager'den korkunç bir meblağ talep etmiş, demiş Konrad Wieser'e, Hörhager de kireç ocağının müdürünün teklif ettiği her şeyi derhal kabul ettiği gibi bunu da derhal kabul etmiş, adam onu rahat bıraksın diye, muhtemelen, demiş Konrad. O, yani müdür, çalışanların işine son vermiş, her şeyi durdurmuş, kapıları ilelebet kapamış. Sicking'dekine benzer orta ölçekli kireç ocaklarının artık geleceği olmadığını yazmış müdür Hörhager'e, o, yani müdür, usulüne uygun bir tasfiye gerçekleştirilmesini sağlayacakmış, Hörhager her zamanki gibi müdürün bütün önerilerini kabul etmiş. Müdüre tam yetki verdiğini yazmış

Hörhager Zürih'ten Sickling'e. Hatırlıyorum, demiş Konrad Wieser'e, o, yani Hörhager o zamanlar Zürih'teydi, biz Augsburg'da, o Zürih'te, beşeri bilimleri teşvik eden bir şehir. Kireç ocağı bir hafta içinde tasfiye edilmiş. Fakat hatırladığım kadarıyla bütün bunlar benim Zürih'teki yeğenim Hörhager'i ilgilendirmiyordu, oysa kireç ocağıyla ilintili her şey beni ilgilendiriyordu ve kireç ocağının tasfiyesi o zamanlar Augsburg'da olan beni daha da fazla ilgilendiriyordu, kapatılmış, terk edilmiş, tabiri caizse ölü bir kireç ocağının benim için, yani incelemem için çok daha geniş çapta ideal bir varoluş ve çalışma yeri olması söz konusuydu. Hemen Zürih'e şöyle bir telgraf çektim: *Kireç ocağını alayım!*, sadece bu üç kelime, *Kireç ocağını alayım*, ama isteğimi dile getirdiğim telgrafı alan Hörhager onu satmadı, demiş Konrad Wieser'e. Ve böylece kireç ocağı için verdiğim yıllar süren uğraş başladı. Ben kireç ocağının sahibi olmak için daha fazla uğraştıkça, demiş Konrad Wieser'e, Hörhager de daha büyük bir şiddetle reddediyordu, bilhassa İkinci Dünya Savaşı öncesi benim parama ihtiyacı olduğu halde satmadı, fakat kireç ocağı için gösterdiğim çaba bitmesin diye başkasına da satmadı, benim bu umutsuz çabama ihtiyacı vardı, benim kireç ocağı için gösterdiğim bu umutsuz çabayı zevkle izliyordu, demiş Konrad Wieser'e. Benim teklifim yükseldi, onun inadı sertleşti. Bu durum yirmi yıl sürdü. Sonra kireç ocağını Mannheim'dan çok yüksek ve muhtemelen yüzde iki yüz, hatta belki yüzde üç yüz daha yüksek bir fiyata nihayet, ve muhtemelen, demiş Konrad Wieser'e, çok geç kalmış olarak, satın aldım. Höller'i müstemilatta tutmak ve ona maaş bağlamak istediğini yazmış kireç ocağının müdürü Zürih'teki Hörhager'e, demiş Konrad Wieser'e, Hörhager de Höller'e maaş vermeyi derhal kabul etmiş, Höller'in ölene kadar müstemilatta kalmasını da, bu yükümlülük, Höller'e maaş ödemek ve Höller'in ölene kadar müstemilatta oturma hakkına sahip olması, ona, yani Konrad'a kireç ocağıyla birlikte Hörhager'den devrolmuş ama bu onun canını sıkıymıyormuş, aksine, Höller'e ihtiyacı varmış. Kireç ocağıyla tamamen bütünleşmiş biri kireç ocağında kalmalı, diye yazmış kireç ocağının müdürü Zürih'teki Hörhager'e ve Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre bu düşünce doğruymuş, Höller gibi bir insan kireç ocağı gibi bir yapıya aitmiş. Höller otuz yıl boyunca kireç ocağında ustabaşı olarak çalışmış. Zaten kireç ocağından gitmeyi beceremezmiş de, diğerleri çekip gitmişler, çoğu bira fabrikasına, mumhaneye, taş ocağına girmiş, işte bu kadar. İşçiler

işyerlerine sırtlarını dönerler, demiş Konrad Wieser'e, onlar için iş-yeri kendilerine para getiren bir makineden başka bir şey değildir. Höller ise kireç ocağını evi olarak görüyormuş. Fakat Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa, kapatılmış, ölü kireç ocağı bugün hâlâ Höller'i bunaltıyormuş. Orayı tekinsiz buluyormuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre Höller bizzat Konrad'ı da tekinsiz buluyormuş, Konrad ise tam tersine Höller'i kendisine her geçen gün daha yakın ve son derece güvenilir bir insan olarak görüyormuş. Konrad Fro'ya anlatmış: Glasgow'da satın aldığı Francis Bacon hariç kireç ocağında gerçekten satılabilecek hiçbir nesne kalmadı mı diye önce tavanarasına çıkmış, sonra üçüncü kata inmiş, sonra ikinci kata, sonra birinci kata, sonra da zemin kattaki bütün odaları dolaşmış. Paraya çevrilebilecek bir nesne arıyormuş, başka bir şey değil. Hiçbir şey bulamamış. Hemen her şeyi sattığını düşünmüş. Ne kadar borcu olduğunu bilmiyormuş ama çok yüklü borçları varmış. Borçlarının miktarı, kireç ocağının değerinden daha yüksekmiş. Hiçbir şeyinin kalmadığını düşünmüş. Bir kez daha tavanarasına çıkmış ama tavanarasında gerçekten hiçbir şey yokmuş. Bavullar, bira bardakları, kavanozlar, şapka kutuları, koltuk değnekleri. Her tarafı köşe bucak aramış, çünkü tavanarasında satılabilecek bir şey kalmadığına inanamıyormuş, eski bir aziz tasviri bile, hiçbir şey. Odalarda hiçbir şey, duvarlarda hiçbir şey. Bütün bu duvarlar üç yıl önce dolup taşarken şimdi onlarda tek bir şey asılı değilmiş. Fakat eskiden duvarlarda neler olduğu hâlâ açıkça belliymiş, resimlerin çerçeve izleri görülüyormuş. Kireç ocağının duvarları boşmuş. Her şey onlar tarafından indirilip satılmış. Komik bir fiyata, demiş Konrad Fro'ya. Fakat görünüşte en satılamaz olan şeyleri bile zaman içinde bizzat sattığı için her şeyin satıldığını ve dolayısıyla odalarda hiçbir şey kalmadığını bildiği halde tekrar tekrar bütün odalara girip çıkıyor, adeta odalarda gerçekten hiçbir şey kalmadığını yüzüncü kez, bininci kez teyit etmek istiyormuş. Zemin kattaki odalar çok daha iç karartıcıydı, demiş Fro'ya. Yüksek tavanlı boş odalar, içeri girenin üzerinde korkunç bir etki yaratıyordu. Fro'ya söylediğine göre kireç ocağının bütün odalarını bir kez daha dolaşmış, müştemilata da gitmiş ve müştemilatta da satabileceği bir şey kalmadığını tespit etmiş. Karısının odasından gizlice bir şeyler alıp satmayı düşünmüş ama bu en zoruy-muş. Kendi odasında ise Francis Bacon dışında bir şey yokmuş ama Bacon'ı satmazmış, o resimden asla ayrılamazmış. Muhtemelen yine

de karım fark etmeden onun odasından satılabilecek bir şey çıkar-
mayı başarabilirim, demiş. Bir yandan düşünüyorum da, demiş,
bankada hiçbir şeyim kalmadı. Ona son kez para verdiklerini banka-
da söylemişler. Oysa en kanaatkâr insanın bile paraya ihtiyacı var-
mış. Neyle yaşarız? diye düşünmüş karısının odasında satılabilecek
bir şey aramak için o odaya girerken ve sonra hemen, karısının oda-
sında gerçekten de satılabilecek hiçbir şey olmadığını düşünmüş,
Fro'ya söylediğine göre onun odasında sırf ıvır zıvır resimler asılıy-
mış, karısı hayatı boyunca etrafını ıvır zıvırla doldurmuş, bu kadar
değerli şeye sahip olan kadını değerli şeyler daima bunaltmış, kireç
ocağına taşınırken de odasında değerli bir şey olmasını istemedi, de-
miş Konrad Fro'ya, Konrad karısının odasına girer girmez, orada da
bir kez daha tespit ettiği üzere, karısının odasında satılabilecek bir
şey olmadığını hatırlamış. Karımın odasındaki her şey değersiz ve
zevksiz, demiş, ama sanmayın ki karımın zevki ya da değer duygusu
yoktur! Bu vesileyle karısının odasının dört duvarındaki bütün o
zevksizliği tamamen idrak etmiş, odanın tamamı bir zevksizlik ör-
neğiymiş, tıklım tıkış ve zevksiz, diye düşünmüş karısının yastıkla-
rını kabartıp ayak uzatma sehpasını ayaklarının altına iterken. Karı-
sının odasında etrafa bakındıkça oda ona daha da zevksiz geliyor-
muş. Bir tek o anneannesinden kalma şeker kavanozu, diye düşün-
yormuş habire, bir tek o şeker kavanozu, o şeker kavanozu, o şeker
kavanozu, ama şeker kavanozunu satmak, herhangi bir bahaneyle
karısının odasından çıkarıp satmak ona birdenbire çok saçma gel-
miş, aslında güzel ve değerli bir obje olan bu şeker kavanozu, diye
düşünmüş, hiçbir şey etmez, bu şeker kavanozu çok az para eder,
diye düşünmüş, Fro'ya söylediğine göre. Karısının şeker kavanozunu
satmayı düşünmek gülünçmüş. Tam bir bitkinlik içinde, koca kireç
ocağında satıp ufak bir meblağ da olsa paraya çevirebileceği hiçbir
şey kalmadığını görerek, ayrıca Vöcklabruck'taki antikacıyla çoktan
irtibatı kestiğini, çünkü en sonunda bu adamın da art niyetli davra-
nışlarını yakaladığını hatırlayarak, Fro'nun söylediğine bakılırsa
maddi açıdan tükendiği düşüncesiyle gerçekten de tam bir bitkinlik
içinde, genellikle orada yıllardır alışkanlık haline getirdiği tavşan
uykusuna dalan karısının tekerlekli sandalyesinin tam karşısındaki
koltuğa çökmüş. Koltukta oturup karşısında tekerlekli sandalyede
uyuklayan karısına bakarken sürekli, diyor Fro, Francis Bacon'ı sat-
mayacağım, diye düşünüyormuş, Francis Bacon'ı satmayacağım,

Francis Bacon'ı satmayacağım. Bankacılar gelirse de onu saklayacağım. Francis Bacon'ı saklayacağım. Saklamak zorundayım, diye düşünüyormuş Konrad sürekli. Ve sonra: Saat sekiz, akşam yemeği vakti, ve zaman, bütün akşam, gecenin yarısı, onların, karşılıklı oturan çiftin önünden, bu ikisi tek lokma yemeden ve tek yudum içmeden akıp geçmiş, sık sık olduğu gibi. Çocukluğunda Konrad en hastalıklılarıyla, karısı ise, iddiaya bakılırsa Konrad'ın ifadesine göre o faciaya kadar hiç hasta olmamış. Çocukluğunda Konrad kim bilir kaç kez yataklara düşmüş, ateşten yanarak, ağrılar içinde, kardeşleri ise onun penceresinin altında parkta gülüşür, eğlenir, sağlık sıhhat içinde canlarının istediğini yaparlarmış. Üşütme mevsiminin gelmesi yetermiş ve o, yani Konrad hemen üşütürmüş. Soğuk bir içecek mi içti, hemen üşütürmüş. Ve neredeyse tüm çocukluğu boyunca tabiri caizse çocuk migreninden mustaripmiş. Fro'nun söylediğine göre sonradan, liseye başlamasıyla birlikte bu çocuk migreni bıçak gibi kesilmiş ama daha ileri sınıflarda da hastalıklı bir tipmiş, sık sık zafiyet geçirirmiş, hiçbir doktor bu zafiyetlerin kaynağına inememiş, yirmi iki-yirmi sekiz yaş arası gözle görülür şekilde vahimleşen bu zafiyetlerin sebebini hiçbir doktor bulamamış, çünkü, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa, anne babasının fazlasıyla iyi para ödedikleri doktorların bile hiçbiri gerçek anlamda araştırma zahmetine girmemiş. Doktorlar bir hastalığın belirtilerine daima hayret ederlermiş, tıpkı genel olarak karşılıklarına çıkan her yeni hastalığa hayret ettikleri gibi, fakat bu hastalığın sebebini araştırmak için hiçbir şey yapmazlarmış, oysa, Konrad'm Fro'ya söylediğine göre, yapısı itibarıyla her hastalık araştırılabilirmiş, bütün hastalıklar insanlar tarafından araştırılabilir hastalıklarmış, yani doktorlar bütün insan hastalıklarının sebeplerini araştırabilecek durumdalarmış ama hiçbir şey araştırmıyorlarmış, ilgisizlik ve tembellik yüzünden daima ve her vakada hayretler içinde kalmayı tercih ediyorlarmış, bu bütün hastalıklar için geçerliymiş. İşin doğrusu şuymuş ki doktorlar gerçekten uğraşsalar kesinlikle bütün hastalıkların sebebini bulabilirlermiş, Konrad'm Fro'ya söylediğine bakılırsa zaman içinde doktorlar bütün hastalıkların sebebini bulacaklarmış da ama bu yüzyıllar sürecekmış ve bu arada sürekli yeni hastalıklar peydahlanacağı için sonuçta doktorlar bütün hastalıkların sebebini bulacak ama yine de hiçbir zaman bütün hastalıkların sebebini bulamayacaklarmış. Konrad bu tür tespitler yapmayı sevmiş. Fro'ya söylediğine göre çocuk-

luğunda da, gençliğinde de, daha sonraları da aslında her şey gücünü aşarmış. Mesela kardeşleri suyun içinde hoplayıp zıplarken, kendilerini orada rahat hissederken o, suya bakmaya bile cesaret edemezmiş, hemen içi ürperirmiş, suyun sırf görüntüsü bile onu üşütme yetermiş. Daimi bir korkaklık bütün çocukluğuna, aynı şekilde bütün gençliğine de damgasını vurmuş, korku değil, korkaklık. Kız kardeşiyle erkek kardeşi Franz'ın arasının yalnızca bir yaş olması, yani aynı yaşlarda ve dolayısıyla doğal olarak sürekli birlikte olmaları, öte yandan kendisinin çok daha büyük ve dolayısıyla çok daha güçsüz olması durumunun da sıkıntısını yaşamış, aralarındaki ona gerçekten hiç durmadan varoluşunun en derinlerine kadar acı veren yıllar ve dolayısıyla bu yılların yarattığı yıkıcı uzaklık nedeniyle daima onlardan ayrı büyümek zorunda kalmış. Hep yalnızmış. Yaşça çok büyük ağabey olarak kardeşleri onu her zaman kendilerinden uzak tutmuş, kendileriyle ilgili her şeyden en doğal şekilde korkunç dışlamak suretiyle onun için gittikçe karmaşıklaşan bir yalnızlığa ve esasen onu gitgide daha da güçsüz düşüren bir tekbaşınalığa itmişler. Fro'ya söylediğine göre kız kardeşinden altı, erkek kardeşi Franz'tan yedi yaş büyük olma şanssızlığı onun açısından sürekli bir tecrit sonucunu doğurmuş. Bütün fiziksel ve zihinsel gücünü en az otuz yıl boyunca, denilebilir ki karısıyla evlenene kadar, bu haksız tecritten çıkmaktan başka bir şeye odaklayamamış. Çocukluğu boyunca daima kardeşleriyle ve genel olarak ailesiyle olan doğal bağı, onların kendisini içgüdüsel biçimde sürekli reddetmeleri sebebiyle bütünü kaybetmekten korkarmış. O, yani Konrad sık sık, aklını kaçırmamak için kardeşlerinden, anne babasından, akrabalarından, sonuç olarak genel anlamda etrafındaki insanlardan neredeyse bütünüyle tecrit edilme durumundan kurtulmaya mecbur olduğunu düşünürmüş. İçine kapanıp sonunda her şeyin aleyhine dönüşünü izlemek zorunda kalmış. Ve Fro'ya söylediğine göre anne babası onu ve kardeşlerini eğittikleri müddetçe, eğer bu bağlamda anne babasının verdikleri eğitimden söz edilebilecek olursa, büyük bir şüursuzlukla eğitmişler. Fro'ya söylediğine bakılırsa genel olarak bütün anne babaların içindeki her şey doğa tarafından ilk çocuğu bunalıma sürükleyecek ve itecek ve en sonunda köreltecek ve bozacak ve mahvedecek şekilde belirleniyormuş. Bu haksızlıkla başa çıkmak kim bilir nasıl muazzam bir güç gerektirirdi, demiş Konrad. Tamamen düşüncesizce bir eğitimin ağırlığından ve baskısından kurtulmak. Fro'ya

söylediğine göre, aşağı yukarı yirmi yıldır en yoğun şekilde üzerinde çalıştığı incelemeyi yazamamasının sebebi de bu sonuçta kendisi tarafından vicdansızca diye nitelenen eğitimde aranmalıymış, daima yazmaya çok yakın oluyor ama yazamıyormuş, Fro'ya söylediğine bakılırsa hepsi bu vicdansızca eğitimin sonucuymuş. Erken dönemlerde ortaya çıkan söz konusu sebeplerden başlayarak her şey incelemenin kâğıda dökülmesine karşıymış. Katıksız dehşet dolu kesitler, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, şu anda incelemeyi kâğıda dökmesine çaresi bulunamayacak şekilde engel oluyormuş. Bunu söyleyemezmiş ama düşünüyormuş da, çocukluğuna bakarken bir felakete bakar gibi oluyormuş, nereden bakarsa baksın, çocukluğuna bakmak bir felakete bakmaktan başka bir şey değilmiş, tıpkı cehenneme bakmak gibi. Ne zaman çocukluğuna bir kapı açsa, zifiri karanlığa kapı açmış oluyormuş. İçeriden gelen tek şey soğuk ve insafsızlık-mış. Ve bu karanlığın içinde anne babasının kayıtsızlığı ve gizli taşkalpliliği bugün bile hissediliyormuş. Fro'ya söylediğine göre, taşımayı daha çocukluğunun ilk yıllarında her şeyden iyi öğrendiği yalnızlık, bitmeyen bir yalnızlık eğitimi. Akla gelebilecek en büyük yalnızlık, akla gelebilecek en büyük yalnızlığın tam tersine ihtiyaç duyduğu anda yakasına yapışmış. Sırf belli bir öğrenim dalı seçmeyi düşünürken bile, bu düşüncenin içindeki yapayalnızlığı yüzünden az kalsın ölüyormuş ve böylece, anne babasının da isteğine uygun olarak, okumamış, üniversiteye gitmemiş, hiçbir doğru dürüst devlet sınavına girmemiş, çünkü doğa bilimleri okuma ya da tıp okuma isteğini anne babasının yanında hayata geçirecek gücü yokmuş, o nedenle sonradan tek başına kaldığında, erkeklik çağında daima, gereken her durumda isteğini hayata geçirmiş, çünkü çocukluk ve gençlik çağında en önemsiz bir konuda bile asla isteğini hayata geçirememiş, dolayısıyla doğa bilimleri ya da tıp okuma konusunda da isteğini hayata geçirememiş, bunlar çok küçük yaştan itibaren ilgisi-ni çeken iki dalmış, anne babası onun üniversiteye gitmesine daha baştan karşı çıkmışlar ve doğabilim öğrenimi görmesine, özellikle de tıp okumasına hiçbir şekilde izin vermezlermiş, onu gönderseler gönderseler babasının mezun olduğu ziraat üniversitesine gönderirlermiş, haliyle onun için hiçbir zaman daha yüksek bir öğrenim de planlamamış ve onu daima, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı kargaşa ve sarsıntılardan sonra bile gayet hatırı sayılır denilebilecek yüklü miktarda mülk ve topraklarıyla öteki mal varlıklarının mirasçısı ola-

rak görmüşler, onların hayali, ki asla başka bir hayal kurmamışlar, hayatının zirvesinde Konrad'ın dallı budaklı dev bir mirasa konması ve hayatının geri kalanı boyunca bu mirası idare etmesiymiş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre anne babasının eğitimine karşı çıkmaları nedeniyle içten içe hızla sefaletle sürüklendiği, ahlaki çöküntü ve kayıtsızlık içinde kaybolmaya alıştığı gerçeği belki de sonradan yaşadığı ve özellikle karısının hastalığının artmasıyla gittikçe daha net bir biçimde ortaya çıkan o incelemesini yazamama durumunun sebebiymiş. Daha çocukluğunun ilk yıllarında bile daima başladığı her şeyi tam bir bitkinlik içinde bitirmiş. Ve şimdi burada, kireç ocağında da, demiş Konrad Fro'ya, her şey incelemenin yazılması için alabildiğine elverişsiz, oysa ben kireç ocağının inceleme için en uygun yer olduğuna inanıyordum. Fro'nun söylediğine göre, buna ek olarak Sicking bölgesinde görülen her türden hastalığı da suçluyormuş. Burada hiçbir insan yaşlanmıyormuş. Fakat yine de herkes yaşlı izlenimi yaratıyormuş. Söylediğine bakılırsa Sicking'de nereye gidersen git, sadece yaşlılar varmış, dikkatli bakıldığında çocuklarda bile yaşlı insanların iğrenç yapmacıklıkları dikkat çekiyormuş. Burada insanlar çok erken yaşta, sınıflandırılmayacak yüzbinlerce ağır hastalıktan birine yakalanıyor ve bu ağır, sınıflandırılmayacak hastalıklardan birinin içine çekiliyor, kendilerini bu hastalıklara hapsediyor ve göçüp gidiyorlarmış. En azından kendisi sürekli bunu gözlemliyormuş. Bütün bu hastalıklara isim konuluyormuş ama yüzeysellik ve çalışma isteksizliği yüzünden yanlış isim konuluyormuş. Kireç ocağını çevreleyen bütün bölge her türlü hastalığın daimi, hastalığı her şeye ve herkese hemen bulaştıran kaynağıymış, bütün bu hastalıklar araştırıldı sayılıyormuş, oysa Konrad'ın söylediğine bakılırsa bugüne kadar bu hastalıklar hakkında hiçbir şey, en ufak bir şey öğrenilememiş, hâlâ bu hastalıklarla ilgili kesinlikle hiçbir şey bilinmiyormuş, tıp bilimi en ahmak olanıymış, doktorlar en ahmak olanlarıymış, vicdansızmışlar ve hastalar hastalıklarıyla baş başa bırakılarak yavaş yavaş, en alçaltıcı şekilde kendi kabuklarına çekiliyorlarmış, çünkü başka seçenekleri yokmuş, onları sürekli kandıran doktorların elinde eriyip gidiyorlarmış. Konrad'm söylediğine göre bu süreci en iyi gözlemlediği kişi, hastalığı hakkında hiçbir şey bilmediği gayet iyi bilindiği halde şu şu hastalıkları olduğu söylenen kendi karısıymış. Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa mesela doktorlar bir akciğer hastalığından bahsediyorlarmış ama aslında bahse-

dilen sözde akciğer hastalığı, kesinlikle akciğer hastalığı falan değilmiş. Bir kalp hastalığından bahsediliyormuş ama bu bahsedilen sözde kalp hastalığı gerçekte kalp hastalığı falan değilmiş. Konrad'ın söylediğine göre, doktorların bahsettikleri hastalık daima doktorların adını koyduklarından çok farklı bir hastalık çıkarmış. Birinin kafa hastası olduğu ve hastalığının bir kafa hastalığı olduğu ve adının şu şu olduğu söylenirmiş ama bu hastalık hakkında hiçbir şey, hatta hastalığın gerçekten kafa hastalığı olup olmadığı bile bilinmemiş. İnsanın topalladığı söylenirmiş ama topallamasının nedeni bulunamazmış. Doktorlar karaciğerden ve böbrekten bahsederlermiş ama bahsettikleri hastalığın, söz konusu hastanın ne karaciğeriyle ne de böbreğiyle alakası olurmuş. Bütün bu hastalıklar ilk etapta, organik izlenimi uyandıran ruh hastalıklarından başka bir şey değilmiş. Aslında organ hastalığı diye bir şey yokmuş. Konrad'm Fro'ya söylediğine bakılırsa yalnızca ruh hastalığı diye bir şey varmış ve bütün bu ruh hastalıkları, yani bilinen, ki bilinmeleri aynı zamanda araştırılmış oldukları anlamına gelmiyormuş, ve her halükârda kesinlikle ruh hastalıkları olan bütün hastalıklar, doktorların karakter-sizliği ve karakersiz ihmalkârlığı ve karakersiz kendini beğenmişliği ve karakersiz alçaklığı ve öküzlüğü yüzünden sonunda organ hastalıklarına dönüşüyormuş. Konrad'ın söylediğine göre, organ hastalığı denilen şeyin suçlusu doktorlar, ruh hastalığı denilen şeyin suçlusuysa doğa, başka bir ifadeyle yaratılmışmış. Bu suçu önce doğa ya da yaratılış, fakat daha sonra bir tek doktorlar işliyormuş. Konrad'm söylediğine göre yine de ruh hastalıklarından ya da sözde ruh hastalıklarından bahsedildiğinde tamamen yanlış şeyler söyleniyormuş, tıpkı organ hastalıklarından ya da sözde organ hastalıklarından bahsedildiğinde tamamen yanlış şeyler söylendiği gibi. Fakat Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa en azından burada, Sicking civarında söz konusu olan daima erken ölenlermiş, burada ölen her kişi erken ölenmiş, herhangi bir zamanda bu bölgede ölmüş olan herkes erken ölen olarak nitelenebilirmiş, yani: Burada her insan, normalde öleceğinden daha erken ölüyormuş. Bunun suçlusu iklim ve doktorlarmış, ispat da edilebileceği üzere iklim ve doktorlar, ve hastalığın sebebi ve aynı şekilde ölüm sebebi her halükârda daima resmi olandan farklıymış. Wieser'e demiş ki: Kendisinin, yani Konrad'm incelemeyle meşgul olabileceğini düşündüğü anda birdenbire Höller'in odun kestiğini duymuş. Ayağa kalkmış ve pencereye gitmiş

ve dışarı bakmış ve tabii hiçbir şey görememiş ama duyuyormuş. Tam da incelemeyi kâğıda dökmek istediği, onu süratle yazmak için bütün koşulların uygun olduğunu düşündüğü sırada Höller odun kesmeye başlamış. Sanki her şey incelememin kâğıda dökülmesine karşı komplo kurmuş gibi, demiş Konrad. Dün yapı denetçisiydi, bugünse Höller, binlerce ve binlerce önemsiz şey beni incelememi kâğıda dökmekten alıkoyuyor. Bütün bunlara bir de karısının kulak ağrısı eklenmiş, ağrının kaynağı muhtemelen kadına sürekli daha yoğun uygulanan Urbantschitsch yöntemi, Konrad'ın ona, yani karısına karşı gitgide büyüyen insafsızlığıymış, aynı insafsızlıkla gittikçe radikalleştmeye, zorlaştırmaya niyetlendiği, bunu geri dönülemez şekilde kafaya koyduğu alıştırma onunda karısı arasında gittikçe artan bir gerginlik yaratıyormuş. Fakat Wieser'e söylediğine bakılırsa Konrad karısı üzerinde deney yapmayı birdenbire bırakmamış, çünkü onun üzerinde deney yapma konusunda zaten fazla ileri gitmiş durumdaymış. Urbantschitsch yöntemini gittikçe geliştirerek, kendi ifadesiyle, karısı için işkence haline getirmiş. Her yöntemin gerçek özü, Konrad'ın deyimiyle geliştirilmeye mutlak uygunluğuymuş. Ondan sonra geriye sadece ve sadece deneylerini mükemmelleştirmek ve dolayısıyla, bir bütün halinde kafasında taşıdığı incelemesini mükemmelleştirmek kalıyormuş. Fakat dün yapı denetçisi her şeyi mahvetti, demiş Konrad Wieser'e, bugün de Höller odun kesmeye başlamış ve incelemeyle ilgili her şeyi bir anda Konrad için imkânsız hale getirmiş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, insan kendini bu inceleme gibi bir zihinsel çalışmaya mahkûm ettiğinde, ki bunun anlamı böyle bir zihinsel çalışmayla ömür boyu meşgul olmakmış, gitgide sonunda bütün dünyayı ve ayrıca dünyanın ötesinde akla gelebilecek her şeyi kapsayan, kendisine yönelik bir komploya kurban gidiyormuş, Konrad'ın düşüncesi buymuş. Her şey o kişiye ve dolayısıyla onun yaptığı zihinsel çalışmaya kurulan tek bir komploymuş. Ve insan buna karşı hiçbir şey yapamazmış, olsa olsa sürekli kendi gücünü boşa harcamışını idrak edebilirmiş ki başka hiçbir şeyle değil, bir tek bu farkındalıkla zihinsel çalışmaya neredeyse insanüstü bir çabayla yoğunlaşabilsin, her an her şeyi hemen atlatabilsin, ona göre böyleymiş, nihayetinde bu da beyni otomatiğe bağlamaktan başka hiçbir şekilde hâkim olunamayacak ve insanın onda sadece ve sadece uzun vadeli bir sığınma ve varoluş amacı arayabileceği ve bulabileceği ve en sonunda uydurabileceği, yüksek bir

sanatmış. Fakat dünya, özellikle de yakın çevre, kişinin herhangi bir beşeri bilime yönelik her girişimini daima ve her halükârda dünyaya ve bu yakın çevreye yönelik bir kötülük olarak algılar, bu girişim bireye ait olduğu halde onu kitleye mal edermiş ve birey daima kitlenin radikal muhalefetine maruz kalır ve bu muhalefetin yarattığı kitle suçlarıyla karşı karşıya gelmek ona, kitle tarafından kendisine yasaklanan ve ömür boyu engellenen düşünce ve edimleri beyinde oluşturma ve onlara hâkim olma ve onları tamamlama becerisi kazandırır. Kitle bireyi inkâr edermiş, ki bu aslında kitle için değil sadece birey için mümkünmüş, birey kitleyi inkâr edermiş, ki bu aslında sadece kitle için mümkünmüş, ama birey kitleyle ilgilenmemiş, neticede kitle yararına kendisinden başka bir şeyle ilgilenmemiş, tıpkı kitlenin de neticede birey yararına bireyle ilgilenmemesi gibi, kitle bireyin başarısını ancak birey yok olunca, birey kitleyi ancak kitle yok olunca kabul edermiş vesaire. Birinde yapı denetçisiymiş, sonra orman denetçisi, sonra Höller, sonra fırıncı, sonra baca temizleyicisi, sonra Wieser'miş, sonra kendisiymiş, karısıymış, herkesmiş. Fakat her şeye tahammül etmek zorunda olmadığını düşünmüş ve aşağıya inip Höller'e odun kesmeyi yasaklamış. O, yani Konrad çalışırken Höller'in odun kesmesine gerek yokmuş, bu demekmiş ki o, yani Konrad çalışırken Höller'in çalışmasına gerek yokmuş, tam tersine, o, yani Höller çalışırken o, yani Konrad çalışmıyormuş ama o, yani Höller ancak ve ancak o, yani Konrad izin verirse vesaire çalışabilir, yani odun kesebilirmiş vesaire. Höller odun kesmeyi derhal bırakıp müstemilata gitmiş, Konrad Höller'e ses yapmayan bir iş vermiş, o, yani Höller, kendisi için Konrad tarafından üç gün önce müstemilata konulan yırtılmış, aşınmış çöp sepetlerini yamayacakmış. Fakat Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa o, yani Konrad Höller'e müstemilatta duran çöp sepetlerini yamama talimatını fazla yüksek bir sesle ve sesinde alttan alta suçlayıcı bir tonla vermiş ve Höller müstemilattan çıkar çıkmaz Konrad Höller karşısında, bu daima en özenli ses tonuyla yaklaştığı insan karşısında bu kez kullandığı tondan ötürü kendini suçlamış ve Wieser'e söylediğine göre Konrad saatler boyunca, Höller karşısında neden böyle fazla yüksek, sert, sabırsız bir ton kullandığı, neden Höller karşısında birdenbire kendi sesi üzerindeki ve dolayısıyla bir bütün olarak kendi üzerindeki kontrolünü kaybettiği düşüncesiyle meşgul olmuş, Konrad'ın Wieser'e güya söylediğine göre insan, aslında muhtemelen o sırada

konuştuğu kişiyle alakası bile olmayan başka bir şeye sinirlendiği için o kişiyle fazla keskin konuşur, doğal olarak buna son derece şaşırır ve gerçekten de genellikle derinden ürken kişiye fazla keskin bir dille bir şeyler söyler ve onu gücendirir ve o kişiyle ne mutlu ki kurduğu ilişkide, tıpkı Höller olayında Konrad'ın olduğu gibi, gerileme kaydedermiş. Wieser'e söylediğine göre Konrad odasına döndüğünde, hayır, Höller'le hiç de öyle fazla keskin konuşmadığını düşünmüş. Birdenbire tekrar sakinleşmiş ve o, yani Konrad çalışmaya başlayabilmiş, çalışma masasının başına oturmuş, işte ilk cümle diye düşünmüş ve o cümleyi yazmış. Böyle birkaç cümle daha geldi mi incelemenin nihayet kâğıda dökülmeye başlayacağını düşünüyor-muş. Fakat Wieser'e söylediğine göre Konrad yüzlerce ve binlerce kez aynı şeyi, sadece birkaç cümle yazarsa sonrasında birdenbire her şeyi kâğıda dökebileceğini düşünmüş, binlerce kez böyle düşünmüş, kendi ifadesine bakılırsa, binlerce kez böyle düşünmek ve hareket etmek, yani birkaç başlangıç cümlesinden sonra her şeyi bozmak zorunda kalmış, daha Augsburg günlerinde incelemeyi birkaç cümle-nin ardından bir solukta yazabileceğine inanıyormuş, Augsburg'da ve Innsbruck'ta ve Paris'te ve Aschaffenburg'da ve Schweinfurt'ta ve Bozen'de ve Meran'da ve Roma'da ve Londra'da ve Viyana'da ve Floransa'da ve Kopenhag'da ve Hamburg'da ve Frankfurt'ta ve Köln'de ve Brüksel'de ve Ravensburg'da ve Rattenberg'de ve Toblach'ta ve Neulengbach'ta ve Korneuburg'da ve Gänserndorf'ta ve Calais'te ve Kufstein'da ve Münih'te ve Prien'de ve Mürzzuschlag'da ve Thalgau'da ve Pforzheim'da ve Mannheim'da. Bütün o her seferinde ve sonsuza dek kaybolup giden başlangıçlar ve fikirler, demiş Konrad Wieser'e. Birden aşağıda kapıya vuruluyor, demiş Konrad Wieser'e. Önce kapıya vurulmasını duymazdan geliyorum, demiş, fakat kapıya vurulmasını uzun süre duymazdan gelmek mümkün değildir, vurulma bitmiyor ve ayağa kalkıp aşağı inmek zorunda kalıyorum. Daha hold-eyken başlangıç cümlelerinin bağlamı kafasından uçup gitmiş oluyormuş. Kapıyı açıyor, karşısında yapı denetçisi. Evet, ne var? diye soruyormuş ve diyormuş ki: Ah, siz misiniz! ve yapı denetçisinin hep en uygunsuz zamanda geldiğini düşünüyormuş ve o, yani Konrad diyormuş ki: İçeri girin, Wieser'e söylediğine bakılırsa istemediği halde, içeri girin diyormuş ve yapı denetçisi içeri giriyormuş ve Konrad ve yapı denetçisi girişin sağındaki odaya, ahşap kaplı denilen odaya oturuyorlarmış. Bu odada bir de Viyana baroku stili olduğu

söylenen bir oturma takımı varmış. Ayrıca bu koltuklarda çok rahat oturuluyormuş. Oturun, demiş Konrad yapı denetçisine, gerçi ahşap kaplı denilen oda soğukmuş, ama paltonuzu çıkarmazsanız rahatça oturabilirsiniz, ben zaten direnç kazandım, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre, Konrad yapı denetçisini kasten buz gibi odaya sokmuş ki adam hemen, Konrad'ın net bir biçimde vurguladığı üzere, soğuktan donarak kalkıp gitsin, fakat Wieser'in söylediğine bakılırsa yapı denetçisi kalkıp gitmemiş, üstelik Konrad laf arasında ahşap kaplı denilen odada sıcaklığın yalnızca üç derece olduğunu da belirtmiş ama bu yapı denetçisini kesinlikle etkilememiş, aksine, yapı denetçisi ahşap kaplı denilen odayı hiç de soğuk bulmamış ve arkasına yaslanıp Viyana baroku stili koltukta uzun süre oturmuş. Benim odaya gidemeyiz, demiş Konrad yapı denetçisine, çalışma masamın üzeri kâğıtlar ve kitaplarla dolu, bildiğiniz gibi incelemem üzerinde çalışıyorum. Ve o, yani Konrad yapı denetçisine, aslında onunla sohbet etmek istemediği halde, çünkü tek istediği odasına, incelemenin başına dönmekmiş, içecek bir şey getirmiş ve yapı denetçisinin Konrad'ı çalışmasından, aslında galiba yapı denetçisi tam olarak *incelemenizden* demiş, alıkoyup koymadığı yolundaki sorusunu Hayırhayır şeklinde yanıtlamış. Hayırhayır demiş ve yalan söylemiş, ona, yani Konrad'a göre yalan, neredeyse bütün insanlarla tek iletişim aracıymış. Halledilecek ne varsa halledelim, demiş Konrad yapı denetçisine, yapı denetçisi bir yol rektifikasyonundan söz etmiş ve Konrad, bizzat söylediği üzere kendisine sorulmadan, bildiğiniz gibi size daha önce birçok kez bahsettiğim incelememi yazıyorum demiş. Sürekli incelemeyle meşgulüm, demiş, bu bir delilik, bilirsiniz ya, delilik, beni ben yapan ne varsa ona bağladım, bilirsiniz ya, zihinsel deliliğin doğası bu, demiş Wieser'in söylediğine göre, insan hayatını ona bağlar ve kendini başka hiçbir şeyle değil, onunla telef eder. İşitme üzerine bir şey, demiş Konrad yapı denetçisine, yapı denetçisi bunu doğruluyor. Çünkü bilirsiniz ya, demiş Konrad yapı denetçisine, beyin üzerine çok şey yazıldı, işitme üzerineyse hemen hiçbir şey yok, en azından kayda değer bir şey yok. Yirmi (!) yıldır işitmeyle meşgul olduğunu söylemiş Konrad yapı denetçisine. Kendimi önceleri yavaş yavaş, zaman içinde gittikçe daha büyük bir yoğunlukla deneylere adadım, sonra bir özet çıkardım, sonra yine bir özet, üzerine yine bir özet vesaire, demiş Konrad yapı denetçisine, sonra yine deneylere başladım, yine tamamladım ve yine bir özet

çıkardım ve yine bir özet ve yine bir özet vesaire. Sürekli deney yapıyordum ve bir dizi deneyi yine bir dizi deney takip ediyordu, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa. Ve her seferinde her şey darmadağın oldu, her seferinde odaklanmamın zirvesinde her şey darmadağın oldu. Oysa şimdi incelemenin tamamı uzun zamandır onun, yani Konrad'ın kafasındaymış, aynı zamanda bütün ayrıntılar, tasavvur edebileceğiniz en muazzam malzeme, demiş yapı denetçisine, işitmeye dair her şey. Fakat zirvede yine her şey darmadağın oluyor, demiş Konrad. *İşte şimdi*, diyormuş ve tam o anda her şey darmadağın oluyormuş. Fakat insan bu kadar uzun süre her şeyi kafasında tutarsa, demiş yapı denetçisine, yıllarca her şeyi bir bütün halinde kafasında tutarsa, kabul etmek gerekir ki, tamamen kafasında olanı kâğıda dökme anı er geç gelirmiş. O anı bekliyormuş, o an şimdiiymiş, Wieser'e de birçok kez söylediği üzere, o an şimdiiymiş, bildiğim kadarıyla Fro'ya da söylemiş, ve gerçekten de, demiş o, yani Konrad yapı denetçisine, o an her gün geliyormuş, incelemeyi başlayıp bitirebileceğime inandığım o anın gelmediği tek bir gün yok, ama yapı denetçisine söylediğine göre o, yani Konrad her seferinde daha çalışma masasının başına oturur oturmaz rahatsız ediliyormuş ve daha önce de belirttiği gibi onu rahatsız eden bazen fırıncı, bazen baca temizleyicisi, bazen Wieser, bazen Fro, bazen kendisi, bazen yapı denetçisi oluyormuş, Höller oluyormuş, karısı oluyormuş, orman denetçisi oluyormuş, bir gürültü oluyormuş vesaire. Fakat kireç ocağının kapısına vurulduğunda aşağı inmemek, açmamak, kireç ocağının kapısının vurulmasını duymazdan gelmek kesinlikle imkânsızmış, yapı denetçisine söylediğine göre bunu yapamazmış, birinin hiç durmadan kapıya vurmasına aşağı inmeksiz ve kapıyı açmaksızın kayıtsız kalamazmış, öncelikle de bu onu çok geçmeden delirttiği için yapamazmış. İnsanlar, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa, rahatsız ettiklerini, çalışmamı böldüklerini, muhtemelen incelememi mahvettiklerini, her şeyimi mahvettiklerini bildikleri halde kapıya vurmaktan vazgeçmiyorlar, insanlar ancak o ayağa kalkıp incelemeyi önünden ittiğinde ve aşağı indiğinde ve kapıyı açtığında kapıya vurmaya bırakıyorlarmış. Üstelik çalışırken rahatsız edilmeme yol açanlar hep eften püften şeyler, demiş Konrad, en eften püften şey incelememi mahvediyor. Yine de ikisinin, yani kendisinin ve karısının burada, kireç ocağında tamamen soyutlanmış ve insanlardan kurtulmuş oldukla-

rını, gittikçe daha telaşlı, daha asabi hale gelen, kireç ocağına gitme kararıyla ondan kaçmayı başardıklarına inandıkları bütün o tabiri caizse tüketim toplumunun beyinle ilişkili her şeye aralıksız zarar veren ve en sonunda daima her şeyi mahveden aygıtının onlara dokunamayacağını düşünüyormuş, daima böyle düşünmüş ama gerçekte kireç ocağında bizzat kendileri insanlar tarafından zarar görmüşler ve Wieser'e söylediğine göre Konrad'ın kapıya vuran birine kapıyı açmayacak gücü yokmuş, söylediğine bakılırsa Konrad sırf açmayacak gücü olmadığı için açıyormuş, insanseverlikten değil, insani düzgünlükten değil, bu onu en az ilgilendiren şeymiş, düzgün olan her şeyden nefret edermiş, yıllar süren hayat hikâyesinde düzgünlükten nefret etmeyi öğrenmiş, bütün kalıplardan, ama aynı zamanda insanlara karşı nezaketin taşıdığı bütün anlamlardan da nefret etmeyi, yalnızca kişiliğinin saf ve bizzat ifade ettiği üzere, gerçekten de acınası güçsüzlüğü nedeniyle aşağıya inip kapıyı açıyormuş, incelemeyi yarıda bırakıyormuş, ve, demiş, böyle benimki gibi yıllar süren ağır bir çalışma üzerine kurulu bir incelemeyi bir fırıncı yüzünden, bir baca temizleyicisi yüzünden, yapı denetçisi yüzünden yarıda bırakmaktan daha moral bozucu ne olabilir, insan hangi noktaya gelmiş olmalıymış ki en ufak bir saçmalık yüzünden incelemesini yarıda bıraksın, yukarıda karısı bir yastığın dikleştirilmesini istediği için, bir şey içmek istediği için, kendisine Ofterdingen'den bir bölüm okunmasını istediği için, perdelerin açılmasını ya da kapanmasını istediği için, ona bir dilim ekmek kesmem, saç kurdelesini sıkmam, çorap bağını bağlamam, şeker kavanozunu doldurmam, gözlüğünü takmam, sırtını melisa ruhuyla ovmam gerektiği için, odun kesen Höller yüzünden, Fro yüzünden, kereste atölyesinde çalışanlar yüzünden, sizin yüzünüzden Wieser. Gerçekten de, demiş Konrad Wieser'e tam bir bezginlikle, sürekli kapıya vurulması, aslında hep aynı sıklıkta, sesi aynı yükseklikte kaldığı halde doğal olarak kafamın içinde gitgide korkunç gürültülü bir kapıya vurulmaya dönüşerek beni tamamen delirtiyor. Ayağa kalkarak ve incelemeyi yarıda bırakarak ve aşağı inerek ve kapıyı açarak bu sesi kesmek zorunda kalıyormuş. Fakat Konrad'ın söylediğine göre o noktadan sonra artık nezaketsiz davranmanın da bir anlamı yokmuş, çünkü zaten her şeyim bozulmuş oluyor ve son derece nazik bir insan gibi davranıyorum ve tabii son derece nazik bir insan gibi davranırken her seferinde kendime neden son derece nazik bir insan gibi davran-

dığımı soruyorum. Bütün gün boşa gidiyormuş, kafasındaki her şey mahvoluyormuş, geriye birdenbire ağzından çıkan İçeri girsene, İçeri girin lütfen, Buyurun gelin, Nasılsınız, Ah ya da sadece Evet ya da Ya öyle mi gibi gerçekten midesini bulandıran birkaç nezaket ifadesinden başka bir şey kalmıyormuş. Fakat siz bu kez inceleme üzerinde yaptığım çalışmayı hepten mahvettiniz, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in dediğine bakılırsa, ilk kez gerçeği söylemiş. Önce Höller odun kesmeye başladı, demiş Konrad yapı denetçisine, ve ben aşağı indim ve Höller'e odun kesmeyi yasakladım, ona yırtılmış ve aşınmış çöp sepetlerini yamaması talimatını verdim ve odama döndüm ve çalışma masasının başına oturdum ve böylece inceleme kurtarılmış oldu, aslında Höller beni, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre, konseptimi tamamen çokertme derecesinde rahatsız etmedi ama şimdi siz kapıya vurdunuz ve tabii benim açımdan her şeyi mahvettiniz, doğal olarak insan incelemeyle meşgul olmak gibi bir iş yaparken, demiş Konrad yapı denetçisine, kısa bir aralıkla iki kez rahatsız edilemez. Höller'in yarattığı ilk rahatsızlığın ardından inceleme üzerinde çalışmaya devam etmem mümkün olduysa da, şimdi, sizin yarattığınız ikinci rahatsızlığın ardından artık inceleme üzerinde çalışmaya devam etmem mümkün değil. Fakat bana kızmayın, demiş Konrad yapı denetçisine, yani sizinle böyle açık konuştuğum için, demiş, Höller'in yarattığı ilk rahatsızlığı o, yani Konrad kesinlikle büyük bir beceriyle atlatmayı başarmış ama onun, yani yapı denetçisinin yarattığı ikinci rahatsızlıkta bunu yapamamış. Ayrıca, demiş Konrad, beni Höller gibi bir adamın rahatsız etmesiyle sizin gibi bir adamın rahatsız etmesi arasında fark var. Höller gibi bir adam, böyle basit bir adam ve sizin gibi bir adam, böyle karmaşık bir adam! diye bağırılmış Konrad ve yapı denetçisine likör ikram etmek istemiş ama yapı denetçisi reddetmiş, önce reddetmiş, fakat sonra kabul etmiş, hep önce reddedip sonra kabul ediyorsunuz, demiş Konrad yapı denetçisine, bu insan türü, Konrad'ın yapı denetçisine söylediğine göre onun için, yani Konrad için son derece tanıdıkmiş, yani daima önce reddeden ve fakat sonra kabul eden türden insanlar. Evet, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa, işitme üzerine bilgilendirici bir metin yok, işitme üzerine yazılmış, az buçuk değeri olan tek doğru dürüst metin üç yüz yıllık, işitme üzerine öteki her şey amatör işi. Böylece kafamda bir metin, yani işitme üzerine bir inceleme yazma dü-

şüncesi doğdu, daima zihnimi tamamen dolduran bir çalışma, tabii ilk başlarda bu düşünce zihnimi bütünüyle doldurmuyordu, otuz yaşına kadar tabii ki doldurmuyordu, otuz yaşla kırk yaş arasında da doldurmuyordu ama kırk yaşından sonra işitmeyle ilgili düşünce zihnimi tamamen doldurdu. Ve gittikçe büyüyen bir inatla zihnimi tamamen doldurdu. Gerçek şuymuş ki bütün düşünürlerin otuz yaşına kadar bir konusu olur ve bu konu günün birinde, kırk yaşından itibaren zihinlerini tamamen doldurmuş ama pek azı kırk yaşından itibaren böyle bir konuya bütünüyle teslim olur, çoğu yirmi beş yaşından itibaren böyle bir konuyla fingirdeşir ve aslında onu ilerlettirmiş de ama en geç otuz beş ya da kırk yaşından itibaren vazgeçer ve kendilerini cemiyete ya da lüks hayata kaptırırlarmış. Bunun acı yanı ise, yüzlerce ve binlerce önemli incelemenin, dünyadaki karanlıkları aydınlatma yolunda işe yarayabilecek metinlerin bu şekilde yitip gittiği gerçeğiymiş. İşitme konusunda, üstelik yalnızca son derece yüzeysel bir biçimde yazanlar, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa, ya bir doktor, ki bu kesinlikle yanlış, ya da bir filozof, ki bu da kesinlikle yanlış. Bir doktor işitme üzerine yazarsa bu tamamen değersiz olurmuş, bir filozof yazarsa bu da tamamen değersiz olurmuş. İnsan işitme gibi bir konuyu ele alıyor ve bu konuda çalışmaya başlıyorsa yalnızca doktor olamazmış, yalnızca filozof da olamazmış. Bunun üstüne matematikçi ve fizikçi ve dolayısıyla tam bir doğabilimci ve onun da üstüne kâhin ve sanatçı, üstelik bunların hepsinde dört dörtlük olmalıymış. İşitme üzerine bir inceleme yazmak için sırf doktor olmak yetsin, sırf filozof olmak yetsin ya da sırf fizyonom olmak yetsin, gördüğümüz üzere o kadar basit değilmiş. Bu bir kavram kargaşasıymış. Benim amacım derinlemesine bilgilendirici bir metin yazmak, demiş Konrad, bu metinle son noktayı koyacakmış, tabii bu son nokta, konduğu anda artık son nokta olamazmış vesaire. O, yani Konrad, yapı denetçisine bu kuralı zaten yeterince açıklamış olduğunu düşünüyormuş, dolayısıyla da devam edebilirmiş: Bir son nokta, başka bir son noktanın başlangıç noktasıdır vesaire, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre. Fakat aslında her şey çok daha karmaşıkmiş, çünkü temelde insanın düşündüğünden daha basitmiş, bu nedenle insan hiçbir şeyi netleştiremiyormuş. Ayrıca konuda ilerleme denilen şey de hiçbir işe yaramıyormuş. İnsan kendini başka hiçbir şekilde değil, ancak ve ancak zihinsel ürünün bütünüyle ifade edebilirmiş. Radikal

değişiklikler bekleniyormuş, Konrad'ın yapı denetçisine söylediğine bakılırsa, bir kez daha üstüne basa basa demiş ki: değişim niteliğinde radikal değişiklikler ve yapı denetçisi tam da Konrad'm bu sözünü büyük bir ilgiyle dinlediği halde, Wieser'in söylediğine bakılırsa Konrad yapı denetçisine, önemli olanın duyulmayıp kaçırıldığını söylemiş. Siz de sevgili yapı denetçisi, önemli olanı duymayıp kaçırıyorsunuz, tıpkı bütün insanların en önemli ya da en azından daha önemli sözleri duymayıp kaçırdıkları gibi, tabii öte yandan, diye eklemiş Konrad, önemli söz yoktur, daha önemli söz de yoktur, hiçbir şeyin önemi yokmuş vesaire, ama birçok şey kasti ya da gayri kasti olarak duyulmayıp kaçırılıyormuş, bu sebepten ötürü her şey duyulmayıp kaçırılıyormuş vesaire, ayrıca: Gayri kasti olan kastıymış, en gayri kasti olan en kastıymış vesaire. İnceleme üzerinde çalışmadığım zaman, demiş Konrad yapı denetçisine, ortalık son derece sessiz oluyor, kireç ocağı tam bir sessizliğe gömülüyor, kireç ocağı için karakteristik olan bir sessizliğe. O, yani yapı denetçisi bu sessizliği bilirmiş. O, yani Konrad çalışmadığında ortalık son derece sessiz oluyormuş, Konrad bir sağa bir sola, bir ileri bir geri yürüyor, düşünüyormuş, çünkü düşünürken, demiş, çalışmıyorum, yani tabii düşünürken çalışıyorum ama aslında ancak düşünme bittikten sonra çalışıyorum, o zaman çalışmaya başlıyorum ve o zaman sessizlik bitiyor, o zaman birden Höller odun kesmeye başlıyor ya da fırıncı geliyor, baca temizleyicisi geliyor, ev terzisi geliyor, kereste atölyesi çalışanı, siz geliyorsunuz, Wieser geliyor, Fro geliyor, kapı vurulması başlıyor ve karımın bir şeye ihtiyacı oluyor. Ah şu müthiş zor, her anı kırılgan, tıbbi-müzikal-felsefi-matematiksel çalışma! Tek yapacağım oturup düşünmek, bütün metni bir solukta kâğıda dökebileceğim an gelmiş, tam o sırada biri kapıya vuruyor, karım bir çift çorap için çanı çalıyor. Bununla birlikte en insafli o, demiş Konrad. Laska'da da sürekli Bayan Konrad'ın en insafli olduğu söyleniyor, Lanner'de de, bütün lokantalarda devamlı Bayan Konrad'ın en insafli olduğundan bahsediliyor. Mesela dün Stiegler'de olduğu gibi Konrad'ın en insafsız olduğu söylenirse hemen ardından onun, yani Bayan Konrad'ın en insafli olduğu vurgulanıyor. Yirmi yıl önce o, yani Konrad, incelemeyi büyük bir gizlilik içinde kafaya koymuş, karısından gizli. Ve karısından gizli bu delilik o zamandan itibaren onu bütününü ele geçirmiş. Önceleri, incelemeyle meşgul olduğunu yıllarca karısından gizlemeyi başarmış, karısı birdenbire onun bir incelemeyle meş-

gul olduğunu keşfederse kopacak kıyametten korkuyormuş, çünkü pek tabii ki, diye düşünmüş o zamanlar Konrad, karısı onun bir incelemeyle meşgul olduğunda, öteki her şey gibi bunu da bitirmeden bırakmayacağını biliyormuş. İncelemeyi yıllarca gizli tutmayı başarmış, doğal olarak yalnızca karısından değil, öteki tüm insanlardan da. Augsburg'da henüz karısının da, başka hiç kimsenin de incelemeden haberi yokmuş, Aschaffenburg'da da, Bozen'de de, Meran'da da, Münih'te de, birdenbire, Paris'te, sesinde en ufak bir heyecan tınısı olmaksızın karısına bir inceleme üzerinde çalıştığından söz etmiş. İşitme üzerine bir şey yapıyorum, demiş karısına, hakkında hiçbir şey bulunmayan işitme üzerine. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa karısı işte o anda, bu zamana kadar her şeyi olan kocasının artık onun için kayıp olduğunu anlamış. Ve gerçekten de, demiş Konrad Wieser'e, incelemeyi seçtiğim saniyede artık karım için kayıptım, karısının birdenbire onun, yani Konrad'ın kendisi için kayıp olduğunu anladığı andan dört ya da beş ya da belki altı yıl önce. Akla gelebilecek her şey hakkında, demiş Konrad yapı denetçisine, akla gelebilecek herkes, akla gelebilecek bütün mükemmel araştırmaları, bilimsel incelemeleri kaleme aldı ama işitme üzerine mükemmel bir araştırma yok, mükemmel bir bilimsel inceleme yok, bu konuda iyi bir makale bile yok. Bu gerçek beni derinden etkiledi, bir yandan da bu gerçekte kendim için, her ne kadar tek olmasa da, bir şans gördüm. Ve bununla birlikte, işitmeden yola çıkıldığında işitmenin beyinden daha önemli olduğu şüphesizmiş, insan bu düşüncede beyinden yola çıkmamalıymış. Wieser'in söylediğine bakılırsa yapı denetçisi bunu anlamamış. İşitme üzerine bir yığın yetersiz, amatör işi doktora tezi var, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre, ve doğal olarak bilimsel inceleme amatörlüğü, amatörlüklerin en berbatıymış. Uzman amatörlüğü en kötüsüymüş, sözümona uzmanların en acıklı yanı daima bu sınırsız amatörlükleriymiş. Size şunu söyleyebilirim ki, demiş Konrad, sadece işitme üzerine iki yüz bilimsel incelemeyi baştan sona tetkik ettim, hiçbirinin işitmeyle alakası yoktu. Hiçbir düşünce mekanizması yok, demiş Konrad, profesör geviş getiriciliği. Bu çağın en tipik özelliği, içinde yaşayan düşünürlerin artık düşünmemeleriymiş. Bilimin ve tarihin yardımcı elemanlarından oluşan, milyonluk bir ordu varmış. Fakat insan bu tür bir şey söylerse, deli ilan edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalırmış. Tıpkı göz keskinliği gibi kulak keskinliği de anında de-

lilik olarak damgalanıyormuş. Günümüzde keskin gözlere ihtiyaç olmadığı gibi, keskin kulaklara da ihtiyaç yokmuş, birisi keskin duyuyor ya da keskin görüyorsa ortadan kaldırılır, hapsedilir, tecrit edilir, hapis ve tecritle mahvedilirmiş. Toplum kendini akıl hastası denilenlerden sürekli koruyarak parlak fikirlerden de sürekli korumuş olur. Toplum yalnızca ahmakça dalgınlıklara açılmış, başka hiçbir şeye değil. İnsanlar rahat bırakılmak istiyor ve hiçbir şeyden kulak ve beyin kadar nefret etmiyorlar. Onların ideali tamamen kulaksız ve beyinsiz bir kitle, dolayısıyla toplum kulakları da beyinleri de ortaya çıktıkları yerde vuruyor, şurada bir beyin var deniliyor ve o beyin vuruluyor, orada bir kulak var deniliyor ve o kulak vuruluyor. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa, insanlık var olduğu müddetçe kulakla ve beyinle gittikçe daha pahalıya patlayan, çok büyük bir savaş halindeymiş, gerisi yalandan başka bir şey değilmiş. Tarih, kulağın ve beynin daima ölümüne kovalandığını, vurulduğunu kamtliyormuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre insan nereye baksa kulak ve beyin cinayeti görüyormuş. Nerede kulak ve beyin varsa orada nefret varmış. Nerede bir kulak varsa orada kulağa yönelik bir komplo var, nerede bir beyin varsa orada beyne yönelik bir komplo var. Gerisi yalan. Avrupa'daki nesli tükenen kuşlar korunuyor, demiş Konrad, nesli tükenen beyinler korunmuyor, nesli tükenen kulaklar korunmuyor. Fakat tüm bu tespitler gülünç, söylenen her şey gülünç olduğu gibi, demiş Konrad, insan bir şey söylüyor, demiş, ve gülünç oluyor, ne söylerse söylesin gülünç oluyor, ne okursa okusun gülünç, ne duyarsa duysun gülünç, neye inanırsa inansın gülünç. İnsan ağzını açıyor ve içinden gülünçlük çıkıyor, rezillik kabilinden bir gülünçlük, gülünçlük kabilinden bir rezillik. Wieser'in söylediğine göre, sonra Konrad demiş ki: Üşümediniz mi?, yapı denetçisinin üşüdüğünü düşünmüş, kendisi üşümüyormuş, üstünde kürk varmış, hırkasının içinde bir de kürk varmış, kireç ocağında insanın hırkasının içine bir de kürk giymesi şartmış, ayrıca ben direnç kazandım. Kireç ocağında hüküm süren koşullar ona direnç kazandırmış. Burada, kireç ocağında her yer soğukmuş. Evet, demiş, son yirmi yıl, fakat esasen hayatım boyunca, işitme onun dikkatini çekmiş. Şu anda, demiş, inceleme henüz kafasında olduğu için hâlâ bilim kategorisindeymiş, ancak kâğıda döküldüğü zaman sanat eseri olacakmış. İşitme her şeyi mümkün kılıyormuş. Fakat kendisinin söyledikleri, konunun dışındakiler için küfürden başka bir şey değil-

miş. Mümkün olsaydı, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre, size incelememin en önemli bölümlerini açıklardım, anlatır ve iyice açıklardım ama bu mümkün değil. Açıklamaya başladığı anda bunun süzme saçmalık olduğunu görüyormuş. Her açıklama tamamen yanlış bir sonuca gidiyor, her şey açıklanmaktan ve her halükârda daima yanlış açıklanmaktan ve bütün açıklamaların sonuçlarının daima tam ters sonuçlar olmasından mustarip hale geliyormuş. Onun bu incelemesi dokuz bölümden oluşuyormuş. Dokuz rakamı incelemesinde en önemli rolü oynuyormuş, her şey dokuzda çözülürmüş, dokuzdan yola çıkarak her sonuca ulaşılabilirmiş, o, yani yapı denetçisi bilmeyebilirmiş ama dokuz yediden daha önemliymiş, işitme konusundaysa dokuz en büyük önemi taşıyormuş. Devamındaki bütün bölümlere giriş mahiyetinde birinci bölüm, önceki bütün bölümlerin açıklaması mahiyetinde dokuzuncu bölüm, demiş Konrad yapı denetçisine, ikinci bölüm doğal olarak beyin ve kulak, kulak ve beyin vesaire, altıncı bölümün adı yetersiz işitme, özellikle tabiri caizse işitme bozukluğuna dair uzunca bir tartışma, yedinci bölüm duymak ve görmek. Wieser'in dediğine bakılırsa, kulağın bütün duyu organlarının en felsefisi olduğunu söylemiş Konrad yapı denetçisine, ancak bölümlerin tamamı yalnızca kafasındaymış, yıllardır kafasındaymış, incelemenin bütün bölümlerini kafasında çoktan bitirmiş ve böyle bitmiş bir incelemeyi yıllarca kafada taşımak, kâğıda dökme anını sürekli ıskalamasından ötürü onun göz açıp kapayana dağılacağına ve mahvolacağına dair kalıcı, doğal olarak gittikçe artan bir korku içinde mütemadiyen kafasında tutmak zorunda kalmak korkunç bir zihinsel baskıymış. İlk iki yıl incelemenin sadece ilk bölümüne yoğunlaşmış, son on sekiz yılda ise geri kalan bölümleri geliştirip tamamlayabilmiş, kendi deneyiminden öğrenmek zorunda kaldığı üzere insanın bunu yaparken hafiften, daima hafiften şüphe yaratacağı ve adının deliye, hatta zırdeliye çıkacağı aşıkârmış. Dokuz bölümün en zoru beşincisiymiş, hâlâ başlıksız olan. Tabii hiçbir şey, demiş Konrad, gerçekten zırdeli olmaktan daha kolay olmazdı ama inceleme benim için zırdelilikten daha önemli. Hiçbir şey, bir anda zırdeli olup böyle korkunç bir yükten kurtulmaktan daha kolay olmazdı. Pat diye zırdeli olmak, önce deh olmadan, doğrudan zırdeli olmak. Fakat incelemeyi kaleme almadığı sürece inceleme boşunaymış, kâğıtta değil kafasında olduğu sürece incelemenin boşuna olduğunu her gün karısına söylüyor, ka-

rısı da her seferinde neden onu artık kaleme almadığını soruyormuş, yıllarca hep aynı ses tonuyla bunu sordu, demiş Konrad, çünkü kârısı insanın bir incelemeyi kâğıda dökmeden yıllar ve hatta malumdur ki onyıllar boyunca kafasında tutabileceğini hâlâ kavrayamamış. Bu gibi tuhaflıkları kavrayamama bakımından bütün kadınlar aynıymış, bunları kabul etmiyorlarmış, üstelik yıllarca kabul etmiyorlarmış. Wieser'in söylediğine bakılırsa Konrad yapı denetçisine, insanın kâğıt üzerinde değil de kafasında tuttuğu bir incelemenin aslında var olmadığını söylemiş. Onu yazmalıyım, incelemeyi yazmalıyım diye düşünüyormuş sürekli, incelemeyi yazma, oturup incelemeyi yazma düşüncesi varlığını bütününüle dolduruyormuş, artık incelemenin düşüncesi değil, yalnızca incelemeyi yazma düşüncesi, incelemeyi göz açıp kapayana dek yazma düşüncesi; fakat bu düşünceye saplandıkça incelemeyi yazması imkânsızlaşıyormuş. İşin zorluğu kafasında bir şey olması değilmiş, herkesin kafasında en muazzam şeyler olurmuş, hem de hayatlarının sonuna dek hiç aralıksız, en muazzam şeyler, işin zorluğu bu muazzam olanı kafadan çıkarıp kâğıda dökmekmiş. Wieser'in dediğine bakılırsa, Konrad'ın yapı denetçisine söylediğine göre insanın kafasında her şey olurmuş ve nitekim herkesin kafasında her şey varmış ama kâğıt üzerinde hemen hiç kimsenin bir şeyi yokmuş. Bütün insanların kafalarında en muazzam şey varken önlerindeki kâğıtlarda daima en berbat, en gülünç, en acınası şey oluyormuş. Konrad'ın söylediğine bakılırsa, kendi incelemesi akla gelebilecek en hassas öze dayanıyormuş; her şeyiyle aşırı hassas bir beynin yıllar süren yoğun çalışmasından damıtılmış hassas bir öz. Ve kireç ocağında, kireç ocağının mutlak soyutlanmışlığında daima incelemeyi bir solukta kâğıda dökebileceğini düşünmüş. Dış dünyadan tamamen soyutlanmış bir kafa incelemeyi dış dünyaya, topluma bağlı bir kafaya kıyasla daha kolay kâğıda dökebilirmiş. Ancak fazladan ne kadar odaklanma gerektirdiğini bir düşünün, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa, kendisinininki gibi bir incelemeyi önce kendisinininki gibi bir kafada geliştirmek ve sonra dış dünyadan, toplumdan diyelim, tamamen soyutlanamayan, çünkü toplumdan soyutlanmamış bir kişiye bağlı olan böyle bir kafada tutmak. Bildiğiniz gibi kafa ve kişi, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine göre, mecburi bir bütündür. Beden ve kafa elbette kaçınılmaz biçimde birbirine bağlı, genellikle, kendi düşündüğü üzere, en dehşet verici şekilde birbirinin

içine çakılıymış. Doğa ve onun entrikaları da son derece güzel bir yazı konusu olurdu, demiş Konrad yapı denetçisine. Sonuç olarak kireç ocağında, demiş, o, yani Konrad, inceleme konusunda en büyük imkâna sahipmiş. Ayrıca insafsızlık olmadan hiçbir iş yürümezmiş, karıma sorun, demiş Konrad, biliyorum, her yerde karımın en insaflı, benim, kocasınınsa en insafsız olduğum söyleniyor, bunu biliyorum, bu beni sarsmıyor da, çünkü aksi takdirde bu görüşler beni sarsa sarsa çoktan öldürmüştü, demiş Konrad yapı denetçisine, beni artık hiçbir görüş sarsmıyor, bilakis, bütün görüşler, ki doğal olarak bütün görüşler bana karşı, beni sürekli bir adım ileriye taşıyor. Konrad'ın söylediğine bakılırsa insan hedefe ulaşmak için tabiri caizse bütün insanlığa ya da tek bir insana yönelik bir kötülüğü ve hatta suçu göze almalıymış. Benim durumumda bu, onun için kesinlikle her şeyi yapmaya, yani her şeyi feda etmeye hazır olduğum inceleme, demiş Konrad Wieser'e. İnsafsızlık olmadan hiçbir şey olmaz, demiş yapı denetçisine, çünkü kişi kendini böyle bir incelemeye kaptırırsa, aynı zamanda en büyük insafsızlığa kaptırmış olur, genellikle de birlikte yaşadığı, dip dibe yaşadığı insan baş kurbandır, bu açıdan bakıldığında karım bir numaralı kurban ama bunu hiçbir şekilde dikkate alamam. Söz konusu kurban savunmasızdır, bu bilinir. Salt bu korkunç düşünce insana, yapmak zorunda olduğuna inandığı korkunç bir zihinsel çalışmayı mümkün kılar. Elbette insan daha baştan itibaren deli sayılmış, tam da delinin tersi olduğu için, ve onunla hiç durmadan alay edilirmiş. Bitmek bilmez bir alay sürecinden geçermiş. Hiç kimse ona eşlik etmezmiş, herhangi birini, mesela bir kadını kendisine eşlik etmeye zorlamazsa hiç kimse ona eşlik etmezmiş. Fakat Konrad'ın söylediğine göre, biri ona eşlik etse bile insan yalnız başına ilerlermiş, yalnız başına ve gittikçe büyüyen bir yalnızlığa doğru ilerlermiş. Ve gittikçe büyüyen bir karanlığa doğru yalnız ilerlermiş, çünkü düşünen insan daima gittikçe büyüyen karanlığa doğru yalnız başına ilerlermiş. Sadece incelemeye odaklan! diyormuş kendi kendine ve: Kaçmak yok! Ancak neredeyse hiçbir şeyin bulunmadığı kireç ocağında bile sürekli bir dikkat dağılması söz konusuymuş. Ve aslında arkadaş yok, demiş Konrad, aslında gerçek arkadaş yok, sadece meraklılar, oh canıma değsin'ciler, arkadaş yok, esasen halis muhlis düşmanlar ve en amansız düşman kişinin kendisi. Fakat insanın durmadan engellendiği yerde yine de ilerleme kaydediliyormuş ve belirleyici olan genellikle yapmamakmış, zaten

genel olarak da yapmamak daima yapmamanın tam tersinden daha belirleyiciymiş. Bir şeyi yapmayarak yapmak, demiş Konrad. Mesela yapılabilecek ve yapılması gerektiği (dört bir yandan!) söylenen bir şeyi yapmamak ilerlemeymiş. Tam delirmelik, demiş Konrad, ama kendime kafayı yeme izni vermiyorum. Ardından: Bu inceleme başlangıçta yalnız bir karardan, sonraları ise yalnız bir çalışmadan başka bir şey olmamış. Dışarıdan gelen hemen hiçbir şey yok, demiş Konrad. En kırılgan. Onun gibi bir insanda sürekli bu en kırılgan olanın kendi kafasını kıracağı ya da tam tersinin gerçekleşeceği korkusu oluyormuş. Her şeyinin kırılacağı korkusu. Onun gibi biri genellikle korunma arar ama bulamazmış, çünkü her yer korunmasızlıkla doluymuş. Ona göre her şey onu devamlı mahvetmekle tehdit eden mutlakmış. Onun gibi birinin geldiği ya da vardığı yer daima ancak ve ancak zihin karışıklığıymış. Fakat hiçbir şey her şeyden daha komik olamazmış ve ancak bu sayede, demiş Konrad, her şey katlanılır, bu kadar komik olduğu için. Bu dünyada komedi timsalinden başka bir şeyimiz yok ve ne yaparsak yapalım, komediden çıkamıyoruz, komediyi trajediye çevirme yolundaki binlerce yıllık çaba doğal olarak başarısızlıkla sonuçlanmak zorunda kaldı, demiş. Kireç ocağı da, demiş Konrad yapı denetçisine, Wieser'in söylediğine bakılırsa, komediden başka bir şey değil. Fakat insan bu komediye tahammül edebilmek için zaman zaman beynini boşaltmalı, tıpkı suyu akıttığı gibi beyninin içindekileri de akıtmalıymış, başka bir şey değil sevgili yapı denetçisi, beyni tıpkı mesane gibi boşaltmalı, dışarı dökmeli, mesaneyle olduğu gibi beyinle de tuvalete çıkmalı, sevgili yapı denetçisi. Ya da, demiş, zihnin akciğeri olarak beyin. Sonra yapı denetçisini körkütük sarhoş etmiş ve şöyle demiş: Muhtemelen incelemenin yararına olan şey tam da şu rahatsız edilmeler. Fro'ya: Onun, yani Konrad'ın söylediği her şey saçmaymış, bana: Saçma, hepsi saçma, Wieser'e: Doğal olarak her şey saçma Wieser. Fro'nun söylediğine göre o, yani Konrad pencereyi açıyor ve çam ağaçlarının dallarını duyuyormuş, suyun üzerindeki pencereyi açıyor ve suyu duyuyormuş. Dal kıpırdamaması, çam ağaçlarının dallarını duymayacağı, suyu duymayacağı anlamına gelmiyormuş, çamlarda çıplak gözle algılanabilecek hiçbir hareket olmasa da, suda hiçbir hareket olmasa da, çamları ve suyu duyuyormuş. Havanın bitmez tükenmez hareketini duyuyormuş. Gözü suyun yüzeyinde en ufak bir hareket algılamasa da kendisi suyun yüzeyindeki hareketi

duyuyormuş, ya da: suyun derinlerindeki hareketi, suyun derinlerindeki hareketlerden kaynaklanan sesleri. Suyun en derin yerindeki hareketi duyuyormuş ve sadece Fro'ya değil Wieser'e de sürekli di-yormuş ki, bildiğiniz gibi suyun en derin yeri pencerenin altında, pencerenin tam altında, sanki en derin yerin pencerenin altında olduğunu daima biliyordum. Doğal olarak ancak suyun bu en derin yerine talimli bir kulak en derin yerden yükselen sesleri duyarmış, bu en derin yere talimli bir işitme organı, başka bir işitme organı suyun bu en derin yerinden hiçbir şey duymaz, deneklerimin hiçbirini bir şey duymuyor, bu pencere kenarında kiminle dursam, demiş Fro'ya, ve Sudan yükselen bir ses duyuyor musunuz diye sorsam, sorduğum kişi Hayır diyor, hiçbir şey duymuyormuş. Ve doğal olarak ben tek bir ses değil, binlerce ses duyuyor ve bu binlerce sesi birbirinden ayırabiliyorum. Sırf suyun pencerenin altındaki en derin yerinden yükselen bu binlerce sesin algılanması üzerine düzinelerce defter doldurdum, demiş Konrad Fro'ya, o, yani Fro bu defterlerle fevkalade ilgiliymiş, nerede olduğunu öğrenebilirse günün birinde bu defterleri ele geçirebileceğini söylüyor Fro, ve eğer Konrad ona, yani Fro'ya eğitim amacıyla defterleri alma iznini verirse, Fro'nun söylediğine göre, çünkü tam da Konrad'ın pencere altındaki suyun derinliklerinden gelen seslerle ilgili gözlemler gibi gözlemleri ilgisini çekiyormuş, o, yani Fro, Konrad'ın Wels Bölge Mahkemesi'ndeki davasını bile beklememeye, Konrad'ın hüküm giymesini bile beklememeye karar vermiş, çünkü Fro'nun, Konrad'ın bu defterlerini mümkün olduğunca çabuk ele geçirmesi şüphesiz önemliymiş ve o, yani Fro, içinde Konrad'ın penceresinin altındaki en derin sudan gelen seslere dair gözlemlerin yer aldığı defterleri almak için Wels Bölge Mahkemesi'nden izin istemiş. Konrad defterleri almama büyük ihtimalle hemen izin verir, diyor Fro, ama beni ilgilendiren yalnızca bu defterler değil, Konrad'ın bütün öteki notları da ilgimi çekiyor, bil-hassa da inceleme ilgimi çekiyor, ama Fro'nun söylediğine bakılırsa Konrad bugüne dek incelemeyi kâğıda dökmemiş ve ne olursa olsun o, yani Konrad, incelemeyi hiçbir zaman kâğıda dökemeyecekmiş, çünkü Garsten'de, Konrad'ın şüphesiz nakledileceği, üstelik ömür boyu tutulacağı cezaevinde ya da temyiz kudretinden yoksunluk be-yanı halinde gönderileceği ve aynı şekilde ömür boyu tutulacağı Niedernhardt'ta, incelemeyle ilgili yıllardır tuttuğu bir yığın not ol-madan incelemeyi kâğıda dökmeye kalkışamazmış, kısacası incele-

menin yazılması sonuçta onun için, yani Konrad için, Fro'nun deyi-
miyle anlık eylemi, yani karısını korkunç şekilde öldürmesi sebebi-
yle imkânsız, ilelebet imkânsız hale gelmiş. Fro hemen bugün Kon-
rad'a, ondan penceresinin altındaki suyun derinlerinden gelen ses-
lerle ilgili defterleri kendisine bırakmasını rica edeceği bir mektup
yollayacakmış. Bu kadar zeki olan ve deneylerime daima olumlu
yaklaşan rahmetli orman denetçisi bile, demiş Konrad Fro'ya, onun-
la pencerenin kenarında durup pencerenin altındaki suyun derinle-
rinden bir şey duyup duymadığını sorduğunda, hiçbir şey duyma-
mış. Bütünıyla talimsiz biri ise bırakın suyun en derin yerinden,
suyun yüzeyinden pencereye yükselen bir sesi bile duyamazmış,
Konrad'ın daha ekim ayı sonunda Fro'ya söylediğine göre. Denekle-
rim hiçbir şey duymuyorlar, demiş Konrad. Ve bu, onlardan biriyle
dallara bakan pencerenin kenarında durduğumda da geçerli. Denek
hiçbir şey görmediğini ve dolayısıyla hiçbir şey duymadığını itiraf
ediyormuş. Fakat o kadar da basit değilmiş, gözlem yeteneğine giden
süreç açıklanabilirmiş ama açıklanamayabilirmiş de. Zaten neden
açıklayalım ki? demiş Konrad Fro'ya. Kendisi şöyle düşünüyormuş:
Deneklerinin, yani orman denetçisinin, yapı denetçisinin, Höller'in,
Wieser'in, Fro'nun, fırıncının, ev terzisinin ve ötekilerin sabrını dai-
ma takdir etmiş olsa da, neden, hangi noktada yeteneksizlikleriyle
onu her seferinde bunalıma soktuklarını kendi kendine soruyormuş.
Fro'nun söylediğine göre, Konrad'ın bizzat belirttiği üzere karısı ve
baş deneği ona ve dolayısıyla incelemesine ve dolayısıyla deneylerine
ve tecrübelerine daima en büyük sabrı göstermiş ve Konrad'ın daha
ekim ayında Fro'ya söylediğine bakılırsa, Konrad'ın inanılmaz radi-
kalleşen deneyleri boyunca kadının sabrı gittikçe artıyormuş, Kon-
rad Urbantschitsch yöntemi denilen yöntemi onun üzerinde geliştiri-
rerek en mükemmel hale getirmiş ve aslında bu radikalleşme nede-
niyle Urbantschitsch yöntemi artık muhtemelen Urbantschitsch
yöntemi olarak nitelenemezmiş, fakat karısı Konrad'ın onu her gün
Urbantschitsch yöntemiyle bitap düşürmesine izin vermiş. Sabahın
köründe başladıysak akşama doğru, demiş Konrad Fro'ya, akşamüs-
tü başladıysak gece yarısından sonra, karısı bitap düşmüş oluyor-
muş. Konrad ona, yani karısına kısa l'lerle dolu bir sürü cümle söy-
lüyormuş, mesela *Inn ilçesinde bir hiçim*, yüz kez yavaş, yüz kez hızlı,
en sonunda iki yüz kez hızlı, mümkün olduğunca hızlı, kesik kesik.
Fro'ya söylediğine bakılırsa, bitirdikten sonra da karısından ona söy-

lenen cümlelerin kulağında ve beyninde yarattığı etkiyi derhal tarif etmesini istiyormuş. Hemen ardından da analize geçiyormuş. Fakat Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre karısı daha deney süresi iki saati bile bulmamışken deneyin daha ne kadar süreceğini soruyor, bir yandan da özellikle kışın kötüleşen kulak ağrısından yakınıyormuş ve Konrad da ona deneyin o gün ne kadar süreceğini söylüyormuş, deney kısa sürüyormuş, üç ya da dört saat, daha uzunsa altı ya da yedi saat, fakat Konrad Urbantschitsch yöntemi deneylerini daima önemser ve hiçbir günün deney yapmadan geçmesine izin vermezmiş. Mesela dermiş ki: Ne zamandır kısa İ ile deney yapmadım, ya da Ne zamandır kısa O ile deney yapmadım, ya da kısa A ile, ya da kısa U ile. Mesela bir keresinde *Inn ilçesinde bir hiçim* cümlesini sol taraftan karısının kulağına söylemiş, sonra sağ taraftan, dönüşümlü olarak bir sağdan bir soldan. Bir saatte yaklaşık iki sayfa not tutuyor ama sonra genellikle bu notları hemen imha ediyormuş ki, biri notlarını bulup da nasıl çalıştığını öğrenmesin. Mesela bir alıştırmanın ortasında birdenbire karısına diyormuş ki: Yumuşak ve sert İ'yi ayırt etmek zorundasın. Kadın onu anlıyor ama yine de her seferinde her şeyi yanlış yapıyormuş. Bu da iki kat efor, bazı günler iki kat ümitsizlik anlamına geliyormuş. Eğer o (karısı) kurala uymazsa alıştırmanın hiçbir anlamı kalmadığını söylüyormuş Konrad. Kadının (en basit olanı) kavraması genellikle yarım saat sürüyormuş. Konrad'a göre tabii bilhassa Urbantschitsch yöntemiyle ilintili her şey onun için fazlasıyla zormuş, fakat kendisi yine de deneyler boyunca belli alıştırmaları karısı yığılıp kalana dek aralıksız tekrarlıyormuş. Karısı genellikle hiç kımıldamadan, çoğu zaman gözleri kapalı vaziyette tekerlekli sandalyede oturuyormuş. Öte yandan, Konrad'ın onunla Urbantschitsch yöntemiyle çalıştığı yıllar içinde, kocasının onunla deney yapma biçimine alışmış. Mesela *Inn ilçesinde bir hiçim* cümlesini haftalarca duymak zorunda kalmış, her gün yüzlerce kez, ta ki Konrad elini kaldırına dek, bunun anlamı şuymuş: Alıştırma sona erdi. Fro'nun söylediğine bakılırsa, *Inn ilçesinde bir hiçim* cümlesi Konrad'ın alıştırmalarının temel cümlelerinden biriymiş. Cümleyi söylüyor, karısı da hemen yorumluyormuş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre kendisi gittikçe daha hızlı söylüyor, karısı da gittikçe daha hızlı yorumluyormuş. Deneylerin çok uzun sürdüğü suçlamasını karısından binlerce kez duymuş ama zamanla tamamen duymaz olmuş. Duymaz olmaya zamanla alışmış. Gerçekten de Urbantschitsch

yöntemini karısı üzerinde uygulaması inceleme için kesinlikle gerekliymiş. Konrad hep diyormuş ki: Kendimize bitirme izni verebiliriz, ve hemen ardından: Plağı dinlemek istiyor musun?, bunun üzerine kadın ondan kendisinin en sevdiği plağı, Mozart'ın *Haffner Senfonisi*'ni koymasını rica ediyormuş, bu onu sakinleştiriyormuş. Hep aynı plak, yıllardır aynı plak, diye düşünüyormuş Konrad ve plağa karşı çıkmıyormuş, *Haffner Senfonisi*'nin çalınmasını istediği müddetçe *Haffner Senfonisi* çalınacak, diyormuş sürekli kendi kendine. Fro'ya söylediğine göre o, yani Konrad, karısına *Haffner Senfonisi*'ni çalarken bizzat öyle bitap düşüyormuş ki, uyuklamaya başlıyormuş. Muhtemelen kireç ocağında ikimizin de yaşlanma süreci hızlandığı için. Fro'ya ve Wieser'e söylediğine göre yeter ki incelemeyi kâğıda dökebilmiş, yaşlı, artık kesin olarak yaşlı ve dolayısıyla incelemeyi kâğıda dökemeyecek hale gelmeden. Odasına girer girmez yatıyormuş. Fakat dış huzurun yarattığı iç huzursuzluk en bitkin olduğu zamanlarda bile onu uyutmuyormuş ve Konrad bütün kireç ocağını dolaşüyor, bütün kireç ocağını defalarca dolaşılıyor, gecenin geri kalanını da gözünü kırpmadan yatakta geçiriyormuş. Yorgunluktan bitkinliğe geçiş anı kaçırıldığında, demiş Fro'ya, uykuya dalabileceğine inanmak saçmaymış, uykuya dalmak istemek, kendini uykuya dalmaya zorlamak saçmaymış, uykuya dalınmıyormuş. İnsanın dış huzur vasıtasıyla yakalamak istediği şeyin tam tersi ortaya çıkıyormuş, insan huzur bulmuyor, gittikçe daha büyük bir huzursuzluğa kapılıyor, bu huzursuzluk arttıkça artıyormuş, ta ki insan dış huzura karşı bir şeyler yapana, onu bozana, ona huzursuzluk katana dek. Aslında kendisi sadece bu dış huzuru göz önünde bulundurduğu için buradaymış, çünkü kireç ocağına taşınmadan önce daima dış huzurun iç huzur yarattığına inanırmış, ki bunun bir yanılığ ve kökten yanlış olduğu çok kısa sürede ortaya çıkmış. Bu yanılığı çok erken, yine de çok geç fark etmiş. Kendi kendine, eski Sicking ziyaretlerinden bildiği dış huzur için Sicking'e ve dolayısıyla kireç ocağına gittiğini söylemiş ve dış huzurun kesinlikle iç huzur yaratmadığını bilemediği için yanılmış, hayal kırıklığına uğramış. Fakat Fro'ya söylediğine bakılırsa, kireç ocağı ve civarı için tipik olan had safhadaki dış huzura gitgide hâkim olmasını ve en sonunda onu bütünyle kendi amaçları, yani inceleme için kullanmasını sağlayan bir mekanizma oluşturmuş. Bu mekanizmayla her zaman, doğadan değil beyninden, mekanizmaya özel bir müdahalede bulunmaksızın

mekanizmanın kendisinden, dış huzurdan iç huzur üretebiliyormuş. Dış huzuru ve had safhadaki dış huzuru kullanmanın ve onu iç huzura dönüştürmenin başka hiçbir sanatla karşılaştırılamayacak, yüksek bir sinirlere hâkim olma sanatı olduğunu düşünüyormuş ve kendisi her ne kadar bu sanata hâkimiyette çok üst bir seviyeye ulaşmış olsa da bu sanata her zaman hâkim değilmiş. Söylediğine bakılırsa odaklanma (incelemeye yönelik) yerine birdenbire odaklanamama (incelemeye yönelik) ortaya çıkıyormuş. Uzun lafın kısıası: İnsan dış huzuru ve had safhadaki dış huzuru artık iç huzur üretmediği anda bozabilmeliymiş, dış huzur asla uzun süre iç huzur üretmezmiş, sadece çok kısa bir süre, zihinsel amaçlar için fazlasıyla kısa bir mesafe. Hava durumu bütün ilişkilerde olduğu gibi bu ilişkide de en büyük rolü oynuyormuş. Mesela ani bir rüzgârda: Konrad kireç ocağında ne kadar uzun süre bir ileri bir geri, bir sağa bir sola gidip gelirse, iç huzursuzluğu o kadar büyüyormuş, çünkü iç huzur üreten mekanizmaya hâkim değilmiş. İşlemeyen mekanizmayı telafi etmek üzere farklı yöntemlere, çarelere başvuruyor, Kropotkin okuyor, aslında karısının kitabı olan Ofterdingen'i deniyor ama Ofterdingen'le bile kendinde iç huzur yaratmayı başaramıyormuş, oturuyor, kalkıyor, tekrar oturuyor, tekrar kalkıyor, dönüşümlü olarak bir Kropotkin'i, bir Ofterdingen'i açıyor, odasına gidiyor, bir o yana bir bu yana yürüyor, kâğıtları düzenliyor, aynı kâğıtları tekrar dağıtıyor, dolabı açıyor, dolabı kapıyor, muhtelif çekmeceleri çekiyormuş, hep aynı komodin çekmecelerini, faturaları, not kâğıtlarını bir yığının üstüne atıyor, tek tek yığının içinden çekip alıyor, okuyor, tekrar yığının üstüne atıyor, pencerenin yanında duran koltuğu kapının yanına alıyor, kapının yanında duran koltuğu pencerenin yanına alıyor, ışığı kapatıyor, ışığı açıyor, duvardaki haritanın üzerinde bir çizgiyi, en sonunda iki çizgiyi, birçok çizgiyi takip ediyormuş. Mutfığa gitmek hiçbir işe yaramıyormuş, mutfaktan odasına odun taşımak, külleri boşaltmak, gübre kovanını boşaltmak, hiçbirisi. Şunu bunu hatırlamak hiçbir işe yaramıyormuş. Ne düşündüğünü, ne hissettiğini yüksek sesle söylemek, Fro'ya dediğine bakılırsa o anda uydurduğu, tamamen anlamsız cümleleri, ki bunlar, demiş Fro'ya, muhtemelen vaktiyle Urbantschitsch yöntemi için malzeme olarak kullandığım cümlelerdi, kendi kendine mırıldanmak. Fro'ya söylediğine göre Konrad huzur bulabilmenin kesin imkânsızlığı içinde bütün kireç ocağını dolaşıyormuş, bunu yaparken bir tek karısının odasına gir-

miyormuş, çünkü huzursuzluğuyla karısını daha da fazla bunalıma sokmak istemiyormuş, karısı zaten en büyük bunalımın içindeymiş ve gerçi Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre sürekli öyle bir haldeymiş ki, tıpkı Konrad gibi o da huzursuzluk dönemlerinin yerini huzur dönemlerinin alacağını düşünerek devamlı kendini kandırıyormuş, oysa gerçekte huzur ikisine de bir daha asla uğramayacakmış ve dolayısıyla sürekli, sadece karşılıklı olarak değil yan yana olarak da, daimi bir yalan halinde yaşıyorlarmış, kadın kendine yalan söylüyormuş, Konrad kendine yalan söylüyormuş, sonra birbirlerine yalan söylüyorlarmış, dönüşümlü olarak bir o karısına, bir karısı ona, sonra aynı anda karısı ona ve o karısına, kireç ocağında katlanılır bir hayat konusunda ikisi de kendini kandırıyormuş, devamlı, Konrad'm Fro'ya söylediğine bakılırsa aralıksız, oysa aslında ikisi de aralıksız olarak katlanılmaz bir hayatın içinde hapismiş, fakat Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre kendilerini katlanırlıkla kandırmazlarsa, katlanılmazlıklar katlanılır gibi olmazmış, sürekli bir katlanılmazlık halinde sürekli bir katlanırlık yanılsaması ilerlemenin tek yoluymuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa, Wieser'e de benzer bir şey söylemiş, bana da katlanırlık yanılsaması vasıtasıyla katlanılmazlığın katlanırlığından bahsetmişti, hatırladığım kadarıyla aynı kelimelerle, aynı görünmez jestlerle, vaktiyle tepedeki ormanda, her neyse, Fro'ya söylediğine göre kendisine böyle durumlarda ve böyle günlerde hakikaten sonsuz görünen bütün kireç ocağını dolaşıyor ve kireç ocağının sonuna varmaya çalışıyormuş ama sonuna varamıyormuş, çünkü söylediğine göre insan kireç ocağında yürüyebilir ve koşabilir ve sürünebilir ama bunun sonu gelmezmiş ve o zaman insan, kendisi için kuşkusuz utanç verici olan durumunun doruk noktasında genellikle ellerini duvarlara, buz gibi bina duvarlarına, buz gibi kapı çerçevelerine, buz gibi demir tavanarası kapılarına, pencere camlarına, kireç ocağında kalmış tek tük mobilyanın buz gibi ahşabına dayamak ve gözlerini kapatıp kendi kendine sürekli huzur, huzur, huzur diye mırıldanmak zorunda kalırmış. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre kireç ocağı bir idil değilmiş ama insanlar kireç ocağının bir idil olduğuna ne kadar da kolay inanıyorlarmış, kireç ocağı konusunda daima yüzeysel bir hükme takıldıkları ve saplanıp kaldıkları için, kireç ocağını yüzeysel bir hüküm sadizmi ya da hüküm mazoşizmiyle yargılayan insanlar kireç ocağının bir idil olduğuna inanıyorlarmış, oysa kireç ocağı, kireç ocağının çevre-

sinden farklı olarak, bir idilin tam tersiymiş. Ziyaretçiler kireç ocağının içine girdiklerinde, hatta sırf kireç ocağının yakınına geldiklerinde bile daima bir idilin içine girdiklerini düşünüyorlarmış, yaz ziyaretçileri de kış ziyaretçileri de kireç ocağına gitmeye karar verdiklerinde daima bir idile gitmeye hazırlanıyorlarmış, oysa aslında bir idilin tam tersine gitmeye karar vermiş, daha kireç ocağı yönünde gitme kararını verdikleri anda tam bir şuursuzluk içinde büyük bir yanılgıya kurban gitmiş oluyorlarmış. Bir idile gidiyoruz diye düşünüyorlar, demiş Konrad Wieser'e, çalılıklara dalarken, Bir idile gidiyoruz diyorlar, kapıyı çalma cesaretini gösterirken. Çalılıklara girmeden önce ve aynı şekilde çalılıklardan çıktıktan sonra her şey bir idile işaret ediyormuş. Fakat çalılıklardan çıktıktan sonra korkuya kapılıp geri dönüyorlarmış, kireç ocağının içine girince korkup kaçıyorlarmış, bazıları çalılıklardan çıkar çıkmaz geri dönüyor ve kaçıyorlarmış, bazıları da kireç ocağına ayak bastıktan sonra, pek azı gerçekten odaya kadar geliyor ve onlar da kısa sürede tahammül edemez hale geliyorlarmış. İnsanlar içgüdülerini kullanmıyorlar, demiş Konrad Wieser'e, insanlık artık içgüdülerini kullanmıyor. Konrad çifti işte bu idilin içine girdi diye düşünüyor olmalılar, demiş Konrad Wieser'e, oysa gerçekte Konrad çifti, demiş Konrad Wieser'e, kireç ocağının içine girdiğinde bir idilin tam tersinin içine girdi. İdile dönüş diye düşünüyorlar. Kireç ocağının yanında öteki her şey idil gibi, demiş Konrad Fro'ya, kireç ocağının yanında Londra bir idil, Wuppertal bir idil, en çirkin ve en gürültülü ve en pis kokan yer bir idil. Fakat kireç ocağının bütün çevresi de bilinçli olarak idil diye yutturuluyormuş. Elbette, akıllı bir insan kireç ocağı civarına gelse kireç ocağının idil olmadığını derhal fark eder ama bildiğiniz gibi, demiş Konrad Wieser'e, insanlarla münasebetimiz olduğunda akıllı insanlarla münasebetimiz olmuş olmuyor, insanlar akıllı olduklarını iddia ediyorlar ama akıllı değiller, insanlar bir şeyler bildiklerini iddia ediyorlar ama hiçbir şey bilmiyorlar, insanlar her şeyi yalnızca iddia ediyorlar. Bir budala hiçbir şeyi fark etmez ve hatta çalılıklardan çıktığında bile hiçbir şeyi fark etmez. Kireç ocağına gitmek kuşkusuz tuzağa düşmek demekmiş. Wieser'e demiş ki: O, yani Bayan Konrad daha sonbaharda kendisinin, yani Konrad'ın yardımı olmaksızın giyinebiliyor ve hazırlanabiliyorken kışın artık kendi başına giyinemez ve hazırlanamaz hale gelmiş ve böylece Konrad kendi odasında ateş yaktıktan sonra onun odasında da ateş yakmak ve onu giydir-

mek ve hazırlamak zorunda kalıyormuş, ki bu da incelemesinin üzerinde felaket etkisi yaratmış, üstüne üstlük: Bir insanı hiçbir şey, birdenbire kendi başına giyinemez olmaktan daha fazla bunalıma sokamazmış. Hem bu daha ne kadar böyle sürebilirmiş ki, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, karısı artık onun yardımı olmadan yemek de yiyemiyormuş, onun yardımı olmadan en küçük lokmaları bile ağzına atamıyormuş. Şimdiye kadar en azından yeme kısmını kendi kendine yapmış, Konrad onun etini kesiyor, ekmeğini küçük parçalara ayırıyor ve karısı bunun ötesindeki her türlü yeme yardımını geri çeviriyormuş. Fakat Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre çok yakında yeme yardımını geri çevirmemeye başlayacakmış. Şimdi henüz geri çeviriyormuş ama çok yakında geri çevirmemeye başlayacakmış ve Konrad eti küçük parçalar halinde onun ağzına sokacak, ırmık lapasını kaşık kaşık yedirecek, sütü kaşık kaşık boğazından içeri akıtacakmış. Çoraplarını giymekte daha şimdiden ne kadar zorlanıyor, diye düşünüyormuş onun bir yandan eğilemeyip öte yandan da tam doğrulamayışını izlemek zorunda kaldığında. Karısı ayakta durduğunda düz durmuyor, yürürken düz yürümüyor, yattığında düz yatmıyormuş, duruşu daha şimdiden tamamen iki büküm ve başı ağır bir cisimmiş. Her şey onda ağrıya neden oluyormuş. Artık çoğunlukla neyin onda ağrıya sebep olduğunu bile söyleyemiyormuş, vücudu mu başı mı, ve baş ağrısıyla mı yoksa vücut ağrısıyla mı mücadele etmesi gerektiğini bilemiyormuş, baş ve vücut onun için uzun zamandır daha ziyade tek bir ağrıya dönüşmüş durumdaymış ve var olduğunu daha ziyade ağrılarından anlıyormuş. Bütün vücudunun ve bütün başının daha ziyade tek bir ağrı halinde olduğunu söylemiş Noel'den dört hafta önce ve dolayısıyla öldürülmesinden dört hafta önce Konrad'a. Onun bu durumuna daha fazla katlanamadığını söylemiş yakalandığında, başka hiçbir şey söylemeyen Konrad. Fakat mahkemelerin sağı solu belli olmaz, diyor Wieser, Konrad'ın en hafif cezaya mı yoksa en ağır cezaya mı çarptırılacağı ya da deli olduğuna mı karar verileceği tamamen mahkemenin, jüri mahkemesinin o anki ruh haline bağlıymış. Mahkemelerin gündelik pratiği şunu gösteriyormuş ki her davada her şey daima son ana kadar belirsizmiş. Son tahlilde hiçbir şey mahkemelerden daha karakersiz ve ruh haline ve hava durumuna ve sempatiye ve antipatiye bağlı değilmiş ve bilhassa jüri mahkemeleri en tuhaf unsurlara en bağlı mahkemelermiş. Konrad bir keresinde yapı denetçisine de karısı için

halâ orada (hayatta) olduğunu tek kanıtının ağırlar olduğunu söylemiş. Konrad onun pencere kenarına gitmek istediğini ve gidemediğini görüyormuş, ayağa kalkmak istediğini ve kalkamadığını, birkaç adım atmak istediğini ve atamadığını, onun üşüdüğünü ama örtüyü üstüne çekemediğini görüyor ve kendisi gidip onun üstünü örtüyormuş. Onun artık, kendisinin üzerinde kirli bir hırka, yırtık bir pantolon olduğunu görmediğini görüyormuş. Bütün kireç ocağı baştan aşağı pislik içinde ve o bunu görmüyor, demiş Konrad Wieser'e. Onları aylardır değiştirmedikleri için bilhassa nevresimlerin leş gibi olduğunu karısı görmüyormuş ve Konrad'ın nevresimleri temizleme imkânı yokmuş, bunu yapacak gücü kalmamış, bunu yapacak zamanı olmadığı için karısı yarım yıl kadar önce tekerlekli sandalyesinden nevresimleri vesaire halletmiş, Höller'e temizleme talimatları yağıdılmış, bugünse artık bunu yapamıyormuş, her şey üzerindeki hâkimiyeti kaybetmiş, çünkü Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre daha ziyade acılarına dayanabilmeye odaklanmış. Konrad görüyormuş ki karısı odasından çıkmak istiyor ve çıkamıyormuş. Ormana gitmek istiyor ve gidemiyormuş, köye inmek istiyor ve inemiyormuş. Seyahati düşünüyor ve seyahat edemiyormuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre insanlarla münasebete ihtiyaç duyuyormuş ama insani münasebeti, başkalarıyla münasebeti olamıyormuş. Yıllardır hiçbir insani münasebeti kalmamış ve bunun anlamı, her ikisine de uygun insanlarla hiçbir münasebetmiş. Öte yandan, Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa zaten her ikisine de uygun insan yokmuş, çünkü bütün dünyada ötekine uygun insan yokmuş, bu tespit Konrad için son derece tipikmiş. Bugün artık değil ama ekim ayı sonuna kadar onları ziyaret eden insanlar, tabiri caizse onlara uygun kişiler, aslında kesinlikle onlara uygun insanlar değilmişler, meraklılar, miras avcıları, kumpasçılar, demiş Konrad. Yapı denetçisi ve baca temizleyicisi ve Höller ve o, yani Wieser, Fro, Konradlara tabiri caizse uygun insanlardan çok daha uygunmuşlar ama onlarla insani münasebet, Konrad'a göre esasen bir anakronizmmiş. Fakat Konrad'ın söylediğine göre hiçbir insan tamamen insansız kalamazmış, herkesin tekrar tekrar söylediğini o da tekrar tekrar söylemekten utanmıyormuş, en gülünç, en basit, en klişe olanı, yalnız kendisi bunu tam bir bilinçle söylüyormuş, diğerleriye hiçbir zaman tam bir bilinçle söylemiyorlarmış, aradaki fark buymuş, onun, yani Wieser'in de bildiği gibi, bir şeyi kimin söylediği ve bu Kim'in bir şeyi nasıl söyledi-

gi daima bir fark yaratırmış ve ciddi bir insan ya da ciddiye alınması gereken bir insan rahatça istediğini söyleyebilirmiş ve banal bir şey mi ve klişe bir şey mi ve Lapalis hakikati olarak nitelenen bir şey mi söylediğiyle ilgilenmesi gerekmezmiş, çünkü ciddi ya da ciddiye alınması gereken bir insan bunları söylese bile hiçbir şekilde banal bir şey ya da klişe bir şey ya da Lapalis hakikati olarak nitelenen bir şey söylemiş olmazmış. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre uzun zamandır hiçbir insani münasebetleri yokmuş, çünkü onlar için gerekli olan bütün bu insanlar, fırıncı, Höller, ev terzi onlar için insani münasebet değil, adı üstünde, gerekli insanlarmış, insani münasebet değil. Konrad onun, yani karısının devamlı insanları düşündüğünü görüyormuş, onların mevcudiyetini aradığını, arkadaşlar, akrabalar, onu akrabalarından ve arkadaşlarından vazgeçirmeye çalışmanın hiçbir işe yaramadığını, ona arkadaş diye bir şey olmadığını ve akrabaların esasında yakın olmaktan alabildiğine uzak olduklarını, akrabalığın bir aldatma, kendini aldatma, akrabalığın bir yanılgı olduğunu anlatmaya çabalamanın hiçbir işe yaramadığını. Konrad düşünüyormuş da, önceleri karısının bütün bu akraba ve arkadaşları kireç ocağına geliyorlarmış, Tirol'den ve Karenti'den, İsviçre'den, bütün Zrydler, dağların öbür tarafından, ve kuzeyden akrabaları, mesela Doğu Frizyeli akrabaları, Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa hepsi de meraktan hayat boyu sürececek bir komploya girişen insanlar, ama şimdi artık bu insanlar gelmiyorlarmış, kireç ocağı bu akraba çöplüğünden yavaş yavaş kurtulmuş. Bu insanların hiçbirine ihtiyacımız yok, demiş Konrad karısına tekrar tekrar, ta ki bütün o insanlar nihayet gelmez ve hatta oraya mektup yazmaya dahi cesaret edemez olana dek. Wieser'e söylediğine göre Konrad önce onu, yani karısını bütün bu insanlardan vazgeçirmiş, en sonunda da bu insanları görmesini yasaklamış. Kireç ocağında bütün o insanlar olmadan kendi kendilerine yetmeleri gerektiğini yeterince erken anlamasını sağlamış ama asıl başarının kazanılması, yani karısının akrabalarıyla hiçbir irtibatının kalmaması, ki Konrad'ın yıllardır hiçbir irtibatı olmayan kendi akrabaları zaten mevzubahis değilmiş, yıllar sürmüş. Karısı nihayet razı olmuş. Konrad'ın bir seferinde Fro'ya söylediğine bakılırsa önce o karısı için kendini feda etmiş, yıllarca karısı ve onun sakatlığı için, şimdi de karısı kendini onun için feda etmeliymiş, inceleme karısının kendini onun için tamamen feda etmesini gerektiriyormuş, Konrad'ın vicdan azabı çektiği yokmuş. Neticede onlar,

yani Konradlar yirmi yıl boyunca hiç durmadan seyahat etmişler, akla gelebilecek bütün ülkelere, dünyanın her yerine gitmişler, üstelik hep Konrad için en eziyetli koşullar altında, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre tamamen sakat bir kadınla yıllarca bütün dünyayı dolaşmanın kolay olmadığı tahmin edilebilirmiş, bunun anlamı tamamen sakat birini bir şehirden ötekine sürüklemekmiş, bir müzeden ötekine, bir turistik yerden ötekine, bir ünlü yerden ötekine, bunun anlamı, bir sakatın hatırına kendini asgari varoluşsal hareket alanına hapsedmekmiş, o sakat ki aslında, öteki bütün sakatlar gibi, tüm dünyadaki yeniliklere açmış, olanaklı ve olanaksız her şeye alabildiğine açmış, üstüne üstlük o zamanlar o kadar talepkâr bir karakteri (!) varmış ki, onunla birlikte olmak gerçekte sürekli Konrad'ın gücünü aşıyormuş. Sonraları, incelemenin devreye girmesiyle birlikte karısı taleplerini geri çekmek zorunda kalmış, kendini gittikçe sınırlamak, bütünüyle Konrad'a ve onun birlikte yaşama anlayışına teslim olmak zorunda kalmış, bu onu hakikaten inciten ani değişiklik, bir anda bütün taleplerin artık onda değil kocasında toplanması ilk başlarda onu şaşkına çevirmiş, yıllarca bir tür özyıkımsal travma içinde, kocasıyla birlikte değil de onun yanında ve altında yaşamış ve sonunda yine de onun için onunla uzlaşmış. Hakikaten görülmeye değer her şeyi görmüş ve tanımaya değer bir sürü insan tanımış ve bütün bunları da bir adamın, aslında hayatının en önemli yıllarında, en önemli yirmi yılında, otuz yaşla elli yaş arasında kendisinden bu tür canı gönülden bir fedakârlık beklenemeyecek, doğal olarak kesinlikle böyle bir şey talep edilemeyecek bir adamın sürekli ve had safhada fedakârlığı sayesinde yapmış bir insandan, ki Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa bunun minnettarlıkla ya da minnettarlığın yerini tutabilecek, borç mahiyetinde başka herhangi bir kavramla en ufak bir ilgisi yokmuş, neticede tabii ki şimdi de onun kendini feda etmesi beklenebilirmiş. Çünkü eğer o, yani karısı kendisini oradan oraya seyahat etmeye zorlamamış olsa o, yani Konrad doğal olarak çoktan incelemeyi kaleme almış olurmuş. Wieser'e söylediğine bakılırsa ta on yıl önce incelemeyi kaleme almış olurmuş, Londra'da, Paris'te, Aschaffenburg'da, en geç Basel'da. Fro'ya demiş ki: Karısı her gün ona temiz bir gömlek giydi mi diye soruyormuş ve o da temiz bir gömlek giydiği cevabını veriyormuş, oysa gerçekte üzerinde bir, hatta belki iki haftadır aynı gömlek varmış, karısı artık hiçbir şeyi fark etmiyormuş, kiri görmüyormuş, vesaire, hiçbir şeyi

görmüyormuş. Konrad onun kendisine Ofterdingen'den bir bölüm okunmasını istediğini tahmin ediyor ve ona Kropotkin'den bir bölüm okuyormuş, böylece onun canını sıkıyormuş, ona kendi kitabı olan Ofterdingen yerine kocasının kitabından, Kropotkin'den bir bölüm okunmasından daha etkili bir ceza olamazmış. Urbantschitsch yöntemiyle deney yaparkenki dikkatsizlikleri ya da genel olarak her türden dikkatsizliği ya da her türden başkaldırısı için onu Kropotkin'den bir bölüm okuyarak cezalandırıyormuş. Fakat elbette, demiş Konrad Fro'ya, benden rica ettiği zaman ona Ofterdingen'den bir bölüm de okuyorum. Bu konuda ısrar ettiğinde ona Ofterdingen'den bir bölüm okumayı reddedemem. Tabii ki Kropotkin'deki her şeyden nefret ediyor, tam tersine, Ofterdingen'i seviyor. Doğru olan, demiş Konrad kendi kendine, Fro'ya söylediğine bakılırsa, ona bir Ofterdingen'den, bir Kropotkin'den okumak, sırf Ofterdingen'den değil. Ona Kropotkin'den bir bölüm okuduktan sonra genellikle az önce ona Kropotkin'den ne okuduğunu da soruyor, karısıysa cevap veremiyormuş, bu da Konrad ona Kropotkin'den bir bölüm okurken tam bir dikkatsizlik içinde dinlediğinin ve hatta dinlemediğinin kanıtıymış, oysa Konrad ona Ofterdingen'den okurken dikkat kesiliyormuş. Sana az önce ne okudum? diye soruyormuş Konrad karısına birden, doğal olarak karısı ona cevap veremiyor ya da büyük bir çaresizlik içinde tatmin edici olmaktan alabildiğine uzak bir cevap veriyormuş. Fakat son zamanlarda Kropotkin okunurken dikkatsiz olmaya cesaret edemez hale gelmiş, kocasının gittikçe daha fazla hayata geçirdiği tehditlerinden korkuyormuş, yemek vermeme, Urbantschitsch alıştırmaının uzatılması, odanın havalandırılmasının daha uzun süre ihmal edilmesi, odasının beklenmedik bir anda havalandırılması ve bu sırada kendini buz gibi havadan koruyamaması, Kropotkin'den yapılan okumanın iki kat uzatılması vesaire. Çoğunlukla o, yani Konrad, karısına Kropotkin'den bölüm okurken karısı dinliyor mu dinlemiyor mu bilmiyormuş, Ofterdingen'den okurken ise güya bu soruyu sormasına gerek bile yokmuş, ayrıca: Kendisini kasti olarak mı, yoksa gayri kasti olarak mı dinlemediğini, çünkü gerçekten de karısının onu bir kasti olarak, bir gayri kasti olarak dinlemediği vakiiymiş, her zaman anlayamıyor ve onu sık sık haksız yere cezalandırıyor, sonra da pişman oluyormuş; bunun üzerine ona Ofterdingen'den daha uzun bölümler okuyormuş, ki kendisi için eziyetlerin en büyüğü buymuş. Fakat Kropotkin okumaları

sırasında karısı onu genellikle kasti olarak dinlemiyormuş. Konrad'ın Ofterdingen'den okuduğu her şeyi kusursuz bir biçimde ve en silik ayrıntısına kadar tekrarlayabiliyormuş, Konrad Kropotkin'i okuduktan sonra soru sorduğunda ise hiçbir şey bilmiyormuş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre her gün ondan, yani Konrad'dan kendisine başka bir elbise giydirmesini istiyormuş, fakat kendisi, yani Konrad ona her gün başka bir elbise giydirmeyi reddediyormuş, karısı tek başına elbise giymiyormuş, Konrad ona genellikle haftada iki kez yardım etmiyormuş, çünkü kendisine haftada bir kez yeterli görünüyormuş, bir kadının üzerinde bütün hafta boyunca tek ve aynı elbisenin olabileceğini söylemiş Konrad, hele ki giyinmek bu kadar zahmetliyse. Karısına yardım ederken gerçekten sabırsız oluyormuş, elbise değiştirme sırasında defalarca karısını yaralamış, birçok kez Bayan Konrad'ın elbise değiştirmesine tanık olan fırıncının söylediğine bakılırsa. Hangi elbiseyi giyeceği kararını Konrad her zaman karısına bırakmıyormuş, karısı bazen kendisinin değil, Konrad'ın doğru bulduğu elbiseyi giymek zorunda kalıyormuş, kadın Konrad'm giydirmek istediği elbiseyi mi, yoksa kendi giymek istediği elbiseyi mi giysin diye çoğunlukla saatler süren, burada tekrarlanamayacak ağız dalaşları (yapı denetçisi) oluyormuş, fakat Konrad hemen her zaman kendi istediğini yaptırıyormuş, o, yani Konrad bu tür durumlarda karısının bitkinliğini kullanmış olmalı. Fro'ya söylediğine göre, bir yandan kendi kendine, karısının zaten neden kıyafet değiştirdiğini soruyormuş, kendisi uzun zamandır kıyafetlerini değiştirmez olmuş, öte yandan karısının yıllarca tek ve aynı elbiseyle tek ve aynı tekerlekli sandalyede oturamayacağını düşünüyormuş. Ayrıca karısının hâlâ bir yığın elbisesi varmış, karısının bir yığın elbisesi, kendisinin bir yığın ayakkabısı ama aynı şekilde kendisi de uzun zamandır hep aynı ayakkabıları giyiyormuş, o neden hep aynı elbiseyi giymesin ki? diye soruyormuş kendi kendine. Sürekli karısının odasını havalandırması gerekiyormuş, karısı temiz hava istiyormuş ve Konrad devamlı pencereyi açıp kapamak zorunda kalıyormuş, incelemeyi kaleme alamamak onu bunalttığında tamamen karısına teslim oluyormuş, istemsizce, o zaman karısı ne isterse yapabiliyormuş ve intikamını alıyor, mesela ondan saçını taramasını istiyormuş, Konrad tarafından saatlerce saçının taranmasını istiyormuş ve Konrad da onun saçını tarıyormuş, bu sırada adeta örnek bir sessizlik içinde oluyorlarmış (Fro). Konrad havalandırmayı uzun süre reddet-

tiğinde, kızgın olduğu için havalandırmadığında hakikaten karısının odasında genellikle korkunç bir koku oluyormuş. Fakat bazen de karısı ona daha az önce odayı havalandırmışken odayı havalandırmasını, pencereyi daha az önce kapamışken pencereyi açmasını söylüyormuş. Böyle yaparak Konrad'a eziyet etmeye çalışıyormuş. Kapıdan rüzgâr geldiğini söylüyormuş gün içinde birçok kez, tam da Konrad'ı sinir eden aralıklarla, Rüzgâr geliyor, diyor ve bununla kocasına olan öfkesini ifade etmiş oluyormuş, tekrar tekrar Rüzgâr geliyor, oysa kesinlikle tek bir kez bile odasına rüzgâr gelmemiş, en azından pencere ve kapılar kapalıyken ama karısı bu silahı ona karşı kullanmayı, hiçbir zaman rüzgâr esmezken rüzgâr estiğini söylemeyi âdet edinmiş, bu da Konrad'ın ona birçok kez, eğer bir kez daha rüzgâr estiğini söylerse kendisinin bütün pencereleri ve kapıları açacağını ve çıkıp gideceğini ve tüm gece dışarıda kalacağını ve onun da sabaha kadar kim bilir ne hale geleceğini söylemesine neden olmuş, O zaman bütün pencereleri ve kapıları tüm gece açık bırak, demiş bunun üzerine karısı, keşke gerçekten donarak ölebilsen, fakat Konrad bu en sonunda gülünç hale gelen tehdidini hiçbir zaman gerçekleştirmemiş. Bir karısı ona boyun eğiyor, bir o karısına boyun eğiyormuş ama tabii karısı ona, onun karısına boyun eğdiğinden daha sık boyun eğmek durumunda kalıyormuş ve gerçekte onun karısına boyun eğdiği söylenemezmiş, yalnızca onun isteklerini yerine getiriyormuş. Günlerce tamamen ona tabi oluyorum, demiş Wieser'e. Fakat sonra birdenbire başkaldırıyor ve yine karısının ona boyun eğdiği bir süreç başlıyormuş, kayıtsız şartsız, ve bu süreçte karısının hiçbir isteği yerine getirilmiyormuş. İnceleme sadece Konrad'ın değil, karısının da mutlak itaatini gerektiriyormuş. Çoğu zaman ikisi de büyük bir yoğunlukla Urbantschitsch yöntemine odaklanıyorlarmış, bunun anlamı karısı açısından da haftalar süren aralıksız bir disiplinmiş, başkaldırı diye bir şey olamazmış. Fakat ara sıra birdenbire tekerlekli sandalyesinde oturmaya dayanamaz oluyor ve kontrolünü kaybetme noktasına geliyormuş. Bu durum iki üç haftada bir tekrarlanıyormuş, daha ziyade de hafta sonu, Konrad neden özellikle hafta sonu olduğunu bilmiyormuş. Karısı birden Konrad bir şey sorduğunda cevap vermemeye başlıyormuş. Konrad iki kez, üç kez, dört kez soruyor, karısı cevap vermiyormuş. Karısının ona cevap vermesi inceleme için büyük önem taşıyormuş ama karısı cevap vermiyormuş. Bunun üzerine Konrad pencereyi açıp odayı havalandırıyor-

muş, gerçekten de Urbantschitsch yöntemiyle saatlerce çalıştıktan sonra oda son derece havasız kalıyormuş. Fakat karısı temiz havada da tepki göstermiyor, Konrad'a cevap vermiyormuş. Odası güzelce serinlemiş olsa da cevap vermiyormuş. Bu defa Konrad pencereyi kapatıyor ve ona Kropotkin'den bir bölüm okumaya başlıyormuş, söylenene bakılırsa her zaman bunu onu konuşturmak için bir araç olarak kullanabileceğine inanıyormuş, başkaldırı, protesto bekliyormuş ama Kropotkin'den uzunca bir süre okuduktan sonra bile hiçbir tepki alamıyormuş. Konrad'm söylediğine göre, nefret ettiği kitap karısını sadece ve sadece daha büyük bir suskunluğa itiyormuş. Konrad kitabı kapatıyor, ayağa kalkıyor ve odada gidip gelmeye başlıyor, diyor Wieser, gittikçe daha hızlı, gittikçe daha yüksek sesle bir şeyler söylüyor ama esasen ne söylemesi gerektiğini bilmiyormuş, oturuyormuş, tekrar kalkıyormuş. Karısına Ofterdingen'den bir bölüm okuyabileceğini düşünüyormuş ama ona Ofterdingen'den bir bölüm okumuyormuş, Wieser'e söylediğine göre bunun anlamı teslim olmakmış. Fro'ya demiş ki: Fakat İ harfi alıştırmasını o gün onunla mutlaka yapmak zorunda olduğumdan, arkamı dönüp odama gitmek benim için imkânsızdı; o gün henüz çok az alıştırmaya yapmışlar. Birden aklına, karısına mutfaktan yiyecek bir şey getirsin mi diye sormak gelmiş ama karısı buna tepki vermemiş. Ağrıları var mıymış?, ama karısı buna da tepki vermemiş. Konrad ona, ağrıları varsa bu ağrılara karşı bir şeyler yapılması gerektiğini söylemiş, Ağrı kesici? diye sormuş ama hayır, tepki yok. Bunun üzerine Konrad her şeye rağmen karısına Ofterdingen'den bir bölüm okuyarak belli ki onun içinde sürekli var olan bu isteği yerine getirmeye karar vermiş, ayağa kalkıp birkaç adım atmak istediğini belli eden bir hareket yaptı, demiş Konrad Fro'ya, pencereye gidip gelmek istediğini, ve gerçekten de Konrad'ın ona yardım etmesine izin vermiş ve Konrad onunla pencereye doğru birkaç adım atmış ve geri dönmüş ve tekrar gitmiş gelmiş ve tekrar gitmiş gelmiş, bunun üzerine karısı o kadar yorulmuş ki daha Konrad onu doğru dürüst oturtamadan tekerlekli sandalyeye yığılıp kalmış. Keşke sabrım olsaydı, demiş, keşke sabrım olsaydı ama sabrım yok, o, yani Konrad karısının bu sözlerini tekrarlarken onun sesini de taklit etmeye çalışıyormuş, Fro'ya defalarca tekrarlamış: Keşke sabrım olsaydı, keşke sabrım olsaydı. Sabrım kalmadı! demiş karısı. Bunun üzerine Konrad ona Ofterdingen'den bir bölüm okumuş, uzunca bir bölüm, hepsini aynı yüksek-

likte bir sesle, hepsini aynı tonda, Fro'ya söylediğine bakılırsa okuma şekli doğrudan doğruya monoton diye nitelenebilirmiş, bu tamamen monoton okumayla en büyük etkiyi yaratmayı hedefliyordum. Bir saatlik okumanın sonunda Urbantschitsch yöntemini karısı üzerinde uygulamaya devam etme imkânına kavuşmuş, gecenin geç vaktine kadar. Ofterdingen'den okurken karısının ellerini tutmuş, bu da karısını yavaş yavaş sakinleştirmiş. Bu durum bir ya da bir buçuk haftada bir söz konusu oluyormuş ama Fro'nun dediğine bakılırsa, Konrad'ın söylediğine göre tabii ki bu durum gittikçe kısalan aralıklarla tekrarlanıyormuş. Karısı tabii ki deneyler sırasında hep aynı derecede iyi duymuyormuş, mesela Konrad *hepsi bir, güçlülük ya da güçsüzlük* kelimelerini yüksek sesle söylüyor ve karısı anlamıyormuş, kelimeleri ne kadar net söylerse söylesin karısı kelimeleri anlamıyormuş ve bu kez Konrad *hepsi bir, güçlülük ya da güçsüzlük* kelimelerini mümkün olduğunca alçak sesle ve mümkün olduğunca belirsiz bir biçimde söylüyor ve karısı kelimeleri anlıyormuş. En ilginç, karısının kulağının her zaman en kestirilemez kulak oluşuymuş. Mesela Konrad *yürümek ne kadar zahmetli* diyor ve bunu gayet yüksek sesle ve net bir biçimde söylüyor ve karısı anlamıyor ve Konrad çok alçak sesle *yürümek ne kadar zahmetli* diyor ve karısı hemen anlıyormuş vesaire. Konrad fark etmiş ki hava bir değişsin, bu hava değişikliği yüzünden bir ağrısı başlasın, karısı bambaşka biri oluyormuş. Fakat genele bakılacak olursa, daha da geliştirilmiş Urbantschitsch yöntemi çerçevesinde karısıyla gittikçe daha şaşırtıcı sonuçlara ulaşıyormuş. Wieser'e söylediğine göre Konrad uzunca bir süre sessiz harflerle deney yapmış, fakat sonra sessiz harflerle deney yapmak imkânsız hale gelmiş ve Konrad o zamandan itibaren sesli harflerle deney yapmış, sonra birden yine sessiz harflerle vesaire. Fakat karısı bir anda devam edemez hale gelirse, onun bu yapamayışının sebebi ni anlamak için Konrad'ın pencereden dışarı bakması yetiyormuş, gökyüzü ona bir hava değişikliğinin yaklaştığını gösteriyormuş vesaire. Cümle oluşturmayan, cümle oluşturmamayan kelimelerden tam cümlelere ya da tam tersine, tam cümlelerden cümle oluşturmamayan tek tek kelimelere geçiş yapıyormuş. Kulak ve bilhassa karısının kulağı en çok da en önemsiz hava değişikliklerine duyarlıymış ve: Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa, önemsiz ve dahi en önemsiz hava değişiklikleri sürekli gerçekleşiyormuş. Her an başka bir hava değişikliği, her an başka bir hava, demiş Konrad. Bana dedi

ki: Evet, hava değişikliğini ağaçlardan anlıyorum, kaya çıkıntısından anlıyorum, sudan anlıyorum, duvarlardan anlıyorum, hava değişikliği. Fro'nun anlattığına göre: O, yani Konrad pat diye seslerden vazgeçiyor ve tam cümlelere yöneliyormuş, *Biri ötekini öldürdüğünde adalet* cümlesini söylüyormuş ve karısı bu cümleyi, Konrad çok belirsiz bir biçimde söylediğı ve sol taraftan kulağının içine mırıldandığı halde kusursuz duyuyormuş, yorumuysa şuymuş: Öldürdüğünde'deki Ü kulağında sekiz saniye kalıyormuş, doğal olarak, diye düşünüyormuş Konrad. Konrad'ın sabah pencereden dışarı baktığı ve hemen, o gün sadece sesli harflerle çalışmaya karar verdiği oluyor-muş ya da o gün sadece sessiz harfler ya da o gün sadece U'lu cümleler ya da sadece E'li cümleler ya da sadece O'lu tam cümleler ya da o gün sadece çok kısa cümleler. Mesela pencereden dışarı bakıyor ve derin bir nefes alıyor ve o gün neyle deney yapacağını biliyormuş. Ya da penceresinin kenarında duruyor ve bir anda karar veriyormuş: Şimdi karısının odasına gidecek ve ona hemen *Kuş cıvıltısı, gittikçe daha fazla kuş cıvıltısı parkı cıvıtlıyor* cümlesini söyleyecek ve karısı da Konrad cümleyi söyler söylemez yorum yapacaktı. Noel gecesı, öldürölmesinden tam bir yıl önce Konrad akşamüstü saat beşe doğru odasına girip ona *İnsan insanlarla sadece kirlenir* cümlesini defalarca söylemiş, bir sol bir sağ kulağına, bu cümleyi seksen ya da doksan kez kulağına söylemiş, sürekli *İnsan insanlarla sadece kirlenir* ve karısı her seferinde yorum yapmış, ta ki tekerlekli sandalyesinde yığılıp kalana dek, ancak saat on bire doğru Konrad'ın aklına o gecenin Noel gecesı olduğı gelmiş, karısı yoğun bir biçimde Urbantschitsch yöntemiyle çalışmaktan bunu tamamen unutmuş ve Konrad da ona hatırlatmamış ve ikisi saat bire doğru, Konrad karısına Noel gecesı olduğunu söylemeden yatmışlar, ertesı gün Konrad ona demiş ki, Bu gece Noel gecesı, dün gece Noel gecesiydi ama bizim için bu gece Noel gecesı, tabii ki dün Noel gecesı olduğunu biliyordum, demiş ona, ama deneyler sana Noel gecesı olduğunu hatırlatmaya fırsat bırakmadı, dolayısıyla bizim için bu gece Noel gecesı, bunun üzerine karısı: Korkunç adam!, Konrad karısının bu Korkunç adam sözünü Wieser'in karşısında onun ses tonuyla söylemiş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, bazen karısı onun deney yapmadığını düşünürken kendisi aralıksız deney yapıyormuş, Günaydın ve İyi Geceler derken de deney yapıyormuş, Başka bir elbise giymek ister misin?, Saçını tarayayım mı?, Yemek yemek istiyor musun?, diye sorarken de deney

yapıyormuş. Karısına, Sana Ofterdingen'den bir bölüm okuyayım mı? diye sorarken deney yapıyormuş. Ayağa kalkıyor, oturuyor, bir sağa bir sola yürüyor, susuyor ve aslında hep deney yapıyormuş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre karısıyla bütün ilişkisi tek bir deneye dönüşmüş. Yapı denetçisine demiş ki: Urbantschitsch yöntemi-ni kullanarak onunla (karısı) ölümüne deney yapıyorum. Tabii karısının kulak ağrısı artıyormuş, ağrının yakında bütün başına yayılacak olması doğalmış, çünkü Fro'ya söylediğine göre Konrad deneylerde daha yoğun, hep daha zor, hep daha yorucu alıştırıcılar kullanıyormuş. En büyük avantajı, kendisiyle deney yaptığı hiçbir insanın, ki bütün insanlarla deney yapıyormuş, Konrad onlarla beraberken ve değilken, deney yaptığını bilmemeleriymiş. Fro'ya söylediğine göre herhalde bir yıl boyunca sırf tırmalama seslerinin kulak üzerindeki etkisiyle meşgul olmuş, darbe sesleriyle, delme sesleriyle, damlama sesleriyle, vınlamalarla, vızıltılarla, cızırtılarla. Rüzgâr sesleri. Yüzlerce, binlerce tırmalama sesi deneyi, Konrad'm Fro'ya söylediğine göre karısının kulağının on iki ton müziğine yatkınlığı Konrad'ın deneylerinde en büyük rolü oynamış, Webern'in orkestra eserleri, Schönberg'in *Musa ve Harun*'u, genel olarak müzik, mesela Béla Bartók'un yaylılar için dördlülere. Fakat Konrad'ın söylediğine göre hepsi her zaman incelemenin bütünü içinmiş, bir amatör ne kadar kolay dağılıyor, ayrıntılarda boğuluyormuş. İşitme konusunda daima her şeyi aynı anda görmek neredeyse insanüstü bir çaba gerektiriyormuş. Çeşitli hayvanların işitmelerini araştırmak bile ona iki yıldan az zamana mal olmamış. O, yani Konrad genellikle karısına deney yaptığını söylemeden tam bir saat bekliyormuş ama sonra birden diyormuş ki: Deney yapıyorum, İşitme deneyi I, başlıyoruz, hemen ardından kupa ve küpe ve kapı kelimelerini söylüyor ve tını kontrolü diye bir şey yapıyormuş. Ö mü daha boğuk? diye soruyormuş, U mu daha boğuk? O mu daha boğuk? Bunun üzerine de çoğunlukla *oluk* kelimesini söylüyormuş, en netini. Wieser'e söylediğine göre *oluk* kelimesiyle on yıldır deney yapıyormuş. Fro: Bu süreç her gün tekrarlanıyormuş: Konrad karısının odasına giriyor, bir şey söylüyor ve karısının söylenen şeyi yorumlaması gerekiyormuş. Konrad'ın tabiri caizse kaytarmaya tahammülü yokmuş. Fakat ara sıra karısı da bir soru soruyormuş, mesela: Şimdi bu bir deney mi, yoksa deney değil mi? ve Konrad Evet ya da Hayır diye cevap veriyormuş, karısı onun bazen deney yapıp bazen yapmadığına inanıyor-

muş, çünkü onun hiç durmadan deney yaptığını, onun için her şeyin deney olduğunu bilmiyormuş. Konrad incelemeyi kafasında tamamladığını düşündüğü halde deney yapmaya devam ediyormuş, çünkü incelemeyi kafasında tamamladığı halde hep daha fazla tamamlamak, mükemmel hale getirmek istiyormuş, öte yandan birdenbire onu yazma imkânı yakalasa bütününü kafasında olmadığı korkusunu duymadan istediği zaman oturup yazabileceği bir gerçekmiş. Mütemadiyen ve büyük bir güvenle inandığı kâğıda dökme gerçekleşene kadarki zamanı deneylerle geçiriyormuş. Ayrıca Fro'ya söylediğine göre, insan böyle bir inceleme yazmaya karar verdiğinde Urbantschitsch yöntemiyle ne kadar meşgul olsa azmış. Ve insan bu kadar uzun süre onun yaptığı türden deneyler yaptıktan sonra bu deneyleri birdenbire kesemezmiş, aksi takdirde her şeyi mahvedermiş. Ve eğer kendini tamamen ona adayan karısı olmasaymış, inceleme kafasında olmazmış. Karısı her gün ve her an onun için incelemeyi mümkün kılıyormuş. Örnekler ve örnekler ve daima sadece örnekler onun için incelemeyi mümkün kılıyormuş. Deney yapanın, diye düşünüyormuş Konrad, deney yapmaktan başka işi yok, en sonunda artık kendine neden deney yaptığını sormaz olmuş, bu soruyu sormasına gerek yokmuş, ölümüne deney yapıyormuş. Söylediğine bakılırsa kısa cümlelerle deney yapmak daha kolaymış, daha da kolayı tek tek kelimelerle, en kolayı ise sadece seslerleymiş. Daha karmaşık, daha zor, özellikle onun için, yani karısı için daha yorucu olan, uzun, en uzun, tabiri caizse çokkatmanlı labirent cümlelermiş, ki Konrad'a en zevkli gelen de bunlarla deney yapmakmış. Mesela şu cümleyle: *Bildiğin gibi bağlamla hiçbir ilgisi olmayan ama bağlamla hiçbir ilgisi olmayan bağlaman bağlamlarıyla en ince şekilde bağlantılı bağlamlar vesaire.* Konrad'ın söylediğine göre bütün bunların delice olduğu da söylenebilirmiş ama o zaman her şeyin delice olduğu söylenmeliymiş, gerçekte her şey deliceymiş de ama hiçbir insan her şeyin delice olduğunu iddiaya cesaret edemiyormuş, çünkü o zaman herkes bunu iddia edenin deli olduğunu iddia eder ve devamında her şey kendiliğinden sona erermiş, yavaş yavaş kendiliğinden sona erermiş. İnsanlar (ve insanlık) tam da bu tutarsızlık (had safhada) sayesinde var oluyormuş. Söylediğine bakılırsa kendisi, yani Konrad için artık sırf deney cümleleri varmış ve düşünüyormuş da, kendisi için sadece ve sadece deney varmış, onun için her şey deneyden ibaretmiş, bütün dünya deneymiş, her şey, ve demiş ki: Mesele tabii ki cümlelerin

uzunluğu değil, aynı şekilde mesele cümlelerin (ya da kelimelerin) kısalığı da değil, mesele yalnızca A ve O ve İ ve U değil, mesele hep-si birden. Fro'ya söylediğine göre birdenbire pencerenin kenarında duruyor ve hiçbir şey gremiyormuş, duyuyormuş ama göremiyor-muş, hiçbir şey. Gz zayıflığı, diye düşünüyormuş, gittikęe artan göz zayıflığı. Ancak uzunca bir süre kapalı gözlerle pencere kenarında durduktan sonra gözlerini tekrar açıyor ve görebiliyormuş. Kışın soba yakmanın zorluklarından da bahsetmiş, sobaları Höller'e yak-tırmıyormuş, ęnk Höller sobaları yakarken çok gürültü ve pislik ıkartıyormuş, ayrıca sobaları Höller yaktığında, demiş Konrad, iki üç saatlik deney süresi kaybediyorum. Öte yandan söylediğine göre sobaları kendi yakarsa bu ona çok büyük bir efora mal oluyormuş. Bacalarımız çekmiyor, dolayısıyla sobalarımız da çekmiyor, demiş Konrad. Sobaları sürekli kontrol etmesi ve beslemesi gerekiyormuş. Neyse ki kireç ocağı sobaları koridorlardan yakılabiliyormuş. Fakat Konrad kireç ocağı sobalarının nasıl yakıldığını ancak yıllar içinde öğrenebilmiş. Her soba farklı şekilde yakılıyor, bu bir bilim! diyor-muş Konrad, hakikaten bir bilim! şu göz zayıflığı gittikęe daha uzun sürüyormuş, aslında çoktan doktora gitmeliymiş ama doktora gitme-miş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre göz zayıflığı bir yıl önce ona ancak üç dört haftada bir musallat olurken, şimdi her gün ortaya çıkıyormuş. Bu tabii ki inceleme üzerindeki çalışmasıyla bağlantılıy-mış. Gözlerini onun kadar yoğun kullanan biri tabii ki bu tür bir göz zayıflığını hesaba katmak durumundaymış. Karısında göz zayıflığı olmamış, onun gözleri daha baştan çok zayıfmış ama zayıf görme yetisi yıllar içinde bu zayıf görme yetisi yüzünden daha da zayıfla-mamış. Wieser'e söylediğine bakılırsa Konrad'ın gözleri doğuştan son derece keskin ve gclymş. Üstelik kulağı da olağanüstü iyi-y-miş. Konrad'ın söylediğine göre bu tür bir göz zayıflığı sık sık tama-men körlüğe varırmış, bildiği kadarıyla yakın bir akrabası aynı şekil-de göz zayıflığı çekmiş ve birdenbire tamamen kr olmuş, Konrad bundan korkuyormuş. İnsan göz zayıflığının geçeceğini düşünüyor-muş ama geçmiyor ve bir anda tamamen kr olunuyormuş, insan buna engel olmak için ne yaparsa yapsın hiçbir işe yaramıyormuş. Tabiri caizse kanlı cinayetten iki gün önce Konrad Fro'ya demiş ki: Kireç ocağına taşındığımızda yerlerin büyük bir kısmını yeni parke kaplatmıştık, sanırım, karımın tekerlekli sandalyesinin karşısındaki koltukta oturuyorum ve o benim Kropotkin okuduğumu sanıyor

ama benim Kropotkin okuduğum falan yok, odaklanamıyorum ve elimde Kropotkin açık olduğu halde ve satır satır, kelime kelime Kropotkin okuduğum halde bambaşka bir şey düşünüyorum, kireç ocağına taşındığımızda yeni parke kaplattığımızı düşünüyorum, karaçam parke, karaçamın rengi gittikçe koyulaşır, mümkün olduğunca geniş döşeme tahtaları koydurdum, en iyi parkecilerden birinden alınmış farklı büyüklükte döşeme tahtaları, Toblach'tan, karımın doğup büyüdüğü yerden Sicking'e gelen bir parkeci. Döşeme tahtası yanına döşeme tahtası, kertik yanına çıta, çıta yanına kertik, diye düşünüyorum, ve ikinci katta da, diye düşünüyorum, bütün pencere banketlerini yenilettim, üçüncü katta bütün pencere sövelerini, birinci katta, zeminde bütün kapı sövelerini. Ayrıca birinci katta tavanı yeniden kaplatmak gerekti, diye düşünüyorum, karımın karşısında oturup Kropotkin okur gibi yaparken, bir sayfayı okuyup bitirmiş gibi Kropotkin'de sayfa çeviriyorum. Önceleri kireç ocağında hiçbir şeyi yeniletmeyeceğimi sanmıştım ama sonra bir sürü şeyi yenilettim. Bu bölge iyi ama güvenilmez ustalarıyla ünlü, diye düşünüyorum, ama kireç ocağında bütün bu işler en kısa zamanda en mükemmel şekilde yapıldı. O halde alt salonun tavanındaki bütün kartonpiyerleri de yenilet diye düşündüğümde, diye düşünüyorum, hemen alt salonun tavanındaki bütün kartonpiyerleri de yenilettim. Fakat Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre Konrad kartonpiyerciye, salonda kesinlikle tamamen yenilenmiş kartonpiyerlerin söz konusu olduğu gibi bir izlenim edinilmemesi gerektiğini söylemiş ve kartonpiyerci onu anlamış ve hakikaten şu anda salon tavanlarındaki bütün kartonpiyerlerin yenilenmiş olduğu fark edilmiyormuş. Dört dörtlük bir kartonpiyerci diye düşünüyorum, demiş Konrad Fro'ya, Kropotkin okur gibi yaparken, salon kartonpiyerlerinde yapılan çalışma gibi bir çalışmanın olabildiğince az dikkat çekmesi gerekirmiş ve kartonpiyeri kartonpiyerleri en az dikkat çekecek şekilde düzeltmiş ya da yenilemiş. Fro'ya söylediğine göre Konrad her yerde amatörce yenilemeler ve düzeltmeler yüzünden mahvolmuş kartonpiyerlerin göze çarptığını düşünmüş. Ve neredeyse bütün odalara yeni sobalar kurduk, bugüne dek yakmadığımız her yere, demiş Konrad Fro'ya. Kireç ocağına girmiş ve bağırmış: Burada her şey mahvolmuş, tamamen bakımsız kalmış ve tamamen mahvolmuş!, ve Fro'ya söylediğine bakılırsa, karısı Kropotkin okuduğunu düşünürken o, bu bakımsızlık ve tamamen mahvolma karşısında dehşete düştüğünü düşü-

nüyormuş. Fakat Fro'ya söylediğine bakılırsa bu bakımsızlık sadece yüzeyselmış, mahvolma sadece yüzeyselmış. Temelde gülle gibi bir yapı! Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre bunun için zamanı ve isteği olduğu takdirde insan kireç ocağından son dört ya da beş yüzyıllık makul insanlık tarihini rahatlıkla öğrenebilirmiş, her ayrıntıda yüzyıllar varmış. Kropotkin okurken bir yandan bambaşka bir şey, Kropotkin'in tam tersi bir şey düşünmenin saçmalığı beni Kropotkin'i kapamaya itiyor. Böyle devamlı okumak, diyor karım Kropotkin'i kapadığım anda, demiş Konrad Fro'ya, gözlerini zayıflatıyor, devamlı Kropotkin okuduğun için göz zayıflığı sende gittikçe kısalan aralıklarla ortaya çıkıyor. Okuduğun için, demiyor, Kropotkin okuduğun için, diyor. Konrad ayağa kalkmış ve pencereye doğru yürümüş, aşağıdan Höller geçiyormuş ve o, yani Konrad, Höller'in hep bu saatlerde aşağıdan geçtiğini düşünmüş, hep bu saatlerde mavi hırkasını giyiyor ve baltayı sallamaya başlıyormuş. O, yani Konrad, Höller'le sohbetten ne kadar hoşlandığını düşünmüş, Höller'le sohbet ona huzur veriyormuş. Höller'le rüzgâr ve hava durumu üzerine bir sohbe başladığını ve huzur bulduğunu düşünmüş. Höller'in yaşam biçimi onun için, yani Konrad için tanıdıkmiş, öteki taraftan bakınca Konrad'ın yaşam biçimi de Höller için muamma değilmiş, Höller'in, Bay Konrad ve sakat karısı yıllardır kireç ocağında yaşıyor diye düşündüğünü düşünüyormuş Konrad, Fro'ya söylediğine bakılırsa. İlk karşılaşmamızda (tepedeki ormanda) Konrad demişti ki: Tabiri caizse hakaret suçundan ötürü on birinci ya da on ikinci sabıkanın ardından bu ülkede kendini çok büyük bir dikkatle ifade etmesi, hatta etmemesi gerektiği halde kendini ifade ediyormuş, her gün bu hatayı yapıyormuş, gerçekleri, düşüncelerini dile getiriyormuş, ki bunlar da her halükârda tekrar tekrar tabiri caizse hakaret suçunun unsurlarını oluşturuyormuş, ne söylerse söylesin, tabiri caizse hakaret suçu işlemiş oluyormuş ve daha yakından bakıldığında, uç noktadaki insanlık dışılığı ve sorumsuzluğuyla ona gittikçe daha korkutucu gelen bu ülkede dile getirdiği her şey tabiri caizse hakaretmiş ve ne olursa olsun daima taraflı bir mahkemeye çağrılmak ve orada yargılanmak en büyük ihtimalmiş, bu ihtimal hiç durmadan ortaya çıkıyor ve kendisi hakaret ve hafif ve ağır yaralama sabıkaları nedeniyle sürekli ihbar edilme, iftiraya uğrama ve ihbar edilme ve yargılanma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyormuş, ağzından ne çıkarsa çıksın, ne söylerse söylesin, sözleri insanların kulaklarına daima tabiri caizse

hakaret olarak ulaşıyormuş ve her gün ihbar edilmemesi tesadüften ibaretmiş, çünkü her gün insan içine giriyor ve bir (kendi) fikri oluyor ve bu fikri dile getiriyormuş, bir gerçeği görüyor ve bu gerçeği dile getiriyormuş ve tabii ki dile getirdiği düşünceler ve gerçekler, her ne kadar tamamen dile getirilmeye ve duyulmaya değer olsa da, muhataplarının kulaklarında, özellikle de kuşkunun pusu kurduğu sefil vatanın kulaklarında her halükârda dava ve dolayısıyla iddia ve yargılama malzemesiymiş. Konrad'm doğası sıkıntılı, katlanması ve başa çıkması hiç durmadan en büyük zihinsel ve bedensel denetimi ve zihinsel ve bedensel çabayı gerektiren bir doğaymış, bu doğa söylenmesi gerekeni söylüyor ve dolayısıyla devamlı tahrik yaratıyormuş, Konrad bundan vazgeçmek istiyor ama vazgeçemiyormuş. Söylediğine göre, insanın tabiri caizse hakaret yüzünden mahkemeye çıkabildiği ve onuru olduğunu iddia eden ve içinde onur olduğu iddia edilen, oysa çok belli ki içinde onur olmayan, kesinlikle onura benzer bir şey bile olmayan bir dünya yalnızca korkunç, korku uyandırıcı değil, aynı zamanda gülünçmüş, ancak yalnızca korkunç, korku uyandırıcı değil aynı zamanda gülünç bir dünyada var olduğumuzu her bir bireyin kabul etmesi gerekmiş ve Konrad'm düşüncesi-ne göre yüzbinlerce ve milyonlarca kişi bunu kabul etmiyormuş, özellikle bu kuşkusuz korkunç, korku uyandırıcı ve gülünç ülkede kim bilir kaç kişi, bu vatanda, en gülünç ve en korkunç vatanda. Bu ülkenin, bu vatanın içinde yaşayan kişi, var olmak ve tek bir gün olsun ilerleyebilmek için, asla gerçeği söyleyemezmiş, kimseye ve hiçbir şey hakkında, çünkü sadece yalan bu ülkede her şeyi ilerletirmiş, bütün örtünmeleri ve süslenip püslenmeleri ve ikiye bölünmeleri ve tehditleriyle yalan. Yalan bu ülkede her şeymiş, gerçekse sadece şikâyet, yargılamaya ve alay edilmeye değermiş. Bu ülke o yüzden bütün halkının yalana sığındığını gizlemiyormuş. Gerçeği söyleyen cezayı müstelzim ve gülünç duruma düşüyormuş, kitle ya da mahkemeler kişinin cezayı müstelzim ya da gülünç ya da cezayı müstelzim ve gülünç duruma düşüp düşmediğini belirliyormuş, kişi, yani gerçeği söyleyen cezayı müstelzim değilse, gülünç duruma düşürülüyormuş, gülünç duruma düşürülecek gibi değilse, cezayı müstelzim oluyormuş, bu ülkede her kim gerçeği söylerse gülünç ya da cezayı müstelzim kılınıyormuş. Fakat pek az kişi gülünç ya da cezayı müstelzim duruma düşürülmek istediği ve bir insan cezadan fazla hiçbir şeyden korkmadığı, yüksek para ya da hapis ya da hatta zin-

dan cezaları insanın gözünü korkuttuğu için, herkes yalan söylüyor ya da susuyormuş. Yalnız kendisi gibi doğası gereği susamayanlar varmış, zaman içinde akılları başlarına geldiği, gerçeğin sırrına vardıkları için onlar susamıyor ve ister istemez düşüncelerini dile getiriyor ve bu nedenle devamlı cezayı müstelzim ya da gülünç ya da cezayı müstelzim ve gülünç ve hüküm süren kanuni düzene göre sürekli daha da cezayı müstelzim ve hüküm süren kanuni düzene göre sürekli daha da gülünç duruma düşüyorlarmış. Esasında insan kendi doğasını kökten değiştirmeliymiş ama kimse kendi doğasını değiştiremezmiş, çünkü doğa kendini değiştirtmezmiş. Dolayısıyla Konrad yeni bir ihbara fırsat vermemek için kireç ocağına kapanmış, yirmi iki gün boyunca tamamen kireç ocağına kapanmış ve ayrıca kimsenin kireç ocağına girmesine de izin vermemiş. Şimdi, yirmi iki gün sonra, ilk kez kireç ocağından çıkmış, tepedeki ormana yürümüş, çünkü kendisi aslında başkalarıyla ahabplık etmeye ihtiyaç duyan huzursuz bir insanmış. Yirmi iki gün boyunca kireç ocağından çıkmaya çok büyük bir ihtiyaç duymuş ama kireç ocağından çıkmamış, lokantaya kadar bile, kereste atölyesine kadar bile gitmemiş. Aslında müstemilattaki Höller seni ihbar etmez, diyormuş sürekli kendi kendine ama yine de müstemilata gitmemiş. Fakat tabii kireç ocağına insanlar geldi ama onları içeri almadım, demiş Konrad, kapıyı açar açmaz, demiş, cezayı müstelzim duruma düşerdim. Fakat bir keresinde yapı denetçisi geldi ve belediye başkanı geldi ve kapıyı açmak zorunda kaldım, çünkü neticede bunlar resmi görevliler, belediye meclisi üyesine kapıyı açmak zorunda kaldım, kaymakama, sel denetimi birimi şefine. Bütün bu insanlar resmi görev icabı gelmişlerdi ve onları içeri almak zorunda kaldım, hakikaten resmi görev icabı gelmişlerdi ya da resmi görev icabı gelmiş gibi yapıyorlardı, onları içeri almasam, resmi görev gücünü kullanarak zorla gireceklerdi ve ben sözlerim yüzünden kanunla karşı karşıya gelmekten müthiş korkuyorum. Fakat doğal olarak bu resmi görevli denilen kişilerle sadece en gerekli şeyleri konuşuyor ve bu yüzden kanunla karşı karşıya gelmiyormuş. Kısacası onu ihbar edemesinler ve yargılayamasınlar ve hapsedemesinler diye, ki sabıkalarının ardından artık tabiri caizse hakaret suçundan ötürü de hapse atılabileceğini göz önünde bulunduruyormuş, kireç ocağından çıkmıyor, öte yandan aralarında orman denetçisinin ve tabii yapı denetçisinin de bulunduğu tabiri caizse resmi görevlilerle son derece ihtiyatlı konuşuyormuş.

İki yıl önce Fro'ya demiş ki: Kahvaltıda kendisi susuyor, karısı konuşuyormuş. Kendisi susuyormuş, çünkü susmayı alışkanlık haline getirmiş, karısı konuşuyormuş, çünkü konuşmayı alışkanlık haline getirmiş (kahvaltıda). Kahvaltı ederlerken karısı aralıksız konuşuyormuş, çünkü başka zaman aralıksız konuşma fırsatı yokmuş. Konrad incelemeyi düşünerek uyanıyor, incelemeyi yazma düşüncesine kapılıyor ama hemen vazgeçiyor ve kahvaltıdan sonra derhal işitme alıştırmalarına başlamaya karar veriyormuş. Karısının odasının doğu köşesinden yüksek sesle U ile başlayan kelimeler söylüyormuş. Ural, uran, urgan, urban, uncu, unsur, unvan, unutkan, un ufak, Uruguay, Uranüs vesaire. Sonra Ö ile başlayan kelimeler. Ödenek, ödünç, ömür, ödün, ölüm, ödem, ökse vesaire. Sonra Ka diye başlayan kelimeler. Karaçalı, kart, kartpostal, kartuş, katakulli, katafalk, kabala, kakofoni, Kâbil, katabolizma, katarakt vesaire. Sonra Es diye başlayan kelimeler. Estampaj, Esther, eskrim, esmer, Estonya, Eskimo vesaire. Sonra Al diye başlayan kelimeler. Almanya, Alman, alaborsa, albatros, algoritma, alkalik, Almira, altın vesaire. Sonra İs diye başlayan kelimeler. İslav, istiridye, İsmail, İstanbul, İslam vesaire. Sabah yataktan kalkarken işitme alıştırmalarına hemen kahvaltıda başlamayı düşünüyor, kahvaltı esnasındaki konuşmalar (ya da sessizlik) alışırmalara dahil ediliyormuş. Kulak kabartmakla dinlemek arasındaki kesin farktan bahsediyor, karısına önce kulak kabartmayı, sonra dinlemeyi anlatıyormuş, can kulağıyla dinlemek, kulağını dört açmak, kulak kesilmek, kulak vermek, sonra kulak ardı etmek, kulak misafiri olmak vesaire. Kulağına gelmek, kulağına girmek, kulağına çarpmak, birden karısına defalarca kulak asmamak diyor-muş. Kulağı delik olmak, diyor-muş. İkisinin kahvaltısını daha akşamdan hazırlıyormuş, tek yapması gereken tepsiyi karısının odasına taşımakmış, birlikte yaşamaya başladıkları ilk günden beri birlikte kahvaltı ediyorlarmış. Karısının odasına çıkarken aklına inceleme konusunda, Urbantschitsch yöntemi konusunda en iyi fikirler geliyormuş. Elinde tepsiyle holün karanlığında dikkatli adımlarla merdivenden birinci kata, ikinci kata, karısının odasına çıkıyor ve kapıyı çalmadan içeri giriyormuş. Tepsiyi masaya koyayım diye düşünüyor ve tepsiyi masaya koyuyormuş, bu sırada karısının kendisini izlediğini düşünüyormuş. Bir yandan da onun başarısızlıkla sonuçlanan kendi kendine giyinme, yıkanma, saçını tarama, rahat oturma çabalarını düşünüyormuş, onun yüzüne baktığında bunları net bir

biçimde görüyormuş, perişanlığını görüyormuş. Sonra karısını yıkamaya, giydirmeye, onun saçını taramaya çalışıyor, onun rahat oturmasını sağlıyormuş. Saçının yıkanması şart diye düşünüyormuş onu yıkarken, saçını tararken bu izlenim doğal olarak daha da güçleniyormuş. Fakat kendi saçını haftalardır yıkamadığını düşünüyormuş onun saçını tararken. Tabak çanağı tepside masaya almalı, diye düşünüyormuş gittikçe daha hızlı tararken ve tepsiyi masaya koyuyormuş. Önce su ısıtıcısını fişe takıyor, sonra alelacele ekmeğe bir şey sürüyormuş, tereyağı ya da margarin, son zamanlarda doğal olarak margarin. Ardından karısı soruyormuş: İyi uyudun mu?, Konrad soruyormuş: Sen iyi uyudun mu?, karısı cevap veriyormuş, Konrad cevap veriyormuş, genellikle karısı: Tabii ki hayır, genellikle Konrad: Tabii ki hayır. Ardından Konrad çay suyunun kaynadığını görüyor, çay suyunu demliğe boşaltıyor, Fro'ya söylediğine göre: İki dakika daha, diyormuş, bunun üzerine ikisi, Konrad da karısı da hiç konuşmadan birbirlerine, acaba hemen alıştırmalara başlanabilir mi diye soruyorlarmış. Mesela: Konrad çay koyarken alıştırmalara (geliştirilmiş Urbantschitsch yöntemi) ne zaman başlanacağına karar veriyormuş. Üzeri iki noktalı harf içeren kelimeler, diyor ve anlıyormuş ki karısı onun daha kahvaltı sırasında alıştırmalara başladığını biliyor, çünkü Konrad'ın (karısına) söylediği ya da söylemediği şeylere onun tepkilerini beklerkenki, denetlerkenki dikkati karısının gözünden kaçırmıyormuş, Konrad sabırsızca onun en küçük şeye bile tepki göstermesini bekliyor, tepkiselliğini denetliyormuş. Dün büyük bir disiplinsizlik sergiledik, alıştırmaları olması gerekenden iki saat erken bıraktık, o yüzden bugün disiplinsizlik etmemeliyiz, diyormuş, ayrıca alıştırmalara ara vermememiz gerekirken habire ara verdik. Dediklerimi dinliyor, susuyor, büyük bir iştahla önündekileri yiyor, demiş Konrad Fro'ya. Kahvaltı başladıktan çok kısa bir süre sonra yeterince kahvaltı ettiğimizi söylüyorum, ben mümkün olduğunca kısa kahvaltı etmeyi severken, karım çok uzun kahvaltıdan hoşlanıyor, dolayısıyla Konrad fincanındakini bitiriyor ve bir fincanın yettiğini söylüyor ve önce kendi, sonra da karısının kahvaltı tabak çanağını kaldırıyormuş. Yaratıcılık uzun kahvaltıya gelmez, diyormuş, fincanlar konsolun üstüne konuluyor, ekmekler ekmek torbasına giriyor, ilkin üzeri iki noktalılar alıştırması başlıyormuş. Konrad on bire, on bir buçuğa kadar deney yapıyormuş, o arada karısı saatlerce sabırsızlık içinde Höller'in lokantadan ya da onun, yani Konrad'ın

mutfaktan getireceği yemeği bekliyormuş, onun bu bitmek bilmez yemek beklentisi Konrad'ı sinir ediyor, kafasını dağıtıyormuş, onu azarlıyor, odaklanması gerektiğini söylüyormuş, Odaklan, diyormuş ona sürekli, yüzbinlerce kez, Ben tamamen odaklanmışken sen hiç odaklanmıyorsun, ben bütünyle Urbantschitsch yöntemine odaklanırken sen safi yemeği, yemek getirecek olan Höller'i, eti ve lahana yemeğini ve hamur işlerini düşünüyorsun, uzun lafın kısası kendisi bütünyle Urbantschitsch yöntemine odaklandığı için karısından da Urbantschitsch yöntemine yüzde yüz odaklanmasını bekleyebilirmiş ama karısı çabuk yoruluyor, cevapları hep geç geliyor, gözlem gücü bir dakikadan ötekine, bir cümleden ötekine, bir kelimeden ötekine azalıyor, bazen hiç dinlemiyor, bazen çok az dinliyor, Konrad onun sol kulağına, sağ kulağına bağıyor, karısı dinlemiyormuş. Alıştırma, tıpkı son yarım yıldır yapılan çoğu alıştırmaya gibi, berbat bir biçimde bitiyormuş, rezalet, her şey rezalet, kepaşalık, diyormuş Konrad, ayağa kalkıyor, bir sağa bir sola yürüyor ve birdenbire kendisi kulak kesilerek Höller'i, yemek getireni beklemeye başlıyormuş. Fakat yemek ancak saat yarımda geliyormuş, Konrad bunun sebebini bilmiyor, belki de lokantada düğün var diye düşünüyormuş, Fro'ya söylediğine bakılırsa, o zaman Konrad unutulmuş, lokanta çalışanlarının aklında sırf düğün olurmuş, başka bir şey değil, Fro'nun söylediğine göre Höller aşağıda kapıya vurunca Konrad hemen karısının odasından çıkıyor, hole inerken Höller'e derhal yemeği geç getirmesinin sebebini sormayı düşünüyormuş, onu sorguya çekmeyi düşünüyormuş, onu sorguya çekmemeyi, ona sadece sormayı, onu sorguya çekmeyi, sonra da kapıyı açar açmaz Höller'i sorguya çekmek istediğini unutuyormuş. Kapıya vurulduğu anda Konrad karısına, Yemek geldi, diyormuş, Höller aşağıda, bunun üzerine karısı bir anda tamamen rahatlıyor, Konrad ondaki büyük ferahlamayı hemen görüp aşağı iniyormuş. Hole indiği sırada Höller elinde yemekle ormanın ya da kıyının buz gibi soğukunda oyalandığı için yemeğin soğuduğunu düşünürken, kapıyı açıp içinden duman tüten yemek sepetini görünce yemeğin gerçekten sıcak olduğunu düşünüyormuş, bugün yemeğimiz sıcak, Höller'in getirdiği yemeği mutfakta ısıtmam gerekmiyor, alıp hemen karıma çıkarabilirim, sofraya hızla kuruluyormuş, her zaman o kadar hızlı sofraya kurardım ki karım her seferinde hayran kalır, ikisi sepette ciğer kızartması olduğunu gördüklerinde sevinç doruğa çıkıyormuş, yanında yeşil salata, en alttaki kâsede ise

irmik suflesi, ikisinin en sevdiği tatlı. Yemekten sonra, diye düşünüyormuş Konrad, hemen alıştırmalara devam ederiz, en sevdiğimiz tatlının ardından daha büyük bir yoğunlukla. Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa karısı ilk başta yemek biter bitmez alıştırmalara başlamayı reddediyormuş, En sevdiğimiz tatlıyı yediğimiz için alıştırmalara hemen başlamaya hakkın olduğunu düşünüyorsun, diyor-muş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, ve Konrad alıştırmalara hemen başlıyormuş, karısı da boyun eğiyormuş, Konrad pencereye yakın köşeden ona arka arkaya labirent kelimesini bağırarak söylüyormuş, arka arkaya önce on kez kısa kısa (ve hemen yorumlamasını istiyormuş), sonra gittikçe uzayan aralarla tekrar tekrar labirent kelimesini (yorum beklemeksizin). Öğleden sonra dört buçuğa doğru Konrad odasına gidiyor, gitmeden önce de ona şöyle diyormuş: Sen dinlen, ben odama gidiyorum, aklıma bir fikir geldi, incelemeyle ilgili. Fakat kendi odasına girdiği anda bu incelemeyle ilgili fikir bir anda uçup gidiyormuş, istediği kadar düşünüp taşınsın, fikir uçup gitmiş oluyor, odanın içinde istediği kadar gidip gelsin, fikir uçup gidiyormuş. Konrad yine de sakinleşmek için çalışma masasına oturuyor ve Kropotkin okuyormuş. Şimdi Kropotkin okumalısın, çünkü akşam karına Ofterdingen okuman gerekecek, ona Ofterdingen okuyacağına söz verdin, ve okuyabildiği kadar Kropotkin okuyormuş. Bir gün tam *İyiye Yönelim*'e başlayacakken biri kapıya vurmuş. Benim yöntemim, demiş Konrad Fro'ya, hep aynıdır, biri kapıya vurur ve ben, aşağı inmezsem kapıya vurmayı keseceğini düşünürüm. Ama kapıya vurmayı kesmedi ve ben aşağı indim. Kapıda yapı denetçisi vardı, son gelişinde mezurayı unuttuğunu söyledi. Hiç görmedim, dedim, demiş Konrad Fro'ya, mezurası holde olmalıydı, kapıya vurulmasına bir an daha tepki vermeseydim, diye düşündüm, yapı denetçisi çekip giderdi, fakat şimdi yapı denetçisi holdeydi ve ikimiz birlikte mezurayı arıyorduk. Fakat bulamamışlar. İyi de burada olmalı, demiş yapı denetçisi, Ama nerede? demiş Konrad, yapı denetçisi eğilmiş, Konrad eğilmiş, Fro'nun söylediğine bakılırsa ikisi birden mezurayı aramış ama bulamamışlar. Acaba mezura yukarıda, birinci katta mı? demiş yapı denetçisi Konrad'a, Konrad hemen: Fakat siz birinci kata hiç çıkmadınız ki!, bunun üzerine yapı denetçisi: Evet, doğru, birinci kata hiç çıkmadım, dolayısıyla mezura birinci katta olamazmış, aramaya devam etmişler, özellikle de zemin kattaki ahşap kaplı denilen odada, acaba o, yani yapı denetçisi mezurayı hiç

kuşkusuz uğradığı lokantada ya da kereste atölyesinde kaybetmiş olamaz mı diye sormuş Konrad, Fro'nun söylediğine göre, ama yapı denetçisi ısrar etmiş: Hayır, mezurasını burada, kireç ocağında kaybetmiş, hemen ardından: Yoksa kireç ocağında değil mi? Acaba köyde mi kaybettim? Yoksa büromda mı bıraktım?, ama hayır, kireç ocağına mezurayla geldiğini çok net hatırlıyormuş, mezurayı kireç ocağında bir yere koymuş, zemin katta bir yere, acaba biri almış olabilir mi diye sormuş yapı denetçisi, Fro'nun söylediğine göre, bunun üzerine Konrad: Ben burada, kireç ocağında yalnızım, tekerlekli sandalyesinde oturan karımı saymıyorum, sandalyesinden kalkamıyor, ve ben, demiş Konrad yapı denetçisine enerjik bir biçimde, mezurayı hatırlamıyorum, o, yani Konrad, yapı denetçisinin mezurasının neye benzediğini bile bilmiyormuş, söylediğine bakılırsa yapı denetçisinin yeni bir mezurası varmış ama Konrad yeni bir mezura hatırlamıyormuş, Konrad'ın yapı denetçisine söylediğine göre eski mezuranın yeşil bir kılıfı varmış, yeşil deri bir kılıf, yeşil kılıflı eski mezuranız gözümün önünde ama yeni mezuranızı hatırlamıyorum, ikisi boş yere bir saatten fazla mezurayı aramış ama bulamamışlar, yapı denetçisinin Konrad'a söylediğine göre zaten holün karanlığında herhangi bir şey bulmak mümkün değilmiş. En sonunda bitap düşmüş vaziyette ikisi birden holde yere serilip kalmışlar, tam o sırada yapı denetçisi birden bağırması: Mezurayı buldum!, ve hakikaten yapı denetçisi mezurayı bulmuş, ceketinin büyük göğüs cebindeymiş; o, yani yapı denetçisi, mezurayı göğüs cebine koyduğunu tamamen unutmuş, Mezurayı bir saatten fazladır arıyoruz ve göğüs cebimdeymiş! diye bağırması yapı denetçisi, hemen ardından: Ve muhtemelen sizi (Konrad) inceleme üzerinde çalışırken rahatsız ettim, çok özür dilerim, bunun üzerine Konrad onun, yani yapı denetçisinin kendisini, yani Konrad'ı rahatsız etmediğini söylemiş. Hemen ardından Konrad: Beni inceleme üzerinde çalışırken rahatsız etmediniz, bütün gün inceleme üzerinde çalışmıyorum, bütün koşullar, bütün insani koşullar, diye yüksek sesle tekrarlamış Konrad, Fro'nun söylediğine bakılırsa, uygun olsa bile bunu başaramıyorum, incelemede ilerleme kaydedemiyorum, bugün için şu ana kadar inceleme üzerinde hiç çalışmadığımdan siz de beni inceleme üzerinde çalışırken rahatsız etmiş olmadınız, her şey onu inceleme üzerinde çalışırken rahatsız ediyormuş, dolayısıyla yapı denetçisi onu inceleme üzerine çalışırken rahatsız etmiş değilmiş vesaire. O sırada Konrad düşünmüş.

Hepsi yalan, ve yapı denetçisine lanet etmiş. Başka zamanlar olduğu gibi bir kadeh likör teklif etmemiş, ahşap kaplı odada bile, Konrad bu sefer yapı denetçisini hiç buyur etmemiş, en soğuk odaya bile, tek kelimeyle bile, hiçbir şekilde ve bir an sonra yapı denetçisi tekrar dışarıdaymış, Konrad kapıya kulak kabartmış, yapı denetçisinin uzaklaştığını duymuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa yapı denetçisi karın içinde normalde olduğundan on kat daha hantalmış, Konrad'ın söylediğine göre yapı denetçisi tekrar bulduğu mezurayı olanca gücüyle karın içine fırlatmış, Konrad bunu anahtar deliğinden görmüş, sonra mezurayı tekrar sarmış, yapı denetçisi Konrad'ın önünde bu şekilde zayıflık gösterdiği gerçeği yüzünden öfkeliymiş, neticede aslında göğüs cebinde olan kayıp mezurayı aramak için holün zemininde ilk sürünen oymuş. Yapı denetçisinin tam bir kompleks yığını olduğunu düşünmüş Konrad, yapı denetçisinin karın içinde uzaklaşmasını seyrederken, anahtar deliğinden bakmak için alınması gereken rahatsız konumda, ki zaman içinde buna alıştım, demiş Konrad Fro'ya. Yapı denetçisi çalılıkların arasında kaybolduğu anda kendisi hemen odasına gidip Kropotkin okumaya devam etmiş, fakat daha iki sayfa, aslında *İyiye Yönelim*'in tekrarını okumuş ki yukarıdan çan sesi gelmiş, karısı çağırıyormuş. Konrad hemen onun yanına çıkmış. Ve düşünsenize sevgili Fro, demiş Konrad Fro'ya, size söylediğim, anlattığım, aktardığım her şey esasen her gün tekrarlanıyor, burada yaşanan her şey, her gün yaşanıyor, en saçma şeyler, bu yüzden de en korkunç şeyler, her gün. Ve gerçekten de Fro'nun söyledikleriyle Wieser'in söyledikleri örtüşüyor. Yapı denetçisi Wieser'in anlattıklarını da Fro'nun anlattıklarını da onaylıyor, buna karşılık o ikisi de yapı denetçisini onaylıyorlar, temelde her biri ötekini onaylıyor, herkes herkesi onaylıyor. Ne var? diye sormuş Konrad karısına onun odasına girer girmez, Kropotkin okuyormuş, inceleme üzerinde bile çalışmıyormuş, yapı denetçisi onu rahatsız etmiş, nihayet o, yani Konrad, Kropotkin okumaya devam edebilecekmiş ki karısı çanı çalmış, o da yukarı karısının yanına çıkmak zorunda kalmış, fakat onu kesinlikle suçlamamış, artık onu hiçbir konuda suçlamadığı bir evreye gelmişler, karısı Konrad odasına girer girmez hemen şöyle demiş: Bana kitap oku, ki bunun anlamı ona Ofterdingen'den bir bölüm okumasıymış. Konrad Wieser'e demiş ki: Karısının kan oturmuş gözkapakları günlerce onun, yani Konrad'ın dikkatini çekmiş, karısına bu gözleminden bahsetmemiş, çünkü onun kan otur-

muş gözkapakları olduğunu bildiğini varsayıyormuş, karısı gündüzleri birçok kez uzun uzun aynada kendine bakıyormuş, sık sık bir saat boyunca oturup aynada kendine bakıyormuş, dolayısıyla, Konrad'm Wieser'e söylediğine göre, kan oturmuş gözkapakları olduğunu bilmesi gerekirmiş. Sebebi: kuru hava, yalnızlık, yaşlılık. Konrad ona bu gözleminden bahsetmemiş, çünkü artık onun hiçbir kusuru için tek bir kelime sarf etmek istemiyor, kendine onun dikkatini yeni bir kusuruna çekme izni vermiyormuş. Mesela daha şimdiden, önünde tekerlekli sandalyede oturduğu minyatürün dört ya da beş santimetre altında kalacak şekilde iki büküm olmuş, yarım yıl içinde, demiş Konrad Wieser'e, yarım yıl önce karısı tekerlekli sandalyede, karşısına oturan birinin, babaannesini tasvir eden minyatürü göremeyeceği kadar dik oturuyormuş ama Konrad'm Wieser'e söylediğine bakılırsa şimdi minyatür neredeyse tamamen görünüyormuş. Karısının karşısında oturan Konrad haftadan haftaya bu minyatürün daha büyük bir parçasını görüyormuş, önce yanıldığını düşünmüş, haftalarca böyle düşünmüş ama en sonunda doğru gördüğünü anlamış: Karısı büküldükçe bükülüyor, minyatürse, denilebilirmiş ki yükseldikçe yükseliyormuş, o, yani Konrad, minyatürün tamamını ne zaman göreceğini hesaplayabilirmiş ama hesaplammış, sadece tam zamanını rahatlıkla hesaplayabileceğini düşünmüş. Fro'ya söylediğine bakılırsa, ayağa kalkmasına yardım ettiğinde, onunla birlikte yürüdüğünde karısının yarım yıl öncekine kıyasla yarısı büyüklükte adımlar attığını da düşünmüş, yakında pencereye kadar bile gidemeyecekmiş, odanın ortasına kadar bile, yakında ayağa bile kalkamayacağını düşünmüş ki birden o an gelmiş: Konrad onun artık ayağa kalkamayacağını anlamış ve böylelikle birlikte sürdürdükleri yaşamın yeni bir safhası başlamış. Konrad'm Fro'ya söylediğine göre, ona Ofterdingen okuduğunda karısı genellikle bütün halindeki bölümleri anlamıyormuş, Konrad ona dikkatle dinledi mi diye soruyor ve karısı dikkatle dinlediğini söylüyormuş ama her şeyi anlamıyormuş, fakat şunu da bilmek gerekirmiş ki, Ofterdingen'e dayanamayan kendisinden farklı olarak karısı tarafından sevilen Ofterdingen tabiri caizse zor bir kitapmış, öte yandan Konrad ona ceza olarak kendi sevdiği Kropotkin'den bir bölüm okuduğunda karısı kasten en az yarısını anlamak istemiyormuş. Dinliyormuş ama anlamıyormuş, Ofterdingen söz konusu olduğunda bu bir hile değilmiş, buna karşılık Kropotkin söz konusu olduğunda karısı hile yapıyor-

muş. Bugün yeni bir hayat sigortası yapmayı başardığım Laska'da duyduğuma göre kireç ocağı bir sakatı barındırıyormuş, Bayan Konrad'ı, ki lokantalarda ondan neredeyse sadece "Bayan" şeklinde söz ediliyor, ve bu sakat, kocası, kireç ocağının sahibi, Konrad tarafından bir yandan bakılıyor, bir yandan da ondan zulüm görüyor-
muş. Konrad korkunçmuş, aynı anda hem yardımsever, hem sadist, hem ihtimam düşkünü Bir yandan karısına yemek almaya lokantaya gidiyormuş, ki bunun için ona yüksek bir fatura çıkarıyorlarmış, öte yandan, bu konuda ona kızmalarına neden olacak şekilde Urbantschitsch yöntemi denilen şeyi devamlı yoğunlaştırmak suretiyle karısını mahvediyormuş, onların bu yöntem hakkında en ufak bir fikirleri yokmuş ama belli ki Höller Urbantschitsch yöntemi konusunda yıllar süren gözlemlerine dayanarak bunu şaşırtıcı bir biçimde tarif etmiş. O, yani Konrad, bir yüksek sesle, bir alçak sesle, bir kısa, bir uzun söylediği anlaşılmaz cümlelerle karısına zulmediyormuş, bunları onun en ağır verici şekilde iltihaplanmış kulaklarına dönüşümlü olarak söylüyor ve Bayan Konrad'm da sürekli belirttiği üzere, kendisi tarafından onun kulağına söylenen cümleleri zavallının bilincini kaybedene dek yorumlamasını istiyormuş. Genellikle Bayan Konrad o kadar bitkin düşüyormuş ki, artık kocası tarafından söylenen hiçbir şeye tepki vermez oluyormuş, Laska'daki insanlar böyle söylüyorlar, fakat kocası onu rahat bırakmıyor ve onun inanılmaz bitkinliğini ve dolayısıyla katılım gösterememesini dikkate almaksızın Urbantschitsch yöntemi denilen şeyi saatlerce, bazı geceler sabahın dördüne dek, karısı üzerinde sürdürüyormuş vesaire. Vaktiyle tabiri caizse Karun kadar zenginken, insanların söylediğine bakılırsa finansal beceriksizlik, özellikle de bilimsel çalışma denilen şey yüzünden, işitmeyi konu alan, Konrad'm kendi deyimiyle inceleme yüzünden bir anda parası kalmamış, fakat yoksul diye nitelenemezmiş, öte yandan kireç ocağının yakında cebrî artırmayla satılacağına dair dedikodulara da itibar etmek gerekirmiş. Yine de Konrad'ı hâlâ zengin saydıkları bütün tepkilerinden anlaşılıyor ama tabii işçiler açısından bir insanın zengin olması için iyi bir takım elbise giymesi ve onlar gibi iş tulumuyla sabah altıda işe gitmemesi yeterli, Wieser'in söylediğine göre Konrad kendini muhtemelen hiçbir zaman zengin bir adam olarak nitelememiş, ihtiyatlı bir biçimde hali vakti yerinde diyormuş, muhtemelen daha Zürih'te ve daha Mannheim'da, aslında o zamanlar ne olursa olsun en müşkülpesent insan tarafından bile zengin

olarak nitelenebilecek durumda olduğu halde, Aslında, demiş Konrad Fro'ya iki yıl önce, aslında benim zengin bir adam olduğumu iddia eden herkesten daha yoksulum ama insanların söylediğimin doğru olduğunu anlamalarını nasıl sağlayabilirim ki? şimdi, kış sonunda hâlâ sık sık saatlerce lokantalarda oturan oduncularla ve işçilerle sohbet etmeyi o, yani Konrad daima çok hoş bulurmuş, hayatı boyunca başka hiç kimseyle bundan daha fazla zevk alarak sohbet etmediğini söylemiş Wieser'e. Fakat karısıyla ikisinin genel durumundaki kötüleşmeden ötürü aylardır lokantaya gitmiyor ve aslında bu eski lokantaya gitme alışkanlığını gitgide daha az özlüyormuş. Aylardır işçilerle, oduncularla, korucularla vesaire tek kelime sohbet etmemiş, aylardır ormana gitmemiş, köyü yarım yıldır görmemiş, gerçi köye gidiyormuş ama sadece bankaya, bir miktar para çekmeye çalışıyor, çekiyor ve kireç ocağına dönüyormuş, yaşamak için çok düşük ama aslında geberebilmek için çok yüksek bir miktarmış bu. Höller'le bile haftalardır sohbet etmemiş, çünkü Höller'e odun kesmesini ya da odun kesmemesini ya da kendisine dolu yemek sepetini getirmesini ve boş yemek sepetini kapıdan dışarı çıkarmasını söylemek sohbet etmek değilmiş. Bir yıldır Höller tamamen değişmiş, o, yani Konrad, bu sıradışı derecede karakterli insanın itimadını, ki sebebini bilmiyor, yalnızca kendi kendine olan güvenini belli bir dereceye kadar kaybetmesininkiyle aynı sebep olduğunu sanıyormuş, belli bir dereceye kadar kaybetmiş. Wieser'e söylediğine göre Konrad basit sorularına Höller'den daima basit cevaplar almış, şimdiyse basit sorular soruyor ama Höller'den basit değil, muğlak cevap alıyormuş. Aralarında daha ziyade ikisini birbirine karşı şüpheli ama en azından tedbirli kılan bir güvensizlik varmış, bütün kötölüğün sebebi etrafında dolanıp duran konuşmalar. Höller'in yedi ya da sekiz fuhuş sabıkası olan kuzeninin gizlice, ne Höller'in ne de kendisinin müştemilatta kalma izni istediği Konrad'ın arkasından iş çevirerek müştemilatta kalmaya başlamasından beri artık Höller de yemeği getirmek ve odun kesmesi gerekip gerekmediğini sormak haricinde Konrad'a yaklaşmıyormuş. Wieser, böylece Konrad'ın Höller'le bilhassa incelemesi için kendisine son derece önemli gelen sohbetlerden, genel olarak kireç ocağı çevresinde bulunan ve Konrad'ın daima büyük değer verdiği o basit insanlarla sohbetten vazgeçmeye mecbur kaldığını söylüyor. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre onlar, yani Konradlar daha ziyade bütün sabah ne yiyeceklerini tahmin etmeye

çalışmayı tercih ediyorlarmış, oysa aslında Höller hastalık sebebiyle, odun kestiği için, kütük çekmesi gerektiği için lokantaya yemek almaya gidemediğinde, öte yandan Konrad da inceleme üzerinde çalışmıyorsa ani bir kararla mutfağa inip bir şey, herhangi bir şey pişirebilirmiş, Konrad ve karısı saatlerce karşılıklı oturuyor ve belli bir öğünde anlaşılmadan sürekli lahana turşusundan, lahanadan, etten, yumurta yemeklerinden, çorbalardan ve soslardan, salatalardan ve kompostolardan söz ediyorlarmış. Bütün sabahı yemek önerileriyle, yemek düşünceleriyle harcamak Konrad için en korkuncuymuş. Karşılaşma III: Gece ikide o, yani Konrad, kireç ocağının yakınında bir silah sesi duymuş, kireç ocağının çok yakınında ateş edilmiş olması gerektiğini düşünmüş ama hiçbir şey görememiş, pencereyi açıp dışarı bile bakmış ama hiçbir şey görmemiş. Fakat biri ateş etti demiş kendi kendine, ikinci bir atış, üçüncü bir atış, bu üçüncü atışın ardından ortalık tekrar sessizleşmiş... Onlar kireç ocağına taşınmadan önce müstemilatta sürekli avcılar bir araya gelirmiş; Konrad avı olduğu gibi avcıları da hor görüyormuş, bütün ataları avcıymış, orman insanları, hayatları boyunca akıllarında avcılıktan başka bir şey olmamış ve bir avcı daima aptal bir insanmış, bir avcı ne olursa olsun daima avlanan bir budalaymış. Av Konrad'ın hiçbir zaman ilgisini çekmemiş. Hep avcı ahmaklığından bahsedermiş. Kireç ocağına taşınır taşınmaz, kireç ocağıyla bağlantılı avcı imtiyazlarını ortadan kaldırmış, Müstemilata avcı girmeyecek! talimatını vermiş, avcılar o zamandan beri ondan nefret ediyorlarmış ve Konrad sürekli, ormana gittiğinde, hatta daha kireç ocağından çıktığında bir avcı tarafından vurulmaktan, hatta öldürülmekten korkuyormuş, Konrad'ın söylediğine bakılırsa bir avcı nefret ettiği kişiyi kolayca öldürebilirmiş, gerçi mahkemeye çıkarmış ama mahkeme bir avcıyı salıverir ya da katil bir avcı hakkında gülünç bir şartlı tahliye kararı verirmiş, avcılar fırsat buldukları her yerde cinayet işler ve ceza almadan kurtulurlarmış. Konrad avcılardan nefret ediyormuş ama tüfeklere düşkünmüş, bilhassa av tüfeklerine, bu çelişkiyi açıklayabilirmiş. Ardından: Çizmelerini avuç içleriyle yağıyormuş, hem de konsantre sığır yağıyla. Çizmeleri yağlamak onun için daha şimdiden çok büyük bir eformuş, çizmeler avuç içleriyle yağlanmalıymış, bunu ona babası öğretmiş, o zamanlar daha dört yaşında bile değilmiş, babasının ona nasıl avuç içleriyle çizme yağlamayı öğrettiğini hâlâ hatırlıyormuş, bu işte bez kullanılamazmış, sadece avuç içleri,

sadece ve sadece avuç içleri, yağlama fırçayla yapılamazmış, sadece avuç içleri, bez kullanmak çok kötü bir alışkanlıkmış; avuç içleriyle yağlandığında deri yumuşacık olurmuş, daima içeriden dışarıya ve gittikçe daha büyük bir kuvvetle yağlanmalıymış ve o, yani Konrad, Leh, Slovak çizme yağının kokusunu severmiş, kışın çizme yağlanınca odaya sinen kokuyu severmiş, çünkü kışın çizmeleri daima odada yağlarmış, öteki mevsimlerde evin önünde ama kışın odada çizme yağlamaktan her zaman hoş kokulu hoş bir iş olarak söz eder-miş. Fakat şimdi, çizme yağlamanın ardından kolunu kıpırdatacak hali yokmuş, çizmelerini yağladığı günlerde, incelemeyi yazmayı düşünmek şöyle dursun, deney bile yapamaz, incelemeye dair her düşünce onun için neredeyse imkânsız hale gelirmiş ya da çizme yağladıktan sonra inceleme konusunda kafasında ancak tabiri caizse önemsiz bir düşünce olurmuş. Konrad'ın söylediğine göre son zamanlarda çizme yağladıktan ve genel olarak benzeri her efordan sonra inanılmaz bir bitkinlik içinde üstü örtülü yatağına uzanıyor ve defalarca nefes alıp veriyor ve bu sırada, söylediğine bakılırsa sürekli hareket halinde olan oda tavanına gözlerini dikip dokuz bölümden oluşan incelemeyi kafasında netleştirmeye çalışıyormuş, fakat çizme yağladıktan ya da daha önce de söylediği üzere, benzer bir efordan sonraki halsizliğinden ötürü bunu yapamıyor, incelemenin bulanık, incelemeyle tek bağlantısı Konrad'ın inceleme karşısındaki korkusu olan bir taslağı onu umutsuzca başka şeyler düşünmeye itiyormuş, inceleme dışında her şey, büyük ölçüde de başarıyor ama çok geçmeden bu yüzden tekrar umutsuzluğa kapılıyormuş, çünkü inceleme dışındaki her şey tabii ki onu hemen umutsuzluğa düşürüyormuş. Sakince nefes alıp ver ve sakince nefes al ve sakince nefes ver, diye düşünüyormuş, aslında içinde sürekli karısı tarafından, onun ani bir tabiri caizse yardım çanıyla yattığı yerden kaldırılmak ve onun odasına çıkmak ve çaresizliklerine şahit olmak zorunda kalmak korkusuyla, her seferinde yeni bir çaresizliğe, mecalsizliğe, fiziksel yetersizliğe. Fakat söylediğine göre bazen bu çizme yağlama vesairesinin yarattığı halsizlik içinde aklına incelemeyle ilgili iyi fikirler geliyor-muş, hatta en iyi fikirler, eskiden, yirmi yıl önce hiç aklına gelmeyen fikirler, çünkü bunlar tipik yaşla gelen fikirlermiş, yani en iyi fikirler, ama bu fikirler aklına geldiği anda tekrar uçup gidiyormuş ve dola-yısıyla bu fikirlerin değeri, geldikleri anda tekrar gitmelerinden ötürü sıfırmış, bu açıdan bakıldığında aslında akla hayale gelebilecek,

ama bu tür fikirleri olmadığı, bu tür fikirleri hiçbir şekilde kavrayamadığı için genç bir insanın hayal bile edemeyeceği en korkunç değersiz fikirlermiş. İnsan sadece iyi bir fikri olduğunu hatırlıyor ve sürekli tekrarlıyormuş: İyi, mükemmel, son derece önemli bir fikri olduğunu, adeta temel bir fikri, ama sadece tek bir fikri olduğunu, bir an sonra bu fikri hatırlayamıyormuş, en güvenilirmezi hafızaymış, Konrad'ın söylediğine göre hafıza insana sürekli tuzaklar kurar, insan bunların içine girdiğinde çaresizce kaybolurmuş, hafıza insanı tuzağa kapatır ve bırakıp gidermiş, bu durum her an ortaya çıkmış, hafıza insanı bir ya da bir sürü, binlerce tuzağa kapatır ve bırakıp gider ve yalnız bırakmış, sınırsız bir düşünce yokluğu umutsuzluğunda yalnız; Konrad bu yaşla gelen durumu gittikçe artan bir korku hazırlığı içinde gözlemliyormuş ve söylediğine göre insanda olan genç hafıza göz açıp kapayıncaya dek yaşlı hafıza oluyormuş, yaşlı hafıza geleceğini haber vermiyormuş, şurada burada, yaşlılığını belli edercesine ilk önce önemsiz düşünce zincirlerinde tekleyeceğini, çuvalalayacağını, çok geçmeden bir köprü gibi esneyeceğini, düşünce mimarisinin bir üst geçidi gibi esneyeceğini haber vermiyormuş, hayır, göz açıp kapayıncaya dek yaşlı oluyormuş, insan göz açıp kapayıncaya dek yaşlı oluyormuş ve birçok kişi çok erken bir zamanda göz açıp kapayıncaya dek yaşlı oluyormuş, en gençken göz açıp kapayıncaya dek en yaşlı oluyorlarmış, beyin işçilerinin tipik özelliği, temelde tabiri caizse uzatılmış gençlik yaşamamalarıymış, geçiş olmuyor, gençliğin değişimi bir anda yaşanıyor, yaşlılık kapıya dayanıyormuş, haber vermeden, aniden, ölümcül bir biçimde. Yaşlı hafızalı düşünen insan bütün düşünceleri bir anda kaybediyormuş, en önemlileri, en iyileri, bir anda kaybediyormuş, tutabildiklerini derhal not etmeliymiş, çünkü aksi takdirde onları da kaybedermiş, dolayısıyla düşünen yaşlı insan yanında devamlı kâğıt ve kurşunkalem taşınmalıymış, kâğıt ve kurşunkalemsiz düşünen yaşlı insan tamamen kayıp vaziyetteymiş, öte yandan genç düşünen insanın ne kâğıda ne de kurşunkaleme ihtiyacı varmış, aklına gelen her şeyi aklında tutarmış, beyni ve dolayısıyla hafızasıyla ne isterse yaparmış, düşündüklerini hiç zorlanmadan beyinde ve dolayısıyla hafızasında biriktirebilirmiş, en olağanüstü düşünceyi hiç zorlanmadan istediği kadar uzun süre ve neredeyse bütünüyle tutabilirmiş, ta ki göz açıp kapayıncaya kadar yaşlanana dek. Yaşlı insanın koltuk değneğine ihtiyacı vardır, koltuk değneklerine ihtiyacı vardır, her yaşlı

insanın görünmez koltuk değnekleri bulunur, dedi Konrad, bütün bu milyonlarca ve milyonlarca yaşlı insanın koltuk değnekleri var, milyonlarca ve milyonlarca ve milyarlarca ve milyarlarca kişinin görünmez koltuk değnekleri var, sevgili dostum, ve hiç kimsenin görmediği bu koltuk değneklerini ben görüyorum, tabii ki, ben bu milyarlarca ve milyarlarca görünmez koltuk değneğini görmek zorunda olan biriyim, benim doğam bütün bu koltuk değneklerini görmeye mecbur, bütün o milyarlarca ve milyarlarca görünmez koltuk değneğini, dedi Konrad, görmediğim tek bir an bile yok. Ah o aklıma gelen, dedi, ve tekrar unuttuğum ve hep göz açıp kapayıncaya dek unuttuğum milyonlarca fikir. Bütün o kayıp fikirlerimle koskoca bir düşünce kentinin halkını oluşturur, onları geçindirirdim, benim o kayıp düşüncelerimle bütün dünya, kuşkusuz bütün insanlık tarihi yaşırdı. Hafızam ne kadar güvenilmez oldu!, dedi, ayağa kalkıp az önce (yatakta) aklıma gelen fikri not ediyorum, ki en iyi fikirler aklıma yatakta gelir, ve çalışma masasının başında, üstüme bir örtü almaya bile vakit ayırmadığım için soğuktan donarak fikrimi not ederken, fikri kaybetmiş oluyorum, artık yok, kendi kendime fikrin nerede olduğunu soruyorum ama fikri bulamıyorum, gitmiş, aklıma bir fikir geldiğini biliyorum, iyi bir fikir, mükemmel, olağanüstü bir fikir ama bu fikir uçup gidiyor. Bu süreç devamlı tekrarlanıyormuş: Konrad'm aklına, kuşkusuz çok iyi bir fikir olan bir fikir geliyormuş, çığır açıcı değil, insan bunu kafasından çıkarmalıymış, çünkü böyle bir şey yokmuş, çığır açıcı denilen fikirler iftiradır, dedi, neticede işe yarar bir fikri varmış ve bu işe yarar fikri not ederken bu işe yarar fikir uçup gitmiş oluyormuş. Bu durum rahatlıkla komedi olarak nitelenebilirmiş, her şey komediden başka bir şey değilmiş, bununla insan bizzat ilerliyor, yani tek bir gelişim komedisi sahneleniyormuş, başka ne olacak, fakat tabii kendini günbegün ve anbean bu komedinin içine atmak insana gittikçe daha zor geliyormuş, altmış yaşından sonra ise doğal olarak daha da zormuş, bu Konrad için en zorlu ve dolayısıyla en eziyetli ve en sahtekârca karşı-eylemmiş. Dedi ki: Aklıma gelen fikri not ederken fikri kaybettiğim sırada, karalamalarla dolu kâğıdı atmayı düşünüyorum ve kâğıdı atıyorum, çöp sepetine, ve aslında onun yaşında, not etmek istediği ve not ederken kaybettiği ve binlercesi tabiri caizse başlanmış ve kaybedilmiş halde çöp sepetini boylayan bu bir sürü gücü azalmış, kendi deyimiyle zayıf fikir de ona üzüntü veriyormuş. *Ne fikir!* diye düşünüyor ve *ne acı bir*

son diye not alıyormuş. Kelimeler insanın düşündüğü şeyi mahvediyor, kâğıt insanın düşündüğü şeyi gülünç hale getiriyor ve insan mahvolmuş bir şeyi ve gülünç bir şeyi kâğıda dökebildiğine yine de sevinirken, hafıza bu mahvolmuş ve gülünç olanı da kaybediyor. Kâğıt muazzamlığı önemsizliğe, gülünçlüğe çeviriyor, dedi Konrad. Bu açıdan bakıldığında dünyada ve dolayısıyla tabiri caizse zihin dünyasının yarattığı dünyada daima mahvolmuş bir şey, gülünç bir şey oluyormuş ve dolayısıyla dünya üzerindeki her şey yalnızca gülünç ve mahvolmuş şeylermiş. Kelimeler düşünceyi indirgemek için icat edilmiş, evet, hatta şunu söyleyecek kadar ileri gidebilirmiş ki kelimeler düşünceyi ortadan kaldırmak için icat edilmiş, ki bunu da vaktiyle yüzde yüz başarmışlar. Ne olursa olsun, kelimeler her şeyi yerle bir ediyor, dedi Konrad. Umutsuzluk kelimelerden kaynaklanıyor, başka hiçbir şeyden değil. Fro'ya üç yıl önce demiş ki: Odanın tavanına bakıyor, orada, birdenbire bütün kireç ocağında hüküm süren huzuru görüyordum, bu benim yıllardır alışık olduğum tekinsiz huzur değil, şimdi birdenbire hoş bir huzurdu. İnsan yok, ses yok, ideal durum, değil: İnsan yok, ses yok, korkunç, hayır, hoş. İnsanın aniden tekrar her şeyi mümkün gördüğü o nadir ruh hallerinden biri, demiş Konrad Fro'ya. Birden tekrar her şey gelişerek içimden çıkmaya başladı ve ben her şeyi geliştirdim, imkânım, yeteneğim vardı. Doğal olarak bu ruh halini mümkün olduğunca uzun süre muhafaza etmeye çalıştım ama çok geçmeden bu ruh hali gitmişti, o geri gelen eski kendiliğindenlik bir anda tekrar uçup gitti, ideal dizilim, nefret mekanizmasının ideal yapısı yine ideal dizilimin, nefret mekanizmasının ideal yapısının tam tersiydi. Eskiden bir düşüncenin içine girmek ne kadar kolaymış, Beynim korkmuyordu, şimdi beyni her düşünceden korkuyor ve ancak çok büyük azar yediğinde bir düşüncenin içine giriyor ve doğal olarak orada hemen ölüyormuş, bu son derece normalmiş. İlk önce, gençlikte, bütün mümkün güçlerin doğal israfı, demiş Konrad, sonra, bir anda gelen yaşlılıkta, bütün mümkün olmayan güçlerin doğal olmayan israfı. Eskiden düşüncelerin içine girerken savunmasız değildim, şimdiyse düşüncelerin içine tamamen savunmasız giriyorum, korunmasız, tepeden tırnağa silahlı olmama rağmen tamamen silahsız, oysa eskiden düşüncelerin içine tamamen silahsız giriyordum ama savunmasız değildim. Şimdi artık beyni ve kafası önyargılıymış, tutuk, oysa eskiden bunlar önyargısız, alabildiğine rahatmış, şimdi beyni ve kafası bütün ilişkiler-

de, bütün ortaya çıkma imknları ve bütün ortaya çıkma imknsızlıkları karşısında tutukmuş ve böyle tutuk bir beyin kuşkusuz kendisinininki gibi tutuk bir kafadan ekilmeliymiş, böyle tutuk bir beyin ve böyle tutuk bir kafa dünyadan ekilmeliymiş, öte yandan kafanın ve beynin, tam tersine beynin ve kafanın dünyadan ancak dünyaya çekilebileceği bir gerçekmiş vesaire. Kısacası insan kendini ve her şeyden her şeyi ekebilirmiş, demek ki insan ekilemezmiş vesaire. Bu da daimi bir ölümcül umutsuzluk durumu yaratıyormuş. İnsan akla gelebilecek bütün numaraları çevirerek doğanın peşinden gitmeye çalışıyor ve her seferinde, sır olmayan doğayla karşı karşıya geliyormuş. Kafa ve dolayısıyla kafanın içindeki beyin birlikte en yetersiz olanmış, kendinden ve doğadan ayrılamıyormuş, doğa vesaire. Filozof deme cüreti gösterilen bazı insanlar, ki bu toplum için tehlikeli bir sınıflandırma, rüşvet vermeyi bile denediler, demiş Konrad dn yeni bir hayat sigortası yaptığım Fro'ya. İnsan hiçbir şeye hâkim olamıyor, her şeyi suiistimal ediyormuş. Uzun lafın kısısı: Birdenbire tekrar kireç ocağında hüküm süren huzur sayesinde, demiş Konrad Fro'ya, ki vaktiyle size bu huzurun yanıltıcı olduğunu söylemiştim, çünkü bu, huzur olamazmış ve kireç ocağında huzur olamazmış ve onun, yani Konrad'ın içinde huzur olamazmış, işte bu aslında aynı zamanda da açıklayamadığı yanıltıcı huzur sayesinde ileri yaşta da, tabiri caizse gençlik düşünceleri ve dolayısıyla tabiri caizse gerçek düşünceler sıfatıyla çoktan, kendi deyimiyle resmi olarak kafasından çıkıp giden, artık ona ait olmayan düşüncelere yaklaşması ara sıra mümkün oluyormuş. O zaman yatağına uzanıyor ve dinliyormuş: İnsan yok, ses yok, hiçbir şey yok. Ve işte böyle anlarda, çalışma masasının başına oturup incelemeyi yazmaya başlamasının mümkün olduğuna inanıyormuş ve gerçekten de çalışma masasının başına oturuyormuş ama içinde hâlâ başlayabileceği duygusu varken başlayamıyormuş. Sonra yıllarca geriye gidiyormuş, çünkü tek bir an içinde ister istemez yaşadığı her şeye geri gidiyormuş. Bu inceleme kesinlikle uzun değil, demiş Fro'ya, belki de var olan en kısa inceleme ama onu kaleme almanın zorluğu çok büyük. Belki de mesele sadece ilk kelimelermiş, ilk kelimelerle başlamak vesaire. Bu bir an meselesiymiş, her şeyin bir an meselesi olması gibi. Aylardır, yıllardır, aslında onyıllardır o anı bekliyor ama o anı beklediği için o an gelmiyormuş. Ve bunu gayet iyi bildiği halde hâlâ o anı bekliyormuş, çünkü eğer o anı beklemesem, demiş Fro'ya, yine de o

anı bekliyorum, üstelik hâlâ, onu bekleyip beklememem fark etmiyor, daha da büyük bir enerji israfıyla, muhtemelen onun şanssızlığı buymuş. Dolayısıyla netleştiriyor, hiç durmadan değiştiriyor ve bu sürekli değiştirme ve netleştirme yoluyla ve dolayısıyla bu sürekli, ısrarlı uğraşma ve dolayısıyla incelemenin bu ısrarlı etüdü yoluyla incelemeyi yazmayı kendisi için imkânsız hale getiriyormuş. Fro'ya söylediğine bakılırsa insan bütününü kafasında olan bir incelemeyi muhtemelen yazamıyormuş, tıpkı tamamen, her şeyiyle kafasında olan bir senfoni yazamadığı gibi ve inceleme tamamen, her şeyiyle onun kafasındaymış. Fakat pes etmiyormuş, muhtemelen inceleme kafamda tekrar bütününü parçalanmalı ki onu bir anda bütün olarak yazabileyim, demiş Fro'ya, her şey gitmeli ki bir anda bütün olarak geri gelsin, hem de göz açıp kapayıncaya kadar. Karşılaşma IV: Konrad'ın yirmi iki yıl önce Brüksel'de kalışıyla ilgili söylediklerine bakılırsa, o zamanlar karısını kısa bir süreliğine Leeuwen'de bir kliniğe yatırmış, kelimesi kelimesine değil ama neredeyse kelimesi kelimesine şunları söylüyor: Ne düşünebildiğim, ne yazabildiğim, ne okuyabildiğim, ne uyuyabildiğim, ne de herhangi bir şey yapabildiğim, odamda bir ileri bir geri bile yürüyemediğim için odamda durmaya dayanamaz hale geldiğimde, ki odamda bir ileri bir geri yürüyememek beni korkutur, çünkü çok uzun zamandır odamda bir ileri bir geri yürüyorum ve bir anda odamda tekrar bir ileri bir geri yürümeye başladığımda her an odamda bir ileri bir geri yürümemin imkânsız hale getirilmesinden korkarım ve bundan korktuğum için gerçekten de imkânsız hale getirilir, çünkü kapıya vurulur, yani biri kapıya vurur, rahatsız ettiğim için, bir ileri bir geri yürüyerek rahatsız ettiğim için, kapıya vurur ya da bağırırlar ya da aynı anda hem kapıya vurup hem bağırdıklarını duyarım, ki benim için en katlanılmazı da budur, çünkü hemen tekrar kapıya vuracaklarından ya da bağıracaklarından ya da aynı anda hem kapıya vurup hem bağırabileceklerinden korkarım... Odamda durmaya dayanamaz hale geldiğimde odamdan çıkıp üçüncü kata iniyor ve profesörün kapısına vuruyorum... Vuruyor ve profesör vurduğumu duyana kadar bekliyorum, profesörün kapısında duruyor ve profesörün içeri girmemi söylemesini bekliyorum... Tekrar profesörün kapısında dururken soğuk olduğunu düşünüyorum, çok üşüyorum, saat on bir mi, on iki mi, gecenin biri mi, bilmiyorum... Odamda sürekli bir ileri bir geri yürümekten neredeyse şuurumu kaybettim, bekliyorum, şimdi dü-

şünüyorum, her seferinde, profesörün kapısında durup bekliyorum, ta ki profesör Girin! deyip kapının kilitli olmadığını söyleyene ve ben kapıyı açıp içeri girene ve profesörün çalışma masasının başında oturduğunu görene dek... Bekliyorum ama hiçbir şey duymuyorum. Yok. Kapıya vuruyorum. Yok. Uzun süre bekleyip kapıya vurduktan sonra geri dönüp odama gitmem gerektiğini düşünüyorum, profesör bugün sana kapıyı açmayacak, bugün açmayacak... Dün bana kapıyı açtı, bir önceki gün açtı, ondan da önceki gün, geçen hafta boyunca açtı, kapıyı her vuruşumda açtı... Fakat bugün, diye düşünüyorum, profesör sana kapıyı açmayacak... Kapıya vuruyor ve vuruyor ve kulak kabartıyor ve hiçbir şey duymuyorum. Profesör içeride değil mi? Yoksa içeride de beni duymuyor mu? Acaba yine köye mi gitti? Profesör ne kadar sık köye gidiyor, diye düşünüyorum, pat diye çıkıp köye gidiyor. Şu yüzlerce akrabasına, diye düşünüyorum. Kapıya daha yüksek sesle mi vursam? diye düşünüyorum. Daha yüksek sesle mi? Ama zaten iki kat, üç kat yüksek sesle vurdum. Vurmak! diyorum kendi kendime. Vurmak! Gerçekten bu kez en yüksek sesle vuruyorum ve şimdi beni evdeki herkesin duymuş olması gerektiğini düşünüyorum, çünkü hiç vurmadığım kadar yüksek sesle vurdum... Daha da yüksek sesle vur! Gerçekten artık biri benim kapıya vurmamı duymuş olmalı... Bütün bu insanların kulakları hassas, diye düşünüyorum, en hassas kulaklar, bütün bu insanların kulakları en hassas kulaklar... Ama bir kez daha vuruyorum, bu defa daha da yüksek sesle, daha önce hiç vurmadığım kadar yüksek bir sesle, ve kulak kabartıyorum ve profesörü duyuyorum, kapıya yaklaşıyor ve kapıyı açıyor ama aslında sadece aralıyor ve ben diyorum ki: Rahatsız etmiyorum ya, gerçi saat geç oldu ama rahatsız etmiyorum ya... Profesörün, diyor Konrad, ruhbilimsel bir çalışmanın ortasında olduğunu hemen anlıyorum... Morfolojim! diyor, diyor Konrad, Morfolojim!... Ve ben diyorum ki, diyor Konrad: Rahatsız ediyorsam hemen odama döneyim. Fakat! diyorum, ve profesör diyor ki: Morfolojim! ve ben, profesör neden kapıyı sadece araladı diye düşünüyorum, diyor Konrad, sadece kafasını dışarı uzatıp benimle konuşabilecek kadar açtı, içeri giremeyeceğim kadar, daha fazla değil... Fakat duyuyor musunuz, diyorum, diyor Konrad, rahatsız ediyorsam hemen odama döneyim. Sizi rahatsız ediyorsam... Profesörün, diyor Konrad, tamamen soyunuk olduğunu şimdi görüyorum, çırlıçıplak, sabahlığının altında çırlıçıplak olduğunu görüyor ve diyorum ki: So-

yunmuşsunuz bile! ve hemen ardından: Rahatsız ediyorsam derhal odama döneyim! Daha fazla rahatsız edilmek istemediğinizi söylemeniz yeterli!.. Fakat bana izin verirsiniz, tek bir kez daha izin verirsiniz, birkaç dakikalığına odanıza gireyim, diyorum, sonra hemen gideceğim, saatin kaç olduğunu bilmiyorum bile... Saatin kaç olduğu konusunda hiçbir fikrim yok, diyorum, bütün gün odamda bir sağa bir sola yürüdüm, kafamda şu sorunumla bir sağa bir sola yürüdüm ve neredeyse deliriyordum, çünkü... Bildiğiniz gibi günlerdir çalışmıyorum, hiç çalışmıyorum, sevgili profesör, benim için imkânsız, tek satır yok, hiçbir şey, tek bir düşünce yok, hiçbir şey... Her seferinde şimdi bir düşüncem olduğunu düşünüyorum, oysa gerçekte hiçbir şey yok, hiçbir şey, diyorum... Ve dolayısıyla bütün gün düşünceyle meşgulüm, aslında hep o aynı düşünceyle odamda bir ileri bir geri, bir sağa bir sola yürüyorum, düşüncesi olmamak, tek bir düşüncesi olmamak... Çünkü esasında uzun zamandır hiçbir düşüncem yok, diyorum... Ve dolayısıyla bekliyorum ve dolayısıyla beklerken yürüyorum ve aslında sadece sizi bekliyorum, bütün gün eve gelmenizi bekliyorum... Bugün eve iki saat geç geldiniz, diyorum, dün bir buçuk saat geç, aslında bugün iki buçuk saat geç... Sizi duyuyorum, çünkü gittikçe daha fazla dikkat kesiliyorum, siz daha sokaktayken, sokak kapısını açışınızı ve sokak kapısını kapatışınızı, holden içeri girişinizi duyuyorum, bütün gün holden içeri girmenizi bekliyorum... Bugün muhtemelen alışverişinizi yaptınız, dışarıdaki işlerinizi halletmeniz gerekti, muhtemelen faturalarınızı ödediniz, muhtemelen postaneye de uğradınız... Ve hole girdiğinizde şimdi oda kapısını açacağınızı düşünüyorum, oda kapısını açtığınızda şimdi odanıza gireceğinizi... Şimdi paltonuzu, ayakkabılarınızı çıkardığınızı, şimdi çalışma masasının başına oturduğunuzu düşünüyorum... Şimdi bir şeyler yiyorsunuz, şimdi bir mektup yazmaya başlıyorsunuz, Fransa'da yaşayan kızınıza, Rattenberg'de yaşayan oğlunuza bir mektup... Ya da bir iş mektubu... Ya da morfolojiyle meşgul olduğunuzu düşünüyorum... Odanızın kapısını açışınızı gittikçe daha net duyuyorum, son zamanlarda odanızın kapısını ilk başlardakine kıyasla çok daha hızlı açıyorsunuz, hızla odanıza giriyor, çabucak paltonuzu çıkarıyorsunuz... Ve sonra, yatağa uzansanız mı uzanmasanız mı diye düşündüğünüzü düşünüyorum, üzerinizde giysilerinizle yatağa uzansanız mı uzanmasanız mı ya da ayakkabılarınızı çıkarmadan yatağa uzansanız mı uzanmasanız mı, morfolo-

jiyle meşgul olmadan önce uzansanız mı uzanmasanız mı... Sonra yatağınıza uzandığınızda, yatağınızda uzanmış yatarken, işinizin saçmalığının ve varoluşunuzun saçmalığının aklınıza geldiğini... Bu saçmalığın aklınıza geldiğini... Bu saçmalığın aklınıza gelmek zorunda olduğunu... Bu denli sefil bir biçimde geçiminizi sağlamak zorunda olduğunuzu, bu denli sefil bir biçimde araştırma yapmak zorunda olduğunuzu, herkesin bu denli sefil bir biçimde geçimini sağlamak, herkesin bu denli sefil bir biçimde araştırma yapmak zorunda olduğunu... Gittikçe daha sefil bir biçimde, diye düşünüyorsunuz... Ve aslında, diye düşünüyorum, demiş Konrad profesöre, Konrad'ın söylediğine göre, hiç kimsenizin kalmadığını... Çalışma masasının başında oturun ya da oturmayın, yatağınızda uzanın ya da uzanmayın, bütün mutsuzluğunuzun, üstelik gittikçe büyüyen mutsuzluğunuzun aklınıza geldiğini, aklınıza gelmek zorunda olduğunu... İşte tam o anda profesör onu içeri alıyor... Ve ben hemen, diyor Konrad, yatağa doğru yürüyorum ve diyorum ki, gördüğüm kadarıyla yatağınız açılmış, yatağınızı açmışsınız, muhtemelen artık yatmak istiyorsunuz, yoksa acaba yatmış mıydınız?.. Ve diyorum ki: Rahatsız olmayın, istiyorsanız yatın, ben sadece odanızda kısa bir süre bir ileri bir geri yürümek istiyorum, sizin odanızda, biliyorsunuz, artık bunu kendi odamda yapamıyorum... Kendi odamda bir ileri bir geri yürüdüğümde, diyorum, evdeki herkesin odamda bir ileri bir geri yürüdüğümü duyduğunu düşünüyorum, tıpkı sizin de, okuduğum zaman odamda okuduğumu bildiğiniz gibi, düşündüğüm zaman odamda düşündüğümü, yazdığım zaman odamda yazdığımı, yattığım zaman yattığımı... Bütün bu insanların daima benim ne yaptığımı, ne söylediğimi bildiklerini düşünüyorum... Çünkü duyuyor musunuz, diyorum, bu insanlar ben odamda düşündüğüm zaman düşündüğümü, incelemeyi düşündüğümü de biliyorlar... Bu benim için odamda düşünmeyi, odamda incelemeyi düşünmeyi imkânsız hale getiriyor ve bu sebeple uzun zamandır düşünce-siz kalmış durumdayım... Ve benim için ne kadar korkunç, diye düşünüyorum, odamda düşünmemek, odamda bir mektup yazmamak ne kadar korkunç... Bu sebepten ötürü çok uzun zamandır hiçbir şey okumuyorum, hiçbir şey düşünemiyorum da... Fakat sizin odanızda, diyorum, bir ileri bir geri yürümek benim için hâlâ mümkün... Odanızda bir ileri bir geri yürüyor ve sakinleşiyorum... Gittikçe ve bir süre sonra gittikçe daha yoğun bir biçimde, diyorum,

ve: Sonra tekrar odama dönebilirim... Görüyorsunuz ya, diyorum, şimdi sakinleşiyorum, bütün vücudum sakinleşiyor... Ve bu sakinlik, diyorum, yavaş yavaş beynime de geçiyor, burada, sizin odanızda sakinleştiğimde bu hem bedensel hem de zihinsel bir dinginleşme... Aslında, diyorum, odanıza girmem yetiyor, hemen sakinleşiyorum... Nedir bu? Herhangi birini ziyaret etmemin imkânsız olduğu bir anda... Odanıza giriyor ve sakinleşiyorum... Bugün, diyorum, eve ne kadar geç geldiniz, ah şu dışarıda halletmeniz gereken, diyorum, gülünç işler... Şu her gün aldığınız ve her gün cevap yazmanız gereken gülünç mektuplar, şu gülünç insanlar... Ben mektup almıyorum, mektuba cevap yazmıyorum... Ve büronuzdaki tahammül etmek zorunda olduğunuz, yıllardır tahammül etmek zorunda olduğunuz şu iğrenç iş arkadaşları... Bu iğrençlikler, diyorum, sizi eve daha erken gelmekten alıkoyuyor... Ve siz anahtarı kilitle çevirirken, diyorum, her seferinde, beni bu korkunç durumdan kurtarın diye düşünüyorum, diyorum, çünkü biliyorsunuz ya, diyorum, sürekli boğulacak gibi oluyorum... Boğularak hayatımı kaybetmek, diyorum, sonunda boğulmak, grotesk olur, sonunda boğulursam... Dışarıda halletmeniz gereken fazladan birkaç iş olduğu için eve fazla geç geliyorsunuz... Ve odanıza, bense çoktan boğulmuşum, diyor Konrad profesöre, aslında her gün aynı saatte boğulacak gibi oluyorum, bir gülünçlükte, diye düşünüyorum, boğuluyorum, çünkü sizin, ki bu olabilir, kesinlikle olabilir, bir iş daha halletmeniz, yolu biraz daha uzatmanız, teyzenizde biraz daha uzun kalmanız gerekmiş... Sizi daha sokaktan duyuyorum, adımlarınızı duyuyorum, anahtarı sokak kapısının kilidinde çevirişinizi, oda kapısının kilidinde çevirişinizi duyuyorum... Şimdi, diyorum, sakinleştim, beni odanıza aldığınız için sakinleştiğimi görüyorsunuz, diyorum, rahatsız etmiyorsam, diyorum, sizi sık sık rahatsız ettiğimi düşünüyorum, diyorum, diyor Konrad, ama bir saniye daha yalnız kalırsam, diyor profesöre, boğulacağımı düşünüyorum... Sonra sizi dinliyorum... Duvarınızdaki minyatür, diyorum, ne kadar güzel, daha önce hiç görmediğim bu güzel minyatürler... Sonra sizin oda kapınızı açtığınızı ve kapadığınızı ve yatağınıza uzandığınızı ve çalışma masanızın başına oturduğunuzu ve çalışma masasının başından tekrar kalktığınızı duyuyorum... Sonra yüzlerce kez odamda bir ileri bir geri yürüyorum, sürekli bir ileri bir geri yürüyor ve kendi kendime diyorum ki: Şimdi profesöre inebilirsin, şimdi buna iznin var ve sonra:

Daha deęil, daha deęil! Hayır, daha deęil!, sonra yine: Őimdi gidebilirsin, inebilirsin, hemen inebilirsin, Őimdi, Őimdi... Ve bu ileri geri dűŐunceler, bu bitmek bilmeyen gitsem gitmesemmi beni nerdeyse ıldırıyor... Gidebilir miyim, gidemez miyim... Ve Őoyle dűŐünüyorum: Őimdi! Őimdi! ve bűyle bir saat geçiyor, ve kendi kendime diyorum ki, muhtemelen profesűr morfolojisiyle meőgul... Gerçekten de halihazırda morfolojinizle meőguldűnűz, diyorum, diyor Konrad, aynı zamanda da çok yorgundunuz... Çok yorgunsunuz, diyorum... Ve ne kadar meőgul! diyorum, ve çalıőma masasına doęru yűrűyor ve profesűrűn morfolojisiyle meőgul olduęunu gűrűyorum... Ben bir saat tir profesűre gitsem mi gitmesem mi diye dűŐűnrken... Evet, diyorum, rahatsız ediyorsam... Rahatsız ettięimi sűyleyin... Tabii ki rahatsız ettięimi... Rahatsız ediyorsam rahatsız ettięimi sűyleyin... Tabii ki rahatsız ettięimi, sizi sűrekli rahatsız ediyorum, diyorum, diyor Konrad, yıllardır rahatsız ediyorum... Sizinle bu evde oturduğum yıllardır... Ben sizin rahatsızlık rahatınızımı!.. Fakat gűrűyorsunuz ya, diyorum, diyor Konrad, iki saat bekliyorum, dűrt saat bekliyorum, altı saat, sekiz saat... Ve aőaęıya size inmiyorum... Bu kadar bekleyip sonra da profesűre inmiyorsun, diyorum... Ve tabii ki inip kapıya vuruyorum, siz açıp beni içeri alana dek vuruyorum... Ve siz yavaő yavaő sakinleőmem için odanızda bir saęa bir sola yűrűmeme izin verene dek... Ve sakinleőyorum, diyorum ve diyorum ki: Muhtemelen bu gece incelememde bir parça ilerlerim, kűűk bir parça da olsa ilerlerim... Muhtemelen, diyorum, ama ben bunu kendime her gűn sűylűyorum, kendi kendime her gűn diyorum ki, profesűr eve gelince ona iner ve odasına girer ve odasında bir saęa bir sola yűrűr ve sonra kendi odana dűner ve incelemeyi yazmaya baőlarsın... Bil-dięiniz gibi bűyle sűylűyorum, diyor Konrad, bugűn bile, Őimdi, iőte Őimdi, kendi kendime sűrekli diyorum ki, iőte Őimdi incelemeyi yazmaya baőlıyorum... Ve profesűre diyorum ki, diyor Konrad, tabii sizi rahatsız etmiyorsam... Hiç bilmez miyim, diyorum, insanları rahatsız etmek çok kolaydır, sűkűnete ihtiyaı olan bir insanı rahatsız etmek, tıpkı sizin gibi, profesűr, tıpkı benim gibi, profesűr... Tek iőteęi yalnız kalmakken onu rahatsız etmek... Fakat artık yalnız kalamayan benden farklı olarak, diyorum profesűre, sizin iőteęiniz, ki bu ilginç, űnkű iyiden iyiye yaőlandınız, yalnız kalmak, űnkű elbette yalnız kalmanız gerekiyor... Ve buraya, size geldięimde bana hep, diyorum, diyor Konrad, yalnız kalmak iőtedięinizi sűylűyorsunuz,

yalnız kalmanız gerektiğini, bunu söylemediğinizde bile, yalnız kalmanız gerekmediğinde bile... Hiçbir şey söylemediğinizde bile yalnız kalmak istiyorum dediğinizi duyuyorum... Sevgili profesör, diyorum, şimdi odama gidiyorum, sakinleştim ve: Sakinleşmiş olmam tamamen sizin başarınız... Fakat muhtemelen yakında beni siz de sakinleştirememeye başlayacaksınız, tıpkı karımın beni sakinleştiremediği gibi, hiç kimsenin, hiçbir şeyin, diyorum... Teşekkürler, teşekkürler, diyorum ve kapıya doğru yürüyorum, ve profesör bana kapıyı açıyor, ve ben, istemezdim, diyorum, sizi rahatsız etmek istemezdim, sevgili profesör, rahatsız etmek istemezdim, rahatsız etmek istemezdim ve arkamı dönüyorum, profesörün odasına geri girdiğini duyuyorum... Kendi odama şaşırtıcı derecede hızlı geldim, diye düşünüyor ve çalışma masasının başına oturuyor ve yazmaya başlıyorum ama yazamıyorum... Yazabilmem gerektiğini düşünüyorum ama yazamıyorum... Ve ayağa kalkıyor ve odamda bir ileri bir geri, bir sağa bir sola yürüyorum, tıpkı burada, kireç ocağındaki odamda da bir ileri bir geri, bir sağa bir sola yürüdüğüm gibi... Talihsiz bir mizaç bütün gece odamda bir ileri bir geri, bir sağa bir sola yürüme neden oluyor... Bütün gece ve sabah ve profesör çoktan evden çıktıktan sonra bile gidip geliyorum ve bu git gelden korkuyorum, o zamanlar olduğu gibi bugün de korkuyorum, o zamanlar Brüksel'de olduğu gibi bugün kireç ocağında da bu git gelden korkuyorum ve gidip geliyorum ve bekliyorum ve düşünüyorum, bekliyorum ve gidiyorum ve gidiyorum ve gidiyorum... Ve gidiyorum... Fro'ya söylediğine göre Konrad ve karısı o hiçbir şeyin aşamadığı, birlikteliklerinin ilk dakikasından itibaren ölümcül müştereklikleri içinde bütün sabah Höller'in lokantadan ne getireceğini, çünkü Konrad'ın bir yandan yaptığı yoğun deneyler, bir yandan da bu deneylerin yarattığı fiziksel yorgunluk nedeniyle hali yokmuş, tahmin etmeye çalışmayı tercih ediyorlarmış, et yemeği mi yoksa hamur işi mi yoksa ne et yemeği ne hamur işi değil de balık mı olduğunu ve çorbayla salata da getirip getirmediğini, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa ikisi özellikle salata yemeye çok büyük önem veriyorlarmış ve Konrad et yemeğinden ve hamur işinden, hatta çorbadan feragat edebilirmiş ama mümkünse salata dan feragat etmek istemiyormuş, kısacası saatlerce, lokantadan kireç ocağına taşıdığı yemekle Höller'in yirmi dakikadır mı yoksa otuz dakikadır mı yoksa kırk dakikadır mı yolda olduğunu tahmin etmeye çalışıyor ve en korkuncu (Fro), acaba yolda

biriyle karşılaşıp sohbete dalarak, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre Konrad'ın bütün gücüyle incelemeye odaklanacağından daha uzun, meşru sayılmayacak kadar uzun bir sre mi gecikti diye düşünüyorlarmış, Konrad için her şey dikkat dağılması vesilesiymiş, her şey dikkat dağılması vesilesiymiş ve hiçbir şey dikkati dağıtmayacak, incelemeyi yazmaktan alıkoymayacak kadar glnc ve değersiz ve önemsiz ve küçük düşürücü değilmiş, daha uyandığı anda tadı çürümüş beyni andıran korkunç bir vicdan azabı tabakası etrafını kaplıyor ve incelemeyi yazmayı düşündüğü anda kafasının arkasına bas-tırıyor muş, Fro'ya söylediğine göre artık bunu dşnmyrmş, çünkü bu onun için zamanla en ürkütücü şey haline gelmiş, fakat ne olursa olsun sürekli yazmayı nasıl becereceği sorusuyla karşı karşıya geliyrmş ve ne düşünürse düşünsün, ne yaparsa yapsın, neyi göz önüne alırsa alsın, hepsi kaçınılmaz bir biçimde incelemeyle ve dola-yısıyla incelemenin yazılmasıyla ilintiliymiş ve aralıksız, utanç verici (neyin utancı olduğunu açıklamamış) bir biçimde savunmasız kafa-sını karartıyor muş. Lahana turşusu mu var, patates mi, yoksa lokma tatlısı mı ya da ikisinin de çok sevdiği, ağızda dağılan dana rulo mu, yumuşacak ya da çıtır çıtır elmalı tart mı, yoksa acaba peynirli tart mı, patates köftesi mi ya da salamura et mi, yoksa dalak ya da erişte orbası mı, haşlanmış dana mı var yoksa yaban mersini soslu, iyi dinlendirilmiş av eti mi diye kendi kendilerine soruyorlarmış, Hl-ler'in lokantadan politikayla ya da tarımla ya da belediyeyle ilgili bir haber getirip getirmediğini, bir ölüm haberi ya da düğün, vaftiz ha-vadisı, bir suç haberi, nasıl, nerede ve ne zaman ikisine sıradışı gelecek bir şey olduysa, uzun zaman saklanan ve birdenbire açığa çıkan bir şey varsa, ara yollardaki, kıyı ve sel denetimindeki çalışmalarda ne kadar ilerlendiğini, suyun ne kadar soğuk, ormanın ne kadar ka-ranlık, kaya çıkıntısının ne kadar tehlikeli olduğunu, lokantada, ke-reste atölyesinde, köyde konuşulup konuşulmadığını ve ne konuşul-duğunu ve özellikle de Konradlar hakkında konuşulup konuşulma-dığını ve ne konuşulduğunu, dedikodu yapılıp yapılmadığını (yapı denetçisi), insanların ikisinin ilişkisi hakkında ne kadar bilgisi olduğunu ya da olmadığını ve Konrad'ın uzun zamandır köye, çok uzun zamandır ormana, aynı şekilde çok uzun zamandır kereste atölyesi-ne, lokantaya, bankaya bile gitmemesinin nasıl bir etki yarattığını, pazaryerinin rağbet görüp görmediğini, bölge kilisesinin yeni anla-rı hakkında ne düşünüldüğünü, cenaze masraflarının artmış, yeni

hükümet üyelerinin görevlerine alışmış, karacaların azalmış, dağ keçilerinin azalmış olup olmadığını, aylardır doğru sayılan doğru mu, yıllardır doğru sayılan doğru değil mi, şimdiye kadar hep kuşku olan kesin mi, her şeyi bilmek istiyorlardı, diyor Fro, ve sürekli soracak bir şey buluyor, sürekli öğrenmeye değer bir şey keşfediyor ve böylece saatlerce sırf bütün bu saçmalıklarla (Fro) meşgul oluyor, uzaklaşıyorlarmış, Konrad incelemesinden, karısı ise hastalığından, sakatlığından. Karısının Urbantschitsch yöntemine ve onun sonucu olan deneylere hizmet etme hevesinin ödülü olarak Konrad'ın her gün ona ne okuyacağı konusunda anlaşmışlar, deneyleri bölen araları yıllardır okumalarla dolduruyorlarmış, ister son haftalarda olduğu gibi Kropotkin'den, yani *Konrad'ın* kitabından, ister Ofterdingen'den, yani *karısının* kitabından, karısı isterse Konrad ona tabii ki sevdiği Ofterdingen'den, ki karısı hayatı boyunca hep bunun en sevdiği kitap olduğunu söylemiş, okuyormuş, haftalarca, devamlı Ofterdingen'den, fakat kendisinin her şeyden fazla hayranlık duyduğu, Kropotkin'in anılarından da, karısının istememesine ve karşı çıkmasına rağmen, onun odasında yüksek sesle okuyormuş, karısı ilk başlarda onun Kropotkin'den okuduklarını dinlemeyi reddediyormuş ama Konrad onun Kropotkin'e karşı bu isteksizliğiyle ilgilenmiyormuş ve önce haftalık, en sonunda günlük, insafsız, yüksek sesli Kropotkin okumalarıyla öyle bir hâkimiyet kurmuş ki, Konrad'ın söylediğine göre karısı en sonunda bu Rus kitabına doğal bir tiksinti beslediğini söylemiş, gerçi ondan ilk başlardaki kadar nefret etmiyormuş ama hâlâ şüpheyile yaklaşıyormuş, aslında, demiş Konrad, hiç durmadan Kropotkin aleyhine konuşuyordu ama çoktan Kropotkin'e bağlanmış, bu da Konrad'a karısı tarafından büyük ölçüde fark edilmeyen sürekli bir ikna sanatına mal olmuş. Wieser'in söylediğine bakılırsa bazı günler pazarlık ediyorlarmış, mesela bir saat Ofterdingen'e karşılık bir saat Kropotkin, ya da bir buçuk saat Ofterdingen'e karşılık iki saat Kropotkin, ya da tam tersine bir buçuk saat Kropotkin'e karşılık iki saat Ofterdingen, ya da Kropotkin okumamaya karşılık Ofterdingen okumama, ya da bir ya da iki bölüm Ofterdingen'e karşılık bir bölüm Kropotkin vesaire, Wieser'in söylediğine göre burada tabii her zaman Bayan Konrad kısa çöpü çekiyormuş. Temelde daima o, yani Konrad ne okunacağına karar veriyormuş. Her okumadan sonra okunan üzerine bir münazara gerçekleştiriyorlarmış, Wieser'in söylediğine bakılırsa doğal olarak bu tartışma da hiçbir

zaman karısı değil, daima Konrad tarafından yürütölüyormuş. Mesela ara sıra Kropotkin'le Ofterdingen arasında ilişki kuruyorlarmış, Konrad'ın Wieser'in karşısında ifade ettiğine göre okunanı sık sık, ki genellikle tamamen bilimsel denilen türden oluyormuş, edebi denilen türden değil, akla gelebilecek her şeyle ilişkilendiriyorlarmış. Kendisi için ilginç okuma daima her tarafa, bu arada her yöne demek istemiyormuş, açık görünenmiş, özel zevki daima bilimsel kitaplar, yirminci yüzyıl makaleleri ya da işte Kropotkin gibi kitaplar olmuş, karısınınkiyse on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısının edebi ürünleri, doğal olarak, diyor Wieser. Devamında tartışma ya da münazara, en azından kendi deyimiyle bir analiz yapılmayan bir okumadan, kısacası hemen arkasından yorumu gelmeyen her türlü okumadan daima nefret etmiş. Karısını bu gerçekle en azından bir ölçüde yakınlaştırmak kendisi açısından elbette yıllar süren büyük bir gayret gerektirmiş. Fakat, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre sabırlı olunmalıymış, sonuç olarak dürüstçe ve kesinlik fanatığı gerekçelendirme inatçı insan inatçılığından döndürülebilirmiş, neticede karısı gibi bir kadın bile döndürülebilirmiş. Kadına zahmetli, çoğunlukla umutsuz öğretim yöntemleriyle öğretilmesi gereken şeyi erkek doğuştan bilirmiş, yani aksi takdirde kaçınılmaz bir biçimde parçalanmış, evet, aksi takdirde kurtarılamayacak şekilde ufalanan tarih ve doğa gövdesi karşısında cerrahi bir enstrüman olarak akıl. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, içi boş ya da en azından sadece akıl çöplüyle dolu bir kafa, yeterince cesur olunursa, kesinlikle düşünen ve her halükârda akıllı bir kafaya çevrilebilirmiş. Aptalların suçu sadece akıllılardaymış. Öte yandan, demiş Konrad hemen ardından, her şey bütünüyle anlamsız ve faydasız, insan bir şey düşünürmüş, düşündüğü faydasızmış, bir harekette bulunurmuş, hareketi faydasızmış, bir şey yapar ya da bir şey yapmazmış ve bütün bunlar daima faydasızmış, insan ne düşünse anlamsızmış, tıpkı nasıl hareket etse faydasız olduğu gibi, o yüzden akıllı biri her şeyin kendi kendine gelişmesine izin verirmiş, hangi yöne olursa olsun. Akıl, erkek, Konrad'ın söylediğine bakılırsa aykırı davranışmış. Ancak bilinçli bir biçimde aykırı davranan, bilinçli bir biçimde aykırı davranma cesaretini gösteren kişi erkek olurmuş. Oysa kadın bu rolü üstlenemezmiş, çünkü hiçbir rolü üstlenemezmiş, akılsızca, aynı zamanda çoğunlukla da, aslında ne bilim ne de başka herhangi bir tarih eğitimi gerektiren saygıdan yoksun bir biçimde erkeğin, tercihen kocasının,

abuk sabukluklar ve bayağı yarım akıl dünyasında tek başına yürüyüşüne engel olurmuş. Wieser'e bizzat söylediğine göre onun, yani Konrad'ın karısı, bütün ötekiler gibi kendisinde de var olan, erkeklik denilen şeye ve dolayısıyla kocasına direnme yeteneği birlikte sürdükleri yaşamın her evresinde azar azar ortaya çıkmış olsa da ona daima saygı duymuş. Wieser de Fro da Konrad'la geçirdikleri son akşamüstünü anlatıyorlar, her biri kendi tarzında, biri ötekini ifadeleriyle doğrulayarak, bir Wieser Fro'yu, bir Fro Wieser'i yalanlayarak, aynı zamanda da, söylemiş olduğum gibi, Wieser Fro'yu, Fro Wieser'i onaylayarak. Fro, Bayan Konrad'ın hazin sonundan bir buçuk hafta önce ahşap kaplı denilen odada Konrad'la berabermiş, ilginç bir biçimde o akşamüstü ahşap kaplı denilen oda ısıtılmış, Konrad orman denetçisinin ziyaretini bekliyormuş, programda kaya çıkıntısının arkasındaki sel denetimi çalışmasıyla ilgili bir görüşme varmış, aslında Konrad orman denetçisini sabah on bire doğru bekliyormuş ama orman denetçisi öğlen on ikide ve birde de kireç ocağına gelmemiş, en sonunda kereste atölyesinde çalışan bir oduncu kireç ocağının kapısına vurmuş ve Konrad adama kapıyı açmış ve Konrad'ın söylediğine göre oduncu orman denetçisi tarafından, orman denetçisinin işinin başından ayrılamadığım Konrad'a söylemekle görevlendirilmiş, orman denetçisi yeni bir tarih teklif ediyormuş, gelecek hafta, Konrad yeni tarihi kabul etmiş, oduncuya bir kadeh likör koymuş ve orman denetçisine selamlarını iletmiş, kısa bir süre sonra Fro kireç ocağına gelmiş ve Konrad onu hemen ahşap kaplı odaya almış, orası sıcakmış, Orman denetçisi için ısıttım, orman denetçisi için iki gün boyunca aralıksız ısıttım ama şimdi orman denetçisi gelmiyor ve işte siz buradasınız ve bu sohbet etmek için bir fırsat, içerisi sıcak, demiş Konrad Fro'ya, ahşap kaplı odanın sohbe ne kadar uygun olduğu ancak şimdi fark ediliyor, her ne kadar içeride bu korkunç, zevksiz ama itiraf etmek gerek, gayet rahat mobilyalardan daha iyisi olmasa da; Fro'nun söylediğine göre Konrad ve Fro ahşap kaplı odaya oturmuşlar, Konrad hâlâ başlamadığı inceleme yazısı üzerine düşünmek için iki gün boyunca hiç deney yapmadığını söylemiş, orman denetçisi gelmek ve söylediğim gibi benimle kaya çıkıntısının arkasındaki sel denetimi çalışmasıyla ilgili konuşmak istedi, buna odaklandım, kendisi, yani Konrad orman denetçisine yüzde yüz odaklanmış, incelemeye tamamen boş vermiş, aslında incelemeye tamamen boş vermeyi kesinlikle başaramı-

yormuş ama bu şartmış, orman denetçisi görüşme talep ediyormuş, insan böyle bir görüşmeyi reddederse, yüksek devlet gücü denen şeye sahip bir tabiri caizse devlet memuru olan orman denetçisi gibi bir adam zorla içeri alınmayı, müzakereye hazır olunmasını sağlayabilirmiş vesaire; ve orman denetçisi beklentisinin doruk noktasında onun, yani Konrad'ın karısı da tamamen orman denetçisinin ziyaretine odaklanmış durumdaymış ve ona, yani Konrad'a, orman denetçisine domuz pastırması, likör, şarap ikramı talimatı vermiş, yeni bir elbise giymiş, ona, yani Konrad'a daha sabahın köründe, deney yapmak yerine saçını taratmış, Urbantschitsch yöntemiyle meşgul olacakları yerde tırnaklarını kestirmiş ve masaya yeni bir örtü örttürmüş, çevrelerindeki ve içlerindeki her şey orman denetçisinin yaklaşan ziyaretine odaklanmış durumdaymış, sonra da orman denetçisi beklentisinin doruk noktasında bir oduncu gelmiş ve orman denetçisinin randevuyu iptal ettiğini haber vermiş, Konrad'ın Fro'ya böyle söylediğini söylüyor Fro. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, Fro şu anda ahşap kaplı odada oturduğuna göre, odanın ısıtılması ve orman denetçisinin ziyareti için yapılan öteki hazırlıklar boşa gitmemiş, o, yani Fro, orman denetçisinin randevuyu iptal etmesi sayesinde enfes domuz pastırması dilimlerinin tadını, Konrad'ın yalnızca orman denetçisi ya da kaymakam ya da jandarma komutanı için hazırdaki tuttuğu kuş üzezi likörünün tadını, en önemlisi de daha üst düzey bir ziyarete hazırlanmış olan ve kafası hiçbir şekilde incelemede olmayan bir Konrad'ın, Fro'nun söylediğine göre gayet derli toplu bir Bayan Konrad'ın tadını çıkarabiliyormuş, çünkü belli ki orman denetçisinin randevuyu iptal etmesi o kadar sürpriz ve o kadar beklenmedik bir biçimde son anda olmuş ki, Konrad çifti orman denetçisinin randevuyu iptal etmesinin yarattığı hayal kırıklığını ifadeye dökmeye fırsat bulamamışlar, ona, yani Fro'ya öyle gelmiş ki, Konrad çifti sırf kifayetsizlikten, göz açıp kapayıncaya kadar, orman denetçisinin randevuyu iptal etmesinin yarattığı hayal kırıklığını derhal Fro'nun tamamen beklenmedik ziyaretiyle telafi etmişler, tabiri caizse Fro'yu orman denetçisi olarak karşılamış ve ağırlamış ve ona orman denetçisi gibi davranmışlar, çünkü şimdiye kadar, diyor Fro, hiç bu kadar nazik ve hakikaten içten ve hiçbir şeyin gölgelemediği bir biçimde karşılanmamıştım, Konradların evinde orman denetçisi nasıl karşılanıyorsa öyle karşılanıp ağırlandım, diyor Fro. O, yani Fro yıllardır daima kireç ocağına gelişinin tabiri caizse sıradan ziya-

ret olduğu hissine kapılırmış, kireç ocağına geldiğinde her şey buna işaret edermiş ve sıradan ziyaretlerin tipik özellikleri bilinirmiş, fakat kireç ocağındaki o gün, o son gün, kireç ocağındaki herkesin kendisine karşı içtenliği, nezaketi, hatta asaletiyle önceki ziyaretlerden farklıymış. Fro, Konrad'ın onu ahşap kaplı odadaki iki koltuktan daha rahat olana buyur ettiğini hatırlıyor, başka zamanlarda olduğu gibi daha rahatsız olana değil, geyik postunun ayaklarının altına itildiğini, ki bu Fro'yu afallatan bir durummuş, içeri girer girmez kendisine Konrad tarafından bir kadeh kuş üvezi likörü ikram edilmiş. Ve ikisi ahşap kaplı odada oturmadan önce, Fro'nun hatırladığına göre kendisi Konrad tarafından son derece nazik bir biçimde Konrad'ın karısının ikinci kattaki odasına götürülmüş, sürekli şu tür sorular eşliğinde: Sevgili Fro, uzun zamandır gözüküyordunuz ve Sevgili Fro, çocuklarınız nasıl? Ve, Sevgili Fro, balık havuzunuz kiraya verildi mi? Ve, Sevgili Fro, hiç haberim yok, kızınız evlendi mi? Ve, Sevgili Fro, kireç ocağını ziyaretleriniz gittikçe seyrekleşiyor, ve, Sevgili Fro, eğer benim kütüphanemden bir kitaba ihtiyacınız olursa elbette istediğinizi alabilirsiniz, çünkü bildiğiniz gibi fevkalade bir kütüphanem var ve her şeyden önemlisi en iyi ve en ünlü ve en önemli kitapların en güzellerine ve her halükârda daima ilk baskılarına sahibim, ve, Sevgili Fro, ziyaretiniz karımı bilhassa sevindirdi, ve, Sevgili Fro, bizi ziyaret etmeniz beni ne kadar sevindirdi anlata-mam, karım ona yüksek çalılıklar konusunda verdiğiniz tavsiyelere hâlâ minnettar, onları İsviçre'den karımın anavatanından, bildiğiniz gibi, sevgili Fro, getirttik. Sanki orman denetçisiymişim gibi, diye hatırlıyor Fro, karşıladı beni Konrad, yeni bir kıyafetle ve en sevimli haliyle. Fro'nun hatırladığına göre Bayan Konrad Fro'yla yarım saat Ofterdingen üzerine sohbet etmiş ve ondan Kropotkin hakkında bilgi edinmek, kayda değer şeyler duymak istemiş ama Fro Kropotkin'i tanıımıyormuş bile, fakat bunu Bayan Konrad'm karşısında itiraf etmemiş ve Bayan Konrad'ın Kropotkin'in anıları konusunda söylediği her şeye karşılık sürekli Evet ya da Evetevet ya da Hayır ya da Hayır-hayır demiş, neticede durmadan ona hak vermiş, o, yani Fro, kireç ocağını her ziyaretinde Bayan Konrad'ın varlığının, Konrad'ın kendi deyimiyle doğru eğitiminin bir anda devreye girmesine neden olduğunu söylüyor, doğru yerde söylenen Evetevet ya da Hayırhayır bu tür bir doğru eğitim için neredeyse daima yeterliymiş, ek olarak bu Evetevet ve Hayırhayır'a ait olanı da kontrol altında tutarsa insan

saatlerce idare edebilirmiş. Bayan Konrad o akşamüstü dikkat çekici derecede huzurluymuş, başka zamanlar onda fark edilen, bütün vücudunun devamlı huzursuzluğunu eşi benzeri olmayan bir duygu ve zihin kontrolüyle (kelimesi kelimesine Fro) gizleyebiliyormuş. Son olarak Fro'ya demiş ki: Yine gelin, sevgili Fro, gelmeniz bizi her zaman sevindiriyor, ve Fro tekrar Konrad'la birlikte ahşap kaplı odaya inmiş. Fro'nun söylediğine bakılırsa ahşap kaplı odaya inerlerken de Konrad aslında orman denetçisi için hazırlanan iltifatları sürdürmüş. Sevgili Fro, demiş Konrad ikinci kattan birinci kata inerken, sizin gibi bir insanın kireç ocağında olması daima mutluluk veriyor, birinci kattan ahşap kaplı odaya inerken: Görüyorsunuz ya, sevgili Fro, sizin gibi bir insan ortaya çıkıyor ve bizim evimizde bile her şey netleşiyor. Aşağıda, ahşap kaplı odada, akla gelebilecek her konuda sohbet etmişler, üç saat boyunca, bir yandan da likör içip domuz pastırması yemişler. Mesela Konrad demiş ki, onlar, yani karımın ailesi, karımla aramızdaki gittikçe, karşı tarafın adını koyma cesaretini gösterdiği ve kuşkusuz haklı olduğu şekilde, gittikçe felakete dönüşen ilişki için beni, benim tarafımı suçluyor, öte yandan benim tarafım, fakat ben değil, demiş Konrad Fro'ya, ailem, daha doğrusu, bir keresinde size de bahsettiğim gibi, tabiri caizse köklü, geleneksel bir aile seviyesinden gülünç, değersiz bir aile seviyesine düşen ailemin kalanı suçu onda ve dolayısıyla onun tarafında buluyor, Konrad'ın tarafı her şeyin suçunu karısının hastalığına ve sakatlığına yüklüyormuş, öte yandan karısının tarafı her şeyin suçunu Konrad'ın kafasına ve incelemesine yüklüyormuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre en sonunda iki taraf bütün bu mutsuzluğun ve dolayısıyla her şeyin sorumlusunun incelemeden ve dolayısıyla işitmeden başka bir şey olmadığı konusunda fikir birliğine varabilmişler. Kaotik ya da en azından tuhaf, her halükârda sıradışı durumların arkasında doğal olarak daima bu kaotik, tuhaf, sıradışı durumların sebebi aranıyormuş vesaire ve bu durumda, bir sonraki adımda sevgili Fro, demiş Konrad Fro'ya, en yüzeysel açıklama yapıyormuş, böyle basit, yüzeysel bir şeyi sebep olarak görmek düşük seviyedekiler için de kolaymış, dolayısıyla Konradların geri dönüşü olmayacak şekilde tamamen parçalanmalarına sebep olarak, hepsinin düşünmek zorunda olduklarına inandıkları üzere, işitmeyi konu alan inceleme gösteriliyormuş. Konrad'ın söylediğine göre yanımızdaki ve dolayısıyla etrafımızdaki insanlara verdiğimiz değer daima fazla yüksekmiş,

mümkün olan en düşük değerin verilmesi gereken yerde daima fazla yüksek bir değer veriliyormuş, insan en yakın çevresinin en düşük değere sahip üyelerini, akrabaları vesaire bizzat fazla yukarıda konumlandırıyor ve bazı insanlarla ilgili olarak, çok yüksek bir insana teslim olduğunu düşünüyor, oysa gerçekte bütün insani unsurların en düşüğüne teslim oluyormuş. Ve her halükârda insan bütün insani unsurların en düşüğüne teslim olduğunda bunu her gün sorgulamıyormuş, çünkü aksi takdirde pes eder ve bırakır ve kökten bir umutsuzluğa kapılırmış, en utanç verici şekilde dağılmak, hiçleşmek zorunda kalırmış. Bazıları kafalarını fantezilerle doldurarak kurtulabileceklerine inanırlarmış ama hiçbir insan ve hiçbir kafa kurtulamazmış, bir yerde bir kafa varsa o kafa kurtulamayacak şekilde kayıpmış, bir sürü kayıp kıtada bir sürü kayıp kafayla dolu bir sürü kayıp vücut, demiş Konrad Fro'ya. Fakat karıma bunları söylemek, milyonlarca yıl içinde tamamen sağır olmuş bir taş a bir şey söylemekten farksızdı. Evet, tabii ki, demiş Konrad Fro'ya, sebebi bulamamak tam bir budalayla gırtlığına kadar evli bir adama bile azap verirmiş, ve bu düşünce hayat boyu azap verirmiş ama insan sebebi bulamazmış, hiçbir zaman bulamayacakmış, ancak yedek bir sebep bulabilirmiş, günümüzde yanlış anlaşıldığı için yanlış yapılan tabiri caizse sebep araştırması sonucu daima sadece yedek sebeplere varılıyor ve bu yedek sebeplerle yetiniliyormuş, insan inandığı ya da her gün yeniden tanıdığına inandığı bütün dünyayı başka hiçbir şeyle değil, yedek sebep araştırması sonucu elde ettiği yedek sebeplerle (kendine) açıklıyormuş. Çifte aldatmaca yapmaya çalışmak, insan bununla yıllar geçirebilir ve en sonunda sadece yaşlanırmış, başka bir şey değil, mahvolurmuş, başka bir şey değil. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre mesela insan bir cümle, herhangi bir cümle söylüyorsa ve bu cümle, büyük bir örnek vermek gerekirse, büyükçe ya da büyük denilen yazarlarımızdan birine aitse, insan bu cümleyi kirletmiş olurmuş, çünkü kendini denetleyemezmiş, bu cümleyi söylememek, hiçbir şey söylememek de kirletmekmiş, dolayısıyla nereye gidersek gidelim ve ne tarafa bakarsak bakalım her zaman kirleticiler görürmüştük, sayıları milyonları, daha net söylemek gerekirse milyarları bulan kirleticiler topluluğu iş başındaymış, bu sarsıcıymış, eğer insan sarsılırsa, ama insan artık sarsılmıyormuş, bugünkü insanın tipik özelliği hiçbir şekilde ve hiçbir şeyden ötürü sarsılmamasıymış. Sarsıntı ikiyüzlülük tarafından ortadan kaldırılmış, sarsıcı olan ikiyüzlülükmüş,

mesela insanı daha çok sarsanlar daha büyük ikiyüzlülerden başka bir şey değilmışler. Bugüne kadar sadece kirleticilerle işimiz olduğu için dünya da tamamen kirlenmiş. Bayağı olan daima bayağı kalırmış vesaire. İnsanın hiçbir şeye cesareti yokmuş, fazla ödlekmış vesaire. Hiç kimse ve hiçbir şey tutarlı değilmış, o nedenle ölümüne yaralanma ihtimali vesaire. Hayvan daha baştan şüpheyile yaklaşıyor, bu özelliğiyle de insanlardan ayrılıyormuş vesaire. O, yani Konrad, karısıyla birlikte kendini, çoktandır sözde cemiyet denilebilecek cemiyetten çekmiş, bir gün felsefi-metafizik bir şiddet eylemiyle cemiyetten çekilmişler vesaire. Fakat sürekli cemiyetsizlik de sürekli cemiyet gibi insanı köreltiyormuş vesaire. Mesela insan pat diye bir duvar ustasının ailesiyle masa başına oturuyor ve oraya ait olduğunu söylüyormuş, tıpkı benim Höller'le müstemilatta masa başına oturduğum, demiş Konrad, ve onu (ve kendimi) oraya ait olduğum düşüncesine zorladığım ve üstüne üstlük bu kandırmacayı son derece bilinçli bir biçimde yaptığım gibi vesaire. Aslında karısı bugün hâlâ, hastalığı yüzünden cemiyetten kopuşundan yıllar sonra bile, cemiyetle ilişki kuruyormuş, evet, kireç ocağı yüzünden, onun, yani Konrad'ın yüzünden, inceleme yüzünden, öte yandan sakatlığı yüzünden, tekerlekli sandalyesi yüzünden, amatör tıp yüzünden cemiyetten kopuk olduğu halde, o cemiyetle son derece içten, sapıklık sınırına dayanmakla kalmayıp artık sapıklığı insafsızca amaca giden araç olarak kullanan bir ilişki kuruyor, bu cemiyette tam anlamıyla boy gösteriyormuş, bense, demiş Konrad Fro'ya, elimin altında bütün araçlar varken diyorum ki, cemiyet hiçbir şeydir, inceleme her şey, karısı ise inceleme hiçbir şeydir, cemiyet her şey düsturunda diretiyormuş vesaire. Ve nasıl ki Konrad cemiyetin hiçbir şey olmayıp incelemenin her şey olduğu gerçeğiyle var oluyorsa, karısı da doğal olarak incelemenin hiçbir şey olmayıp cemiyetin her şey olduğu gerçeğiyle var oluyormuş vesaire. Fro'ya söylediğine bakılırsa, aklı başında ve bütün araçlar elinde olsa Konrad ilk önce ve hemen bütün zindanların kapılarını açarmış vesaire. Devamı şöyle: Din, insanları kitle halinde kaosa itaat eder hale getirmeyi hedefleyen dangalakça bir deneymiş ve: Kilise konuştuğunda, vekil diliyle konuştuğunda, bir kardinali dinlediğimizde, seyahat eden birini dinlemiş gibi olurmuşuz vesaire. Öte yandan hepimiz her şeyi duyduğumuza, her şeyi gördüğümüze ve her şeyi duyduğumuza ve her şeyi hallettiğimize inanıyormuşuz, her şeyle uzlaştığımıza, oysa aslında bu süreç, yalan

olan bütün gelecekte hiç durmadan tekrarlanıyormuş vesaire. En büyük suç bir şey icat etmek, demiş Konrad Fro'ya. Bir kez daha: Gelecek hiç kimseye ve hiçbir şeye ait değilmiş. İnsanlar daima bütün yaygaracılıklarıyla geliyorlarmış, çocuk üretmişler, düşünce üretmişler, şunu bunu üretmişler ve aslında hiçbir şey üretmemişler vesaire. Ve istedikleri kadar çocuk ve düşünce üretsiner, düşünce ve çocuk ürettikleri için tazminat talep ediyorlarmış vesaire. Ve doğanın tazmin etmediği yerde cemiyet tazmin ediyormuş. Cemiyet kendini Konrad'ın adlandırmasıyla yedek doğa olarak gösteriyormuş vesaire. Ardından: Gazetede, Kasap Hager'in öldüğü yazıyormuş. Bir hafta önce o, yani Kasap Hager, onlar, yani Konrad çifti için kireç ocağına sosis getirmiş, Zöger denilen ve artık üretilmeyen çok pratik bir tür askılı çantayla. Konrad Hager'in ölümünü gazetede okumuş ve karısının odasına gitmiş, kapıya vurmuş, karısının Evet demesini beklemiş ve içeri girmiş ve demiş ki: Kasap Hager öldü, karısı da bunun üzerine demiş ki: Demek Kasap Hager öldü, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre uzunca bir araştırmanın, incelemenin konusu olmayı hak eden bir sözmüş bu. İki gün sonra Konrad tekrar karısının odasına girmiş ve ona, gazetede okuduğuna göre tütüncünün üzerine benzin döküp tutuşturmak suretiyle kendini yaktığını söylemiş, bunun üzerine Bayan Konrad demiş ki: Ah, demek üzerine benzin döktü tütüncü, ki Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre bu da yine mutlaka uzunca bir incelemenin konusu olmalıymış, tütüncünün ölümü değil, yalnızca Konrad'ın verdiği tütüncünün üzerine benzin döküp tutuşturmak suretiyle kendini yaktığı haberi üzerine Bayan Konrad'ın söylediği söz konu olmalıymış. Yakmadan önce de sahip olduğu her şeyi, nakit parasını, tütün mamullerini, kâğıtları, kurşunkalem kutusu yığınlarını, karnaval maskelerini vesaire, demiş Konrad karısına, karısına bırakmış. Bunun üzerine Bayan Konrad demiş ki: Evet, tütüncü tabii ki öncesinde her şeyi karısına bırakmıştır; işte yine uzunca bir incelemenin konusu, görüyorsunuz ya, demiş Konrad ahşap kaplı odada Fro'ya, Fro'nun söylediğine göre. İtfaiye alevleri bir saat içinde söndürmüş, demiş Konrad karısına, ve tütüncüden geriye külden başka bir şey kalmadığı anlaşılmış, itfaiyeciler tütüncü dükkânının altını üstüne getirmişler, bunun üzerine Bayan Konrad demiş ki: İtfaiyeciler tütüncü dükkânının altını üstüne getirirler ve yarardan çok zararları olur. Fro'ya söylediğine bakılırsa Konrad karısının bu sözü üzerine bir inceleme yazmak istermiş, gö-

rüyorsunuz ya, demiş Fro'ya, kadınlar devamlı böyle sözler söylüyorlar, tamamen *İşitme*'ye odaklanmış olmasaydım, *Karımın İlginç Cümleleri ile Gündelik Sorulara Cevaplar* üzerine bir inceleme kaleme almakta tereddüt etmezdim. Mülâyim Kasap Hager'i sevdiklerini, nefret dolu tütüncüden ise nefret ettiklerini söylemiş Konrad karısına, bunun üzerine Bayan Konrad demiş ki: *Yıkıcı!*, ki Konrad Bayan Konrad'ın *Yıkıcı!* derken ancak tütüncüyü kastetmiş olabileceğini hemen anlamış. Tütüncünün karısını yavaş yavaş ve gittikçe daha fazla, en sonunda tamamen boğmak suretiyle öldürdüğünü söylemiş Konrad karısına, bunun üzerine Bayan Konrad demiş ki: İnsanlar bağımlılıktan ötürü birbirinden ayrılıyor, öyle ya da böyle. Fro'nun söylediğine bakılırsa onlar, yani Konrad ve karısı uzun zamandır birbirlerine daha ziyade en basit cümleleri söylüyorlarmış, Konrad'ın bir keresinde Fro'ya söylediğine göre en gerekli şeyleri, ikisinin arasında çoktandır tabiri caizse düşünce alışverişi değil, daha ziyade kelime alışverişi varmış. Fro şimdi diyor ki: Gündelik kelimeler ve gerekli sözler yelpazesini değiş tokuş ederek muhtemelen daha ziyade karşılıklı nefretlerini değiş tokuş ediyorlardı. Fro son haftalarda, hatta muhtemelen son aylarda, Konrad'la karısı arasındaki kelime trafiğinin gülünç şeylerle sınırlandığını söylüyor, mesela, Konrad'ın bizzat söylediğine göre, karısı lafı sürekli Konrad için ördüğü tek parmaklı eldivene getiriyormuş, bir çift eldiven için Bayan Konrad yarım yıl örgü örmüş, çünkü eldivenlerden ikisini de, tamamlamadan hemen önce tekrar sökmüş ve eldivenlerden biri bittiğinde, ki aslında bunun anlamı dikişlerinin de yapılıp tamamen bitmesiymiş, o, yani Bayan Konrad birdenbire kocasını bir kez daha, neredeyse hazır olan eldiveninkinden farklı bir yün rengine ikna ediyor ve kocasının rızasıyla bir kez daha eldiveni söküyor ve eldiven örmeye baştan başlıyormuş, bu kez bir başka renkte vesaire, karısının ya da Konrad'ın ya da ikisinin birden Urbantschitsch yöntemiyle meşguliyetine göre birkaç günde ya da haftada bir, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa farklı, gittikçe daha zevksiz bir renkte yeni bir eldiven, bilhassa akla gelebilecek bütün zevksiz yeşil tonları, ifadesini kullanmış Konrad eldivenler için, en sonunda bu eldivenlerden tiksini-meye başlamış, genel olarak karısının örgü örmesinden tiksiniyor ama bunu belli etmiyormuş, bitmez tükenmez örgüsünün ve sürekli örgüsüyle meşgul olmasının bende yarattığı riyakârlıkla ona tekrar tekrar örgü örmesine sevindiğimi ve dolayısıyla eldivenlere sevindi-

ğimi söylüyordum, Hangi yünden olursa olsun, diyormuş Konrad karısına devamlı, eldivenler hoşuma gidiyor, fakat karısı her seferinde, eldiveni örmeyi bitirmeden hemen önce pat diye eldiveni sökeceğini ve başka bir renkte yeni bir eldiven öreceğini ilan ediyormuş, zamanı olduğunu söylüyormuş sürekli Konrad'a, söylerken bir yandan da neredeyse hazır eldiveni tekrar sökmeye başlıyormuş, Fro'ya söylediğine göre Konrad son zamanlarda ne zaman onu düşünse, gözünün önüne hep eldiven söküşü geliyormuş, Fro'ya söylediğine göre sökülmiş yünün nahoş kokusu uyurken burnundaymış, kireç ocağındaki son haftalarının karakteristiği olan bir tür gergin yarı uykuda birden karısını eldiven sökerken görüyormuş, öte yandan, demiş Fro'ya, hayatta en nefret ettiğim şey tek parmaklı eldivenlerdir, bu eldivenlerden daima nefret etmiş, daha çocukken bir metrelik bir iple boynuna astıkları tek parmaklı eldivenlerden nefret edermiş, tek parmaklı eldivenler sürekli ortada, demiş Fro'ya, ben Urbantschitsch yöntemiyle, yani tamamen incelemeyle ve Urbantschitsch yönteminde ve incelemede ilerleme kaydetmekle ilgilenirken, karımın kafasında sadece bana ördüğü tek parmaklı eldivenler var, ben bu eldivenlerden nefret ettiğim halde, ve düşünsenize Fro, demiş Konrad ona, çocukluğumun ilk yılları dışında hiç tek parmaklı eldiven takmadım, karıma birçok kez, sen bana tek parmaklı eldiven örmeyi kafaya koydun ama, dedim, ben hiç tek parmaklı eldiven takmam ki, asla tek parmaklı eldiven takmayacağım ve sen bana tek parmaklı eldiven örüyorsun, demiş karısına, tıpkı daha önce kimse-sizler yurdunda yaşayanlar ve yetimhane çocukları için yıllarca pijama diktiği gibi, yüzlerce ve binlerce, demiş Konrad Fro'ya, son yıllarda da tek parmaklı eldiven örüyor, bunun anlamı, sanılacağı gibi zaman içinde yüzlerce eldiven değil, tek bir çift eldiven, hep aynı çift eldiven, kocası için, örüyor ve örüyor ve söküyor ve tekrar örüyor ve tekrar söküyor, bir çift koyu yeşil örüyor, bir çift açık yeşil örüyor, bir çift beyaz örüyor, bir çift siyah örüyor ve tekrar söküyor, demiş Konrad Fro'ya. Yüzlerce kez tek ve aynı eldiveni denemek zorunda kalıyormuş Konrad Fro'ya söylediğine göre, şu eldiveni eline geçirme korkunçluğu, demiş, hem de yarı bitmiş eldivenin ucunda örgü şişleri sallanırken. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre karısının bir huyu daha varmış: Devamlı şu Toblach'tan kalma şeker maşasını istiyormuş, anneannesinden miras bir maşaymış bu, elle tutulur bir sebep olmaksızın her an şu Toblach'tan kalma şeker maşasını istiyormuş,

bana Toblach'tan kalma şeker maşasını ver, diyormuş her an Konrad'a ve Konrad ona her seferinde masanın çekmecesinde duran, Toblach'tan kalma şeker maşasını veriyormuş, karısı gün içinde birçok kez, Bana Toblach'tan kalma şeker maşasını ver diyormuş ama yalnızca sanılacağı gibi mesela kahvaltıda ihtiyacı olduğunda değil, mesela yemeklerde değil, birdenbire kitap okunurken de, bilhassa Kropotkin okunurken, demiş Konrad Fro'ya, güya şu Toblach'tan kalma şeker maşasını istiyor, Konrad karısına maşayı veriyor ve karısı da onu bir süre masada önünde tutuyormuş; şu Toblach'tan kalma şeker maşasına elini bile sürmeden, bir müddet sonra Konrad'a Toblach'tan kalma şeker maşasını çekmeceye geri koyabileceğini söylüyormuş ve o, yani Konrad hiç itiraz etmeden Toblach'tan kalma şeker maşasını tekrar çekmeceye koyuyormuş. O, yani Konrad, bu tür bir dizi acayıplık sayabilirmiş ama canı istemiyormuş ve ayrıca karısının son derece sıradışı huylarını bu şekilde saymak büyük ihtimalle lüzumsuz yere, kendi ifadesiyle, korkunç yanlış anlamalara sebep olurmuş; Öte yandan, demiş Konrad Fro'ya, kendisi de bu tür bir dizi huydan, acayıplıktan mustaripmiş, bu acayıplıklarımın bütünüyle bilincindeyim, demiş Konrad, bunların *bilincindeyim, aşırı bilincinde*, demiş Konrad. Fakat sizde de, yani Fro'da da, demiş Konrad ve ona bir kadeh likör koymuş, bu tür bir dizi acayıplık, tuhaflık hatta saçmalıklar var, alakamız olan herkeste bir acayıplık, bir tuhaflık gözlemliyoruz, fakat buna mecbur olduğumuz için sadece en dip dibe yaşadığımız kişilerinki nahoş bir şekilde dikkatimizi çeker, üstelik en nahoş, en korkunç, en yoğun şekilde, mesela en yakınımızdaki insanda bu kadar nahoş ve bu kadar korkunç ve bu kadar felaket sinir bozucu ve sinirleri harap edici şekilde dikkatimizi çeken bir tuhaflığı başkalarında, bize uzak kişilerde, karşımıza sürekli değil daha seyrek çıkanlarda genellikle hoş bir şey olarak algılayız, kesinlikle korkunç değil, hele sinir bozucu, hiç değil vesaire. Aslında, demiş Konrad, birinde eldivenler, birinde şu Toblach'tan kalma şeker maşası, sonra birinde dizginsiz kelimesi, sonra komik kelimesi, karımın, çevresini suiistimal etmek için tuhaf bir telaffuzla en tuhaf şekilde suiistimal ettiği böyle bir dizi kelime mevcut. Bana gelince, demiş Konrad, birdenbire Schwarzdien'den alınma bir dolaba doğru yürüyor ve dolabı açıyor ve içinden Gorosabel'ı çıkarıyor ve emniyet kilidini açıyor ve pencereden kaya çıkıntısının sivri ucuna nişan alıyorum, iki üç saniye nişan alıyorum, sonra tüfeği tekrar katlıyorum ve Gorosabel

tekrar Schwarzdindien'den (Mondsee'ye yakın bir yer!) alınma dolaba giriyor, dolabı tekrar kilitliyorum ve derin bir nefes alıyorum ve karım arkamdan diyor ki: Yine kaya çıkıntısının sivri ucuna mı nişan aldın?, ve ben Evet, diye cevap veriyorum, kaya çıkıntısının sivri ucuna nişan aldım. Gel, diyor, karşıma otur, Ofterdingen'den bir bölümü hak ettim, ve gerçekten de oturup ona Ofterdingen'den bir bölüm okuyorum. Bitirdiğimde diyorum ki: Ve şimdi de tabii ki Kropotkin'den bir bölüm. Bu süreç yıllardır tekrarlanıyormuş, hareket yok, bir kelime fazla değil, hareket yok, bir kelime eksik değil, demiş Konrad Fro'ya. Tabii ki böyle bir halin delilik sınırına dayandığı söylenebilirmiş. Konrad'ın karısı hakkında Fro'ya söylediğine bakılırsa o, yani Bayan Konrad, yüzlerce ve binlerce kez (!) tekerlekli sandalyesinin arkasında yerleştirilen Mannlicher karabinaya elini atmış, Konrad'ın söylediğine göre sebepsizce, onu arkasındaki Mannlicher karabinaya elini atmaya iten şey bir gereklilik, hatta gayet sıradan bir alıştırmaya mekanizması bile değil, alışkanlıkmış, bu arada Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre bu silahla sadece yakın mesafeye, on beş-yirmi metreye nişan alarak ateş edilebilirmiş, Fro tabiri caizse kanlı cinayeti öğrendiğinde hemen Konrad'ın bu söylediklerini hatırlamış. Bu arada Bayan Konrad hiç durmadan kocasının sabıkalarını yüzüne vuruyormuş, Konrad da karısının, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa her şeyin çürümüş ve hastalıklı olduğu geçmişini. Ve bu sabıkaların, diyor Fro, Konrad'ın bu son suçunun ya da kuşkusuz korkunç cinnet eyleminin korkunçluğunun yanında lafı olmaz, bunların hiçbir önemi yok. Bayan Konrad kocasına sık sık, aslında bir deliden ziyade bir suçluyla evlendiğini söylüyormuş, Konrad Fro'ya ahşap kaplı odada böyle demiş. Bunun üzerine o, yani Konrad da demiş ki: Sona vardığımızı ikimiz de biliyoruz, yine de her gün sona varmamış gibi davranıyoruz, en sonunda onlar, yani Konrad ve karısı, sona vardıkları gerçeğinden zevk almaya bile başlamışlar, çünkü artık zevk aldıkları başka bir şey yokmuş; kendi kendimize zaman zaman, sona vardık diyoruz, demiş Konrad Fro'ya, ve kendi kendimize, aslında gün içinde defalarca ama özellikle giderek tamamen uykusuz kalan gecelerimizde, sona vardık demek bize huzur veriyor, düşündüğümüzü açıkça söylemek, artık sahip olmadığımız gelecek nasıl bir gelecek olursa olsun, kendimizi hiçbir konuda aldatmamak bize huzur veriyor, korkunç olanın, ki kuşkusuz öyleydi, sevgili Fro, ve bu arada başkaları farklı düşünebilir, o yüzden farklı

davranabilir ve o yüzden onlara farklı davranılabilir, çünkü onlara hep farklı davranılır, sevgili Fro, kısacası korkunç olanın sona erdiği düşüncesi bize huzur veriyor, kısa sürede her şeyi atlatacağımız düşüncesi. İkisinin birlikteliği (Wieser'e *birlikte yaşam* demiş) daha baştan yanlışmış ama dürüst olmak gerekirse, demiş Konrad Fro'ya, hangi birliktelik yanlış değil ki, hangi evlilik bütünüyle yanlış, ters, yani, artık bir kez oluşmuş, ikiyüzlü, korkunç, hangi arkadaşlık yanlış değil ki, birlikte yaşayan hangi insanlar kendilerini gerçekten mutlu ya da en azından geçinip gidiyor diye niteleyebilirler? Hayır, sevgili Fro, birlikte yaşam kime, hangi zümreden, hangi kökenden, hangi meslekten hangi insanlara ait olursa olsun, neresinden bakarsak bakalım, sürdüğü müddetçe zorlu, doğası itibariyle acılı, aynı zamanda bildiğimiz gibi en anlaşılır, en dehşet verici doğa kanıtıdır. Fakat en büyük işkence bile alışkanlığa dönüşüyor, demiş Konrad, ve böylece birlikte yaşayanlar, birlikte bitkisel hayat sürenler gitgide birlikte yaşamlarına, birlikte sürdükleri bitkisel hayata ve bizzat kendilerinin doğa işkencesine hizmet amacıyla doğanın aracı olarak yaratıp birlikte katlandıkları ortak işkenceye alışıyor ve en sonunda bu alışkanlığa da alışıyorlar. İdeal birlikte yaşam denilen şey bir yanlışmış, ideal birlikte yaşam denilen şey olmadığı için de kimsenin böylesine hakkı yokmuş, bir evliliğe girmek, bir arkadaşlığa girmek gibiymiş, çifte umutsuzluk ve çifte sürgün halini tamamen bilinçli olarak üstlenmek, yalnızlık arafından birliktelik cehennemine girmek. Ve birliktelik konusunda tamamen susmak. Çünkü iki zeki insanın, akıl vasıtasıyla her şeyi, her zaman olmasa da bir süreliğine bütünüyle idrak eden iki kişinin çifte umutsuzluğu ve çifte sürgünü, çifte çifte umutsuzluk ve çifte çifte sürgünmüş. Karısı ayağa kalkamıyormuş ve Konrad onun kalkmasına yardım etmek zorundaymış, yürüyemiyormuş ve Konrad onun yürümesine yardım etmek zorundaymış, okuyamıyormuş ve Konrad ona okumak zorundaymış, tuvaletini tek başına yapamıyormuş ve Konrad onun tuvaletini yapmasına yardım etmek zorundaymış, yemek yiyemiyormuş ve Konrad onun yemek yemesine yardım etmek zorundaymış vesaire. Ve mesele Konrad Kropotkin'in ne kadar büyük olduğunu söylediğinde karısı onu anlamıyormuş, incelemenin Konrad için ne demek olduğunu anlamıyormuş, Konrad'ın ne düşündüğünü anlamıyormuş. Konrad, doğa bilimleri, bir tek doğa bilimleri, dediğinde karısı onu anlamıyormuş. Politika, bir tek politika, dediğinde karısı onu anlamıyormuş.

muş. Pascal ya da Montaigne ya da Descartes ya da Dostoyevski ya da Gregor Mendel ya da Wittgenstein ya da Francis Bacon dediğinde, karısı onu anlamıyormuş. İnceleme üzerindeki çalışmasından bahsettiğinde karısı genellikle pat diye diyormuş ki, Sen kesin tanınmış bir doğabilimci olurdun, Konrad politik bir şey söylediğinde diyormuş ki, Sen kesin tanınmış bir politikacı olurdun, Konrad ona Francis Bacon'ın sanatının değerini açıklamaya çalıştığında diyormuş ki, Sen kesin büyük bir sanatçı olurdun. Fakat böylece, ki bunu söylemiyormuş ama Konrad anlıyormuş, Konrad'ın hiçbir şey olamadığını kastediyormuş, bir deli, ama bir deli neymiş ki. . . Karısı Konrad'ın ona her gün kanıtlamaya çalıştığı ve çok kolay kanıtlanabilecek olan şeye, yani onun kafasında esaslı, Fro'ya söylediğine göre son zamanlarda umutsuzluktan ötürü kullanmaktan kaçındığı ifadeyle söylemek gerekirse çığır açıcı bir inceleme olduğuna inanmıyormuş. Buna gülüyor ve diyormuş ki: Kafanda ne olduğunu görmek istemiyorum, senin (yani Konrad'ın) kafanı boşaltsalar içinden korkunç şeyler dökülür, pislik, çürümüş, tanımlanamayan, ürkütücü, tamamen değersiz şeyler. Sözde inceleme, ki Konrad çok güçsüz düştüğü için Bayan Konrad son zamanlarda kocasının kafasındaki incelemeyi doğrudan böyle nitelemekten çekinmiyormuş, gerçekte kuruntudan başka bir şey değilmiş. Kuruntu kelimesi karısının eline Konrad'ı korkutan bir silah geçirmiş, karısı gün içinde birçok kez onun karşısında kuruntu kelimesini kullanma cesaretini gösteriyormuş, uygun bir anı, demiş Konrad Fro'ya, tabiri caizse öldürücü bir anı bekliyor ve tam o anda, hep en savunmasız olduğumu düşündüğü anda kuruntu kelimesini kafama (Konrad) fırlatıveriyordu. Ve ben yirmi yıl boyunca bu kuruntuya inandım!, diye bağırması karısı defalarca, kanlı cinayet denilen olaydan önceki akşam (Laska'da söylenene göre), ki Fro'nun söylediğine bakılırsa muhtemelen Konrad'ı karısını vurmaya iten şey de buymuş. Öte yandan o, yani Konrad cinayetten hemen önceki akşam karısına uzun zamandan sonra tekrar şefkatli davranmış (deniliyor Lanner'de). Gmachl'da Konrad'ın kanlı cinayeti *uzun vadede* planladığı söyleniyor ama Stiegler'de bugün hâlâ *anlık eylem* deniliyor, Lanner'de bunun *adice bir taammüden cinayet*, Gmachl'da *bir cinnet cinayeti* olduğu söylendiği gibi, Laska'da da Konrad'ın aslında karısını vurmak istemediği, uzun zaman sonra Mannlicher karabinayı temizlemek istediği iddia ediliyor, o silahla şüphesiz aylardır hiç ateş edilmemiş, böyle aylarca kullanılmayan bir silah tozlanırmış, hele ki

hakikaten tozlu, yüzlerce tahta kurdunun cirit attığı bir odada duruyorsa, Konrad namluyu temizlerken silah ateş almış ama neden kafanın arkasına ya da enseye doğru, söylendiği gibi işte bu, diyorlar Laska'da, yani namlu temizlenirken silahın beklenmedik bir biçimde tam da Bayan Konrad'ın kafasının arkasına doğru ateş alması, ilginç bir tesadüften öteymiş, ayrıca söylenene bakılırsa Mannlicher karabinadan iki, her halükârda birkaç kurşun çıkmış, bu düşündürücüyümüş. Hatta Lanner'de beş kurşundan söz ediliyor, Stiegler'deyse dört kurşun deniliyor, ikisi kafanın arka kısmına, ikisi şakaklara, Konrad kendisi bugüne kadar cinayetle ilgili aydınlatıcı tek bir kelime etmemiş, söylenene bakılırsa Wels Bölge Cezaevi hücrelerinde tamamen çökmüş bir halde iki büklüm oturuyor ve kendisine sorulan yüzlerce ve muhtemelen binlerce soruya cevap vermiyormuş. Bizzat söylediğine bakılırsa Fro onun için cezaevine ayakkabı göndertmiş, aslında bir yandan da bir mektupla, incelemeye dair notların kendisine devrini rica etmiş, bizzat söylediğine göre Fro mektupta Konrad'a, Konrad'ın odasında dört bir yana dağılmış olan ve mahkeme heyeti tarafından günlerce eşelenerek hepten karmakarışık hale getirilen notları düzenlemeye hazır olduğunu yazmış, bu notların sıralamasını en iyi o, yani Fro bilirmiş, çünkü o, yani Fro, Wieser dışında, ki zaten onun da Trattner çiftliğinde çok işi varmış, Konrad'ın notlarıyla ilgilenebilecek tek kişiymiş, o, yani Fro, Konrad'ın notlar konusunda güvendiği tek kişiymiş, Wieser'den de fazla güveniyormuş, çünkü Fro'nun söylediğine bakılırsa Konrad'ın Wieser'le ilişkisinde daima belli bir mesafe varmış, oysa Fro'yla (Fro öyle diyor!) çok yakınmış, dolayısıyla cezaevine ayakkabılar ve yanında da Konrad'ın Fro'ya incelemeye dair notlar için kireç ocağına girme izni vermesi ricası gönderilmiş, ta sekiz gün önce yetkililer Konrad'ın odasını açmışlar, vurulan kadının odasıysa hâlâ mühürlüymüş, kireç ocağının bütün ikinci katı öyleymiş ama birinci kat değilmiş ve Konrad'ın odası oradaymış ve Konrad'ın çizimleri, incelemeye ilgili kâğıtları bu odadaymış, söylediğine bakılırsa o, yani Fro, büyük bölümü delice olmakla birlikte bu notların, kâğıtların, kendi deyimiyle işitme bilimi açısından değilse de psikiyatri bilimi açısından son derece ilgi çekici olabileceğine inanıyor, kesinlikle, diyor Fro, sözde incelemeyi konu alan bu kâğıt yığını (Fro cezaevindeki Konrad'a sadece inceleme, onun, yani Konrad'ın bilimsel çalışması hakkında yazdığı ve özellikle Konrad'ın karşısında, incelemesini gayet ciddiye alıyormuş

gibi davrandığı halde, benim karşımda sürekli sözde incelemeden bahsediyor ve bence bu hareketiyle Konrad'ı arkadan vurmuş oluyor), kısacası sözde incelemeyi konu alan bu kâğıt yığını, diyor Fro, bir sürü insan için son derece ilgi çekici, ki bu ciddiymiş gibi yapıldığı halde ciddi bir şey değil, diyor Fro, neticede yine de ciddi ve çok anlamlı olabilirmiş, bu sadece hangi kafalarda, hangi insanlar tarafından, ne zaman, nerede olduğuna bağlıymış. Kâğıtlar eline geçtiğinde onları düzenleyecek ve arkadaşı olan Gugging'teki Linz kökenli bir psikologa (kelimesi kelimesine Fro) gönderecekmiş, Doğal olarak gizlice, diyor Fro, Konrad'ın kesinlikle öğrenmeyeceği şekilde, o bu meselede bana tek bir sebeple, sır tutacağıma inandığı için güvendi, Fro düzenlediği bütün kâğıtları Linz'e, arkadaşı olan psikiyatra götürecektir ve muhtemelen, kâğıtlar hakikaten psikiyatrin çok ilgisini çekerse, fotokopilerini çektirecekmiş ki orijinallerini kireç ocağına geri koyabilsin; şimdi o, yani Fro, Konrad'ın cevabını bekliyormuş ama Fro'nun söylediğine bakılırsa cezaevinden mektup almak, başka herhangi bir yerden mektup almaktan en az on kat uzun sürüyormuş. O, yani Fro, Konrad'ın onun, yani Fro'nun önerisini kabul edip ona sözde incelemeyi konu alan kâğıtları alma iznini vereceğine inanıyormuş, çünkü Konrad Fro'nun onu ciddiye aldığına inanıyormuş, onun, yani Konrad'ın kâğıtları Fro'nun elinde olursa, en emin ellerde olurmuş vesaire, ayrıca Fro, ki bu arada bugün ona yeni hayat sigortasını en ince ayrıntısına kadar anlattım ama sigortayı yaptıracığı izlenimini edinmedim, bunun için fazla temkinli, ayrıca Fro Wieser'in söylediğini söylüyor, yani Konrad'ın kanlı cinayeti önceden rüyasında gördüğünü, Konrad yaklaşık bir yıl önce şöyle bir rüya görmüş: Konrad gece yataktan kalkmış, çünkü aklına incelemeyle ilgili bir fikir gelmiş, oturup gerçekten incelemeyi yazmaya başlamış, incelemenin yarısını yazmayı başarmış, incelemenin yarısını yazarken içinde hemen geri kalanını, yani öbür yarısını da yazabileceğine ve dolayısıyla incelemenin tamamını yazabileceğine dair bir his varmış ve pes etmemiş ve yazmış ve yazmış ve bütün incelemeyi kâğıda dökmeyi başarmış, bütün incelemeyi bitirdiğinde bitkinlikten kafası çalışma masasına düşmüş, sanki Konrad bayılmış gibi kafası çalışma masasında kalmış, Konrad bunu görüyormuş, bir yandan bitkinlikten baygın vaziyetteymiş ve kafası henüz yazılmış incelemenin üzerindeymiş, öte yandan bitkinlikten tamamlanmış incelemenin üzerine düşen kafasının hareketsiz kalışını gözlüyor-

muş, Konrad bilinçsizmiş ve bilinçsizliğini, odadaki her şeyi gözleyecek durumdaymış, bu şöyle bir halmiş: Konrad incelemeyi gerçekten, defalarca, yıllarca hayalini kurduğu gibi yazmayı başarmış, bir oturuşta, son kelimededen sonra bitap düşmüş ve bayılmış ve kendini bu baygınlık içinde çalışma odasının her tarafından gözlüyormuş, bu hali Konrad hayatının ideal hali olarak nitelemiş; Konrad kendini bu baygınlık içinde, yazılmış incelemenin sahibi olarak saatlerce gözlemiş, belli ki inceleme metnini bitirince incelemenin kapağına, Fro'nun söylediğine bakılırsa o demode-büyük, süslü püslü yazısıyla *İşitme* başlığını yazmış, Konrad kendini bu halde saatlerce odanın her tarafından gözlemiş, sonradan hayatının en mutlu sahnesi olarak nitelediği bu sahneyi, oysa aslında söz konusu sahne kuşkusuz hayatının en mutsuz sahnesiymiş, çünkü Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre birden, pat diye kapı açılmış ve onun, yani Konrad'ın karısı odaya girmiş, yıllardır tekerlekli sandalyeye mahkum olan sakat Bayan Konrad, gerçekte tek bir adım bile atabilecek durumda olmayan, hatta kendi başına tekerlekli sandalyesinde bile doğrulamayan karısı şimdi birdenbire Konrad'ın odasında ayakta duruyormuş ve daha da kendini kaybeden ama sahneyi gözleyen Konrad'a, kocasına yaklaşıp yumruğunu incelemenin üzerine indirmiş ve demiş ki: Demek tam bir gizlilik içinde incelemeyi yazdın, tam bir gizlilik içinde, Bayan Konrad defalarca tekrarlamış: tam bir gizlilik içinde ve Konrad tamamen baygın vaziyetteyken bunu gözlemiş ve duymuş, kafası, daha önce de söylediği gibi bitmiş, yazılmış incelemenin üzerinde duruyormuş, karısının incelemenin üzerine indirdiği yumruğun yaratmış olduğu sarsıntı bile onu ayıltmamış, fakat Bayan Konrad birdenbire incelemenin üzerine ikinci bir yumruk indirmiş, tamamen güçten düşmüş, yıllar süren felç ve sakatlık yüzünden bütünüyle güçsüz olan kadın bütün kuvvetiyle yumruğunu incelemenin üzerine indirmiş ve demiş ki: Herhalde daha da güzel olmuştur incelemeyi arkamdan iş çevirerek yazmak, incelemeyi bir oturuşta, pat diye yazmak!, ve Bayan Konrad incelemenin olduğu kâğıt destesini alıp sobanın içine atmış. Konrad ayağa fırlayıp ona engel olmak istemiş ama yapamıyormuş, yerinden kılmıdayamıyormuş. İşte, inceleme yandı, bütün inceleme yine yandı, demiş Bayan Konrad ve: Şimdi tekrar incelemeyi nasıl yazacağın konusunda kafa patlatabilirsin, tekrar birkaç on yıl boyunca incelemenin yazılması konusunda kafa patlatabilirsin, inceleme artık yok! O sırada Konrad birden uyanmış

ve hareket etmeyi başarmış ve anlamış: bir rüya. Odamdan çıkacak halim yoktu, yataktan kalkacak halim bile yoktu, halim yoktu, hiçbir şey için halim yoktu. İki gün odamdan çıkmadım, gerçi karım, demiş Konrad Fro'ya, zili çaldı, hiç durmadan çaldı, çünkü tabii ki yardımına ihtiyacı vardı ama gitmedim, odamda kaldım, iki gün boyunca. Tahmin edebileceğiniz gibi bu rüya kafamı aylarca meşgul etti ama karıma bu rüyadan hiç bahsetmedim, lafını bile etmedim, bazen ona rüyanın içeriğini anlatacak gibi oluyordum ama bunu hiçbir zaman yapmadım, ona rüyayı anlatamazsın, diyordum hep kendi kendime, ona bunu, üstelik sık sık niyetlendiğim üzere bütün korkunçluğuyla anlatacak gibi olduğumda. Karımın içeri girişi ve yumruğunu incelemenin üstüne indirilişi hâlâ gözümün önünde ve yerimden kımıldayamıyorum ve onun incelemeyi, tamamlanmış, bitmiş incelemeyi ateşe atmasına engel olamıyorum. Bu sahnenin tekinsiz bir yanı var, demiş Konrad Fro'ya, bir yanda benim baygınlığım, öte yanda onun korkunç güçleri, bir yanda benim hareketsizliğim, öte yanda onun hızlı hareketleri, bir yanda benim tam baygınlığım ve gözlem yetim, öte yanda onun karar verme gücü, düşünsenize Fro, insafsızlığı. Bazen, demiş Konrad Fro'ya, günün birinde ona rüyayı anlatacağımı düşünüyorum, bütün rüyayı, hiçbir ayrıntıyı es geçmeden bu rüyadaki her şeyi ve yorumlamasına da engel olmayacağım ama kuşkusuz ölümcül olanı sürekli reddediyorum. Böyle korkunç bir rüyanın böyle boşluksuz anlatılışı, demiş Konrad Fro'ya, karşı tarafı mahveder. Wieser'in bu rüya hakkında anlattıkları, Fro'nun anlattıklarıyla birebir örtüşüyor. Fakat Fro rüyayı doğal olarak Konrad'ın anlatma biçimiyle ister istemez doğrudan ilintili bir heyecanla anlatırken, Wieser Konrad'ın rüyasını gayet sakin bir biçimde anlatıyor. Bu sebepten ötürü Wieser'in ağzından dinlenen rüyanın etkisi, Fro'nun ağzından dinlenen rüyanın etkisinden çok daha büyük. Fro şöyle diyor: Konrad bu rüyada karısını otuz, hatta kırk yıldır ilk defa bir zamanlar olduğu haliyle gördü, dimdik, güzel, her ne kadar korkunç bir davranış şekli sergilese de. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre karısı Konrad'ı sürekli mahzene yolluyormuş, *Şarap getirsene!* diyormuş sürekli, *Şarap getir!* ve Konrad da o ne zaman taze şarap istese mahzene iniyormuş. Bir testi doldurup getireyim de sürekli mahzene inmek zorunda kalmayayım, diyormuş Konrad ona devamlı, Hayır, sadece bir kadeh, diyormuş karısı, sadece bir kadeh, sadece bir kadeh getir ki sürekli taze şarabımız olsun, bunun üzerine

Konrad da ona bir testi değil, bir kadeh şarap getiriyormuş, her seferinde Konrad: Bir testi!, bunun üzerine karısı: Bir kadeh!, böylece, Fro'ya söylediğine bakılırsa Konrad gün içinde birçok kez bir kadeh şarap için mahzene inmek zorunda kalıyormuş, her seferinde sırf bir kadeh için, oysa aslında en akla yakın olan, şarap dolu büyük bir testiyi mahzenden yukarıya taşımakmış ki gün içinde iebilsinler ve kendisi devamlı mahzene inmek zorunda kalmasın, çünkü insan gündüzleri büyük, üstelik soğuk mutfakta duran ve üstü tahtayla kapatılmış bir testiden içerse, zaten hep taze şarabı olurmuş, onun, yani Konrad'ın ifadesiyle, her yudum için fazladan mahzene inmekten ve bu yüzden delirmenin eşiğine gelmekten iyiymiş, sürekli mahzene in, mahzenden ık, ve Konrad Fro'ya demiş ki, muhtemelen beni her an mahzene inip tekrar mahzenden çıkarken görmekten ya da sadece şimdi mahzene indiğimi, şimdi mahzenden çıktığımı bilmekten zevk alıyordu, üstelik gittikçe daha yorucu olduğunu bilmelisiniz, sevgili Fro, demiş Konrad Fro'ya (Konrad aynısını Wieser'e de söylemiş, aynı kelimelerle). Bu son bir araya gelişlerinde Konrad Fro'ya şarap için meyvenin preslenmesini ve şarabın depolanışım uzun uzun anlatarak daha yakından tanıtımış: Konrad Fro'ya fıçıların nasıl temizlenmesi gerektiğini açıklamış, nasıl havalandırıldıklarını ve havalandırma sırasında depolandıklarını, hangi armut karışımından daha buruk, hangisinden daha tatlı şarap elde edildiğini ve aslında işin püf noktasının armut karışımı değil, meyvenin preslenme ve genel olarak şarabın hazırlanma şekli de değil, mahzen olduğunu, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre bütün bu bölgenin en iyi mahzeni kireç ocağındaymış, dolayısıyla en iyi şarap da daima kireç ocağında olmuş. Nerede ve kime isterseniz sorun, kireç ocağı şarabı en iyi şarapmış. Konrad'ın söylediğine göre kuzeni Hörhager, başta Höller olmak üzere kireç ocağı işçileriyle birlikte bizzat meyve presliyormuş, kendisi, yani Konrad da meyveyi daima Höller'e ve Höller'in bulup getirdiği iki üç kereste atölyesi işçisine presletirmiş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa meyve presleme daima Höller'in işi olmuş. Onlar, yani Konradlar için dört fıçı (ki bunu hep yıl içinde bitirirlermiş), Höller için iki fıçı, ki kendisi bir yıl içinde tek başına bu iki fıının hakkından gelirmiş, müştemilata yapılan ziyaretler, Höller'in sağlam ikici olduğu bilinen kuzeni, içindeki şarap iki yüz litrenin üzerinde olan bir fııda hiçbir rol oynamazmış. Fakat Avrupa'nın ilk armut şarabı ülkesi olarak tanınan bu ülkede

şarap hikâyesinin yaygınlığı gittikçe azalıyormuş, çünkü Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre günümüzde insanlar en iyi şarap yerine kötü bira içmeyi tercih ediyorlarmış, bu ülke vatandaşlarına tabiri caizse *şarap kafa* denilmesi tesadüf değilmiş, Konrad'ın bu hikâyeyi Fro'ya anlatmasının tek nedeni, karısının ona, yani kocasına karşı sadistliğini göstermekmiş, o, yani karısı Konrad'ı ille de şarap içmek istediği için mahzene yollamıyormuş, ille de her an en taze şarap içmek istediği için mahzene yollamıyormuş, bunun sebebi amacının onu, yani Konrad'ı aşağılamak olmasıymış, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre Konrad'ın ona mahzenden getirdiği şarabın çoğunu içmiyormuş bile, kovaya, pencereden dışarı döküyormuş, fakat sürekli şarap almak için mahzene inmesini istiyormuş, kendisi için en avantajlı anı bekliyormuş, o an da Konrad'ın Kropotkin okumaya niyetlendiği, ona incelemeye ilgili bir şey söylemek istediği, Francis Bacon'a, cümlelerini büyük bir zevkle alıntıladığı Wittgenstein'a başladığı anmış, son zamanlarda Konrad hakikaten bir kadın tarafından katlanılamayacak şekilde Wittgenstein'ın karısının daima nefret ettiği *Tractatus*'undan alıntı yapmayı alışkanlık haline getirmiş ve tam karısına Wittgenstein'dan alıntı yapacağı sırada karısı onu şarap alması için mahzene yolluyormuş ve Fro'nun Konrad'a söylediğine göre, onun böyle, kendisinin, yani Fro'nun ancak köpekçe olarak niteleyebileceği şekilde boyun eğmesi bir yandan da Konrad'ın geri kalan davranışlarıyla, doğasıyla, her konuda daima karısına dış geçirmesiyle çelişmiyormuş, bunun üzerine Konrad, neden şarap almak için vesaire her an mahzene yollanmayı kabul ettiğini tabii ki gayet iyi bildiğini söylemiş, neden zaman zaman kendini karısının karşısında en gülünç insan konumuna düşürdüğünü, çünkü Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre hiçbir şey devamlı şarap alması için mahzene gönderilen ve gerçekten de devamlı uslu uslu elinde şarap testisiyle mahzene giden bir insandan, boş testiyle karanlık mahzen merdivenini inen, sonra tekrar karanlığa dalan, çünkü kireç ocağı mahzenleri karanlık olurmuş, dolu testiyle güç bela yukarı çıkan, merdivende el yordamıyla bir ileri bir geri gidip gelen bir adamdan daha gülünç değilmiş, üstüne üstlük soğuk mahzen bölmelerinde üşütmemek için, şarap alırken bu adam sırtındaki en tuhaf kıyafetlerle (eski arabacı pelerineri vesaire) tıpsızlaşmış olurmuş; onun, yani karısının tek amacı Konrad'ı gülünç duruma düşürmekmiş, artık kafasında onu, yani kendini hâlâ bir bilim adamı, dürüst olmak gerekirse, demiş Konrad

Fro'ya, bilimsel bir filozof olarak gördüğüne inandığı adamı bir kaçığa çevirmekten başka bir şey yokmuş. Aslında, demiş Konrad Fro'ya, karım beni çoktan bir kaçığa çevirebildiğine inanıyor, çünkü o fark etmeden beni kaçığa çevirmesine izin verdim, tabiri caizse ev kaçığı, demiş Konrad Fro'ya, bunu da karımda kaçık olduğum ve kendisinin kafasına koyduğunu yaptığı inancını koruyarak ve bu inancı pekiştirerek yaptım, böylece Konrad da karısının karşısında kafasına koyduğunu yapabiliyormuş. Bu taktik tam olarak açıklayabilmek için fazla zormuş, öte yandan bu taktik maksadı açık bir taktikmiş. Uzun lafın kisası, neden karısı tarafından her an mahzene yollanmayı, tabiri caizse koruyucu örtülerle (arabacı pelerinleri vesaire) gülünç görünmeyi, onun tarafından bir kaçığa çevrilmeyi kabul ettiğini gayet iyi biliyormuş, ki karısı bunu başka şeylerin yanı sıra, ona yıllardır yüz­süzce aynı eldiveni örerek yapıyor ve Konrad hep aynı olmasa bile yine de tek ve aynı eldiveni itiraz etmeden devamlı deniyormuş. Fro'ya söylediğine bakılırsa her şeye rağmen, karısının bütün bu sadistlikleri, saçmalıkları bir yana, zaten kadınlar hiçbir şeyde saçmalıklar, abeslikler, gülünçlükler vesaire üretmekte oldukları kadar yaratıcı değillermiş, Konrad ilerleme kaydediyor, Urbantschitsch yöntemini geliştiriyor, incelemeyi kafasında tutuyormuş vesaire, ve eğer incelemeyi bugüne dek yazamadıysa bu her şey bitti demek değilmiş, çünkü, Konrad birden Fro'ya demiş ki: İnsan kâğıda dökmek istediği bir zihinsel çalışmanın çıkışını ne kadar geciktirse azdır, hemen ardından: Elbette inceleme gibi bir zihinsel çalışma, geciktirme yüzünden mahvolabilirmiş de ama tabiri caizse bilinçli ya da bilinçsiz geciktirme taktiğiyle böyle bir zihinsel çalışma hemen her durumda kazanırmış. Bazen de karısı pat diye, Mahzende ne kadar şarabımız kaldı?, diyor ve Konrad'ı aşağıya gönderiyor, tam olarak ne kadar kaldığını tespit etmek üzere fıçılara vurmasını istiyormuş, ya da ona soruyormuş: Evde sarımsağımız var mı? ya da Senin aşağıdaki saat kaç gösteriyor?, bunun üzerine Konrad ayağa kalkmak ve odasına gitmek ve odasında asılı olan saate bakmak zorunda kalıyormuş ve karısının odasına geri gitmek ve ona oda saatinin kaç gösterdiğini söylemek zorunda kalıyormuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa karısının iki saatten hiçbirine güveni yokmuş, ne kendininkine ne de Konrad'ınkine, ancak aynı anda ikisine birden, ama: Neticede iki saate birden de güven olmaz (demiş Konrad). Fro'nun söylediğine göre, Konrad'ın anlattıklarına bakılırsa

hava karardığında karısı hiç durmadan dışarıda kar yağıp yağmadığını soruyormuş, bunu tespit edemiyormuş ve Konrad pencereyi açmak ve dışarı bakmak ve kar yağıp yağmadığını tespit etmek zorunda kalıyormuş, ve karısı hep de Konrad Kropotkin'in kapağını açtığında ondan dışarıda kar yağıp yağmadığını öğrenmek istiyormuş. Fro'ya söylediğine göre Konrad tabii ki her zaman onun emirlerini yerine getirmiyormuş, neticede bu da yanlış olurmuş, sık sık ondan istediği şeyi duymazdan geliyormuş, karısı Dışarıda kar yağıyor mu? dediğinde, ki bu Ayağa kalk ve dışarı bak ve kar yağıp yağmadığını öğren ve bana kar yağıp yağmadığını söyle demekmiş, Konrad hiç istifini bozmadan Kropotkin okumaya başlıyormuş. Çoğunlukla altı kez ya da yedi kez dışarıda kar yağıp yağmadığını soruyor, demiş Konrad Fro'ya, ama ben hiç tepki vermiyorum, okuyorum, okuyorum ve en sonunda sormayı bırakıyor. Genellikle karısının tabiri caizse emirlerine ancak, kendisinin bundan bir çıkarı olacağına inandığı ya da onun emirlerine uymaktan daha iyi bir işi olmadığı zaman uyuyormuş, çünkü mesela Kropotkin okurken, incelemesini anlatırken, karısından gelen emir onu ille de rahatsız etmiyormuş, çoğunlukla Kropotkin ya da inceleme, ya da başka bir zihinsel konu üzerindeki odaklanışı gerçek değilmiş ve aksine, karısının mahzene gitmesini, şarap almasını, mutfığa gitmesini, kendi odasına gitmesini vesaire söylemesi onu adeta kurtarıyormuş. Konrad sabahları ve akşamları piyano çalarken de (bizzat Konrad'ın söylediğine göre) karısı onu çağırmak için zili çalma cüretini gösteriyormuş, Konrad tam piyanonun başına oturduğunda zili çalıyormuş, bunun üzerine Konrad ayağa kalkıyor, piyanonun kapağını kapatıyor, bekliyor, çalmaya devam etmek üzere tekrar oturuyor, karısı tekrar zili çalıyor, genellikle bu böyle bir saat tekrarlanıyormuş. Fakat son zamanlarda piyano çalmaktan nerdeyse tamamen vazgeçmiş, birdenbire piyano çalmak artık beni sakinleştirmemeye başlamıştı, demiş Konrad Fro'ya, dokunaklı: Artık etki etmiyordu. Kireç ocağındaki ilk yıllarında her gün, genellikle sabahın dördünden itibaren piyano çalarmış, tıngırdatırdı diyor Wieser, hem de çeşitli klasik piyano parçalarını, bunu yaparken de ilginç bir biçimde, ki aslında ilginç değilmiş, çünkü tıngırdatan insanın tam da en tipik özelliği sürekli en zoru denemesiymiş, neticede bunu yaparken de en meşakkatli sonatları ve konçertoları vesaire çalmaya çalışmasıymış, sonuç olarak Fro'ya söylediğine göre son iki yıl boyunca piyanoya neredeyse elini sürmemiş, piyano-

nun kapağı kapalı kalmış, ilk başlarda sinirlerimi yatıştırmak için piyanoya ihtiyacım vardı, bugün artık piyanoya ihtiyacım yok, çünkü çok daha etkili bir yöntem ihtiyacım var ve böyle bir yöntemim var (Wieser'e), ve Konrad'ın ona yılbaşında hediye ettiği, Londra'dan getirilen HMV marka pikabına yıllar boyunca bayılan karısı da yıllardır ondan, yani kocasından bu pikaba bir plak koyup çalmasını istemiyormuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa ona da pikap artık yetmiyormuş, piyano artık bana etki etmiyor, aynı şekilde pikap da artık karıma etki etmiyor, müzik artık etki etmiyor. Mesela Konrad karısına aylarca Mozart'ın, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre Fritz Busch tarafından yönetilen *Haffner Senfonisi*'ni çalmak zorunda kalmış, fevkalade bir plak ama her gün çaldığımız için en nefret ettiğimiz plak haline geldi, bugün artık karısının yanında *Haffner Senfonisi* ismini bile ağzına alamıyormuş, *Haffner Senfonisi*'ni ve Fritz Busch'un orkestra şefi olarak yer aldığı bütün plakları sırf düşünmek bile bizzat Konrad'ın midesini altüst ediyormuş, plakları atsalar mı, Konrad'ın ifadesiyle en müthiş orkestra şeflerinden, kapellmeister'lerden biri olan Fritz Busch'u bir daha dinleyemeyeceklermiş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre müzik kireç ocağından gitgide tamamen çıkarılmış. Piyanoyu kireç ocağına getirmek için ne zahmetlere katlandım ve şimdi bu piyano burada duruyor ve ben çalmıyorum. Öte yandan piyanoyu satmamasının da iyi bir nedeni varmış, çünkü onun, yani Konrad'ın günün birinde tekrar bu enstrümanı çalmaya başlaması mümkünmüş vesaire. Fakat, demiş, geri dönüp de tekrar piyano çalmayı araç haline getireceğimi sanmıyorum, umarım karım da her an plak çaldırma fikrine geri dönmez. Tabii, piyanoyu satabilirdim, gerçekten de, piyanoyu paraya çevirmeyi hiç düşünmedim, ama: Mesele piyanoyu satmam değil, Bacon'ı da satmıyorum, Francis Bacon'ı ve piyanoyu satmıyorum. Hayır, kireç ocağında artık müzik olmayacak, demiş Konrad Fro'ya. Fro'ya söylediğine göre kahvaltıdan sonra, kahvaltının hemen ardından Urbantschitsch yöntemine devam etmek maksadıyla karısının odasında oturmaya devam etmiş. S ve T ile alıştırmalar yapmayı planlıyormuş. Fakat önce karısı ona eldiveni denetmiş, sonra saçını taramasını istemiş, Konrad onun saçını hızlı hızlı taramış, bu sırada saçının kirli olduğu dikkatini çekmiş ama saç yıkama işlemi onun için en korkuncuymuş ve bu nedenle saçının yıkanmaya ihtiyacı olduğunu karısına söylemeyip onun Saçlarım kirli mi? sorusuna Hayır cevabını vermekle

yetinmiş, ardından karısı yeni bir elbise giymek istemiş ve Konrad ona başka, yeni değil, başka bir elbise giydirmiş. Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa karısı için Mannheim'lı bir terziye yaptırdığı bir elbise, sert ipekten dik yakası olan bir elbise, karısının ayak bileklerine kadar inen, açık gri, saten bir elbise, günümüz için kesinlikle demode bir elbise. Sonuç olarak Konrad süreci kısa tutmak ve Urbantschitsch yöntemine başlamak istiyormuş ve Hadi bakalım, başlıyoruz, demiş ama karısı alay edercesine gülmüş ve onun ne isterse yapabileceğini, kendisinin bugün hiçbir şey yapmayacağını, ne Urbantschitsch yöntemi ne de başka bir şey konusunda onun sözünü dinleyeceğini, birdenbire tabiri caizse tatil günü psikolojisine girdiğini, bu sebeple ondan kendisine yeni bir elbise giydirmesini, güzelce saçını taramasını ve ayrıca tırnaklarını kesmesini istediğini söylemiş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre birkaç haftada bir Bayan Konrad gayet sıradan bir hafta içi günü birdenbire kendini tatil gününde gibi hissettiğini söylemiş, işte o gün de böyle bir tatil günüymüş ve çalışmayı reddediyormuş, Bugün Urbantschitsch yöntemiyle çalışmıyorum, demiş Konrad'a ve hatta sadece yarım saat olsun, ki o gün Konrad'a o kadar da yetermiş, S ve T'li kelimelerle deney yapmayı bile reddetmiş. Karısı böyle bizzat tatil günü ilan ettiği sıradan hafta içi günlerde Konrad'dan, ki o bunu Fro'ya anlatırken işkencelerin en büyüklerinden biri olarak nitelemiş, eski fotoğraflarla dolu bir ya da birkaç kutuyu masanın üstünde önüne koymasını istermiş, bu kutuları boşaltmak ve bu yüzlerce ve binlerce eski fotoğrafa tek tek bakıp yorum yapmak için, Konrad'ın söylediğine bakılırsa yorumları hep aynı yorumlarmış, her seferinde Görüyor musun, görüyor musun diyor, yığının içinden bir fotoğraf çekip çıkarıyor ve ona göz gezdiriyor ve Görüyor musun, görüyor musun diyor ve fotoğrafı, bu şekilde oluşturduğu başka bir yığının üstüne koyuyormuş ve Konrad'a göre karısına bu en büyük zevki veren, belki de tek zevk veren uğraş, artık başka bir işe yaramayacak olan o gün saatlerce sürüyormuş. Ve fotoğraf yığısıyla, ardı arkası kesilmeyen görüyor musun, görüyor musun'larla işi bittiğinde, başka günler olduğu gibi o gün de Konrad'ı, hepsi kendisine yazılmış ve en az beş ya da altı, fakat en fazla on ve yirmi ve otuz yıl önceden kalma mektuplarla dolu bir sürü kutuyu sürükleye sürükleye getirmeye mecbur etmiş ve onu hiç durmadan bu mektupları kendisine sesli okumaya zorlamaya başlamış, ve sürekli Duyuyor musun, duyuyor musun diyor, bu onun alış-

kanlığı olmuş, Konrad'ı umutsuzluğa sevk eden ama kendini tutamayıp Fro'nun karşısında ifade ettiği üzere bütün bu mektup yığını-
nı karısının kafasına fırlatacak noktaya da getirmeyen bir alışkanlık.
Konrad, karısı tarafından tatil günü olarak nitelenen böyle bir günün
kendisi için tamamen kayıp bir gün olduğunu daha baştan bilirmiş,
deney çalışmasından geri kalırmış, tatil günü denilen böyle bir gün
Konrad'ın içinde ona, yani karısına yönelik nefretten başka bir şey
yaratmamış, fakat bir yandan kendinden de nefret edermiş, genel
olarak ikisinin dehşet verici halinden nefret edermiş. Sonra aşağıda
kapıya vurulmuş, Höller onların yemeğini getirmiş. Karımın tatil
günü, demiş Konrad bu vesileyle aşağıda, kapıda Höller'den sepet
içindeki yemeği alırken, Höller bunun ne demek olduğunu hemen
anlamış, o gün yemek sıcakmış, demek ki Höller lokantadan kireç
ocağına gelirken yolda birileriyle lafa dalmamış, muhtemelen konu-
şacak kimseyi bulamadığı için, demiş Konrad Fro'ya, bu kar fırtına-
sında şaşırtıcı sayılmaz, ve ben hemen karımın odasına döndüm,
yemeği ısıtmama gerek yoktu, yukarıda Bayan Konrad kocasına, se-
petin içindekileri gördüğünü söylemiş: Sanki lokantadakiler bugü-
nün tatil günü olduğunu biliyorlarmış, sepetteki nar gibi kızarmış
büyük ciğer parçalarından belliymiş, erişteli sığır eti çorbasından,
büyük bir porsiyon semizotu salatasından ve Konrad sepetten çıkā-
rıp büyük bir tabağa koyunca peynirli tart olduğu ortaya çıkan ha-
mur işinden. Tabii, demiş Konrad Fro'ya, böyle lapa lapa karın yağ-
dığı bir gün belki de en iyisi güzelce yiyip içerek ve abuk sabukluk-
larla geçirilmeli. Bu arada Fro'ya söylediğine göre, Höller'in lokanta-
dan ne getirdiği aslında kendisinin ve ikisinin umurunda değilmiş,
yani ne yedikleri umurlarında değilmiş, eskiden iyi yemeğe çok bü-
yük önem verirlermiş ama bu uzun zaman önceymiş, Konrad'ın söy-
lediğine göre yirmi yıl önce. Fro'ya söylediğine göre yemek konusun-
da anlattıkları ona ölmüş olan keresteciyi hatırlatmış, üç hafta önce,
demiş Konrad Fro'ya, tam pişmiş salamura eti (kısa bir süre önce
lokantada bir domuz kesilmiş) mümkün olduğunca ince dilimler ha-
linde, çünkü karım öyle ister ama zaten ben de öyle isterim, gittikçe
daha ince dilimler halinde kesiyorum, demiş Konrad, aşağıda kapıya
vuruluyor. İlk önce kapıya vurulmasını duymazdan gelsem mi diye
düşünüyorum ama sonra hemen aşağıya iniyorum, kapıda Höller
var, oysa ben Höller'in şehirde olduğunu sanıyordum ama işte birden
karşımda ve ben neden burada olduğunu soruyorum, Hayırdır? diye

soruyorum, tam salamura eti kesiyordum, diyorum, yemek yiyoruz, bunun üzerine Höller, kerestecinin öldüğünü söylüyor, hem de şu şekilde: O, yani keresteci, bugün sabah beşte traktöre binmiş, kütük çekmek niyetindelermiş, keresteci karısına seslenerek ambardan zincirleri çıkarmasını söylemiş, ormanda yığılı kütükleri bu zincirlerle traktöre bağlayacakmış, kerestecinin karısı zincirleri almak üzere koşa koşa ambara gitmiş, iki üç dakika geçmeden de ambar-
dan dönmüş, demiş Konrad Fro'ya, ve ölü kocasının traktör koltuğundan sarktığını görmüş, keresteci traktör koltuğundan kafa üstü devrilmiş ama traktör koltuğunda asılı kalmış, neyse ki motor çalışmıyormuş; kerestecinin karısı ilk başta traktör koltuğundan sarkan kocasının hayatta olduğunu, traktör koltuğundan tekerlek yuvasına eğilerek orada, tekerlek yuvasında bir şey tamir etmeye çalıştığını sanmış ama yanına gittiğinde kocasının ölmüş olduğunu görmüş, kalp krizi geçirdiğini hemen anlamış, çağırdığı doktor da hemen kalp krizi olduğunu söylemiş, Köylü erkeklerin, demiş doktor, traktöre bindikleri anda kalp krizi geçirmeleri sıradışı bir durum değil, kalp krizi özellikle kırk-elli yaş arasını vuruyormuş, keresteci de kırk iki yaşındaymış, önce yiyip içip sonra traktöre biniyorlarmış, devamlı traktör kullanmaktan aldıkları kilolarla, makinelerin yanındaki ve üstündeki neredeyse büsbütün hareketsizlikleriyle köylü erkekler kalp krizine en yatkın grupmuş. Kerestecinin karısı, kocasını traktörün üstünden tek başına çekmiş, adam çimlerin üstüne düşmüş, Tahmin edersiniz ki kerestecinin karısı, demiş Konrad Fro'ya, kerestecinin o ağır vücudunu, o cüsseli adamı, kocasını eve taşımak için fazla zayıfmış ama dördüncü ya da beşinci denemede, ki kadın o arada birkaç oduncu ve sel denetimi çalışması işçisi çağırmış, ağır vücutlu ölüyü çimlerin üstünden kaldırıp eve taşımayı başarmışlar; ölü eve girer girmez kerestecinin karısı, kocasını nereye koyacağını düşünmüş ve şu anda içinde koca bir meyve presinden başka bir şey olmayan eski domuz damı ona kocasının konulması için en uygun yer gibi görünmüş, daha doktora haber vermeden kocasını eski domuz damına koymaya karar vermiş, o sırada kız kardeşleri şehirde olduğu için işçiler kadına ölünün yıkanmasında yardım etmişler, o, yani ölen keresteci, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre süratle soyulmuş ve yıkanmış ve saçı taranmış, doktor gider gitmez hepsi eski domuz damında geçici bir katafalk yapmak üzere işe koyulmuşlar, en sonunda çocuklar okuldan, kerestecinin karısının kız kardeşleri

şehirden dönmüşler ve ölen keresteciyi mümkün olduğunca çabuk katafalka yerleştirmek için herkes elinden geleni yapmış, demiş Konrad Fro'ya, Höller bütün bunları bana uzun uzadıya, en önemsiz görünen ayrıntısına kadar anlattı, demiş Konrad Fro'ya, ölen adamın çocukları babalarının aniden traktörden düşüp ölmesi gerçeği karşısında şaşırtıcı derecede soğukkanlı davranmışlar, kerestecinin karısının hayatları boyunca kereste atölyesinde yaşamış olan kız kardeşleri, demiş Konrad Fro'ya, ölüyü süsleyebilmek için mümkün olduğunca çabuk çiçek ayarlamaya çalışmışlar, ölü keresteciye, kerestecinin karısının tıpkı kendininki gibi yatak odasındaki dolaplardan birinde sakladığı keten kefeni giydirmişler, kereste atölyesinde bir anda cenaze evi için karakteristik bir atmosfer oluşmuş, demiş Konrad, çiçeklerin ve temiz çamaşırların ve cansız bedenın ve taze tahtanın ve kutsal suyun o tipik kokusu, ve kerestecinin ölüm haberi inanılmaz bir hızla bütün çevreye yayılmış, bizzat Höller daha kerestecinin ölümünden yarım saat sonra haberi almış, kerestecinin karısının kız kardeşlerinden biri onu, yani Höller'i müstemilatta bulmuş ve ona ölüm olayını haber vermiş, aynı zamanda da ondan, yani Höller'den kendisiyle birlikte kereste atölyesine gelip katafalkın yapılmasına yardım etmesini rica etmiş, odun kesmekle meşgul olan Höller doğal olarak hemen kerestecinin karısının kız kardeşiyle birlikte kereste atölyesine gitmiş ama katafalkın yapılmasına yardım etmesine gerek kalmamış, çünkü o arada iki tabiri caizse ayaklıkla geçici katafalk yapılmakla kalmamış, ölen adam çoktan içine yerleştirilmiş, Höller daha kerestecinin ölümünden kırk beş dakika sonra etrafı çiçekler ve mumlarla donatılmış, tabutta yatan bir ölüye gelmiş, tuhaf bir biçimde, demiş Höller Konrad'a, Fro'nun söylediğine göre, ölünün ağzının sol köşesinden kan akıyormuş, kerestecinin karısı sürekli bir tûlbentle ölü kerestecinin ağzından akan kanı durdurmaya çalışıyor ama ölünün temiz kefeninde gittikçe büyüyen kan lekeleri oluşmasına engel olamıyormuş. Çocuklar, ölülerin çocuklarının her zaman yaptıkları gibi, demiş Konrad Fro'ya, ölünün yanına diz çökmüşler ve her ölüm olayında olduğu gibi tabut odası, yani ölü kerestecinin durumunda büyük meyve presinin durduğu eski domuz damı, yavaş yavaş başsağılığına gelenlerle dolmaya başlamış. Höller Konrad'a kereste atölyesinde kerestecinin ölümünden sonraki ilk saatleri ayrıntılarıyla betimlemiş, cenaze evinde bulunan her bir kişi hakkında anlatacak kendine has bir şeyi varmış, kerestecinin

karısı hakkında söylediklerine göre de, Höller kereste atölyesinin girişinde kerestecinin karısının ablasıyla Sickling'de bir matbaaya ısımarlanacak olan cenaze ilanındaki metni konuşurken kadın ona kendisi, yani kerestecinin karısı için kocasının ölümünün sürpriz olmadığını, daha birkaç gün önce ikisinin, onun, yani kerestecinin kalp krizi geçirme ihtimali üzerine konuştuklarını söylemiş, fakat bu şimdi şaşırtıcı gelen konuşmanın sonunda gülmüşler, Evet, demiş kerestecinin karısı Höller'e kereste atölyesinin girişinde, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, Kim bilir bundan sonra neler olacak, bu eve kim gelecek, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa Höller'e göre bu sözlerle kerestecinin karısı yeni bir keresteciye ima etmiş, bu kadar küçük çocuklarla yalnız kalamayacağını söylemiş Höller'e daha kerestecinin ölümünün üzerinden iki saat geçmeden, ve: Çocuklarla değil ama milyonluk bir mülk olan kereste atölyesiyle kesin yakın zamanda koca bulurmuş, Konrad'ın Fro'ya söylediğine bakılırsa ayrıca şu da belirtilmeliymiş ki, aslında keresteci kereste atölyesine içgüveysi gelmiş, kereste atölyesi kerestecinin dul karısının babadan kalma malıymış. Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre eğer karısının çekebileceği biri varsa o da Konradmış, eğer Konrad'a tahammül edebilecek biri varsa o da karısıymış. Fro'ya söylediğine göre Konrad bugün karısından iki saatlik Kropotkin okumasına tahammül etmesini istemiş ama karısı itiraz etmiş, en sonunda ikisi şu şekilde anlaşmışlar: Karısı iki saatlik Kropotkin okumasına dayanacak, o, yani kocası da onun, gelinliği olarak adlandırdığı altın işlemeli siyah elbisesini giymesine izin verecekmış. Anlaştık, önce sen elbiseyi giy, demiş Konrad karısına, sonra ben Kropotkin okurken iki saat dinlersin. Karısı altın işlemeli elbiseyi giyer giymez, ki bunun anlamı tabii ki Konrad'ın ona elbiseyi giydirmesiymiş, altın işlemeli elbiseyi hemen çıkarmak istemiş, üzerine giyince gördüğü, üstelik kendi aynasında gayet net gördüğü üzere altın işlemeli elbiseyle artık hiçbir ilişkisi kalmamış, tabii ki elbiseyle bir ilişkim var, demiş Konrad'a, ama korkunç bir ilişki. Bunun üzerine ben de siyah, altın işlemeli elbiseyi üzerinden çıkardım, demiş Konrad. Tam siyah, altın işlemeli elbiseyi üzerinden çıkarmıştım ki beyaz kadife yakalı, gri elbiseyi giymek istedi, o, yani Konrad, siyah, altın işlemeli elbiseyi dolaba asmış ve beyaz kadife yakalı gri elbiseyi dolaptan çıkarmış, bu sırada karısının onu izlediği hissine kapılmış, Evet, tabii ki beni izliyorsun, demiş karısının cevabını almak için arkasını dönmeden önce fazladan

biraz daha bekleyerek, ama Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre Bayan Konrad sessiz kalmış. Konrad ona beyaz kadife yakalı gri elbiseyi giydirmiş, giydirdiği anda da karısı doğrulabildiği kadar doğrularak aynaya bakmış ve şöyle demiş: Hayır, bu elbise de değil. Yine eski elbisemi giymek istiyorum, eski elbisemi giyeceğim, her zaman giydiğimi, Konrad hemen onun üzerinden beyaz kadife yakalı gri elbiseyi çıkarmış ve bizzat karısının her zaman söylediği gibi korkunç gündelik elbisesini giymesine yardım etmiş. Bana yakışan koku bu, gündelik kokum, demiş Bayan Konrad kocasına, tabiri caizse korkunç gündelik elbisesini giyer giymez. Peki ben bu korkunç gündelik elbiseyi ilk ne zaman giydim? diye sormuş ve Konrad cevap vermiş: Deggendorf'ta, hatırlasana, Deggendorf'ta, Deggendorf'taki yeğenin terzisine yaptırmıştın. Evet, Deggendorf'taki yeğenimin terzisine, demiş Bayan Konrad bunun üzerine. Bununla Landshut'ta baloya gitmiştim. Evet, diye tekrarlamış sonra, Fro'nun söylediğine göre, Landshut'ta baloya. Ardından Konrad ona, anlaştıkları gibi iki saat Kropotkin okumuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre Hörhager, yani Konrad'ın kuzeni, kireç ocağını kuşkusuz harabeye çevirmiş. Konradlar kireç ocağına taşınacaklarını söylediklerinde insanlar onlara gülmüşler. Kireç ocağına ancak deliler taşınır, demiş Sickingliler, Konrad Wieser'e demiş ki: Bu insanlar, sevgili Wieser, haklı çıktılar. Daha iki yıl önce benim görüşüm şuydu: Kireç ocağı incelemem için gerekli, bugün artık bu görüşte değilim, bugün artık biliyorum ki kireç ocağı incelemeyi yazma imkânını sürekli elimden aldı. Yani, demiş Wieser'e, kâh incelemeyi yazamamamın suçlusunun kireç ocağı olduğunu düşünüyorum, kâh tam da kireç ocağında olduğum için hâlâ incelemeyi yazma imkânım olduğunu. İki düşünce, kireç ocağında olduğum için incelemeyi yazabileceğim düşünceyle kireç ocağında olduğum için incelemeyi yazamayacağım, asla yazamayacağım düşüncesi kafamda yer değiştirip duruyor. Fakat daha kısa bir süre önce, kireç ocağının benim ve dolayısıyla onun (karısının) tek kurtuluşu olduğu fikrindeydim, bugün ise bu fikre kapılmış olmama hayret ediyorum. Elbette itiraf etmeliyim ki, kireç ocağının incelemeyi yazmama hiçbir zaman izin vermeyeceğini söyler söylemez tekrar kireç ocağında incelemeyi yazmayı başaracağım umuduna kapılıyorum. O zaman neden kireç ocağına geldik? diye soruyormuş karısı sürekli, incelemeyi yazamıyorsan kireç ocağında yaşama fedakârlığına neden katlanıyoruz, başka her yerde daha gü-

zel yaşırdık, çünkü kuşkusuz, demiş Bayan Konrad kocasına, Wieser'in söylediğine göre, kireç ocağında yaşamak en büyük fedakârlıkmış, kendilerini kandırmamalıymış, kireç ocağında yaşamak, daha tabiri caizse yüce bir amacı yoksa, delilikmiş. Gerçi kireç ocağında yaşamaya alışmışlar ama ne olursa olsun o soru hâlâ geçerliymiş: İnceleme için, *İşitme* için değilse, ne için? Yoksa, demiş Konrad'ın karısı bir keresinde kocasına, yoksa bu akla gelebilecek bütün fedakârlıkların en büyüğü boşuna mıydı? Karısı bir yandan onun incelemesinin değerine inanmıyor, öte yandan, kocasının zihinsel varoluşunun büyük bölümünü kullandığı incelemenin hiçbir değeri olmadığını da söyleyemiyormuş vesaire, Konrad'ın bir seferinde yapı denetçisine söylediğine bakılırsa karısına göre muhtemelen bu incelemenin değeri kocasının düşündüğünden çok farklı bir yerdeymiş vesaire, belki de tam ters yönde vesaire, ama Konrad'ın karısının yapı denetçisine söylediğine göre inceleme her halükârda kâğıda dökülmeliymiş, sırf kocasının, yani Konrad'ın bir deliden, sağda solda dolanıp kafalarında bir şey, herhangi bir şey, belki de uğursuz bir inceleme olduğunu söyleyen ama bu bahsettikleri şey hiçbir zaman ortaya çıkmayan bir sürü kaçıkta biri olduğu varsayımını ortadan kaldırmak, özellikle de bizzat karısının yaşaması muhtemel büyük bir utancın önüne geçmek için, kısacası inceleme kocasının kafasından çıkmalı ve kâğıda dökülmeliymiş, kendisi bu konuda yalvarıp yakarıyormuş vesaire. Doğruyu söylemek gerekirse yine de kocası kaçık değil mi bilmiyormuş ama öte yandan aynı anda kaçık ve dâhi olabilir mi, Kim bilir, demiş Bayan Konrad yapı denetçisine, çünkü söylediğine göre kocası bir dâhinin bütün tipik özelliklerine de, bir kaçığın bütün tipik özelliklerine de sahipmiş ve hatta Wieser, Konrad'ın onu Mannlicher karabinadan çıkan bir ya da birkaç kurşunla vurduğu o gün, kadının muhtemelen o uğursuz gün, kanlı cinayet (Fro) günü, kocasına birden tekrar, eskiden sık sık yaptığı gibi, kaçık dediğini, bunun üzerine de Konrad'ın kendini kaybedip onu öldürdüğünü iddia ediyor, çünkü karısı daha önce de onu bir kaçık, bir deli, hatta son derece yüksek zekâyâ sahip bir akıl hastası olarak niteleyerek sık sık çileden çıkarıyor ve o zaman Konrad onu, Wieser'in söylediğine göre, üstelik bu sadece dedikodu değil gerçekmiş, öldürmekle tehdit ediyormuş. Muhtemelen, benim teorime göre, yalnızca varsayımına değil, teorime göre, muhtemelen yakında Wels'teki mahkemede de ortaya çıkacağı üzere, diyor Wie-

ser, Konrad karısını öldürdü, çünkü karısı onu yine bir kaçık, bir deli ya da Konrad'ın karşısında kullanmayı en sevdiği tanımlamayla, yüksek zekâyâ sahip bir akıl hastası olarak niteledi. Cinayetin işlendiği odada tabii ki bu tür bir tartışmaya, Bayan Konrad'ın bu tür bir sözüne dair herhangi bir işaret yokmuş. Fakat her şey Konrad'ın karısını, Konrad'ın sürekli nitelediği üzere niteliksiz sözlerinden biri yüzünden öldürdüğünü gösteriyormuş. Wieser'in söylediğine göre kadını son zamanlarda Konrad'a yönelttiği muhtemelen korkunç suçlama ve iddialara bir nevi karşılık olarak aniden vurup öldürmekten daha akla yakın olan tabii ki bir cinnet cinayetiymiş, Wieser öyle diyor, ama tamamen anlaşılır, akıl alır bir cinnet cinayeti. Konrad'ın önünde neredeyse ulaşacağı bir yaşam hedefi vardı, diyor Wieser, ve o, yani karısı, onun bu hedefe ulaşmasına, incelemeyi yazmasına engel oldu. Onu öldürmek zorundaydı, eninde sonunda onu öldürmek zorundaydı, diyor Wieser. Karısını öldürdüğü anda incelemeyi de öldürmüş olması Wieser'e göre başka meseleymiş. Kadınların kocalarına yönelttikleri aralıksız suçlamalar silsilesinde sınırı aşmak, Wieser'e göre hiç de azımsanmayacak vakada anlık cinayet işlenmesini gerektiren bir noktaya varıyormuş. Böyle bir cinayet her şeyi bitiriyor, birdenbire her şeyi yerle bir ediyormuş, işte aynı şekilde Konradlarda da tek bir an, olağanüstü bir kafanın zihinsel çabasını boşa çıkarmış, iki insan öldürülmüş, çünkü Konrad'ın da öldüğüne şüphe yokmuş, daha yıllarca, ki Wieser'in tekrar belirttiğine göre Stein'da mı yoksa Niedernhardt'ta mı olduğu belli değilmiş, buna mahkeme karar verecekmiş, neticede daha yıllarca yaşayabilirmiş, bu çoktan öldüğü gerçeğini değiştirmezmiş. İnsanların, aklını başına toplamaya bir an için boş vermekle aynı şey olan bir anlık bir dikkatsizlik yüzünden kendilerini, üstelik sadece kendilerini değil, en yakınlarını da göz açıp kapayana muhteşemden acınası hale getirmeleri Wieser'i her seferinde sarsıyormuş. En fazla ilerleyenin birdenbire tükendiği sık sık görülmüş. Wieser'in söylediğine göre aslında Konrad karısını öldürerek karısını değil, birdenbire düşüncesizce kendini öldürmüş. Tek bir an içinde iki Konrad'm da her şeyleri mahvolmuş. Wieser'in söylediğine göre şu anda muhtemelen Wels'teki hücresinde sürekli bir sağa bir sola yürüyen ya da sürekli bir kerevette uzanan adam bunu biliyor olmalıymış. İster şimdiye kadar da öyle olsun ister olmasın, Konrad'ın ilelebet delirmesi an meselesiymiş. Kireç ocağına gitmek zorunda değildik, demiş Konrad

Wieser'e, bildiğiniz gibi gidebileceğimiz bir sürü başka yer vardı, mesela Tirol, ya da Steiermark, ülkemizde tabiri caizse güzel yerler eksik değildir, ama ben tam da böyle tabiri caizse güzel bir yere gitmek istemiyordum, tam da tabiri caizse güzel bir yere, ve Avusturya'da neredeyse sadece tabiri caizse güzel yerler var, demiş Konrad Wieser'e, dünyada böyle sayıları yüzleri ve binleri bulan güzel yerlerin bu kadar küçük bir alana sıkıştığı başka bir ülke yoktur, fakat en zararlısı demiş Konrad Wieser'in söylediğine göre, onun, yani Konrad'ın kafasında hiçbir şey, yeni başlanmış ya da ilerlemekte olan bir zihinsel ürün için dünyada hiçbir şeyin tabiri caizse güzel bir yerden daha zararlı olmadığı gerçeği kadar net değilmiş, güzel bir şehir bir zihinsel çalışmanın en iyi, en esaslı planını mahvedermiş, güzel bir manzara beyni rahatsız eder, tabiri caizse harikulade bir doğa kafayı mutlak surette zayıflatırmış. Dolayısıyla Konrad'ın Wieser'e güya söylediğine göre bir kafa işini ilerletmek ya da bitirmek hiçbir yerde Avusturya'da olduğundan daha zor değilmiş, insan hiçbir yerde bilim ve tabiri caizse güzel sanatlar alanında böyle yüzlerce ve binlerce yarım kalmış ya da boş verilmiş fikir, vazgeçilmiş plan, gerçekleştirilmemiş sıra dışı, hakikaten çok büyük şeyler gösterememiş ve aynı şekilde bu kadar çok güzel yer de, Konrad'ın Wieser karşısında ifade ettiğine göre burada, yani Avusturya'da her dâhi kendini harcar, sıradışı olanı daima kendi eliyle yok eder, doğanın güzelliğinin tabiri caizse yaratıcılığını öldürmesine izin verirmiş. Bizim ülkemiz bir fikirler mezarlığı ve engellenmiş yüksekte uçmalarla dolu sapıkça bir boşluk, güzelliğiyle bizim vatanımız sürekli bir çuvallamadan, aşağılamadan, büyük olanın bastırılmasından başka bir şey değil. Bir keresinde o, yani Konrad, kireç ocağının tavanarasında duran büyük seyahat bavullarından birini açmış, Şu bütün seyahatlere götürdüğümüz, demiş Wieser'e, pis, tozlu gemi bavullarından biri, çünkü bildiğiniz gibi, size daha önce birçok kez söylediğim gibi çok seyahat ettik, birlikteliğimizin ilk yıllarında biz, karım ve ben neredeyse aralıksız seyahatteydik, bir yandan onun hastalık durumunun kötüleşmesinden ötürü birdenbire artık seyahat edemez hale gelme, bundan ötürü birdenbire en küçük seyahate bile çıkamama korkusuyla özellikle en büyük, demiş Konrad Wieser'e, gemi yolculuklarına çıktık ama otuz sekiz yılında, İkinci Dünya Savaşı patlak vermeden kısa bir süre önce bile Transsibirya trenyoluyla Wladiwostok'a kadar gittik, Çin'de, Japonya'da, Filipinler'de bulunduk, bugün bu

hiçbir şey değil, demiş Konrad, ama o zamanlar bu tür seyahatlerin muazzam bir yanı vardı, elbette bunlar ikimiz için, bilhassa karım için en zahmetlisiydi ama zahmetin, daha doğrusu yorgunluğun daima seyahat bittikten sonra farkına varırdık ve farkına varmamızdan ötürü içimizde dağılırdı, bir yandan, demiş Konrad Wieser'e, gittikçe daha büyük seyahatlere çıkıyorduk, çünkü seyahatlerimizin her birinin son olduğunu varsaymak zorundaydık, öte yandan bir başka basit sebep de benim kendimi bütünüyle çalışmama, incelemeye, yani *İşitme*'ye adamamdan ötürü birdenbire artık seyahat edemez hale geleceğimize inanmamdı, her neyse, demiş Konrad Wieser'e, bu ağır gemi bavullarından birini açıyorum, otel kâğıtlarıyla tıka basa dolu, demiş Konrad, bavulun kapağını kaldırıyorum ve bir sürü broşür ve gemi bileti ve tren bileti bavuldan fıskırıyor, otuz yıldır sımsıkı kapalı duran bavulun birden açılması, bavulun içindekilerin bir anda dışarı fıskırmasına neden oluyor ve söylediğim gibi, demiş Konrad Wieser'e, dünyanın dört bir yanında akla gelebilecek her yerden yüzlerce ve binlerce broşür ve bilet. Ve bütün bu seyahatlerimiz bizi en sonunda buraya, kireç ocağına getirdi, demiş Konrad Wieser'e. Mesela Paris'te, Boulevard Haussmann'da bir daireleri varmış ama onlar kireç ocağına gelmişler, Konrad başka hiçbir yerde inceleme için daha uygun koşullar bulamayacağını düşünüyormuş ve onu, yani karısını buna ikna etmeye çalışmış ama başaramamış, Bugüne dek karımı buna ikna edemedim, demiş Konrad Wieser'e, muhtemelen, demiş Konrad Wieser'le son buluşmasında, haklıydı, neticede onu dinlemeli ve onunla Toblach'a gitmeliydim, dağlardaki bu güzel yer kesinlikle bize huzur verirdi ve huzur vermese de en azından o, yani karım, sevgili Wieser, hayatının geri kalanını durumuna uygun bir yerde mutlu geçirirdi, çünkü kuşkusuz daima benim yanımda aradığı şeyi Toblach'ta bulabilirdi, kız kardeşlerinin ve diğer akrabalarının arasında belli bir memnuniyet, güven, esenlik, fakat ben zavallı karımı benimle birlikte kireç ocağına gelmeye zorlayarak şu anda inandığım, kendime itiraf etmeye mecbur olduğuma inandığım üzere tam bir ümitsiz vaka uğruna bildiğimi okumak suretiyle onun hayatını mahvettim, aynı anda hem onun hayatını mahvettim hem de kendi karakterimi yok ettim. O zamanlar Mannheim'da, kireç ocağına gideceklerinin kesinleştiği yerde onun, yani Konrad'ın önünde yalnızca iki seçenek varmış: Toblach'a gitmek, karısının sözünü dinlemek ve böylece kendi isteğinden feragat etmek ya da kireç

ocağına, iklim açısından Toblach'tan farklı olarak son derece elverişsiz olan, aslında, Konrad'ın bizzat ifade ettiği üzere, her konuda sadece ve sadece insan düşmanı Sicking'e gitmek ve karısının hayatını mahvetmek; Sicking'in Bayan Konrad için en başından beri umutsuzluktan başka bir anlamı yokmuş. Ve aslında Wilhering Manastırı'na da gidebilirdik, demiş Konrad Wieser'e, çiçekler açan bir meyve bahçesinin ortasında, keşişler cemaatinde kuşkusuz ikimiz de iyi bakılırdık, ya da Lambach'a gidebilirdik, Aschach'a, Lauffen'e, öte yandan Londra'ya ya da Manchester'a dönme kararımızın önünde de hiçbir engel yoktu ama benim demiş Konrad Wieser'e, ne pahasına olursa olsun kireç ocağının hayalini kurduğum gerçeği ve kuzenim Hörhager'in beni oyalama ve böylelikle yavaş yavaş kireç ocağına meftun hale getirme biçimi, çünkü hiç kuşku yokmuş ki Konrad'ın kireç ocağını hangi fiyata olursa olsun satın alma teklifini kabul eden bir Hörhager olmasa, kireç ocağı mı değil mi meselesi en acısız şekilde çözülürmüş. Fakat işte tam da Hörhager'in itirazları şeklinde ortaya çıkan numaralar Konrad'ı gittikçe daha yoğun bir biçimde kireç ocağına mutlaka sahip olma saplantısına sürüklemiş; ve kireç ocağına sahip olup oraya taşınma düşüncesi neticede, Konrad'ın Wieser'e söylediği üzere, genç Konrad'ın olsa olsa iki üç ziyaretine dayanıyormuş, o zamanlar dört ya da beş, sonraki ziyaretteyse sekiz ya da dokuz yaşında olmalıymış, Sicking'deki kireç ocağında, tatil meselelerinde daima son derece kararsız olan anne babasının acil tatil çözümü olarak Konrad yıllar önce bir kere Sicking'de, yani kireç ocağında birkaç kış günü ve birkaç yaz günü geçirmiş ve kireç ocağına sahip olma isteği başka hiçbir şeye değil, buna dayanıyormuş. Hatırladığı kadarıyla daha sonra bir kere genç karısıyla, kış gibi soğuk olan bir ekim gecesi kireç ocağına gelmiş, dayısını, baba Hörhager'i ziyaret etmek için, o zamanlar kireç ocağını soğuk ve sevimsiz ama kendisi için geçmiş yıllardan da etkileyici bulmuş, diyor Wieser, karısı Sicking'den döndüklerinde, ki Konrad bunun gece yarısından sonra olduğunu hatırlıyor, Scharnstein'a doğru yola devam etmişler, karısı döndükten sonra kireç ocağını tekinsiz bir yerde bulunan aynı şekilde tekinsiz bir yapı olarak nitelemiş. Bu yapı onun için sıkılmış ve kireç ocağında korkmuş, Konrad'ın Neyden? sorusuna *Birdenbire her şeyden* cevabını vermiş. Kendisini temelli kireç ocağına gitmeye zorlamayı Bayan Konrad kocasının yüzüne sadece canavarlık olarak nitelemiş ama zaten Fro'nun söylediğine bakılırsa onun gözünde

Konrad her zaman bir canavarmış, Wieser'e göre Konrad karısına, Wieser'in ikisi hakkında bildiklerinden sonra, canavardan başka bir şey gibi görünememiş, ama zaten sadece karısı karşısında değil, hayatı boyunca kendini canavar olarak sunmak Konrad'ın ikinci doğasıymış ve o, yani Konrad en sonunda kendini tamamen canavar rolüne kaptırmış, zaten insanlar ona ve karısı ona daima bu gözle bakmışlar, zaten hayatı boyunca çevresi ona daima böyle davranmış, bir canavar olarak, o da en sonunda sahiden canavar olmuş, bu açıdan çevresi ve özellikle de karısı onu canavara ya da, diyor Wieser, şöyle diyelim, tabiri caizse canavara çevirmiş, bunu yapan kendisi değilmiş ama onu günün birinde gerçekten canavar ya da tabiri caizse canavar şeklinde niteleyecek noktaya getirdilerse, hiç kuşku yok ki en sonunda ona hesap da soracaklarmış, o bir canavarmış. Bir yandan şehirler dikkat dağıtıyormuş, öte yandan taşra da dikkat dağıtıyormuş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre temelde şehirler ve taşradaki yerler, taşra, insanın dikkatini dağıtarak onu yaptığı işten, yani zihinsel çalışmadan aynı şekilde uzaklaştırıyormuş, neticede esasen günümüzde her şey dikkat dağıtmaymış, çünkü şehir ve taşra, şehir ve taşra tasavvurları son yıllarda tamamen yok olmuş ve Konrad'ın Wieser karşısında ifade ettiğine göre aslında her şeyin uzun zamandır aynı ölçüde monoton olduğu şehir ve taşrayı birbirinden ayırmak günümüzde bile saçmaymış. Fakat aslında hiçbir farkı kalmayan mimari meselesi de en önemsiz rolü oynuyormuş, bakanın karşısına aynı ölçüde ilerleme ve dolayısıyla makine çılgınlığıyla dolu bir atmosfer çıkıyor ve o kişi bu atmosferde, nerede olursa olsun, ister taşrada ister şehirde, hep aynı koşulları buluyormuş. Hepimiz her şeyde, kendisi tarafından toplumsal karışım süreci olarak adlandırılan bir süreç geçiriyormuşuz ve nitelikli insan bu süreçten canavar, yani makine olarak çıkıyormuş. Tabii ki kendisi, yani Konrad kireç ocağında hiçbir dikkat dağılması imkânı olmadığını, Sicking'de dikkati dağıtacak hiçbir şey olmadığını, öte yandan dünyanın geri kalanının dikkat dağılmasından (incelemeden uzaklaşma) başka bir şey olmadığını düşünmüş. Fakat Wieser'e söylediğine göre kireç ocağı konusunda ve inceleme konusunda ne düşünmüş olursa olsun, her halükârda yanlışmış. Sonuçta insan içgüdüsel olarak ilerliyor, kendi kişiliğinin dolaylı baskısına boyun eğiyormuş. Elbette kendisi kireç ocağıyla ilgili her şeyi iyice düşündüğü gibi karısı da düşünmüş, fakat neticede Konrad onu hesaba katsa da hiçbir

şekilde gerçek bir karar gücü olarak fikrini sormamış. Ve cazip olan, *terk edilmiş* bir kireç ocağına taşınmak olmuş. Ve özellikle de Konradlar yıllarca bol bol, fakat sonuçta plansız programsız seyahat üstüne seyahatten bıkip usanmışlar. En azından kendi durumu böyleymiş. Neticede seyahat etmek yoruyormuş, kısa bir süre sonra artık yenilik olmayan yenilikler, hep aynı ilişkiler, bağlantılar içindeki bir sürü hep aynı insan yoruyormuş, onlara doğru yaklaşan ve onlardan uzaklaşan hep aynı toprakların hep aynı yüzü, hep aynı, hep aynı şekilde tekrarlanan koşullar, iklimsel, arkadaşsal, düşmansal, politik, doğal, tıbbi vesaire. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre dünya zamanla yıpranıyormuş, özellikle de seyahat ederken en bunaltıcı şekilde, ve sonuçta insan daha ziyade sürekli ve denilebilirmiş ki sonuna kadar, gittikçe belirginleşen sefaletiyle yüzleşiyormuş. Gözden ırak bir binaya taşınarak bundan kurtulmak da tabii ki bir yanılgıymış, kendisi bugün bu yanılgının tamamen bilincindeymiş ama zaten onun (ve karısının) probleminin başka her türlü çözümünü de yanılgı olacakmış. Kireç ocağı bir dönüş olarak ortaya çıktı, demiş Konrad, her ne kadar radikal bir U dönüşü olmasa da, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre zaten böylesi yokmuş, o nedenle en azından bütün derecelerin çeyreği kadar bir dönüş olarak, ve o, yani Konrad, tekrar söylüyormuş, birkaç derece de olsa dönebilme ihtimalinden medet ummuş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre Paris'teki dairelerinde kısa sürede boğulacakları tahmin edilebilirmiş ve kişi kendini kandırmamalıymış, insan kitlelerinin merkezinde boğulmak, yani şöyle diyelim, demiş Konrad, Boulevard Haussmann'da boğulmak şüphesiz en korkuncuymuş. Ama görüyorsunuz ya, diye bağırılmış Konrad Wieser'in karşısında, mahvolmanın, çuvalamanın bir sürü yolu var!, ve bu bağlamda kendi ülkesinin bir yazarının birkaç kitabına dikkatimi çekecekmış, o, yani Konrad yazarın ismini unutmuş ama ismin hiçbir önemi yokmuş, tıpkı yazarın kişiliğinin ya da kişisel meselelerinin asla ve hiçbir durumda herhangi bir önemi olmadığı gibi, çalışmaları her şeymiş, yazarın kendisi hiçbir şey değilmiş, oysa insanlar zihinsel alçaklıklarıyla daima bir yazarın kişiliğini ve çalışmalarını birbirine karıştırabileceklerini düşünürlermiş, insanlar sırf yüzyılın ilk yarısındaki süreçlerle bağlantılı, küstahça bir utanmazlıkla her yerde, yazılanı yazarın kişiliğiyle birbirine karıştırma ve böylece her halükârda yazarın çalışmalarını dehşet verici şekilde yazarın kişiliğiyle sakatlama cüretini gös-

terirlermiş, yazarın kişiliğinin yazarın yazdıklarıyla sürekli ilişkilendirilmesi gerektiğine inanırlarmış vesaire, insanların ürünle üreticiyi birbirine karıştırma eğilimi gittikçe artıyor ve bunun sonucunda toplam olarak devamlı bütün kültürümüzün korkunç deformasyonu oluşuyormuş vesaire, neticede işte bu kendi ülkesinin yazarına, ki kitapları okunduğunda yazan bir deli olduğu düşünülebilirmiş ama aslında bir delinin tam tersiymiş, dikkatimi çekecekmiş, birkaç kitap ismine, kendi süreciyle son derece yakından bağlantılı süreçlerin anlatıldığı bölümlere, öte yandan bahsi geçen kitaplarda anlatılan süreçler daha ziyade metafizikselmiş, oysa kendisinin, yani Konrad'ın tabiri caizse kendine has olarak nitelediği süreç her şey olabilirmiş ama metafiziksel değilmiş, o, yani Konrad hiç çekinmeden tüm gelişimini tamamen *organik* olarak nitelermiş, *sürekli metafiziksel olanla spekülatif bir temas halinde ama asla metafiziğin kendisinden oluşmayan*, diyor Wieser. Temelde onun gelişimi kesinlikle, tek bir noktada bile tabiri caizse hayal gücüne dayalı olarak nitelenemezmiş, tamamen fiziksel bir süreç, demiş Konrad Wieser'e, bu temelde son derece hazin ve böyle söylemek gerekirse, şaşırmaya hazır birini sarsacak, muhtemelen yine de gülünçlük derecesinde alelade bir evlilik hikâyesiymiş ama yüzeysel bakan birine ilginç, sıradışı, delice görünebilirmiş vesaire. Fakat bu konuda konuşmak saçmaymış. Eldiven: Karısı eldiven örerken Konrad kendi kendine onun neden eldiven ördüğünü, neden hep aynı eldiveni ördüğünü sorduğunda, aslında zamanını durmadan eldiven örerek geçirip de neden Konrad'ın çoraplarını yamamaya, gömleklerini onarmaya, yırtılmış yeleklerini dikmeye hiç vakit ayırmadığını sormuş oluyormuş, bütün giysilerimde büyük delikler var, diyormuş kendi kendine, ve o, eldiven örüyor. Karısının kendi bonesinin de yamanması gerekiyormuş, kendi bluzunun, ama hayır, o, eldiven örüyormuş. Kireç ocağı onu ilelebet öldürdü, diye düşünüyormuş Konrad onun eldiven örüşünü izlerken. Karısı gibi bir insanın bu durumda, kireç ocağında neredeyse beş yıl kalmanın sonucunda, en büyük duygu ve akli esnekliğiyle bile artık canlı olarak nitelenemeyeceğini düşünmüş, onun eldiven örüşünü izlerken. Aralarında uzun zamandır daha ziyade, Konrad'm görmezden gelme şeklinde niteleme cesaretini gösterdiği durumdan başka bir şey yokmuş. Öte yandan daha önceki her şeyin, söylemiş olduğu gibi bütün seyahatlerin tek hedefi kireç ocağıymış. Hedefimiz kireç ocağıydı, hedefimiz kireç ocağı eliyle ölümdü. Kireç ocağına gitmeden önce,

demiş Konrad Wieser'e, aralıksız ve en büyük cemiyetler, kireç ocağına gittikten sonra, sıfır cemiyet, bu insanı önce umutsuzluğa, ardından zihin ve duygu fakirliğine, sonra da hastalığa ve ölüme sürüklermiş. Burada hiç vukuat yok! diye bağırmış Konrad Wieser'in karşısında. Fakat sırf kireç ocağına gitmek gibi bir saçmalığı cesaret olarak nitelemek bile intihar demekmiş. Fakat o, yani Bayan Konrad da kireç ocağındaki ilk iki yıl kendini kandırmış, ikisinin kendilerini tamamen kireç ocağına çekmeleri onun için, yani Konrad için bir kurtuluşmuş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre karısı kendi kendine önce tabii ki onun (benim) için bir kurtuluş demiş, ardından, yarım yıl sonra, muhtemelen onun (benim) için bir kurtuluş, ardından, bir yıl sonra, herhalde onun (benim) için bir kurtuluş ve iki yıl sonra, tabii ki onun (benim) için bir kurtuluş olamaz, üç yıl sonra da kireç ocağının tam aksine Konrad'ın mahvoluşu anlamına geldiğini anlamış, oysa Konrad kendisi o sırada henüz bu gerçeğin bilincinde değilmiş, daha uzun süre incelemenin belki yine de mümkün olan yazımı umuduyla bu gerçeğin üstünü örtme cesaretini göstermiş. En sonunda ikisi de kendilerine daha ziyade şunu söylemişler: En azından kireç ocağında neredeyse hiç masrafımız yok. Gerçekten de, bindiği gibi taşrada, üstelik Sicking bölgesi gibi uzak ve yalıtılmış bir bölgede insan başka her yerde ihtiyacı olan paranın, ki zaten büyük şehirlerdeki hayattan hiç bahsetmeyelim, gülünç denilecek kadar küçük bir kısmıyla yaşarmış ama bu gerçeğin kireç ocağına geri taşınma sebebi olarak sırf ikisinin kafasında su yüzüne çıkmasına izin vermek bile onlara çok büyük bir aşağılanma gibi gelmiş. Yine de aslında bir müddet bu sebeple, yani kireç ocağının hayatlarını ucuzlattığı düşüncesiyle yetinmiş olmalılar, Bu ucuzlatma ister istemez, demiş Konrad Wieser'e, genellikle birkaç saati ya da birkaç günü kurtarıyordu. En sonunda hakikaten neredeyse hiç paraları kalmamış, Konrad Wieser'e güvenerek demiş ki: Neredeyse hiç. Bu meseleyle ilgili olarak aklıma Konrad'ın bankaya son gidişiyle ilgili anlatıkları konusunda Wieser'in anlattıkları geliyor: Bu sabah bankadaydım, diyor Konrad Wieser'e, bana bir kez daha on bin verdiler, bunun son on bin olduğunu söylediler. Dışarıda, gişede oturan genç memur, anlıyorsunuz ya, bana (artık) hiç para vermek istemedi ama ben hemen müdüre gittim. Müdür beni derhal, doğal olarak gayet nazik bir biçimde karşıladı. O küçük müdür kabinini bilirsiniz, içi sürekli havasızdır, çünkü hiç havalandırılmaz, ki bununla birlikte

demiş Konrad Wieser'e, müdür kabininin penceresi açıldığında dışarıdan, bilirsiniz ya, otoparktan çok daha kötü bir hava geleceği de hesaba katılmalı. Müdürün yanına giriyorum, hani şu yeşil boyalı demir dosya dolapları, bilirsiniz ya, diyor Konrad. İnsan müdür kabinine girer girmez bankanın kurucusunun, Bay Derflinger'in duvarda asılı resmine bakmadan edemiyor. Uçları yukarı kalkık bıyıklar, köylü suratı vesaire. El sıkışıyoruz, diyor Konrad, oturmam söyleniyor ve oturuyorum. Benimle ilgili tüm belgelerin çalışma masasında, müdürün önünde durduğunu hemen görüyorum. Şimdi benimle müdür arasında kritik bir konuşmanın, o kritik konuşmanın geçeceğini düşünüyorum ve yanılmıyorum, müdür benimle ilgili belgeleri karıştırıyor, sonra benimle ilgili belgelerle ilgili telefon ediyor, sonra birinci, sonra bir ikinci, sonra bir üçüncü, bir dördüncü, beşinci memuru yanına çağırıyor, hepsi benimle ilgili belgelerle, hesap özetleriyle vesaire bağlantılı, sonra telefon ediyor, sonra inceliyor, sonra tekrar telefon ediyor, tekrar inceliyor vesaire. Gerçekten de benimle ilgili bütün belgeler, yani bankayla ilişkim olan bütün yılların bütün belgeleri müdürün elinde. Müdür bütün bu belgeleri karıştırıp duruyor, bense bu sırada sürekli onun bana belki de bir daha hiç para vermeyeceğini düşünüyorum, müdürün yüz ifadesinden bir şey anlaşılmıyor: Bana para verecek mi, vermeyecek mi, bir Verecek diye düşünüyorum, bir Vermeyecek, sonra yine Verecek diye düşünüyorum, sonra yine Vermeyecek. Müdür kabinine durmadan benimle ilgili yeni belgeler getiriliyor, erkek ve kadın memurlar benimle ilgili belgeleri zar zor taşıyorlar. Hatta en sonunda bir memur merdiveni alıyor ve merdivene çıkıyor ve kabinin tavanının altındaki bir bölmeden benimle ilgili belgeler çıkarıp indiriyor. Müdür memuru acele etmesi için sıkıştırıp duruyor ama memur önce merdiveni daha hızlı çıkamayacağını, sonra da merdiveni daha hızlı inemeyeceğini, aksi takdirde yaralanabileceğini söylüyor, boynunu kırmak istemediğini belirtiyor ama müdür bunun üzerine hiçbir şey söylemiyor, muhtemelen iyi bir memur söz konusu olduğu için, müdür kendini tutuyor, demiş Konrad Wieser'e. En sonunda müdür paltomun hâlâ üzerimde olduğunu gördü ve ayağa fırladı ve paltomu çıkarmama yardım etmek istedi, paltomu kapının arkasındaki kancaya asmak için, ama ben kendim de ayağa fırladım, demiş Konrad, ve paltomu çıkarıp kapının arkasındaki kancaya astım. Bugün burası özellikle sıcak, demiş müdür Konrad'a, Konrad tekrar ediyor: Evet, özellikle sıcak. O

nedenle bugün kendisinin, yani müdürün üzerinde sadece hafif bir ceket varmış, müdürün üzerinde kış günü hafif bir yazlık ceket olması kuşkusuz Konrad'a tuhaf gelecekmiş ama, demiş müdür Konrad'a, Wieser'in söylediğine göre, burada, bu odada (kabin dememiş) kış kıyafetleriyle dayanılmıyor, insan fazla kalın giyiniyor ve ştyor, bu da merkezi ısıtma yzndenmiş, insan devamlı fazla sıcak bir odada (kabin değil) oturuyor ve fazla sıcak geldiği için ştmekten korkuyormuş. Ayrıca havalandırma bütün bankada ayarlanamıyormuş. Belgeler müdürün çalışma masasına yığılıyordu, demiş Konrad Wieser'e, en sonunda karşımdakini, yani müdürü görmekte zorlanmaya başlamıştım, çünkü benimle müdür arasında bir anda bir dosya dağı oluşmuştu. En sonunda müdürü hiç gremezken en azından söylediklerini duyuyordum. Yüzünü artık görmüyordum, demiş Konrad Wieser'e, ama sesini duyuyordum. Erkek memurlardan bazılarının müdür kabinine girerken Konrad'a selam vermemeleeri Konrad'ın dikkatini çekmiş, aynı şekilde içeri giren dört kızdandan üçü de ona, yani Konrad'a selam vermemişler, Konrad bunu hemen borcuyla ilişkilendirmiş ve ayrıca onun gibi bir adamı, onun gibi yıllarca bankayla fevkalade iş ilişkisi olan bir banka müşterisini selam vermeyerek rencide etmenin duyulmamış bir şey olduğunu düşünmüş. Sonra Konrad bu kez, acaba bu çalışanların selam vermemeleeri sadece basit bir ihmale dayanıyor olabilir mi diye düşünmüş, yani belki de müdür kabinine girerken ona selam vermemelerinde kasıt yokmuş vesaire. Müdür tekrar tekrar gişedeki memurlarla, ama aynı zamanda birinci kattaki, kredi bölümü denilen yerdeki memurlarla da telefonda konuşmuş. En sonunda, Konrad tarafından son yıllarda imzalanan bir sürü vadesi çoktan geçmiş senet de müdür kabinine getirilmiş. En sonunda Konrad para alamayacağını, tam aksine kendisinden borçlarını, özellikle de senet borçlarını ödemesinin talep edileceğini anlamış. Fakat Wieser'in söylediğine göre bu sırada kafasında sürekli onun, yani karısının bütün bunlardan haberi bile olmadığı varmış, çünkü kendisi şimdiye dek bütün finansal meseleleeri karısından gizlemiş ve gizleyebilmiş, ve kendi deyimiyle, ikisinin finansal durumuna dair konularda Bayan Konrad'a karşı kullandığı gizleme taktiğinde en üst seviyeye ulaşmış. şimdi her şeyin, yani ikisinin nihai felaketinin ortaya çıkacağını ve en sonunda her şeyin onlarla birlikte korkunç bir patlamayla paramparça olacağını düşünmüş Konrad, Wieser'in söylediğine göre, bu arada bankanın

müdürü sürekli Konrad'la ilgili finansal evrakla meşgulmüş. Erkek ve kadın memurlar öyle bir telaş halindeydiler ki, diye düşünmüş Konrad, bu yüzden Konrad'a selam verememiş olabilirlermiş. Bütün bankada olayın gelişme şekline bakınca Konrad ister istemez bankadaki herkesin yalnızca kendisine odaklandığını düşünmüş. Müdür hâlâ benimle ilgili belgeler konusunda telefonla konuşuyordu, demiş Konrad Wieser'e, banka binasında hâlâ benimle ilgili belgeler vardı. Banka çalışanlarının fizyonomisi hep aynı fizyonomidir, ona, Konrad'a daima bankacıların kafası başka hiçbir şeyle değil, sırf banknotla dolu ve yüzleri başka hiçbir şeyden değil, sırf banknottan yapılmış gibi gelirmiş. Bankanın kurucusu Derflinger'in çehresi vasıtasıyla, demiş Konrad Wieser'e, bankanın kurucusuna, onun o köylü yüzüne gittikçe daha uzun süre bakmak suretiyle, doğal olarak en sonunda gittikçe büyüyen öfkemi yatıştırdım. Tekrar para alabileceğimi düşünmeye başlıyorum ama çok geçmeden bu düşüncenin hiçbir temeli olmadığı ortaya çıkıyor ve müdürün artık bana para vermeyeceğini düşünüyorum, çünkü bunu müdür söylüyor, artık bana para vermeyeceğini duyuyorum, parayla alakalı bir şey söylemediği halde, diyor ki: Burası ne kadar sıcak!, ve ben bana para vermeyeceğini duyuyorum, bunun ne anlama geldiğini, demiş Konrad Wieser'e, size söyleyemem, çünkü aslında tasavvur edilemez bir şey anlamına geliyor. Gerçek şu ki, dediğini duyuyorum birden müdürün, sizin (yani benim) iki milyonun üzerinde borcunuz var, üstelik doğrudan bankamıza, mülkünüzün değeri bundan düşülürse geriye en az bir buçuk milyon kalır, diyor müdür. Mülkünüz borcunuzu hiçbir şekilde kapatmıyor! diyor müdür defalarca, Konrad müdürün Mülkünüz borcunuzu hiçbir şekilde kapatmıyor! cümlesini üç, dört, beş, altı kez duymuş, oysa müdür bu cümleyi gerçekte sadece bir kez söylemiş, Hiç durmadan bu cümleyi duyuyordum!, demiş Konrad Wieser'e. Ardından müdür benim tekrar tekrar duyduğum, artık kafamdan atamadığım cümleyi söylüyor, demiş Konrad Wieser'e, müdür diyor ki: Ve bildiğiniz gibi kireç ocağının açık artırmayla satışı için harekete geçtik. Tabii böyle ne de olsa acı verici bir tedbir uzun bir süre ertelenmiş ama artık bu tedbir ertelenemezmiş, ertelenemez hale gelmiş, ertelenemez kelimesi de Konrad'ın aklından çıkmamış, günlerce, haftalarca, tabiri caizse kanlı cinayete kadar. O, yani Konrad yıllarca bankaya gitmiş ve para istemiş ve banka ona para vermiş, Konrad'ın sabah kireç ocağından Sicking'e gitmesi, bankaya

girmesi ve müdürün söylediğine göre az ya da çok büyük bir meblağ çekmesi yıllardır iki haftada bir tekrarlanan bir alışkanlıkmış, ve aslında banka ona her seferinde istediği meblağı hiç itiraz etmeden vermiş, bir keresinde beş bin, bir keresinde on bin, bir keresinde iki bin, bir keresinde bin, bir keresinde beş yüz, bir keresinde yirmi bin vesaire. Konrad'ın, hangi meblağı olursa olsun çekmesine engel olmak bankanın hiç aklına gelmemiş, banka daima ve Konrad'ın akla gelebilecek her talebi karşısında nazik ve hatta, bunu müdür bizzat söylemiş olmalı, cömert davranmış. Ben bunun üzerine, demiş Konrad Wieser'e, doğal olarak anında ayağa kalkmak ve çekip gitmek istedim, çekip gitmek, yalnızca çekip gitmek, diye düşündüm, ve gerçekten de ayağa kalkıp paltomu kancadan aldım, demiş Konrad Wieser'e, ve müdürü elimi uzattım, ve ben ayağa fırladıktan sonra tabii ki kendisi de ayağa fırlayan müdür elini verdi ve şöyle dedi: Peki, on bin çekebilirsiniz, tabii ki size bir on bin daha veririz. Müdür gerçekten tabii ki dedi, demiş Konrad Wieser'e. Tabii ki, tabii ki, tabii ki, bugün hâlâ hiç durmadan tabii ki kelimesini duyuyorum, demiş Konrad Wieser'e, bunu çok grotesk bir biçimde alışkanlıktan söyledi, demiş Konrad, tabii ki, çünkü bu durumda asıl tabii olan, demiş Konrad, bana tek kuruş verilmemesi olurdu. Banka müdürü ayrıca hatırşinaslık kelimesini de kullanmış, aynı şekilde doğal kelimesini de. Ve ben nasıl ki alışkanlığım olduğu üzere her ay başı yuvarlak hesap on bin çekiyorsam, demiş Konrad Wieser'e, müdürle vedalaşıp daha önce de söylediğim gibi elini sıktıktan sonra da yuvarlak hesap on bin çektim. Parayı ceketimin cebine koydum ve bankadan ayrıldım, bir daha dönmek üzere son kez bankayı terk ettim, demiş Konrad Wieser'e. Birkaç dükkâna gittim, ayakkabı bağcığı, mum yağı, dosya kâğıdı, gömlek düğmeleri, karım için yeni eldiven yünü aldım ve kireç ocağına döndüm. Kuşkusuz banka bir kez daha cömert davranmıştı, demiş Konrad Wieser'e. Dönüş yolunda doğal olarak durumumuzun tüm çıkişsızlığını idrak ettim. Aslında tasarruf edersek, diye düşündüm kaya çıkıntısına kadar gidip lokantaya dönüp lokantadan kereste atölyesine ve kereste atölyesinden kaya çıkıntısına ve müstemilatın arkasından ve önünden geçerek kireç ocağına yürürken, bu on binle birkaç haftamız daha olur, hatta daha fazla tasarruf edersek belki de birkaç ay. İhtiyaçlarımızı en azdan daha da aza indirgeyebilirsek, ki bunu kolayca başarabiliriz, demiş Konrad Wieser'e, çünkü son derece mütevazıyız. Tabii benim bu

zaman zarfında incelemeyi yazmayı da başarmam gerek, demiş Konrad Wieser'e, inceleme yazıldığı takdirde başka hiçbir şeyin önemi yok ve muhtemelen en çıkışsız durum, incelemenin yazılması için en iyisi. Bu düşünceyi gittikçe geliştirip en sonunda ana düşüncem haline getirmeyi başarınca, demiş Konrad Wieser'e, endişe bile hissetmez oldum, aksine, ıslık çalarak odama girdim. Hatırlıyorum da akşam, demiş Konrad Wieser'e, tam ona Kropotkin'den bir bölüm okurken karım birden balo diyor, hemen ardından da karnaval balosu. Karnaval balosu sözünü birkaç kez söylediği halde, demiş Konrad Wieser'e, ben karnaval balosu sözünü birkaç kez duyuyorum. Sonra diyor ki: Hatırlıyor musun?, ve sonra Venedik, Parma, Floransa, Nice, Paris, Deggendorf, Landshut, Schönbrunn, Mannheim, Sig-hartstein kelimelerini söylüyor, Henndorf diyor. Fakat bütün bunlar en az otuz yıl geride kaldı, diyor. Balolar! Balolar! diye bağıyor. Hiç durmadan: Balolar! Balolar! Sen direndin ama ben seni rahat bırakmadım, diyor, rahat bırakmadım. Paris'te, Roma'da, hatırlıyor musun? Baloya! Baloya! diye buyurdum ve bütün bu balolara gittik. Benim insafsızlığım daha büyük bir insafsızlıktı. Bana elbise giydirdin, Roma'da kırmızı elbiseyi, Floransa'da mavi, Venedik'te mavi, Parma'da beyaz elbiseyi, Madrid'de kuyruklu elbiseyi, diyor. Birden diyor ki: Kuyruklu elbise, evet, kuyruklu elbise, kuyruklu elbiseyi giymek istiyorum, bana kuyruklu elbiseyi giydir, evet, giydir, giydir!, ve ben ona kuyruklu elbiseyi giydirim. Çabuk, ayna, diye buyuruyor ve sonra: Çabuk, pudra kutusu! ve ardından yüzünü pudralıyor ve aynaya bakıyor, bir yüzünü pudralıyor, bir aynaya bakıyor. Birden diyor ki: Hiçbir şey görmüyorum, hiçbir şey görmüyorum. Hakikaten, demiş Konrad Wieser'e, pudra bulutunun içinde aynada hiçbir şey görmüyor. Muhtemelen hiçbir şey görmemem iyi, diyor, hemen ardından daha da fazla pudralanıyor. Elbisesi baştan aşağı pudra oluyor, demiş Konrad Wieser'e, ve sürekli şöyle diyor: Pudralanmalıyım, pudralanmalıyım, tamamen pudralanmalıyım, pudra kutusunda pudra kalmayınca kadar, diyor ki: Bir yerlerde daha pudramız yok mu? Daha pudra olmalı! Pudra! Pudra! Pudra! diyor ve gerçekten de ikinci bir pudra kutusu buluyorum ve yüzünü pudrayla kaplıyor, diyor Konrad Wieser'e, birden artık yüzünü bile göremez oluyorum, yüzünü pudraya buluyor. Pudraya buladım! Pudraya buladım!, diyor, Pudraya buladım! Pudraya buladım! diye bağıyor, diyor Konrad, birden gülmeye başlıyor ve bağıyor: Pudralandım, pudraya

buladım, kendimi tamamen pudraya buladım ve gülüyor ve bağı-
yor ve gülüyor ve bağıyor: Pudralandım, pudraya buladım, pudraya
buladım, pudralandım, pudraya buladım! Sonra susuyor ve yerinden
doğruluyor ve diyor ki: Böyle iyi. Bir kez daha: Böyle iyi. Sonra: Gö-
steri bitti. Yarıda kesildi. Gösteri yarıda kesildi, bitti. Bu bir skandal!
Düşünsene, diyor, diyor Konrad Wieser'e, bu bir skandal, bu evde bir
skandal oldu, bir skandal! Skandal! Skandal! Kısa bir sessizlikten
sonra diyor ki, diyor Konrad: Böyle iyi, böyle iyi. Ben kuyruklu elbi-
seyi üstünden çıkarırken bitap düşmüş vaziyette. Elbiseyi iyice silke-
lemelisin, diyor, diyor Konrad Wieser'e, elbise baştan aşağı pudra
oldu, koridora çık ve elbiseyi iyice silkele!, ve ben çıkıp elbiseyi sil-
keliyorum. Saat on birde İyi geceler diyorum ve odama gidiyorum,
diyor Konrad, fakat odama girdiğimde, Kropotkin'i onun odasında
unuttuğumu fark ediyorum, o yüzden tekrar onun odasına çıkıp
Kropotkin'i alıyorum. Karım beklenmedik bir biçimde, muhtemelen
bitkinlikten, diyor Konrad Wieser'e, uyumuş bile. Masanın üzerinde
el yordamıyla Kropotkin'i buldum ve alıp odama döndüm. Kropot-
kin okumak beni sakinleştiriyordu. Saat ikiye doğru, her zamanki
uyku vaktimde, diyor Konrad Wieser'e, uykuya daldım. Fro'ya diyor
ki: Bu, zifiri karanlıkta ilk oturduğumuz değil. Akşam yemeğinde hiç-
bir şey yemedik. En saçma şeyi bile yapamıyorum, tırnaklarımı ke-
semiyorum, ayak tırnaklarımı kesemiyorum, diyor Konrad. Mutlak
eylemsizlik. Kropotkin'den bir bölüm okuyacağımı söylüyorum ve
yapamıyorum, Ofterdingen'den bir bölüm okuyacağımı söylüyorum
ve yapamıyorum. Hiç kalkmadan bitkin karımın karşısında oturma-
nın yarattığı bunalım hissi. Kropotkin'i bir daha dene, Ofterdingen'i
bir daha dene, diye düşünüyorum dönüşümlü olarak ama nafile. Fa-
kat ayağa kalkıp odama gidecek gücüm de yok. Onun karşısında
otururken karımın bütün sefaletini ve perişanlığını hiç olmadığı ka-
dar net idrak ediyorum, kendi sefaletimi ve perişanlığımı da. Pence-
reden bakınca, karanlığın ortasında bile bu durumun sorumlusunun
hava durumu olduğunu görüyorum. Hava durumu benim gibi bir
insanı ve onun gibi bir insanı delirtebilir, umutsuzluğun temel ko-
şulları da cabası, diye düşünüyorum. İkimiz de koltuğumuzda hare-
ketsiziz. Sabaha kadar tek kelime etmeden, tamamen bitkin, tama-
men yorgun ve büsbütün bitkin bir vaziyette koltuklarımızda oturu-
yoruz, yarı uyanık, ve ara sıra ağzımızı açmadan elimizle birbirimi-
zin vücuduna yapışıyoruz ki göz açıp kapayan'a dek aklımızı kaybet-

meyelim. Kerestecinin cenazesi: Höller beni alıyor, diyor Konrad Fro'ya, kaya çıkıntısının altındaki kereste atölyesine gidiyoruz. Siyah neyim varsa bulup buluşturup giydim, diyor Konrad Fro'ya. Vaktiyle kuzenim Albert'in, en genç kuzenimin Mannheim'daki cenazesi için aldığım bir çift kalın yün çorap. Hamburg'da aldığım kalın siyah yelege de giydim. Başımda siyah Borsalino fôtr şapka var. Tabii ki boynumda siyah yün atkı. Ve Venedik'te aldığım siyah ayakkabılar. Dikkat etmek gerektiğini söylemiş Höller Konrad'a, Konrad'ın Fro'ya söylediğine göre, insan cenazeye gidince ölümü kendine çağırır. Bunu sık sık gözlemledim, demiş Konrad Fro'ya: Bir insan bir cenazeye gider ve üşütür ve kısa bir süre sonra kendi cenazesi olur. Kaya çıkıntısına giderken, demiş Konrad Fro'ya, kendimle keresteci arasındaki ilişkiyi düşünüyorum ve benimle keresteci arasında daima iyi bir ilişki olduğuna kanaat getiriyorum. Kimin siyah kıyafeti varsa, siyah kıyafetiyle bir cenazeye gidiyordur, diye düşünüyorum kereste atölyesine doğru yürürken. Cenaze evine varıldığında hemen tabut odasına giriliyor. Dul karının ya da kocanın eli sıkılıyor. İyi bir insana, aziz bir ölüye dair bir şeyler söyleniyor. Ölünün arkasında herkes ağır ağır yürüyor, konuşmuyor, mırıldanıyorlar. Tek kelime anlaşılmıyor. Özel cenazelere yüzlerce kişi katılıyor. Kerestecinin cenazesi özel bir cenaze, diye düşünüyorum. Özel insanların gittikleri ve özel bir papazın dua ettiği özel cenazelerin ardından özel bir lokantaya gidilir ve özel bir yemek yenir, diye düşünüyorum. Özellikle parlak ve özellikle süslü atların çektiği özel olarak süslenmiş özel bir araba, özellikle sarsılmış insanları taşır. Cenaze alayının özel bir bileşimi vardır, mezar başındaki liturji özeldir, doğal olarak masraflar da özeldir. Ve böyle bir cenazenin yapıldığı gün, diye düşünüyorum, diyor Konrad Fro'ya, özel bir gündür, kereste atölyesine doğru yürüyorum, yüzlerce insana doğru, hepsi siyah giyimli, diyor Konrad Fro'ya, ve Höller bazen önümde yürüyor, bazen de, ben düzenli bir tempoda yürümediğim için, arkamda, fakat en sonunda Höller yine yanımda yürüyor ve ben şöyle düşünüyorum: İtfaiye şefi özel bir konuşma yapacak. Gerçekten de kereste atölyesine vardığımızda herkesin özel giyimli olduğunu görüyorum. Özellikle güzel çelenkler, özellikle beyaz, temiz çocuk elbiseleri görüyorum. Tabut özellikle pahalı. En sonunda, açık mezarın başında, demiş Konrad Fro'ya, şapkayı çıkarsam mı çıkarmasam mı diye düşünüyorum, şapkayı çıkarırsan ölümüne üşütürsün, bırak başında kalsın, insanlar bunu

konusacak, neticede, demiş Konrad Fro'ya, şapka başımda kalıyor. İtfaiye şefi özellikle kısa bir konuşma yapıyor, bu beni önce şaşırtıyor, diyor Konrad Fro'ya, ama sonra aklıma, itfaiye şefiyle kerestecinin düşman oldukları geliyor ve tabii ki itfaiye şefinin konuşması kısa. Papazın konuşmasıysa bir o kadar uzun. Açık mezarların derinliği beni daima ürpertir, demiş Konrad Fro'ya, insan cesurmuş ve büyük konuşurmuş ama açık mezarların derinliği karşısında dehşete kapılmış. Keresteciyle aramda hiçbir anlaşmazlık yok muydu? diye düşünüyorum, demiş Konrad Fro'ya. Hayır, keresteciyle aramda hiçbir anlaşmazlık yoktu, diye düşünmüş Konrad cenazeden dönerken. Gerçekten de keresteci düzgün bir insandı, demiş Konrad kireç ocağına yaklaşırlarken Höller'e, hemen ardından, neden ve özellikle de Höller'e neden eve dönerken kerestecinin düzgün bir insan olduğunu söylediğini uzun süre düşünmüş, iyi ya da en azından lekesiz bir insan da diyebilirmiş. Günün geri kalanı için programda dönüşümlü Ofterdingen ve Kropotkin okuması varmış, okurken hâlâ cenazeyi düşünüyordum, demiş Konrad Fro'ya, ve bundan ötürü sesim her zamankinden tamamen farklı çıkıyordu. Fro: Konrad'ın bir rüyası: Ani, daha net sınıflandırılamayacak bir delilik krizi (katatoni?) sırasında o, yani Konrad kireç ocağının içini, hem de en tepede çatının altından yavaş yavaş en aşağıya kadar, tavanarasında bir sürü büyük kovada bulduğu siyah mat boyayla boyamaya başladı. Ancak kireç ocağının bütün içini siyah mat boyayla boyadıktan sonra kireç ocağını terk etmiş, gerçekten kireç ocağındaki her şeyin siyaha, yani kendisinin tavanarasında bulduğu siyah mat boyayla boyandığını kendi kendine söylemiş ve bunu çok önemsemiş. Tavan, duvarlar, hâlâ duran objeler, söylediği gibi, her şeyi baştan aşağı siyaha boyamış ve hatta karısının odasını da boyamış, en sonunda karısının odasındaki her şeyi ve bizzat karısını baştan aşağı siyaha boyamış, düşünsenize, karısının odasındaki her şeyi, yani Fransız malı tekerlekli sandalyesini de, söylediği gibi her şeyi ve en sonunda kendi odasındaki her şeyi de ve bütün kireç ocağını ve kireç ocağının bütün içini, ve en sonunda kireç ocağının içinin de içini baştan sonra siyaha boyaması, diyor Fro, tam yedi gün sürmüş. Bu işi bitirir bitirmez, diyor Fro, kireç ocağını dışarıdan kilitlemiş ve müstemilatın önünden geçerek kaya çıkıntısına doğru koşmuş ve kaya çıkıntısından kendini boşluğa bırakmış. Fro bugün: Sürekli bankadan gelen bir adamın kapıya vuracağından korkuyor, bu yüzden artık kapıyı

açmıyormuş. Bankadan gelen bir adam ve bir polis kapıda duruyorlarmış, bu yüzden artık odasından çıkmaz olmuş, karısı zili çaldığında ya da tak tak vurduğunda bile. Onu, yani Fro'yu sırf en derin umutsuzluktan ötürü kireç ocağına almış. Sık sık birisi pervasız bir inatla kapıya vuruyormuş ama o gelenin Höller olduğuna inanmıyormuş, çünkü Höller böyle yapmazmış. Sanki biri kireç ocağını yıkmak istiyormuşçasına kapıya vuruluyormuş. Konrad demiş ki: Koltuğumda oturuyorum ve kapıya vurulduğunu duyuyorum ve düzensiz kapıya vurulma aralıklarında, bir vurulmadan ötekine bekliyorum, kimin vurduğunu artık tahmin bile edemiyormuş. Bankadan biri mi? Polis mi? diye düşünüyormuş. Sürekli koltuğunda oturuyormuş. Kapıyı açmıyormuş. Kendini tutuyormuş. Saatlerce karısının zili çaldığını duyuyor ama şöyle düşünüyormuş: Yukarı çıkmamın hiçbir anlamı yok. Her şey anlamsız, diye düşünüyormuş. Konrad, bugün hayat sigortasını yapmayı başardığım Wieser'e insanın böyle bir inceleme için biriktirdiği, hem de kafasında biriktirdiği muazzam miktarda malzemenin böyle bir incelemeyi mahvedebileceğini söylemiş, böyle bir incelemenin muazzam ve gittikçe daha da muazzamlaşan miktarda, neticede inceleme mahiyetinde bir malzeme birikimi tarafından mahvedilme ihtimali, böyle bir inceleme için edilen malzeme birikiminin büyüklüğü ölçüsünde büyürmüş. En sonunda insan kavram malzemenin altında ezilirmiş. İlk önce incelemeyi yazmasının tamamen mümkün olduğuna inanmış, daha sonra incelemeyi yazmasının kesinlikle imkânsız olduğuna, incelemeyi yazmak ona bir mümkün geliyormuş bir imkânsız ama incelemeyi yazmanın ona mümkün geldiği dönemler gittikçe kısalıyor, incelemenin kayıp geldiği dönemlerse gittikçe uzuyormuş. Fakat yine de hep bir yazmaya başlayabilme ihtimali görmüş, aslında bugün hâlâ (yani yarım yıl önce!), Wieser'in karşısında ifade ettiği üzere incelemeyi birdenbire ve bir oturuşta yazabileceğine inanıyormuş. Sonuçta mesele yalnızca oturup incelemeyi yazmakmış, bu uygun dizilimin, yani oturmanın ve incelemeyi doğrudan kafadan alıp kâğıda dökebilmenin, bir anda olmayacağına inanmıyormuş. Her dizilim günün birinde doğru anda gelir, demiş Konrad, her uygun ve aynı zamanda her uygunsuz dizilim, dizilimin yapısı buymuş ve tek mesele, böyle uygun ya da uygunsuz bir dizilimin tek doğru anı için doğru anı yakalamakmış. Bu temelde şundan farklı değilmiş: İnsan oturup yazması gereken şeyi yazarmış. O an geldiğinde değerlendirilmesi

gerekirmiş ve kendisinin şimdiye kadar hiç o anı değerlendirmeye imkânı olmamış, kuşkusuz o an birçok kez gelmiş, sırf o uygun Brüksel ya da o uygun Mannheim ya da o daha da uygun Meran ya da Degendorf ya da Landshut zamanlarını düşünüyormuş da, kendisi bunları değerlendirememiş, Konrad'ın söylediğine göre her şey belli doğru anlarda hep orada olurmuş ama kişi bunu değerlendirememiş, çoğu insan, gerçi bu kendisi için bir teselli değilmiş, yegâne uygun anları hayatı boyunca değerlendirememiş, o, yani Konrad, özellikle inceleme kadar önemli bir çalışma bağlamında, o insanlardan biri olmak istemiyormuş, fakat her beyinde ya da kafada olduğu gibi her insanda da, söylemiş olduğu gibi, günün birinde her şey mümkünmüş ve kendisi bu günün birinde her şeyi, ister yakın, ister daha uzak, ister çok yakın gelecekte olsun, ki onun arzusu buymuş, fark etmek ve değerlendirmek istiyormuş, hayatında yeterince değerlendirilmemiş uygun dizilim, zaman vesaire varmış, bazı insanlar yalnızca bunlarla var olur ve tabiri caizse değerlendirilmemiş uygun (ya da uygunsuz) dizilimlerden oluşurlarmış, nereye baksanız değerlendirilmemiş dizilimlerden, uygun ve ayrıca uygunsuz doğadan başka bir şey yokmuş ve elbette: Bir dizilimin uygun mu uygunsuz mu olduğunu kimse belirleyemezmiş, birinin uygun olmasının sebebi ötekinin uygunsuz olmasıymış, uygunsuz olan, biri (birinin kafası) için uygunmuş, öteki uygunsuz için uygunmuş vesaire, kendisi için uygunsuz bir dizilimden uygun bir dizilim, uygun bir dizilimden uygunsuz bir dizilim vesaire, uygun bir dizilimden uygun bir dizilim çıkarmak kişiye (kişinin kafasına) bağlıymış vesaire. Buna ek olarak fazla vakti kalmadığını söylemiş Konrad ta iki yıl önce, Bir yandan artık fazla uzun yaşamam, demiş, öte yandan sürekli bir sıkıntı halinde yaşıyorum, aslında bütün zaman içinde hiç zamanı yokmuş vesaire. Ve ayrıca yaşlı bir adam olduğunun farkındaymış ve yaşlı bir adamın yaşlı bir kafası olurmuş. Öte yandan: İnsan bir incelemeyi fazla erken yazarsa o inceleme, insan onu yazdığı halde kayıp sayılmış, hiçbir değeri olmazmış, hiç, ya da fazla geç yazarsa bu yüzden hiçbir değeri olmazmış, hiç. Fakat böyle bir incelemenin yazılması için net bir an da belirleyemezmiş, bu en korkuncuymuş, o tek tastamam doğru an kendi kendini belirlermiş. Kendisi on yıllık bir çalışmayı kolayca, yanlış ya da belki sadece yanlış anlaşılan bir an yüzünden mahvedebilirmiş. Ya da: Başladığı incelemeyi korkudan bitiremeyebilirmiş, başladığı incelemeyi yarıda bırakmış, baş-

ka hiçbir şeyden değil. Ya da: İnceleme yazılırmış ve bu yüzden değersiz olurmuş, tıpkı yazılmadığı için değersiz olduğu gibi. Kendisi erken davrandığı için her şey mahvolurmuş, fazla dikkatli olduğu ve bu nedenle yazmaya fazla geç başladığı için. Ve böylece sürekli yeni bir anın gelip geçmesine izin vermiş ve bu yüzden gitgide güçsüz düşmüş fakat en sonunda o kadar güçsüz düşmüş olacaktı ki, bu sefer de bu yüzden incelemeyi yazması mümkün olmayacaktı. Kaç fevkalade zihinsel çalışmanın erken davranma, kaçının geç kalma yüzünden kaybolup gittiğini, kaç olağanüstü varlığın böyle bir erken davranma ya da geç kalma yüzünden zihinde yok olduğunu bilmek istemiyormuş. Tabii kaçının temkinsizlik ya da dikkatsizlik ya da fazla temkin ya da fazla dikkat yüzünden başarısızlıkla sonuçlandığı biliniyormuş. Kendisi, olduğu, yani sahip olduğu her şeyi o (yazılmamış) incelemeye yatırmış. Fakat her şeyi incelemeye yatırdığını açıkça söylemek, dile getirmek istemiyormuş, buna cesaret edemiyor, kendine bu izni vermiyormuş. Bir yandan kelimenin en kötü anlamıyla megalomanmış ve karısı onu bu gerçekle baş başa bırakmıyor, kasıtlı sözlerle onu her gün bu gerçekle yüzleştiriyormuş, Ancak böyle tamamen sakat birinin insanı karısı olarak bununla yüzleştirebileceği kadar korkunç bir biçimde, demiş Konrad Wieser'e, öte yandan yıllardır yolunu sadece incelemenin yarattığı ve incelemeye yönelik çekingenlik ve korkaklık vasıtasıyla buluyormuş, bir yaralanma ihtimalinden ötekine. Ve günün birinde gerçekten de her şeyi kafasının içindeki incelemeye, ki buna hiç kimse, tek bir kişi inanmıyormuş, neticede her şeyi incelemeye yatırdığını söylese ciddiye alınmaz, her koşulda kaçık yerine konulurmuş. Tıpkı karısına da her gün, her şeyi kafasındaki incelemeye, tekrar tekrar vurguladığı üzere, yatırdığını söylediği ve karısı da onu aynı şekilde her gün, kendisinin de uğruna kurban gittiği bir kaçık şeklinde nitelediği gibi. Yani: Karısı, bir kaçığa kurban giden bir sakatmış ve bu bakımdan bir sakat bir kaçığa, bir kaçık da bir sakata kurban gitmiş, karısının sakatlığı kaçıkça, kendisinin kaçıklığı sakatmış vesaire. Karşı tarafta, düşmanlarda, demiş, daima ve her halükârda güç üstünlüğü varmış. Sadece düşmanlarda, demiş, çünkü arkadaşlar bile düşmandan başka bir şey değilmiş, insan arkadaş yanılışına, düşmanı bu arkadaşın arkasına gizlemek suretiyle kapılırmış, bunun üstünü örtermiş, arkadaş insanın kendi kafasında kurduğu tiyatroya girer ve bir süreliğine sahnenin ortasına otururmuş, çünkü bu bize gerekli

gelirmiş, ta ki birdenbire onu tekrar düşman, sahnemizi dolduran bütün öteki düşmanların arasında bir düşman olarak görecektir. Sahnenin arkasından sürekli yeni yeni arkadaş kılığında düşmanlar gelir, demiş Konrad, dört bir yandan, en büyük karanlığın içinden arkadaş kılığında düşmanlar ve düşman kılığında arkadaşlar, yani düşmanlar, ve biz onları büyük kütleler halinde sahnenin tepesinden aşağı, kendi üstümüze bırakırız. Sahneyi dolduran arkadaş kılığında düşmanların (ve tam tersi!) kelime hazinesi, büyük bir kendini kandırma taktiğiyle bizzat tasarladığımız sahnenin dört bir yanındaki sonsuz kurnaz ve hain suflormuş. Perde açılır, düşmanlar (arkadaş kılığında ve tam tersi) sahneye çıkarmış, Konrad'a göre: Ölüm demir perdeyi, oyuncuların büyük bir kısmını bir anda paramparça etmek suretiyle indirene dek. Anne babasının onun okumaması, yani düzgün denilebilecek bir eğitimi almaması, sürdürmemesi ve bitirmemesi yönündeki buyruğuna boyun eğmek kuşkusuz hata olmuş, bundan ötürü hayatı boyunca bir bilim adamı olarak soyutlanmış, bir yanda tam bağımsızlık avantajı, fakat öte yanda da tamamen kendi kendine bağlı olma dezavantajıyla, neticede çok büyük zorluklarla ilerleme kaydetmiş, düzgün denilebilecek bir temel eğitimin yerine kuşkusuz doğa bilimleri için son derece büyük yeteneğinin had safhadaki zorlanması koymak onun için, yani Konrad için kolay olmamış, ama neyse ki kendi, daha doğrusu doğa bilimleri ve kendi incelemesi konusunda asla cesaretsizlik ve risksizlik nedir bilmemiş, aksine, aşılabilir görünen şey gözünün önünde her gün ve tabiri caizse her bilimsel an büyüdükçe, onu aşmak kendisini kamçılarmış ve ayrıca gitgide en büyük zorluklardan kaynaklanan en büyük engelleri aşmayı ve en sonunda kendini iyi bir malzeme ve temiz bir vicdanla, adını daha en baştan *İşitme* koyduğu inceleme üzerindeki çalışmasına adanmış, kendi deyimiyle, teslim olmayı başarmış. Konrad, kendileri de böylesine alışkın olan anne babasının zorlamasıyla, yakın aile çevresine göre insana en ufak bir şey kazandırmayan bir eğitime değil, sadece ve sadece dallanıp budaklanmış, güzel, Konrad'ın söylediğine göre geriye dönüp bakınca belirtmek gerekirmiş ki kendisinin mensubu olduğu ailelerin yüzyıllar boyunca harika bir tarım doğasıyla canlandırdıkları mülklerine odaklanmış, ki bu zorlama aslında şans ya da şanssızlık vasıtasıyla mülk sahibi olanların, kuşkusuz ailesinde adeta ölümcül bir miras olarak burada özellikle göze çarpacak şekil-

de ortaya çıkan ahmaklığının bir ifadesiymiş. Onun gitmek istediği yere, bir üniversiteye gitmesine izin vermek yerine yatılı okuldan alıp eve geri getirmiş ve eğitim görmemenin ve sonunda tabiri caizse megaloman bir kafaya sahip olup çıkmak zorunda kalmamanın dünyanın en doğal şansı olduğuna ikna etmeye çalışmış, bunun için, kendileri de alışkın oldukları ve bunda kendi tatminlerini ve dolayısıyla onun tatminini görme cesaretini gösterdikleri üzere, onu bütün dikkatini sadece ve sadece evlere, kereste atölyelerine, mahzenlere, kireç ocaklarına, kira getiren binalara, balık havuzlarına, tahtaya ve taşa ve küçük ve büyükbaş hayvanlara yöneltmeye zorlamışlar. Fakat aslında aile serveti daha gençliğinde bile Konrad'ın hiçbir zaman ilgisini çekmemiş, genel olarak servet onu başlı başına bir amaç olarak ilgilendirmiyormuş ve bu ilgisizliği, bu ilgisizliğin onda hiç durmadan arttığını herkes görebilirmiş, çevresindeki kimse o kadar kör olamazmış, ve bunun sonucu da, Konradların (Konrad'ın bir yıl önce söylediğine göre) neredeyse her şeylerini kaybetmeleri olmuş. Anne babası onun servetleriyle değil, eğitimle ilgilendiğini biliyorlarmış, ve Konrad almasına izin vermedikleri doğa bilimleri eğitimi-ne hevesliymiş, eğer kendisine böyle istediği gibi temiz bir doğa bilimleri eğitimi için izin verselermiş bu eğitime hiç heveslenir miymiş, ama onlar eğitimi en derinden küçümsüyor, kendi kökenlerinin bütün kudretiyle eğitimden nefret ediyorlarmış ve eğer birdenbire, görece genç yaşta ve kısa bir arayla peş peşe ölmeselermiş, en sonunda onu kalmaya mecbur olduğu mülkte yüzyılların ağırlığıyla ezeceklermiş. Onların ölümünden sonra artık eğitim için çok geçmiş ama Konrad kendini özgür hissetmeyi ve özgürce gelişmeyi ve kaçır-dıklarını kısa sürede telafi etmeyi başarmış. Wieser'e söylediğine göre bütün bu engellere rağmen yalnızca birkaç yıl içinde inceleme kafasındaymış, bütün engellere, üstelik en büyük engellere rağmen incelemeyi kafasının arka planında oluşturabilmiş. Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa hep aynı şey oluyormuş, önce duyuyor, sonra görüyor, sonra düşünüyormuş, her fırsatta hep aynı şey oluyormuş. Önce duyması gerekiyormuş, ancak o zaman görebiliyormuş, bu sayede de düşünmesi mümkün oluyormuş. Bu durumu karısına günbegün anlatmaya çalışmış ama nafile. Fakat her gün, çok erken saatte Urbantschitsch yöntemiyle çalışmaya başlamış olmanın iyi olduğunu düşünüyormuş, daha şafak sökerken, hatta sık sık şafak sökmeden önce, bu saatlerde ikisinin dirayeti ve ayırt etme gücü çok

büyük oluyor, öğleye doğru düşüyor, öğle yemeğinden sonra tekrar yükseliyor, akşamüstü beşe doğru doruk noktasına ulaşıyor ve sonra yavaş yavaş, genelde akşam sekizle on arası kısa bir canlanma kaydetmekle birlikte, azalıyor ve en sonunda gece yarısına doğru tükeniyormuş. Karısına sürekli, kendi çalışması olan inceleme gibi bir çalışma yapan bilim adamının her gün büyük bir gizlilik, aynı zamanda da büyük bir insafsızlıkla işe koyulması gerektiğini söylüyormuş, karısı ise onu dinliyor ama tam da bu tespitin aksine hareket ediyormuş. Bu arada yıllardır, yani inceleme kendi ifadesiyle onun için havada asılı kaldığı, incelemeyi kurtaramadığı ve dolayısıyla yazamadığı müddetçe inceleme hakkında yapılabilecek bütün temel açıklamalardan uzak duruyormuş. Wieser'e bunu odasında bir ileri bir geri yürüyerek yapmaya çalıştığını da söylemiş. Fakat bir ileri bir geri yürürken incelemeyi düşüneneğime, demiş Wieser'e, adımlarımı sayıyor ve delirecek gibi oluyorum. İncelemeyi, en önemli şeyi düşüneneğine, yan meseleleri düşünüyormuş. O, yani Konrad birçok kez bu bir ileri bir geri yürüme sırasında birden Höller'in yanına inip Höller'le odun kesmeyi düşünmüş, bir ileri bir geri yürüyorum ve, demiş Wieser'e, Höller'in yanına inip Höller'le odun kesmeyi düşünüyorum, aşağıya inip odun kesmeyi bir saat boyunca düşünüyorum ve aşağıya inip Höller'le odun kesmenin saçma olduğunu görene kadar bu düşüncenin peşini bırakmıyorum ama odamda bir ileri bir geri yürürken başka hiçbir şeye değil, sadece incelemeye odaklanmak için bütün gayretimi sarf etmem gereken yerde sürekli incelemeden uzaklaşmak için bahane arıyorum. İnsan ana meseleye, onun durumunda incelemeye, büyük zarar vermeden aynı anda hem ana meseleyi hem yan meseleleri düşünemezmiş, En büyük zarar! diye bağırmış Konrad Wieser'in karşısında. Fakat kendisi bu gerçeğin tamamen bilincinde olduğu halde hâlâ aynı anda hem incelemeyi hem de yan meseleleri düşünüyormuş, öğlen olduğunda akşam karısıyla ne yiyeceklerini, akşam olduğunda kahvaltıda ne yiyeceklerini, kahvaltıda öğlen ne yiyeceklerini, Höller'e ne tedarik edilmesi gerektiğini vesaire. Wieser'in söylediğine göre Konrad ona incelemeyle meşgulken birden aklına Paris'teki dairesinin, Mannheim'daki dairesinin, Bozen'deki dairesinin geldiğini söylemiş, incelemeyi düşünüyormuş ama aynı anda bambaşka bir şeyi daha düşünüyormuş, incelemeye yüzde yüz odaklanması gerekirken gözünün önünde Paris'teki daire belirliyormuş, Konrad Wieser'e demiş ki: Akla gelebilecek

bütün alakasız resimler incelemenin kafamdaki resmine karışıyor, o net resme, ve onu mahvediyor, inceleme binlerce ve binlerce alakasız görüntünün, tahayyül edilen insan yüzlerinin vesaire arasında paramparça oluyor. İncelemeyi yazmasına hep başka bir şey engel olmuş, Paris'te, Londra'da büyüklük, Berlin'de yüzeysellik, Viyana'da insanların eblehliği, Münih'te lodos, birinde dağlar, birinde deniz, birinde ilkbahar, birinde yaz, birinde soğuk kış, birinde en yağmurlu yaz, sonra yine aile içi geçimsizlikler, politikanın yarattığı yıkımlar, fakat nihayetinde daima kendi karısı incelemeyi yazmasını imkânsız hale getirmiş. Onlar, yani kendisi ve karısı sırf incelemenin henüz gerçekleştirilmemiş yazımını göz önünde bulundurarak bu kadar fazla yere taşınmışlar ve bu kadar fazla yerden, yazılacak incelemeyi göz önünde bulundurarak genellikle hemen tekrar ayrılmışlar, Paris'i bir gecede terk etmişler, Londra'yı bir gecede, Mannheim'i bir gecede, Viyana'yı bir gecede, akşam bütün bavulları toplayıp şehirle haftalardır, aylardır ve genellikle ölene dek yaşadıkları ilişkiyi bitirerek, kendilerine gelecek için bambaşka bir uzak şehir arayacaklarını sabah henüz bilmiyorlarmış, ki o uzak şehirde de hep aynı ölene dek yerleşme ve ani kalkışma ve terk etme, bu arada Wieser'in söylediğine bakılırsa Konrad aslında apar topar demiş, tekrar ediyormuş. Wieser'in söylediğine göre mesela Höller'in yeğeni, bu son derece suça meyilli şüpheli şahıs müstemilatta oturmaya başladığı andan itibaren Konrad haftalarca, incelemeye yüzde yüz odaklanması gereken yerde sırf bu yeğeni düşünmüş, kendi odasında, sonra karısının odasında hiç durmadan bir ileri bir geri, bir sağa bir sola yürüyor ve bir yandan yazılacak incelemeyle, fakat öte yandan da Höller'in kendisine, yani Konrad'a daima tekinsiz gelen suçlular dünyasının karanlığından pat diye çıkagelen yeğeniyle meşgul oluyormuş, bu Höller'in yeğeninin müstemilatta ne aradığı düşüncesi adeta zihnine saplanan kendisi, yani Konrad kendine eziyet ediyor ve inceleme bundan büyük zarar görüyormuş. Konrad sürekli kendi kendine soruyormuş: Bu yeğen kaç yaşında?, ve bu yüzden incelemeyi ihmal ediyormuş, ve Yeğenin üstünde nasıl bir kıyafet var? ve Bu yeğenin saçı ne renk? ve Bu adam tekinsiz değil mi? ve: Adamın uzun bacakları ve iriyarı bir gövdesi ve kocaman elleri var, onun, yani Konrad'ın daha önce hiç görmediği kadar büyük eller, diyormuş sürekli kendi kendine ve bu yüzden incelemeyi ihmal ediyormuş. Bir keresinde Konrad Wieser'e açılmış: Bir ileri bir geri yürüyor ve Höller'in yeğeninin param oldu-

ğunu sandığı, hiç param olmadığını bilmediği için beni öldürmeyi kafaya koyduğunu düşünüyorum, bu yeğen benim varlıklı olduğuma inanıyor, alışkanlıktan suç işleyenler diye bir tür vardır, diye düşünmüş Konrad odasında bir ileri bir geri yürürken, hasta değil hakikaten kötü niyetlidirler ve insanın bunlar karşısında kendini kollaması şarttır. Kendisi, yani Konrad ikisinin, yani Höller ve yeğenin müstemilattan gelen gülüşmelerini duymuş ve düşünmüş: Bu gülme ne anlama geliyor? Tekinsiz bir gülme değil mi? İkisinin ona, yani Konrad'a bir komplo kuruyor olabileceklerini düşünmüş Konrad ama sonra bu düşünceyi saçma bulup kafasından atmayı ve bastırmayı başarmış, Höller'in yeğenini ve Höller'in kendisini, ikisinin ilişkisini düşünerek incelemeyi mahvettiği ya da en azından incelemeyi yazmayı kendisi için yine imkânsız hale getirdiği düşüncesi onu günlerce meşgul etmiş. Bunu düşünmek, incelemeyi yazamamak, incelemeyi asla yazamamak hastalıklı bir şeymiş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre bu hastalıklılık yavaş yavaş büyüyerek hastalığa dönüşmüş. Doğru duyduğunu düşünmüş, çünkü gecenin birinde (!) müstemilatın önüne geldiğinde ikisi, yani Höller ve yeğeni, müstemilatta tekrar gülmüşler, oysa müstemilatın içi zifiri karanlık, demiş Konrad, müstemilatın içi zifiri karanlık ve ben ikisinin güldüğünü duyuyorum, tuhaf. Yüksek sesli gülüşmeler değil, hayır, alçak sesli gülüşmeler de değil, hayır, tekinsiz gülüşmeler. İkisinin, yani Höller ve yeğenin gecenin bir yarısı zifiri karanlık müstemilatta güldükleri düşüncesi onu, yani Konrad'ı gecenin geri kalanı boyunca rahatsız etmiş, Tekrar uyuyamadım, demiş Konrad, ister istemez yataktan kalkmış ve odasında bir sağa bir sola yürümeye başlamış, hiç durmadan müstemilattaki ikiliyi düşünerek, ara sıra pencereden müstemilata bakmış, orada ışık olup olmadığına, ama ışık görmemiş, Fakat ikisi güldüler, demiş kendi kendine, Yoksa yanıldım mı? diye sormuş kendine ve bu soruyla dışarısı aydınlanmış. Son zamanlarda en saçma düşünceler beni yıpratıyor, bunların hepsi incelemeyi yazamadığım gerçeğinden kaçmak için, demiş Konrad Wieser'e, incelemeyi yazabilseydim, incelemeyi yazmış olsaydım, her şey farklı olurdu, içimdeki her şey rahatlardı, yani kayıtsızlığın kendisine dönüşürdüm, yaşlı ve kayıtsız, daha iyi diye nitelenebilecek bir durum olabilir mi?, demiş Konrad Wieser'e. En sonunda Konrad Wieser'e şu şekilde açılmış: Saat bir buçuğa doğru tekrar müstemilata inmiş, tedbirsizlikten üzerinde sadece bilindiği gibi bu mev-

sim için uygun olmayan incecik bir ceket, başı açık, iskarpinlerle, düşünsenize, ve müştemilat pencerelerinin altında kulak kabartıp dinlemiş, ilk başta hiçbir şey duymamış, soğuktan donuyormuş, öte yandan müştemilat duvarını dinlemenin kendisinde yarattığı heyecan nedeniyle üşütmemiş, çünkü tam bir teyakkuz halinde gerginleşen vücut üşütmezmiş, kafa ve vücut, Konrad müştemilat duvarının dibine çömelip içeriye kulak kabartırken, alabildiğine gerginmiş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre onu müştemilata inmeye ve müştemilat duvarının dibinde kulak kabartmaya iten şey merak değil, korkuymuş, hakikaten korku ve Höller'in kireç ocağı çevresinde birden bu kadar baskın bir rol oynayan yeğenine, kendisinin, yani Konrad'ın arkasından müştemilatı barınağa, muhtemelen de adaletin elinden kaçmak için barınağa çeviren bu insana duyduğu büyük, onu huzursuz eden güvensizlik, Wieser'e söylediğine göre Konrad adalet tarafından aranan herkesi son derece doğal olarak korur, saklar, adaletin elinden almamış, adaletin peşinde olduklarından daha fazla sempati beslediği kimse yokmuş, Konrad'm söylediğine göre adalet büyük ölçüde masumların, en masumların peşindeymiş, zavallının zavallısı olanların, adalet tarafından takip edilen herkes korunmalıymış, bütün araçlarla, ve eğer kendisi, yani Konrad bütün araçlarla diyorsa, bu gerçekten de bütün araçlarla demekmiş, o, adaleti iyi bilirmiş, bizzat kendisi adalet tarafından söylediğine göre defalarca lekelenmiş, adalet bireyi lekelermiş ve dolayısıyla birey adaletten korunmalıymış ama o, yani Konrad, Höller'in yeğeninden korkuyormuş, ayrıca Höller'in yeğeninin aslında çaresiz ve dolayısıyla korunmaya muhtaç olmadığını, doğuştan değil de habaset yüzünden toplum için tehlikeli olduğunu hissediyormuş, ama bütün bunlar bir yana, Konrad birden tekrar ikisinin, yani Höller ve yeğeninin güldüklerini duymuş, kış vakti pencereden bile ikisinin güldüklerini duyabiliyormuş, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre mutfaktaki köşe divanda oturuyor olmalılarmış, zifiri karanlıkta ve görünüşe bakılırsa bir süre onunla, yani Konrad'la ilgili bir konuda konuşmuşlar, hep aynı konuda ve ara sıra bu konuyla bağlantılı olarak gülmüşler, Konrad ikisi arasında geçen, her şeyi duyabilse de tek kelimesini anlamadığı konuşmanın tarzı ve şekli nedeniyle ikisinin gerçekten de kendisi hakkında konuştukları kanaatine varmış, buna hemen inanmış ve ona birkaç kez Konrad ismini duydu gibi gelmiş, bir *Bay Konrad*, bir *Bayan Konrad*, dolayısıyla kendisinden ve karısından söz

edildiğinden çok geçmeden tamamen emin olmuş, kireç ocağı kelimesini ve müstemilat kelimesini ve en sonunda para kutusu lafını da duyar gibi olmuş, en sonunda ikili tekrar gülmüş, bu arada saat üç olmuş ve sonra birden ayağa kalkıp Konrad'ın duyduğu kadarıyla mutfaktan müstemilatın holüne gitmişler ve Konrad'a göre müstemilattan çıkmak niyetindelermiş, Konrad süratle müstemilattan uzaklaşmış, müstemilatın duvarının kenarından çekilip kireç ocağına koşmuş ve hızla odasına çıkmış, tabii öncesinde bütün, yani gerçekten bütün sürgüleri itip bütün kapıları kilitlemeden değil. Odasında epey nefes nefese bir halde ikisinden, yani Höller ve yeğeninden ses geliyor mu diye kulak kabartmış ama başka bir şey duyamamış, pencereden dışarı baktığında da karanlıktan başka bir şey görememiş ve en sonunda Konrad yatağına uzanarak kendi kendine, az önce deyim yerindeyse tekinsiz bir tecrübe olarak atlattığı şey acaba gerçek miydi diye sormuş, çünkü aslında müstemilat duvarının dibine çömelip içeri kulak kabartırken duyduğuma ve gördüğüme inandığım her şeyi gerçekte yalnızca kafamda kurmuş olabilirim; her şeyi yalnızca kafada kurduğu düşüncesiyle en sonunda uykuya dalmış ve sabah uyanmış. Höller ve yeğeni ise herhalde bütün gece deliksiz uyudular, diye düşünmüş sabah o, yani Konrad, belki de akşam altıda ya da yedide yattılar ve ben, benim için tekinsiz bir anı olan her şeyi yalnızca kafada kurdum. İddiaya göre gece yaşadığı olayı karısına en küçük ayrıntısına kadar anlatmış ve kadın, kocasının aşırı çalıştığı, hiç durmadan Urbantschitsch yöntemiyle deney yaptığı için kolaylıkla bir önceki geceğine benzer olaylar yaşayabilecek kadar güçsüz düştüğünü iddia etmiş ama Bayan Konrad'ın kocasına söylediğine bakılırsa bu *kafada kurduğu* bir şeymiş, gerçek değil, kafanda kuruntulardan başka bir şey yok, kuruntulardan başka hiçbir şey yok. İncelemeyle, yani incelemenin yazımıyla meşgul olmak yerine akla gelebilecek bütün ve büyük ölçüde de abuk sabukluk sınırına dayanan uzaklaşma bahanelerini düşünüyormuş, mesela kireç ocağından çıkmak, Höller'le odun kesmek, Höller'le ormana gitmek, kütük çekmek, müstemilatta yapılabilecek marangozluk işleri, süpürge yapımı, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre aslında en az iki günde bir kalın giyiniyor, Höller'in hatırladığına göre iş kıyafeti giyiyor ve kireç ocağından çıkıyormuş, ayağında kalın çoraplar, kafasında yün bir bere, üzerinde tabii ki deri pantolonla, odun çekenlerin yanına gitmek maksadıyla kireç ocağından bile çıkıyor ama sonra

hemen çalırlıkların arkasından, niyetlendiği Şey ona saçma geldiği için, incelemenin başına dönüyormuş, incelemeye dönüş, diye düşünüyormuş, çalışma masasının başına, mantığa dönüş. Fakat daha mantığa, yani incelemeye, çalışma masasına, incelemeyi yazmak için çalışma masasında hazırladığı kâğıt tomarına giden yolda, odun çekenlere gitmek ve dolayısıyla mantıksız bir Şey yapmak yerine yüzüncü ve bininci kez çalışma masasının başında kendini denemek doğru mu diye Őüpheye düşüyor ve bu Şüphe tekrar kireç oağına girdiğinde güçleniyor ve incelemeye yaklaŐmasıyla birlikte büyüdükçe byyormuŐ, odasına vardığında incelemeyi yazmak için gereken koŐullardan hiçbiri onda olmuyormuŐ, o zaman günün geri kalanı için üstünü ıkariyor ve yatağına uzanıyor ve düŐüncelere dalıyormuŐ, umutsuzluğa kapılmamaya çalışıyor ama bunu baŐaramıyor ve tekrar kalkıyor, odasında bir sağa bir sola yürüyor ve karısının onu çağırmak için zili almasını bekliyormuş. Karım zili çalıyor, odasına gidiyorum ve bana incelemede ilerleme kaydettim mi diye soruyor, ben de bu soruya hiç cevap vermeyerek Hayır cevabını vermiş oluyorum, demiş Konrad Wieser'e, *cevap vermemek de bir cevaptır* cümlesinin doğruluğu bu aralarındaki ilişkide her gün duyulmamış derecede ortaya çıkıyormuş. Wieser'e söylediğine göre genel olarak tabiri caizse atasözleri kendisi ve karısı için kireç oağında sarsıcı derecede doğru hale gelerek gündelik gerçeklik ve hakikat ve sertliğe dönüşmüş. Son zamanlarda karısına devamlı diyor mu ki: Ormana gitmek, oduncuların yanına, Höller'le ormana gitmek ya da: Onlarla kütük çekmek. Eskiden her gün oduncuların yanına gidermiş, yıllardır artık gitmiyormuŐ. Yakın zamana kadar farkına varmaksızın teftiŐ yürüyüŐlerini ormana yöneltmiŐ. Artık kereste atölyesine gitmiyorum, artık lokantaya gitmiyorum, artık Wieser'i ziyaret etmiyorum, Fro'yu da, artık yapı denetçisini ziyaret etmiyorum, orman denetçisini de, diyor muş karısına sürekli ve: Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa sırf artık ziyaret etmediklerini sayıŐında bile karısına yönelik o kadar çok suçlama var mış ki, geri kalan bütün suçlamalar bunların yanında lüzumsuz kalıyormuş. İnceleme ve sen beni öldürüyorsunuz, diyor muş son zamanlarda sürekli Bayan Konrad'a. Sık sık, ki bu gittikçe korkunlaŐan durumdan bir çıkış değilmiş, yazıŐmalarını halletmesi gerekmez mi diye düşünüyormuş, yıllardır mektup yazmamıŐ, kart atmamış, bir sürü ülkeden gelen dev bir cevaplanmamış mektuplar ve kartlar yığını odasındaki

komodinin üstünde duruyormuş, komodin çekmeceleri de cevaplanmamış mektuplarla tika basa doluymuş, bu kadar çok insan ona zaman zaman yazmış, hem de kendisinin anlayamadığı bir inatla, çünkü insan bir postaya cevap yazmıyorsa bunun anlamı, gönderenle hiçbir ilişkisinin kalmasını istememesiymiş, kendisi yüzlerce ve binlerce karta ve mektuba artık cevap yazmıyormuş ama gönderenler onu kesinlikle rahat bırakmıyorlarmış, Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, hep tekrar ve hep tekrar ve tekrar yazıyor ve ancak yıllarca ondan, yani Konrad'dan cevap almayınca bu sayısız gönderen, ki çoğu derinden nefret ettiğim kişiler demiş Konrad, onu rahat bırakıyorlarmış, dürüst olmak gerekirse, demiş Konrad, yıllardır artık posta almıyorum, karım hâlâ posta alıyor, akla hayale gelecek en önemsiz posta, eski hizmetlilerden can sıkıcı mektuplar mesela, bunlar kısmen vefadan ötürü, kısmen miras beklentisiyle, ama kısmen de sırf yüzyıllardır âdet bu olduğu için yazıyorlar, kendilerini ona hatırlatıyorlar, bazılarının merhametten yazıyor olması da, demiş Konrad iddiaya göre Wieser'e, mümkün, çünkü biliyor musunuz, demiş Konrad, her tür merhameti küçümseyen, dahası bundan nefret eden benden farklı olarak karım merhameti en ucuz biçimde, kartpostal biçiminde de olsa bir nevi ilaç gibi görür, kendisi karısını yıllardır bütün bu mektup ve kartları cevaplamaktan vazgeçirmiş, çünkü incelemeyele bağlantılı çaba bakımından bu onun için fazlasıyla yorucuymuş ama karısı onun bu etkisini aşmış ve yine de bütün mektup ve kartlarını, bütün postasını cevaplamış ve bu demekmiş ki, Konrad'a cevaplatmış, çünkü bildiğiniz gibi sevgili Wieser, karım mektup yazacak durumda değil, hiçbir şey görmüyor ve eline kurşunkalem ya da dolmakalem aldığı anda, kurşunkalemi ve dolmakalemi düzgün tutamıyor, bir anda müthiş geriliyor, vücudu onun yazı yazmasına isyan ediyor, dolayısıyla Konrad onun postalarını onun namına cevaplamak zorunda kalıyor, karısı sadece imza atıyormuş, Konrad'ın cevap mektuplarını ve kartlarını postalaması, en azından Höller'in bunları alıp köye gitmesini sağlaması gerekiyor-muş, ayrıca posta bir sürü para tutuyormuş ve kendi tahminine göre sayıları yüzleri bulan bu bütününü gereksiz insanlara mektup ve kart göndermek gibi saçmalıklar için artık paraları yokmuş, ama söylediğim gibi, demiş Konrad Wieser'e, ara sıra acaba ben bana gönderilen ve komodinin üstünde duran bütün bu cevaplanmamış mektup ve kartları birdenbire cevaplasam mı, muhtemelen yıllardır çok-

tan ölmüş olduğumun düşünöldüğü şu ya da bu yere ses versem mi diye düşünüyorum, çünkü benim gibi bir insandan uzun süre ses çıkmazsa, üstelik iki ve hatta üç postadan sonra da çıkmazsa, o insanın öldüğü varsayılır, öte yandan ölsem duyarlardı, ara sıra aklıma geliyor da, acaba oturup bu kart ve mektupları cevaplamak, hangi bağlamda bilmiyormuş ama daha faydalı olmaz mıymış, yazışmaların tamamen kesilmesi nedeniyle hakikaten artık hiçbir haber almadığı bütün bu insanlarla tekrar irtibat kurmak, yani en azından onlara ne olduğunu öğrenmek, merak her tarafını ateş gibi sarmış ve gerçekten de çalışma masasının başına oturmuş ve kendisi tarafından hiçbir sebep gösterilmeden geri çevrilmek suretiyle incitilenlerle, mektup arkadaşlarıyla tekrar yazışmaya başlayacakmış ama mektup kâğıdı hazırlayıp dolmakaleme mürekkep doldururken birden, pekâlâ incelemeyi yazabileceği yerde mektup yazmanın aptalca olduğunu düşünmüş, yarı unutulmuş mektup arkadaşlarına yazılacak, çoktandır artık beklenmeyen cevaplar için kafa patlatacağı zamanda incelemeyi yazmaya başlayabilirmiş, incelemeyi yazmak için kafa patlatmak, yazılacak faydasız mektuplar, kartlar için kafa patlatmaktan iyiymiş, ve kendisinin üç ya da dört yıllık mutlak sessizliğiyle kesilen yazışmaları tekrar canlandırma düşüncesinden caymış ve mektup kâğıdını çalışma masasından kaldırmış ve inceleme yazımı için belirlediği kâğıt tomarını tekrar çalışma masasının üzerinde tam kendi önüne çekmiş. Fakat tam yazım için belirlenen kâğıt tomarı önüne geldiğinde ve dolayısıyla tekrar inceleme için ideal koşullar oluştuğunda, yazmaya başlayamayacak duruma gelmiş, uzun süre orada oturup kâğıt tomarına bakmış, ta ki bu sefer de yazmaya başlayamayacağını anlayana dek, ve sonra tekrar mektup kâğıdını önüne çekmiş ve bu böyle saatlerce sürmüş, önünde bir mektup kâğıdı duruyormuş, bir inceleme yazımı için belirlenen kâğıt tomarı, fakat bu kâğıt tomarı geldi kâğıt tomarı gitti, mektup kâğıdı geldi mektup kâğıdı gitti bir süre sonra onun için incelemeyi yazmaya başlamayı tamamen imkânsız hale getirmiş, aynı şekilde yazışmayı başlatmayı da, ve ne yazışmayı başlatmış ne de incelemeyi yazmaya başlamış ve en sonunda, son zamanlarda neredeyse hep yaptığı gibi odasında bir ileri bir geri, bir sağa bir sola, bir o köşeye bir bu köşeye yürümeye başlamış ve bir incelemeyi düşünüyormuş, bir yarıda kesilmiş yazışmayı, bir yazılacak incelemeyi, bir ola ki başlatılacak yazışmayı ve korkunç sayıda mektup yazmak zorunda kalırdım diye

düşünüyormuş, ve incelemeye başlamanın o korkunç zorluğunu, bir onu bir bunu, ve mektup yazmıyorum, incelemeyi yazmıyorum, diye düşünüyormuş, ne mektupları yazıyorum ne de incelemeyi ve şöyle düşünüyormuş: Bütün o mektuplarda teşekkür etmek zorundaydım, hep aynı teşekkür sözlerini yazmak, bir mektup ötekinin aynı, ve aslında bütün bu mektuplarda sırf talepler varmış, para talepleri ve başka talepler, bayağılıklar, alçaklıklar, bir yandan insanlar hep paraları olsun istiyorlar, diğer yandan da muhabbet, yüreklendirme, diye düşünmüş ve dolayısıyla bu mektupları zaten cevaplayamazmış, çünkü onda ne para varmış, ne muhabbet, ne de bu insanlar için en ufak başka bir şey. Bütün bu mektup yazarlar ve kart yazarlar benden herhangi bir çıkar sağlamayı umuyorlardı. Fakat esasında bütün bu mektuplar ikiye bölünebilir ve bu mektup ve kartların istisnasız hepsinde yalnızca gizli ya da üstü kapalı ya da belki açıkça ortaya çıkmış alçaklık yazılı. Tavanarasındaki bütün o mektup yığını! diye düşünmüş, Hadi tavanarasına! diye düşünmüş ve hemen, yüzlerce ve binlerce mektup ve kartı üst üste yığmaya başlamış, insan böyle yüzlerce ve binlerce mektubun kokusundan neredeyse boğuluyor, demiş, bir yandan da kendisini incelemekten uzaklaştıracak bir uğraş bulduğunu düşünüyormuş, yeni bir uğraş, çünkü mektupları üst üste yığmak ve sonra yavaş yavaş tavanarasına taşımak yepyeni bir şeymiş, yıllardır sürekli tekrarlanan iki üç düzine uğraştan farklı olarak, mesela süpürmek, silmek, duvardan çivi çıkarmak, ayakkabı temizlemek, çorap yıkamak vesaire, aslında bunlardan çoktan tiksinişmiş, bütün bu korkunç uzaklaşma manevralarından, ve bir kucak dolusu mektubu alıyor, dedi Wieser, ve zar zor tavanarasına taşıyor, bu sırada her zamanki gibi tavanarasına girerken kafasını büyük kırığe vuruyor, Öyle bir şiddetle vuruyorum ki, demiş Konrad Wieser'e, kafamın tepesi yarıldı sanıyorum ama aslında acı geçiyor ve neticede yaralanma en önemsizi, defalarca, diyor Wieser, cevaplanmamış bir mektup ve kart yığını tavanarasına taşıyor, bir yandan da şöyle düşünüyor: Bütün bu yazışmalar büyük bir yanlış oldu, tıpkı genel olarak yazışmanın yanlış olması gibi! En sonunda bitap düşmüş, son mektup da tavanarasına götürülmüş, Konrad odasına gitmiş ve hemen yatmış ve tabii ki azıcık olsun incelemeyi düşünmek için şimdi artık fazla güçsüzmüş, onu yıllarca son derece rahatsız eden durum, yani çalışma masasının üzerindeki her şeyin, her an incelemeyi yazmaya başlayabileceği şekilde düzenlenmiş olması bile söylenene

bakılırsa bitkinliğinden ötürü şimdi onu rahatsız etmiyormuş, ve Wieser'e demiş ki: Tam da her an yazmaya başlayabileceğimi, çalışma masamın üzerindeki her şeyin bu an için, bu ana göre düzenlendiğini sürekli gördüğüm için incelemeyi yazamıyorum. Böyle bir durumda, tam da inceleme için hazırlanmış çalışma masasının görüntüsü yüzünden incelemeyi yazmaya başlayamayacağı düşüncesi onun için katlanılmaz hale geldiğinde, kalkıp bir bardak su içiyormuş. Ve ikinci bir bardak suyu bir dikişte bitiriyormuş ama daha bitirirken, acaba bardağı fazla hızlı bitirdiği için feci şekilde üşütmüş olabilir mi diye düşünüyormuş, çünkü gerçekten de insan bir bardak soğuk suyu fazla hızlı, yani bir dikişte içerse üşütmüş, hayatı boyunca bundan korkmuş, bir bardak suyu fazla hızlı bitirdiği için feci şekilde üşütmekten, öte yandan hayatında hiç bu yüzden üşütmemiş. Fakat karısını vurmadan bir hafta önce birdenbire gerçekten, bir bardak suyu fazla hızlı bitirdiği için üşüttüğü vehmine kapılmış. Wieser diyor ki, o, yani Konrad bir anda konuşamamaya başlamış, konuşmaya çalışıyor ama yapamıyormuş. Sakinleşmek için o, yani Konrad, suyu içtiği mutfaktan odasına dönmüş, uzanmış, tekrar kalkmış, sürekli bu bir anda gelen ses kaybı yüzünden belki de Urbantschitsch yönteminde ilerleyemeyecek olma, ses kaybı yüzünden deneylerin bir anda sona erebileceği korkusu içindeymiş. Ve bu yüzden belki de yavaş yavaş sadece Urbantschitsch yöntemiyle değil, incelemeyle de ilişkisini kaybedecekmiş. Konuşmayı defalarca denemiş ama nafiye. Konrad'ın Wieser'e söylediğine göre, Konrad'ın sesini kaybettiği gerçeğiyle karşılaştığında, onun bir anda dilsiz kaldığı gerçeği karşısında karısının sahte dehşeti, gerçek rahatlaması, gizli sevinci tahmin edilebilirmiş. Fakat sesi birdenbire, gittiği hızla geri gelmiş, birden tekrar konuşabilmeye başladım, çok iyi hatırlıyorum, demiş Konrad Wieser'e, birden *tabii* dedim, *tabii* kelimesini söyledim, ve ani ses kaybımın muhtemelen göz zayıflığımla bağlantılı olduğunu düşündüm, şimdi, diye düşündüm, bir sesimi kaybedeceğim, bir hiçbir şey göremeyeceğim, ses zayıflığı ve göz zayıflığı bugünden itibaren dönüşümlü gelecek. Fakat şimdi, tekrar konuşmaya ve üstelik gayet normal konuşmaya başladıktan sonra, onunla Urbantschitsch yönteminde çalışmaya devam etmek üzere hemen karısının odasına koşması gerektiğini düşündüğü halde birden koşmamış, ki normalde tarzı buymuş, onun yerine yatakta kalmış, diyor Wieser, ve Konrad düşünmüş: Şimdi ikimiz de, yardımın artık nere-

deyse mümkün olmadığı ölçüde yardıma muhtacıız. Her Şey daha ziyade eksiklik ve sakatlıkımış. Wieser'e söylediğine göre onun, yani karısının kendisinden başka birini hak ettiğini düşünmüş, beni değil, beni değil, beni değil, demiş Konrad birçok kez, tekrar tekrar. Fakat o, yani Konrad, tam da en yardıma muhtaç kadının en yardıma hazır adamı hak ettiğini kabul etmek zorunda kalmış, çünkü Konrad'ın Wieser'e söylediğine bakılırsa evlendiklerinde karısı çoktan hasta ve sakatımış, hastalık onlar evlenmeden yıllar evvel geleceğini haber vermiş, daha evlenmeden önce hastalık birden bütün korkunluğuyla karısının içinde ortaya çıkmış, o yani Konrad, karısını ağır hasta ve sakat bir kadın olarak almış, Wieser'in karşısında söylediği gibi, onun bu hastalığının ve sakatlığının dzelemez olduğunu bildiği halde. O, yani Konrad, kendisinin o zamanlar gayet iyi bilmesi gerektiği üzere hastalığı ve sakatlığı muhtemelen her yıl kötüleşecek bir hasta ve sakatla neden evlendiğini kendine açıklayamamış, evet, tam da hasta ve sakat, yani hastalığı yüzünden sakatlanımış, en yardıma muhtaç kişi olduğu için onunla evlenmiş, o, yani Konrad, tamamen bana teslim bir kadınla evleniyorum diye düşünmüş o zamanlar, ve: Bir yandan bana ihtiyaı olan, bensiz yapamayan, bensiz var olamayan ya da en azından bensiz var olamayacağına inanan, diğer yandan da amaçlarıma, yani bilimime hizmet edecek, gerekirse, Konrad'ın Wieser'e söylediği üzere, bilimsel koşullar gerektirirse, suiiistimal edebileceğim biri. Fakat odasına dönecek olursak, o, yani Konrad, daha önce bahsi geçen ve sürekli tekrarlayan göz zayıflığına ek olarak bir de geçici ses kaybını çekmek zorunda olduğu düşüncesine yavaş yavaş alışımış ve bu gerçeği kabullenmiş, çünkü yatağında uzanırken kesinlikle anlamış ki bir anda gelen ses kaybı bir bardak suyun bitirilmesine bağlanamazımış, bunu sadece bir an için düşünmüş, öte yandan su imeyle ses kaybı arasındaki bağlantı en akla yakın olanıymış, fakat aslında bu ani ses kaybı da tıpkı net bir biçimde açıklamanın, sebebini net olarak söylemenin imkânsız olduğu göz zayıflığı gibiyemiş, içeriden, yani kafasından çıkan aynı açıklanamaz organ zayıflıkları, Wieser'e söylediğine göre bunlar da bambaşka, aslında çok daha yıkıcı bozuklukların habercisiymiş, şuna şüphe yokmuş: Çok yakında kafasından, etkileri kısa sürede ölümcül hale gelebilecek organ zayıflıkları, tabiri caizse organ işlevsizlikleri ıkacakımış. O, yani Konrad, birkaç yıldan uzun yaşayacağına inanmadığını söylemiş karısını vurmada sekiz gün önce. Sesini ilk kez tama-

men kaybettiği gün saatlerce yatağında uzanmış, bazen onun (karısının) neden zili çalmadığını düşünmüş, hangi sebepten ötürü zili çalıyor?, fakat gerçekte sadece, şimdi göz zayıflığına ek olarak bir de tam ses kaybını hesaba katmam gerektiğini nasıl yapsam da ona söylemesem diye düşünmüş, çünkü ona bu yeni bozukluğu haber vermek niyetinde değilmiş, burada da onun şahsını korumayı değil, sadece ona herhangi bir kendisini Urbantschitsch yöntemiyle yapacağı çalışmadan alıkoyma, incelemeyle bağlantılı olarak konumunu zayıflatma fırsatı vermemeyi düşünmüş. Tabiri caizse spazmlar, demiş Wieser'e, yani bir göremiyor, bir konuşamıyormuş, muhtemelen bazen de aynı anda göremedim ve konuşamadım, kısa bir an için, demiş Konrad, ve tabii bazen uzunca bir süre hiçbir şey görememiş ya da uzunca bir süre hiçbir şey konuşamamış ya da uzunca bir süre ne görebilmiş ne de konuşabilmiş olmam mümkün, ama en önemlisi, demiş, duymam, ve fevkalade duyuyormuş, aslında tek beklediği, bir anda hiçbir şey duyamaz olmakmış ama tam da Urbantschitsch yönteminin uygulanması, sürekli işitmeyle ilintili her şeyle deney yapmak, ani işitme kaybına, ani sağırlığa engel oluyormuş, Öte yandan, demiş Wieser'e, tam da Urbantschitsch yönteminin hiç durmadan uygulanması ve kulakla hiç durmadan deney yapılması kulağı bir anda devredışı bırakabilir, kulak bir anda işlevini yitirir, tabii, devamlı aşırı çalışma nedeniyle bir anda kulak işlevini yitirmeye başlar ve devredışı kalır, ve Wieser, acaba karısını öldürdüğü gece Konrad'da işitme kaybı olmuş olamaz mı diye düşünüyormuş, Konrad'ın o gece ilk kez işitme kaybı yaşamış olması son derece mümkünmüş, buna kesinlikle inanıyormuş: Konrad tabiri caizse cinayet gecesi ilk kez işitme kaybı yaşamış. Bugün hayat sigortası yapmayı başardığım Fro'ya Konrad, en büyük hatanın incelemeyi yazmak için daima daha uygun, hep en uygun çıkış noktasını beklemek olduğunu söylemiş, en azından kabul edilebilir bir gelecekte birdenbire inceleme için ideal ve hatta en ideal dizilimin ortaya çıkacağına daima inanarak gitgide daha fazla zaman, Konrad'ın bizzat ifade ettiği üzere, en önemli zamanı kaybetmiş, en sonunda şimdi, gerçekten de gücünün (!) sonuna geldiğinde, ister inanın ister inanmayın, yirmi ve hatta otuz yıl boyunca incelemeyi yazabileceği ideal anı boşuna beklediğini görmek zorundaymış, faciadan (Fro, Bayan Konrad'ın kocası tarafından vurulmasını böyle niteliyor) kısa bir süre önce Konrad Fro'ya incelemeyi yazabilmek için, en ideali şöyle dur-

sun, ideal an olmadığı, çünkü asla ve hiçbir konuda ve hiçbir şeyde, en ideal şöyle dursun, ideal dakika ya da an ya da zaman diye bir şey olamayacağı gerçeğini idrak ettiğini söylemiş. Kendisinden önceki binlercesi gibi o da günün birinde, tek bir anda, bunun için tabiri caizse optimal zamanda incelemeyi planlı programlı, odaklanmış bir yazımla hayata geçirebilme saplantısına kurban gitmiş. Ne Stein'da, cezaevinde, ne de Niedernhardt'ta, akıl hastanesinde yazmaya başlayabilecekmiş, Konrad'ın incelemesi, yani tıpkı Konrad'ın kendisi gibi kayıp (Wieser) olan, kabul etmek gerekir ki, diyor bir anda pat diye çark eden Fro, hayatının dev eseri, yok olmuş. Onun incelemesi gibi fikir olarak temelde bütünüyle, yani kusursuz bir biçimde kafada mevcut olan bir çalışmanın gerçekleştirilmesini sürekli erteleyerek, beyindeki tamamen hayal gücüne dayalı bilimsel eseri cesaretle, emsalsiz kararlılıkla ve sonuçta entelektüel cüret aracılığıyla ilelebet, yani kâğıda dökmek suretiyle dış dünya ve bilim dünyası ve gelecek kuşaklar için hayata geçirmeyi başaramamak, işin en bunalıma sürükleyici kısmıymış. Bu bir yandan kendi deyimiyle moral bozucu derecede uzayan, öte yandan dehşet verici derecede kısa onyıllarda, inceleme bağlamında kendine karşı da veya tam da kendine karşı insafsızlığı eksik olmamış ama onda en önemli şey eksikmiş: gerçekleştirmek, hayata geçirmek karşısında korkusuzluk, kafasını pat diye, göz açıp kapayıncaya dek, en insafsız şekilde ters çevirip içindeki incelemeyi kâğıda dökmek karşısında korkusuzluk.

Konrad, beş yıl boyunca kendini ve tekerlekli sandalyeye mahkûm eşini hapsettiği, metruk kireç ocağında tuhaf işitme deneyleri yürütürken *İşitme* başlıklı sanatsal-bilimsel-yazınsal başyapıtını yazmaya hazırlanır. Sonunda, kaç kurşunla olduğu bilinmemekle birlikte, karısını öldürür. Gün geçtikçe karanlığa gömülen bir ses labirentini andıran, dış dünyadan yalıtılmış kireç ocağının öyküsü bu “bilinmez son”la başlar...

Thomas Bernhard, en yurucu romanı *Kireç Ocağı*’nda, gözde temalarından biri olan kusursuz başyapıt tasarısıyla yaşama eylemi arasındaki çatlağı gösteren zihinsel çalışmanın kâğıda dökülmesindeki imkânsızlığı, saplantı, öfke, delilik eşiklerinde gidip gelen insanın karanlık, sakatlanmış, tekinsiz karakterini açığa çıkaracak “vuruş”larla araştırmaya girişiyor. Belki de yazar en can alıcı işitme deneyini okurla yaparken en dehşet verici cümle yine okurun kulağında çınlıyor:

İnsan insanlarla sadece kirlenir.

“Soğukluk olmadan netlik olur mu? Thomas Bernhard’ın *Kireç Ocağı* bu soruyu cevaplamıyor. Ancak bu soru, *Kireç Ocağı* olmadan cevaplanamaz.”

Ernst-Wilhelm Händler, Frankfurter Allgemeine Zeitung

“Bernhard’ın düzyazısı hipnotize edici, durdurulamaz, düşüncenin kendisi kadar hızlı. Bütün büyük yazarlar gibi her an her şeyi söyleyebileceği düşüncesi uyandırıyor.”

The Washington Post Book World

Kapak fotoğrafı: © Andrej Reiser / Suhrkamp Verlag

ISBN 978-975-08-3405-9

14 TL